

ONİKİŞUBAT BELEDİYESİ

Kahramanmaraş

Maraş Ağzı Köroğlu

Hacı Ali Özturan

İmtiyaz Sahibi

Hanefi Mahçecek

Genel Yayın Yönetmeni

Serdar Yakar

Kapak İç Düzen

Tayyib Atmaca

ISBN: 978-625-6388-04-8

Baskı Tarihi

1. Baskı Ağustos 2009
2. Baskı Mart 2018
3. Baskı Ocak 2023

Baskı-Cilt

Sertifika No: 47771

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Cd. 99/22
06070 Altındağ /Ankara

Hacı Ali ÖZTURAN

MARAŞ AĞZI
KÖROĞLU

ONİKİŞUBAT BELEDİYESİ

Kahramanmaraş

Hacı Ali ÖZTURAN

Maraş'ta 1947'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Maraş'ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesini bitirdi. Afşin-Elbistan Termik Santrali ve DSİ'de görev yaptı. 2007'de emekli oldu. Emeklilik sonrası doğal taş süslemeciliği alanında bir firma ortağı olarak iş yaşamını sürdürdü.

Yazı çalışmalarını 1981'den itibaren Küçük Dergi, Doğuş, Türk Edebiyatı, Milli Kültür, Dolunay, Alkış ve Usare dergilerinde ve mahalli gazetelerde yayınladı. Corona 19 pandemi sürecinde yakalandığı rahatsızlık için hastanede devam eden tedavi süreci bir ayı doldurduğunda 12 Ekim 2020 pazartesi günü vefat etti. Cenazesi Şeyh Adil mezarlığına defnedildi.

Eserleri; Kahramanmaraş'ın Kurtuluş Öyküleri (2009), Maraş Ağzı Köroğlu (2009), Maraş Merkez Ağzı Kelimeler Deyimler (2009), Kahramanmaraş'ta Çocuk Oyunları (2010), Eski Maraş'ta Örf'ler Âdet'ler ve İctimâî Hayat (2010), Eski Maraş'ta Âile Ev Ekonomisi ve Zahra (2012), Maraş Merkez Ağzında Kullanılan Deyimler (2014), Kanla Gelen Madalya (2017), Kahramanmaraş Mutfağı (2017), Puslu Anılar Çiçekçisi (2018), Maraş'ın Destansı Kurtuluşu (2018), Yarım Fincan Sıcak Su (2020)'dir.

TAKDİM

Şairler ve yazarlar diyarı ve aynı zamanda kahramanlar yatağı olarak kabul edilen Kahramanmaraş, havası, suyu ve iklimi ile tarih boyunca edebiyatçılara beşiklik yapmıştır bir bakıma... Sünbülzâde Vehbilere, Halilî-i Maraşîlere, Nadir Babalara, Karacaoğlan ve Dadaloğlu'na vatan olan Kahramanmaraş Cumhuriyet döneminde de şiir ve edebiyatta çeşitli akım ve ekollerle zirve yapmıştır.

Kahramanmaraşlı olmayı şairliğinin üstünde bir onur olarak kabul eden Necip Fazıl Kısakürek ve arkasından gelen gençlik... Nuri Pakdil, Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören, Bahaettin Karakoç, Kadir Tanır, Osman Sarı. Liste uzadıkça uzar. Tabii bunların hepsine de ağabeylik yapan, ortaokulu Kahramanmaraş'ta okuyup Kahramanmaraş'la özleşen Sezai Karakoç.

Karacaoğlan'ın sevgi ve aşk dolu mısraları ile Dadaloğlu'nun "Hey heeeey"li kahramanlık dolu türküleri Abdurrahim Karakoç'ta, Mahsuni Şerif'te, Dostozan'da, Derdiçok'ta, Hayati Vasfi'de, Ahmet Çıtak'ta, Ali Akbaş'ta, Durdu Yoksul'da, Mustafa Zülkadiroğlu'nda devam ederek yol katetmiştir.

Bugün Kahramanmaraş yetiştirdiği şair ve edebiyatçıları ile marka şehir olmaya adaydır.

Kahramanlık Madalyası Kahramanmaraş'ta nasıl ki fertlere verilmeyip tüm bir şehre verilmişse şairlik ve yazarlık payesi de Kahramanmaraş'ta her bir Kahramanmaraşlının mayasında ezelden beri vardır.

Yukarıda isimlerini sıraladıklarımızın yanı sıra isimlerini sayamadıklarımız ve yazdıkları Kahramanmaraş dışına çıkmadığı için ismini duyuramamışlarımızla Kahramanmaraş dün olduğu gibi bugün de şair ve edebiyatçılarımıza bir bakıma mektep olmaya devam etmektedir.

Dün pamuğu, çeltiği, dondurması, biberi ile nasıl bir marka olmuşsa bugün de şair ve edebiyatçıları ile gerçek bir markadır. “Şairleri haykırmayan bir millet; sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir” der Mehmet Emin Yurdakul. Kahramanmaraş haykıran bir şehirdir. Şairiyle, ozanıyla ve dahi çobanıyla haykıran, hakkını arayan, haksızlığa başkaldıran bir şehir...

12 Şubat 1920’de verilen millî mücadele bunun tezahürü, 15 Temmuz 2016’daki diriliş ise ispatıdır.

Bu eser ile haksızlık karşısında susmayan Maraşlının meşhur Köroğlu’nu nasıl içselleştirdiği dile getirilmektedir hem de merhum Hacı Ali Özturan tarafından. Farklı bölgelerde farklı anlatım şekli olan Köroğlu hikâyesinin “Maraş Ağzı” anlatımı sizi sarıp sarmalayacaktır.

Köroğlu, gözünü daldan budaktan esirgemeyen bir kahramandır. Gerektiğinde kılıcı bırakıp sazına sarılmasını bilir.

Unutulan değerlerimizi bize yeniden hatırlatan Köroğlu’nun yaşam biçimini ve şiirlerini günümüz nesline aktarmanın mutluluğu yaşıyoruz.

Merhum Hacı Ali Özturan kardeşimi tekrar rahmetle anıyor esere emeği geçen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum...

Hanefi MAHÇİÇEK
Onikişubat Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Kendisine Allah'tan sonsuz rahmet diliyorum, babam hızar-cıydı ve insan sevgisini paradan yukarıda tutardı. İnsanları çok sever ve değer verirdi. Onun arkadaşları, özellikle kış günlerinde, hızar atölyemize gelerek sohbet ederdi. Ortadaki mangala ateş yakılır, çevresine yaşlılar oturur, kalfamız (Allah rahmet eylesin) Hamza Küçükkürtül her gün yarım saat kadar Köroğlu Hikâyesi anlatırdı ve en ilgi çekici yerinde “Kıssa-i mâcerâmız burada karar kılmakta...” diyerek işinin başına dönerdi. Ortaokul öğrencisiyken ilk kez dinlediğimde o kadar etkilenmiştim ki, o gün hemen bir kareli defter almış ve akşamdan sonra aklımda kalanları, roman yazar gibi yazmışım. Sonraları, gündüz dinlediğimi, akşamdan sonra yazarak Köroğlu Hikâyesini kayıt altına almışım. Daha sonra, Hamza Küçükkürtül'den hikâyenin şiiirlerini istemiş ve onları da ayrıca kaydetmişim. O günlerde kararımı vermişim: Büyüyecek, yazar olacak ve Köroğlu'nu yazacaktım. Bu çocukluk hayalimi gerçekleştiren Allaha hamdolsun!

Hamza Kalfa, Köroğlu'nu Maraş'ımızın ünlü meddahı Ökkeş Bilâl'den (Fırıldak Ökkeş) dinlemiş. Ökkeş Bilâl de Hancı Ökkeş'ten öğrenmiş. Ökkeş Bilal, içmelerde, ılıcalarda, ramazan akşamlarında kahvelerde Köroğlu'nu anlatır, en heyecanlı yerinde şapkasını dolaştırarak izleyicilerinden 25 kuruş, 50 kuruş para toplarmış. O kadar sürükleyici anlatırmış ki izleyicileri sanki büyülermiş: Yılın birinde, Elbistan İçmesinde Köroğlu'nu anlatıyormuş... Elbistan'ın ağalarından biri, kendisini hikâyeye o kadar kaptırmış ki, çocukları gidelim diyormuş, kendisi Köroğlu'nun zindandan çıkmasını bekliyormuş. Ökkeş Bilal, Köroğlu'nu bir türlü zindandan çıkarmıyormuş, çünkü şapkeyi dolaştırdığında iyi para toplanıyormuş. Bu nedenle de uzattıkça uzatıyormuş. Sonunda ağanın sabrı taşmış. Erkenden kahveye varıp en öne oturmuş. Fırıldak Ökkeş gelip, masanın üzerine atılan sandalyesine kurulunca, ağa Ökkeş'e 50 lira vermiş.

Herkesin yirmi beş kuruş, elli kuruş verdiği bir zamanda eli tüfekli elli lira o kadar büyük para ki... Ağa belinden silahını çıkardıktan sonra:

-Ulan Ökkeş! Şu parayı al, amma bugün Köroğlu'nu zindandan çıkarmazsan... Deyip küfürü basmış.

Ökkeş Bilal, gerektiğinde kendisinden bir şeyler de katarak o kadar güzel anlatırmış ki, dinleyenlerin ağızları açık kalırmış. Bu nedenle, Maraş Ağzı Köroğlu çok ayrıntıları, çok incelikleri olan, sürükleyici ve hayatın içinde hiç eskimeyen kıssalarıyla, zengin bir hikâyedir. Kimi zaman Keloğlan, kimi zaman tilki hikâyeleriyle zenginleştirilmiştir. Ökkeş Bilâl'e Maraş'ta Fırıldak Ökkeş denmektedir. Benim araştırmalarıma göre, Ökkeş Bilâl'in hiçbir sahtekârlığı, hiçbir yanlışı yoktur. Meddahlığını yapan, şapkasına toplanan birkaç kuruşla evine ekmek götüren, son derece namuslu biridir. Bu lâkap, hikâye anlatmadaki ustalığından, kıvraklığından ileri geliyor olsa gerek.

Köroğlu üzerine uzman olduğu tartışma götürmeyen Prof. Dr. Pertev Naili Boratav, Köroğlu hikâyesinin Sivas, Erzurum ve Maraş varyantlarını çok övmüş ve derlenmelerini salık vermiştir. Derlenmesi bize kısmet olan Maraş varyantının Turnateli ve son bölümünü hiç dinlememişim. Hamza Kalfanın ölümünden sonra, bu bölümleri derlemekte çok zorlandım. Sarayaltı mahallesinde Nuh Osman'ın (Osman Suboşaltan) Köroğlu Hikâyesi'ni bildiğini söylediler. Hemen koştum... Hayat Hikâyesi'ni dinledim:

Nuh Osman, külhanbeyi yaradılışlı biriydi. Kahvecilik yapıyordu. Köroğlu Hikâyesini Fırıldak Ökkeş'ten birkaç kez dinlemiş, ancak aklında tutamamış. O kadar istekliymiş ki, bir gece düşünde aksakallı bir pîr kendisine Köroğlu'nu anlatarak öğretmiş. Nuh Osman uyandığında Köroğlu'nu gerçekten öğrendiğini anlamış. Doğrulamak için de arkadaş topluluklarında anlatmaya başlamış ki gerçekten iyi anlatıyor. Bilindiği gibi, insanların düşüne girerek bir konuya yönelten aksakallı pirlerin, kalplerine sevgi verdiklerine "âşık" denir. Eğer pîr, âşığa bâde

(şerbet) içirmişse bunlara “bâdeli âşık” denir. Bâde içirmemişse “bâdesiz âşık” denir. Nuh Osman’a, düşünedeki aksakallı pirin kendisine bâde içirip içirmediğini sorduğumda:

-Ne yalan söyleyeyim, bâde mâde içmedim, demişti.

Nuh Osman’dan son bölümü derlemek için, ara ara gitmek koşuluyla bir buçuk yıl uğraştım. Her gidişimde bana çok kibar davranıyor, ancak bir bahane ile hikâyeyi anlatmıyordu. O kadar karamsarlığa kapılmışım ki... Harika bir hikâyenin son iki bölümünü derleyemiyordum. Önsen Hopuru’nda Hacı Demirci adında yaşlı birinin hikâyeyi bildiğini duyunca, birkaç arkadaşla köyüne gittik. İnsanlar yaşlandığında, gençlikte yaptıklarını günah saymaya başlıyor. Hacı Demirci de hacca gittikten sonra anlatmaz olmuş.

Hacı Demirci, on dört on beş yaşlarındayken Adana’ya giderek bir âşığın çıraklığını yapmış ve iki yılda birtakım hikâyeleri öğrenerek meddahlık mesleğinde yerini almış. Sonunda Hacı Demirci’ye Turnateli ve onun devamı sayılabilecek son bölümü anlattırdık. Elini kulağına atıp türkülerini söyledi. Bozlak formunda türkülerdi bunlar. Nuh Osman’dan umudu kesince, Adana varyantı olduğu için istemeye istemeye Hacı Demirci’nin anlattıklarını Turnateli ve son bölüm olarak yazmaya karar vermişken, Nuh Osman’a uğrayarak son bölümde takıldığım yerleri sordum. Nuh Osman karşı çıkarak:

-Yook, öyle değil, şöyle...

Diyerek öyle bir anlattı ki, ağzım açık kaldı. Türk toplumunun Köroğlu Hikâyesini neden sevdiğini, ancak son bölümü dinleyince anladım. Son bölüm, dinsel motiflerin de hikâyeye karıştığı, çok duygusal bir bölümdür. Bütün düğümlerin çözüldüğü, yaşamın hiç değişmeyen özünü anlatan bir bölümdür. Bu bölümü derlemek için değil bir buçuk yıl, on yıl uğraşsam yine de azmış.

Sonunda Maraş varyantının Turnateli ve son bölümünü Nuh Osman’dan derlemiştim. Ve de Nuh Osman’a nasıl anlattırabileceğimi öğrenmişim.

-Osman Amca, şurası şöyle miydi?

Dediğimde, öyleyse “Öyle...” diyor, değilse başlıyor anlatmaya... Bu yöntemi uygulayarak eksiklerimi giderdim. Örneğin, Koroğlu'nun zenginden alıp yoksula verdiğinin örneğini Nuh Osman'dan başka hiç kimseden duymadığım gibi, hiçbir kitapta da rastlamadım. Zorbezirgân bölümünün sonunda, Koroğlu'nun zenginden aldıklarını yoksullara nasıl verdiği anlatılmaktadır. Elinizdeki Maraş Ağzı Koroğlu Hikâyesi Hamza Küçükkürtül, Fırıldak Ökkeş (Bilal) ve Nuh Osman'ın (Suboşaltan) eseridir. Ahmet Duran Kebapçı'ya da yardımlarından dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca Önsen Hopuru'ndan Hacı Demirci'ye teşekkürlerimi sunuyorum. Bu dünyada olanlara sağlık, sıhhat, âfiyet, uzun ömür; dünyasını değiştirenlere Allah'tan rahmet diliyorum. Kahramanmaraş'ımızın çok önemli bir kültür değerini, târihin karanlıklarında kaybolmadan önce derlediğim için çok sevinçliyim. Böyle bir kültür hizmetini yapabildiğim için Allah'a şükrediyorum. Maraş Ağzı Koroğlu'nda (destanların dışında) 2336 mısra vardır. Kimi dörtlükler öteki yazarların kitaplarında da bulunmaktadır ama Maraş'a özgü dörtlükler yüzde 80'in üzerindedir. Hikâyede olması gereken bazı şiirler ne yazık ki derlenemedi. O şiirlerin yerine, (aslını asla tutmaz ama) ben dörtlükler yazdım. Benim yazdığım dörtlüklerin sol tarafındaki rakamlarını kalın yazdım ki bilinsin diye. Yöreselliğin yitirilmemesi için Maraş'lıca denebilecek sözcükleri değiştirmedim. Başkaları tarafından anlaşılması için de kitabın sonuna 117 maddelik bir sözlük yazmayı uygun buldum. Burada bulunmayan yöresel kelimeler ve deyimler için, “Maraş Merkez Ağzında Sık Kullanılan Deyimler” adlı kitabımıza bakılmalıdır.

Maraş ağzında sık kullanılan nazal n için (ñ) harfini kullandım. Mesela: Maraş'ta deniz derken normal n harfi yerine nazal ne kullanılır, “deniz” denir.

Ayrıca, fiil çekimlerindeki hece uzatmalarını iki nokta üst üste (:) ile yaptım. Maraş'ta ‘görüyorum’ yerine göri:m denir. Bura-

daki uzun 'rim' hecesini bu şekilde uzattım.

Gibi yerine, Maraş'taki halk söyleyişine uygun olarak gimi, gölge yerine kölge, kapı yerine gapı, tilki yerine dilki, taş yerine daş gibi, içinde harf değişikliği olan kelimeleri Maraş Ağzına uygun yazmaya çalıştım. Bunları metnin tamamına uyguladığımda maksadımı aşacağım düşüncesiyle sınırlı tuttum.

Maraş varyantında uzun makam ve kesik makam olmak üzere birincisi 11'lik, ikincisi 8'lik hece vezniyle yazılan şiirlerin besteleri vardır. Uzun makam, hepimizin bildiği, yaygın olarak her yerde söylenen bir bestedir. Kesik makam, ya da kısa makam ise Maraş'a özgü bir besteye sahiptir. Bu sebeple kısa makamı buraya kaydetmeyi uygun bulduk. Bunun için arkadaşım Bahaeddin Bilginer mesai harcayarak melodiyi notaya aldı, kendisine teşekkür borçluyum.

Hacı Ali Özturan

1. BÖLÜM KÖROĞLU'NUN ORTAYA ÇIKIŞI

Hak, Haaak!
İlkbahar ayında Gudüs'den kalkın
Türbeye bir secde gılın turnalar
Şam eline uğran Halep'i geçin
Âşığa bergüzar verin turnalar

Şam'a varın Gırlar dağında durun
Halep'in şöhretin şanını görün
Şol goca Kilişè düşürüm verin
Antep'in üstünde dönün durnalar

Turnayı galdırdım Antep elinden
İzin aldım ağasından beyinden
Garabıyıklı'dan, Narlı belinden
Ötüşe ötüşe geçin turnalar

Uçun turnam uçun yüksekten uçun
Gapıçam dağların sessizden geçin
Şol Goca Maraş'da bir bade için
Ordan öte Ahır Dağı turnalar

Ceyhan Köprüsü de bağlıolur zati
Yapalak olur da Gavhırd'ın otu
Gürleyip ahıyor goca Suçatı
Derin göllerinde yüzün turnalar

Zeytin Manastırı vardır beride
Toplamp cem olun galman geride
Aşın yüce dağı da uğran Berut'a
Berut'un yaylasın görün turnalar

Koca Tokat derler (de) şehirler hası
Kesilmiş bülbülün gülden avazı
Aşın dağları da görün Sivas'ı
Orda ziyaret var konun turnalar

Edin ziyareti dönün sağına
Seyreyleyin bahçasına bağına
Uğrak verin Erciyes'in dağına
Nuh'un gemisini görün turnalar

Irmak'tan, Çatak'tan Hacına uğra
Kumbuğa gonakda tellerin ığra
Göksun Köprüsü'nü geçdi bir turna
Sultan Kiraz'a da sorun turnalar

Kiraz'dan da ırğa ırğa çekilin
Eleksirt'dan Bağlama'ya dökülün
Oralarda gündören var sakının
Avcıları derin gezer turnalar

Uçun turnam uçun yüksekden uçun
Saraycık belini hızlıca geçin
Kurucova, Tekir gölünü seçin
Oradan da sessiz geçin turnalar

Yaşa telli turnam sen binler yaşa
Suçatı, Gavhırt'tan yolların aş
Aş Cihan Köprüsü'n uğra Maraş'a
Maraş'dan bergüzar alın turnalar

Çihın Ahır Dağına da edin temaşa
Payitaht gurmuşlar goca Maraş'a
İçinde oturur Galender Paşa
Ötüşmeñ ha sessiz geçin turnalar

*Gapıçam ötesi Devrent Dağları
Hub olurmuş (da) şu Antep'in bağları
Ava çıkmış derler Kilis Beyleri
Ötüşmen ha sessiz geçin turnalar*

*Hani bre gardaş şöhreti şanı
Gudeyf'e bağlıdır Gutsey'in hanı
Gürmeydan derler de Şam'ın sağ yanı
Ötüşe ötüşe gedin turnalar*

*Kul Eserî'm der de çekmişem mihnet
Dünya telaşından etmişem feryat
Kudüs'de yatıyor ulu ziyaret
Pîrinden bir dolu için turnalar*

*Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!*

*Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!*

*Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!*

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan)Diyeliim!

-Hay haaay! Gûş-ı makam,¹ el kıssa-i macera-i destan;² beli ağalar, meşhur Koroğlu Hikâyesi şöyle başlar:

Çakmak taşıyla yandan alışan³ Karabina tüfeğinin icadından kırk yıl önceydi. Âli Osman toprağında, zulmü ile ünlü bir paşa vardı. Adına Lala Hüseyin Paşa derlerdi. Dedesi paşaydı, babası paşaydı, kendi de paşaydı. Gardası Hasan Bey, Beyşehir'in⁴ valisiydi. Hüseyin Paşa'nın Osmanlıya hizmeti çoktu amma halka yaptığı zulumlar, bu hizmetleri bir galemde silip ati:di. Devlet idaresinde hizmet Allah uçun yapılır! Allah uçun yapılan işin halka zararı olmaz; halka zulumda da Allah rızası olmaz! Zalimlere ise, Allahın da kulun da rızası olmaz! Bu sebepten, Osmanlı da bu paşasını ordan oraya sürüp duri:di. Sürmese, görevden alsa daha eyi...

Lala Hüseyin Paşa bu sefer de Erzurum'a sürülmüştü. Hüseyin Paşa Erzurum'daki ilk günlerinde herkese iyi davrani:di. Hoşgeldine gelenleri kabul edi:, Erzurum'un ileri gelenleriyle akşamları halva sohbetleri yapı:di. Konağın selamlığı, Paşayla tanışmiye gelenlerinden dolup daşı:di.

Paşa'nın Erzurum'a gelişinin gırhıncı günü:di. Akşamdan sonra şehrin ileri gelenleri birer ikişer konağa gelmişti. Fidan gimi dela:nnılar hizmet edip, pervane gimi dönü:di. Muş tütünlere nergelelere basılmış, üzerlerine meşe közleri gonmuştu. Bütün nergelelerin şişeleri billurdandı. Ağalar, beyler nergelelerden nefes çektikçe billur şişelerdeki sular Garadeniz gimi çalhalani:, fohur fohur sesler çihari:di. Elindeki gümüş maşayla, gapının iç yüzünde atmaca gimi duran bir dela:nnı, ataşı azalan nergelelere köz yetiştiri:di. Höbeli⁵ fincanlarının gayfeler geldi. Halı yastıklara eyice yaslanan ağalar, beyler hafiften gımıldandılar. Gayfelerini höpürdetmiye başladılar. Size bir 'paşa ile gayfe-

1 Guş-ı makam: Kulak makamı.

2 El kıssa-i mâcerâ-i destan: Kıssa alınacak, maceralı destan.

3 Alışmak: Yanıcı ve parlayıcı maddelerin alev alması, patlaması.

4 Beyşehir: Demircöğlü'nun paranın yazısını turasını bozmasından sonra (hikâyeye göre) Turabozan, sonra Trabzon olmuş.

5 Höbeli fincan: Ağız kısmı geniş, büyükçe fincan.

cisi' fıkrası anlatım de gülün! Vahdî zamanı zuhurunda, paşanın birinin bir gayfecisi varmış. Selamlıkta beş on misafir olduğunda paşa gayfecisini çağırır, gayfe söylermiş. Misafirlerin kimi sade, kimi az şekerli, kimi orta, kimi şekerli söylermiş. Gayfeci hepisine de başı:nen "Pekey!" işareti yaptıktan sonra gayfeleri bişirip getirirmiş. Paşa bu gayfecini, bu gadar çeşit gayfi: nasıl aklında duttuğuna şaşar dururmuş. Bir gün, misafirlerin olmadığı bir zaman gayfecisini çağırmış:

-Oğlum, demiş, bu gadar çeşit gayfi: aklında nasıl duti:ne?

Gayfeci demiş ki:

-Paşa'm seniñki orta şekerli diyal mı?

-Evet...

-Gerisini boş ver!

Meğer gayfeci herkese orta şekerli getirirmiş de paşanın yanında ayıp olur diye kimsenin sesi çıkmazmış. Lala Hüseyin Paşa'nın gayfecisi de böyle miydi, diyal mıydı bilemek; amma o akşamın sohbet konusu at üzerineydi. Zengin kısmı övünmeyi sever. Paşa dedi ki:

-Ahırındaki atların benzeri dünyada yoktur. Ben atı çok severim ağalar. Ne demişler? At, avrat, silah... Geçarsak atınan gaçarık; govalarsak atınan dutarık. Yorulsak bineğimizdir, yalnız galsak yoldaşımızdır. At adama dosttur. Ne demişler? At yedi günde, it yediği günde sahibine alışır. Benim atlarım da öyle dosttur bana. Hele içlerinde biri var ki! Yüzüne baksanız, karnınız doyar. Buranın havası mı yaramadı, ne olduysa üç beş günden belli çok huysuzlaştı. Herhalde eski seyisini ari:. Bunun dilinden anlayan, iyi bir seyis var mı?

Ağalar, beyler ellerini şakaklarına goyup düşünmiye başladı. Seyisten çok ne var? Gel gelelim Paşa beğenecek mi? Ya beğenmezse? Paşa bu... Delikle zenginin ne yapaca: belli olmaz derler, paşa gısmının da ne yapaca: belli olmaz! Asgerlik ters ocak derler ya... Ağalar, beyler düşündü, daşındı; şu mu olsun, bu mu olsun; anha, minha derken, sonunda Rüstem Ağa ortiye bir isim attı:

-Bu atın dilinden en iyi Deli Yusuf anlar, dedi.

-Oooo, gerçekten Deli Yusuf at dilinden eyi anlar, dediler.

Paşa sordu:

-Kim bu Deli Yusuf?

Rüstem Ağa doğruldu. Bağdaş gurdu. Elindeki fincanı Maraş işi ceviz oyma sehpanın üzerine bıraktıktan sonra:

-Paşam! Dedi, bu Deli Yusuf bir zamanlar dağda gezmiş bir eşkıyadır. Namuslu adamdır. Mert adamdır. Özü sözü doğru adamdır. Türk milleti, adamın eyisine deli, atın eyisine doru der! Bu da öyle delilerden... Nalbantlık yapar. At dilinden bu civarda ondan daha iyi anlayan bulunmaz. Bir söyliyek, razı olursa...

Lala Hüseyin Paşa'nın gaşları çatıldı:

-Ne demek razı olursa?

Rüstem Ağa iki daşın arasında galdı. Bir yanda Lala Hüseyin Paşa, öte yanda Deli Yusuf... Adı üstünde Deli Yusuf... Gelmez mi, gelmez. Bugün eşkıyalığı bıraktıysa da yıllarca dağda gezmiş bir adam; nerde ne söyliyece: belli olmaz:

-Paşa'm, Deli Yusuf gendi başına buyruktur, emir dinliyecek biri değildir.

-Canım ben de buranın paşasıyım. Ben çağırırım da nasıl gelmez? İki asker göndereyim, hemen alıp getirsinler.

Deli Yusuf'u eyi taniyen Rüstem Ağa, bir terslik olmasın diye hemen araya girdi:

-Paşa'm bu saatte ahır гаранlık olur, at eyi görünmez, münasip görürsen Deli Yusuf'u yarın çağıralım. Askerleri benim düvenime yolla, Deli Yusuf'a götürüm.

-Haklısın. Akşamın hayrından, sabahın şerri eyi olur demişler.

Ertesi gün guşluk vahdı iki asker Rüstem Ağa'nın düvenine geldi. Barabar Deli Yusuf'un nalbant düvenine doğru yola çıktılar. Rüstem Ağa askerlere dedi ki:

-Bu adama adi:nen, sani:nen Deli Yusuf derler. "Paşa emretti!" diye depeden enme emir verirsek belki gelmez, belki bir laf söyler. Onun uçun, birañ ben onun anlayacağı dilden gonusim.

Askerlerden biri ukalalık etti:

-Ne demek gelmez! Bugüne bugün paşa çağırı: gendini. Nasıl gelmez; sürür götürürüm onu.

-Aman ağa, sen ne di:ŗ? Deli Yusuf bu...

-Kim olursa olsun. O deliyse, ben zirdeliyim. Ne deliler gördük biz...

Bir adam devlet gapısına girdi mi ağzı ücelir, asger de öyle olmuş. Yapacak bir şey yok!

Deli Yusuf'un nalbant düveninin önüne geldiler. Deli Yusuf, düvenin önüne bir iskemle atmış, oturi:di. Düvenin iç tarafında, Deli Yusuf'un on üç on dört yaşındaki oğlu Ali bir şeylerinen uğraşı:di. Rüstem Ağa biraz arhada galdı. "Bırak zerhoşu, yihılana gadar getsin..." derler, az sonra olacakları seyre başladı.

Dikine geden asger, Deli Yusuf'u görünce görelim ne söyledi:

Paşa'm emir verdi geldim buraya

Yusuf tez hazırlan işim acele

Lala Paşa seni isti: saraya

Yusuf tez hazırlan işim acele

Her şeyin erkeği, lafın dışısı makbul demişler, Deli Yusuf, lafın erkeğini söyleyen bu asgere sinirlendi. Oturduğu yerden doğruldu amma Deli Yusuf'un gafası kümbet gimiydi. Alnının çatı bir garişdi. Gaşları dört barnak enindeydi. Gözleri bahır tas gimı gıpgırmızıydı. Goçboynuzu gimı bıyyı:nı gıvırıp, al yanağına oturtmuşdu. Göğsü daraba tahdası gimiydi; nefes olup verdikçe, galeyci körüğü gimı "Harr! Harr!" edi:di. Elindeki deyneği saz misali dutup, kesik mahamdan söyledi. Görelim Deli Yusuf ne söyledi:

Sarayın önünde beyaz gül biter

Ağaņa paşaņa başlarım şindi

Gapının önünde dırlanma yeter

Ağaņa paşaņa başlarım şindi

Di:nce, asger gıpgırmızı kesildi. Düveniñ önünde duran bir semeri öfki:nen depikledi. Deli Yusuf'u alıp götürmek uçun bir daha aldı:

*Deli Yusuf bırak artık inadın
Yollarım ha şimdi kolun ganadın
İçiririm saña gılıç şarabın
Yusuf tez hazırlan işim acele*

Gapınıñ önündeki semerin depiklenmesine Deli Yusuf iyice gızdı. Bir daha söyledi, bahalım ne dedi:

*Borçlu muyum saña, yok mu sende ar
Yediririm saña arpayla zavar⁶
Gelirsem yanıña eylerim timar
Ağaña paşaña başlarım şimdi*

Aldı Asger:

*Varırsam yanıña kolun bağlarım
Bağlarım da bıyığımı yolarım
Nalbant düveninde seni döverim
Yusuf tez hazırlan işim acele*

Aldı Deli Yusuf:

*Deli Yusuf der ki, kaçma ha köpek
İşte geli:m şimdi, öpme ha etek
Seniñ istediğın eyi bir kötek
Ağaña paşaña başlarım şimdi*

Arhadaşlar, âşık atışmalarında, âşıklardan biri adını söylerse, sözlü atışma orda biter. Deli Yusuf da bu işiñ dille diyal, elle olaçağını anlayınca, türküyü kesdi. Elindeki değneği gılıç misâli dutarak askerini üzerine yörüdü:

-Seni başa sayı:nen mi verdiler ulan!

---

⁶Zavar: Arpanın değirmende kırılmasıyla elde edilen hayvan yemi.

Di:p, asgere birgaç tane endirdi. Bir ara toparlanan asger, gılıcını sıyırdı:se de, daha elini haviye galdırmadan Deli Yusuf deyne:nen bileğine vuruşun, gılıcı elinden düşdü. Deli Yusuf iki tane de kaba etine vurunca, asker gurtuluşu gaçmada buldu. Deli Yusuf, ikinci askerini garşısına dikildi:

-Sen ne di:η lan!

Asker görece:ni gördü, bir şey der mi?

-Bir şey dediğim yok ağa...

Di:p ordan gaçdı. Deli Yusuf, söylene söylene düvene girdi. Rüstem Ağa, işin buraya geleceğini bili:di. Olan oldu bir kelle... Olmuş işin yanlışı olur mu? Yapılacak şey, Deli Yusuf'u, anladığı dilden gandırıp saraya götürmek... Düvene girdi:

-Selamünaleyküm!

Deli Yusuf oturduğu yerden kalkdı, selâm aldı:

-Aleykümselâm Ağa! Buyur, otur.

Rüstem Ağa hasır iskemleye oturdu. Garşılıklı hâl hatır soruktan sonra Rüstem Ağa lafı açdı:

-Yusuf Ağa, az önce askerlerinen kavganı gördüm. Bir şey dikkatimi çekti...

-Buyur sor Ağa!

-Saņa dial, şo dela:nnyya soraca:m. (Ali'ye döndü) Dela:nnı, baban kavgaya ederken sen niye yardıma gelmedi?

-Babama üç beş askerini gücü yetmez de ondan...

Rüstem Ağa güldü. Deli Yusuf'un oğluna da böyle düşünmek yaraşır. Deli Yusuf'a dedi ki:

-Yusuf Ağa, dedi, ben seni çoktandır tanırım, severim...

-Eksik olma...

-Dün akşam Lala Hüseyin Paşa'nın konağındaydık. Paşa'nın çok eyi bir atı varmış...

Deli Yusuf at sevdalısı... "At" dendi mi, yemeyi içmeyi unuttur mu, unutturdu. İskemlesinde öne eğildi, Rüstem Ağa'yı dinlemeye başladı:

-Eeee!

-Atın cinsini bir türlü bilemedik. Ben dedim ki; bilse bilse bu-

nu Yusuf Ağa bilir.

Deli Yusuf, Paşa'nın atını görmek için yay gibi fırlı:p ayağa kakdı:

-Hemen gedip bahak...

Arhadaşlar, her şeyin erkeği, lafın dişisi makbul, demişler. Asker, paşaya güvenip üst perdeden gonusunca Yusuf kakmadı. Amma Rüstem Ağa yumuşak yumuşak gonusunca Deli Yusuf hemen ayağa kakdı, konağa doğru yürümeye başladı.

Rüstem Ağa ile Deli Yusuf yola goyuldular. Deli Yusuf, atı görmenin heyecanı:nen o kadar hızlı gedi:di ki, Konağın selamlığına kehiliye kehiliye vardılar. Rüstem Ağa usul erkân bilen adamdı, selam verip Paşa'nın gösterdiği yere oturdu. Deli Yusuf, dağda gezmiş eşkıya; tek dizi üstüne yeleli aslan misâli oturdu. Bir an önce ahıra getmi: bekle:. Rüstem Ağa, Deli Yusuf'u tanıttı:

-Paşa'm, akşam sözünü ettiğim Yusuf Ağa bu arhadaş. Erzurum'da at dilinden en iyi Yusuf Ağa anlar. Dilerseniz, ata bir de Yusuf Ağa baksın.

-Hay hay!

Paşa, "Hay hay!" der demez Deli Yusuf yay gibi fırlı:p ayağa kakdı. Hemen ahıra gedip ata bakmak isti:di. Paşa:

-Acele etme Yusuf Ağa, hele gayfe'i iç, dedi.

Fidan gibi bir genç, hölbeli fincanlarından gayfe getirdi. Deli Yusuf, atı görmenin heyecanı:nen iki höpürdetmede fincanın dibini gördü:

-Ben gayfemi içtim Paşa'm! dedi.

Paşa baktı ki Yusuf aceleci:

-Peki, dedi, sen ahıra var, aha biz de geli:k.

Tek dizi üstüne yeleli aslan misali oturan Deli Yusuf yekini:p kakdı. Merdivenleri gepir güpür enip ahırın yolunu duttu. Ahırın kapısını açıp içeriye girdi. At yalı:zdi. Boy bucak yetmiyecek, yü:sek bir attı. Reŋgi alınan yağız arası:di. Bacakları uzun, bilekleri inci:di. Sağrısı ve gafası iri:di. At, marahtan Yusuf'a bahi:di. Kulaklarını makas gibi dikdi. Ön aya:yınan hafifden eşinmiye başladı. Yusuf birden atıldı. Sol eli:nen, hayvanın alt çenesini

gapdı, dişlerine baktı. Altı yaşındı:di. Paşanın atı çırpındı, alt çenesini gurtarmıye çalışdı amma Yusuf bu... Fırsat verir mi? At huysuzlaştıkça, Yusuf'un barmakları biraz daha gasılı:, atı gıml-damaz edi:di. Yusuf atı inceledi. Hayret! Heç de övülecek bir at diyal. Eklâvi⁷ de diyal, seklâvi⁸ de... Ne İngiliz, ne Arap... Tüy-leri yıldır yıldır yanan, boylu poslu, eyi bahımlı bir at! Emek edilecek bir at diyal. Sağ eliniñ dört barmağını keski gimi yapıp, atın kasığına yandan, hızlıca dürttü. At, acıdan gıvrıldı, bükül-dü, yay gimi oldu. Gafasını iki yana sallı:p çenesini Yusuf'un elinden gurtardı. Şahlandı. Ön ayakları:nen Yusuf'un döşüne vuruşun, Yusuf ahırın duvarına çarpıp yere düştü. Deli Yusuf bayıldı. At şaha kahıp kişni:, ikinci darbeyi vurmak için Yusuf'un ayağa kakmasını beklı:di. Deli Yusuf gendine geldi. Garşısında şaha kahıp kahıp inen, kişneyip ortalığı birbirine gatan atı gördü. Tam bu sırada Lala Hüseyin Paşa, yanında birgaç gişi:nen ahıra girdi. Kapı, Deli Yusuf'un arhasında galdı: uçun, gelenleri görmedi. Yekinip ayağa kakdı. At, gulaklarını makas misâli yapıp, ikinci hamle uçun atıldı. Deli Yusuf davrandı. Yerden guzu kerpiç misâli bir daş aldı. Sol eli:nen atın alt çenesini yeniden gapdı. Hengeyledi, hüngeyledi; elindeki daşınan atın alnına hıngeyleyince, daş atın alnına kömüldü. At ne aldı, ne verdi, devrilip öldü. Deli Yusuf atın başına dikildi:

-Gahpe malı, az galdı beni öldürücü:di!

Paşa da bunu duydu! Lala Hüseyin Paşa, bir anda, Deli Yusuf'un kellesini vurdurmi: düşündü. Sonra "ya sabır!" çekdi. Erzurum'a geleli beş on gün olmadan kelle vurdurmak hoş olmaz diye düşündü. Şindi bunun kellesini vurdursa, İstanbul'da duyulur, "Paşa gene zulme başladı." derler. Yutkundu. Başını iki yana salladı:

-Ulan seni ibret-i âlem olsun diye asardım amma şükret ki bugün sabrım üzerimde. De bahim, bu atı niye öldürdün?

-Paşa'm, az galdı at beni öldürı:di!

---

7 Eklavi: Bir at cinsi.

8 Seklavi: Bir at cinsi.

-Peki, o hayvan; sen de mi hayvansın ki ona uydun? Bu at benim ahırımın en has atı:di.

Deli Yusuf şaşırđı:

-Bu mu en iyi at Paşa'm? diye sordu. Bunun neresi iyi? Eklâvi diyal, seklâvi diyal! Arap diyal, İngiliz diyal! Soyu soppu bellisiz bir at! Paşa Paşa: Bu at iyi goşabilir, amma suyu geçemez, çalıyı atlayamaz, hendeği geçemez. Sen bu ata boşuna arpa yedirmişin. Bu at binek atı olmaz, olsa olsa değirmene buğday götürür. Dur saña bir hikâye anlatım: Esrarcının biri esrarı içmiş, bir nalbant damındaki gübrelige yatmış. Hayal gurmiye başlamış. Gendini hememde bulmuş. Esrarı çekmiş ya, güyâ gendi şehrin vâlisine beñzi:miş. Dellekler, uşaklar, "Aman Vâli Bey!" diye dört dönerek hizmet edi:lerimiş. Esrarcıyı yumuşlar, arıtmışlar, Vâliniñ elbiselerini geydirip, vâli gona:na götürmüşler. Esrarcı malihülyası ya... Gonakda vâliniñ hanımı bile durumun fargına varamamış. "Sihhatler olsun Bey!" demiş. Bir şişe gülsuyu getirip, sahte vâliye serpmiye başlamış. Hülyânın burasında esrarcı sıçri:p uyanmış! Međer bir köpek gelmiş, garanlıkda esrarcı: göremi:p, yüzüne gözüne işemiye başlayınca adam aykılmış. Paşam; hikâyede oldu: gimi, bu at iyi bir ata benzer amma bu benzeme sahtedir. Bu sahteliğe aldanma. Sen pašasın, seni aldatmak isdiyen çok olur. Paşa gısmı dalkavukları, sahtekârları tez tanımalı, yoksa doğru garar veremez. Pâdişahın da Paşa'nın da hattâ: eşkıyanın bile dalkavuğu olur. Bunlara kanmamak lâzım. Sen diyeceksin ki, iyi at nasıl olur? Ata önden baktın mı, geyik gimi olmalı; yandan baktın mı gayık gibi olmalı, arhadan baktın mı höyük gimi olmalı! Duruşu şimşir gimi; sağnanışı eleğimsağma gimi; yumuluşu kirpi gimi olmalı. Önden geleni gapmalı, arhadan geleni depmeli... At öyle olmalı ki; binicisi öne devrilse, gafasını yastık misâli göğsüne dayamalı! Arhiye devrilse, guyruğunu yastık misâli sırtına dayamalı!

Paşa, bu güzel benzetmeler garşısında gendinden geçti. Ağzı ayrılmış, Yusuf'u di:nlı:di. Ağzının seli akmiye başladı. Deli

Yusuf'un sövmesini bile unutdu. Yusuf, atın hasını anlatmiye devam edi:di:

-At dedi:η, eniŒe aŒŒa: keklik gimi süzölürken ön ayaklarını uzatır, arha ayakların gısaltır, binicisine rahat ettirir! At dedi:η, yohuŒa yoharı davŒan gimi atılırken arha ayaklarını uzatır, ön ayaklarını gısaltır, binicisine rahat ettirir!

Hüseyin PaŒa, Deli Yusuf'un sözünü kesti.

-Gerçekten böyle at olur mu Yusuf? Diye sordu.

-Bulunur PaŒa'm. Elde neler var... .

-İti öldürene sürütürler, Yusuf. Bana bu atı bulacaksınız! Ne kadar zamanda bulabilirsiniz?

-Allah bilir... . Aramak lâzım. Urum da mı bulunur, Œam da mı? İnan da mı, Turan da mı? Ama ariyen bulur. Üç günde mi, üç ayda mı, üç yılda mı bulunur, Allah bilir.

-Sana istediğın kadar mühlet verdim Yusuf, dedi PaŒa. BaŒa, bu anlatdı:n gimi bir at bulacaksınız. Bulamazsan sen biliñ! (Vekilharcına döndü.) Yusuf'a bin altın ver! Deyip ahırdan çıktı.

PaŒa, Deli Yusuf'un anlatdı: ata sevdalanmıŒtı. Aylarca atınan Deli Yusuf'u sayıkladı. PaŒa o kadar at sevdalısydı ki, yemeden içmeden kesildi. Her gün, "Yusuf'tan haber var mı?" diye sor-miye baŒladı.

***

Lala Hüseyin PaŒa, Deli Yusuf'un anlattı: atın sevdasi:nen ya-Œaya dursun, alalım haberi Deli Yusuf'tan:

Deli Yusuf, gonaktan ayrıldıktan sonra evine döndü. Yusuf, dağda eŒkıya iken evlenmiŒ, oğlu Ali dünyaya gelince, dağdan enip eŒkıyalığı bırakmıŒtı. Daha sonra, bir de gızı olmuŒtu. Oğlu Ali'yi garŒısına alıp, olanı biteni bir bir anlattı. Verdiğı sözü yerine getirmesi için, belki çok uzun bir zaman eve dönemeyeceğini söyledi. Kendisinin Erzurum'da olmadığı bu zaman içerisinde nasıl geçineceklerini uzun uzun anlattı. Yanlarına yeterince para bıraktı. Sonra bir de telden anlattı. Olur ya, bazı insan dilden anlar, bazıları telden:

*Bir at övdüm Erzurum'un beyine
Paşaya şan olda beye şan oldu
Bu atı isterim dedi boyuna
Peki, Paşam dedim gönlü şad oldu*

*Atı bulur isem şanım yücelir
Bulamazsam garip ömrüm kocalır
Yağlı ipten kalın boynum incelir
Âlem ibret aldı cellât can aldı*

*Şimdi burdan kalkıp yola düşmeli
Diyar diyar gezip çok eğleşmeli
Ciritte koşuda atı seçmeli
Bundan sonra konalgamız han oldu*

*Paran biter ise önce atları
Uygun bir fiyata sat tarlaları
Çerçiye gasaba say paraları
Demesinler Ali perişan oldu*

*Deli Yusuf ben oğlumu severim
Babalık hakkımı helal eylerim
Allah izin verir bir gün dönerim
Demezler kırlara karışan oldu.*

Deyip kesti. Deli Yusuf ailesiyle halelleşti. Al atına bindi. "Al Allah delişi, zapteyle gulunu!" deyip yola çıktı. Deli Yusup, önce şehrin güneyini dolaştı. Sonra Anadolu'nun batısına gadar getti. Şehir şehir, köy köy dolaştı. İstanbul'dan Garadeniz gıyılarına gadar dolaştı. Hayalindeki atı bir türlü bulamı:di. Buradan Dağistan'a geçti. Gürcistan'ı dolaştı. Oradan da güneye inerek Kerkük'ü, Musul'u, Bağdat'ı, Basra'yı, Halep'i, Şam'ı gezdi. Yok, yok! Aradığı atı bulamı:. Her atın bir yerine mahana buli:. Lala Hüseyin Paşa'nın yanına eli boş dönmek de istemi:. O gadar at

sevdalısı birini umutlandırıp, sonra da “Paşa'm bulamadım, gusura galma!” demek olur mu?

Aradan iki yıl geçti... Hayalindeki atı bulamamış, amma sabırla gezi:, ari:, soruşturi:, nerde bir at yarışı varsa, nerde bir cirit oyunu varsa oriyeye goşi:, atları inceli:, amma her birine bir gusur buli:di.

Nil kıyısında dolaşırken depeniñ eteğine gurulmuş büyükçe bir köyün içinden geçi:di. Güneş eyice alçalmış, Nil kıyısını gavuri:di. Yusuf yorgun, atı yorgun gedi:lerdi. Atın boynu sünmüş, kulakları el terazisi gimi düşmüştü. “Allah canımı al!” der gibi adım atarken tırnakları yere sürünü:, yerden toz kaldırı:di. Gene de, Yusuf'un yorgun gözleri köyün atlarındi:di amma hepsi de yük beygiri:di bunlarıñ. Yusuf bunlara dönüp bakmazdı bile amma gene de “Çıkmaz canda bir umut.” diye göz gezdirdi:di. Köyün gübreliliğiniñ önünden geçerken burnu tıhandı. Pis kohudan bir an önce gurtulmak için atını mahmuzladı. Hayvan gübreleri öbek öbek yığılmıştı. Birkaç tavuk, birkaç kaz eşinip yem ari:lerdi. İki tane de ufak tay vardı. Deli Yusuf tayları görünce, atın üzerinde ısıtma dutuk gimi zañgır zañgır titredi. Dizleriniñ bağı çözüldü. Başı gıçından ağır geldi. Dalında yetmiş Hacıhamza armudu gimi “Paat!” diye düştü. Deli Yusuf'un düşmesinden tavuklar ürktü, gıdaklamaya başladı. Kazlar faş faş etti. Taylar yerlerinden bile gımıldamadı. Yusuf gendine gelince goşup tayları yahaladı:

-Allahım saña şükürler olsun, beni Hüseyin Paşa'ya mahcup etmedin, dedi. Deli Yusuf aradığı tayı bulmuştu. Hem de bir ararken iki bulmuştu. “Birini Paşa'ma veririm, birini de ben alırım.” diye düşündü. Düşündü amma bu taylar nasıldı:

Tayların biri al, biri doru idi. İkiydiler. Gerçi biri al, biri doruydu amma görenler bunlara ne al derdi ne doru... Çünkü bu iki tay bahımsızlıktan uyuz olmuş, yaralarına katran sürülmüştü. Tayların yüzüne bakılacağı yoktu. Ama Deli Yusuf, engin at bilgisiyle bu iki tayın çok özel hayvanlar olduğunu bili:, bu sebepten galbi küt küt ati:di. Tayların sıcaktan boyunları sünmüş,

kulakları el terazisi gimi yana sarkmıştı. Gözleri çoramıklıydı, çapaklıydı. Çapakları kirpiklerine bulaşmış, bir kısmı da burunlarına aşağı akmıştı. Bahımsızlıktan belleri bellerine geçmişti. Eye kemikleri, “Bir, iki, üç...” diye sayılır olmuştu. Tüyleri uzamış, kirli sarı bir renk almıştı. Taylar gübrelikte ağnandıkça, uyuzlarına sürülen katrana gübre bulaşmış, gübre kokusundan tayların yanlarına varılacağı kalmamıştı. Tayların kımıldamaya dermanları yoktu amma Yusuf, taylar kaçır korkusuyla her ikisini de yeyelerinden yahalamış, çapaklı gözlerinden şapur şapur öpi:di. Bir yandan da tayları inceli:di. Evet, Deli Yusuf yanılmı:di:

Bu uyuz taylar, hayalindeki atın, tay hâliydi. At hayal ederken tay bulmuştu. Daha iyi... Bir ata tayken emek verilirse, insan onu istediği gimi eğitir. Tayları gübrelikten kenara çekti. Oralarda küsküç⁹ oynayan çocuklara sordu:

-Ulan çocuklar, bu taylar kimin? Nerde bunların evi?

Çocuklardan biri, “Hıh!” deyip küskücü çamura sapladıktan sonra:

-Deha şo kapı emmi, dedi. Fatma karının evi.

Meğer Fatma karı kimsesiz, yaşlı bir kadınımış. Deli Yusuf, atın dizginini omuzuna geçirdi. İki eliyle, iki tayın yelesinden tutarak Fatma karının evine vardı. Avluya girdi:

-Ev sahibiiii! Diye seslendi.

İçeriden kocakarının sesi duyuldu:

-Kim o! Ne diyon!

-Tanrı misafiriyim ana, gel hele!

Yaşlı kadın dışarıya çıktı. Yüzü çapar çupardı, her çaparında bir yumurta su dururdu. Çoktandır evine misafir gelmemişti. Yusuf’u görünce şaşırıldı:

-Hoş geldin oğlum amma bu köyün ağasına beyine gıran mı girdi ki, bula bula beni bulduñ?

---

⁹Küsküç: İki karış uzunluğunda, uçları sivriltilmiş deyneklerin nemli toprağa saplanmasıyla oynanan bir çocuk oyunu. Bkz. Kahramanmaraş’ta Çocuk Oyunları-H.A.ÖZTURAN.

- Benim işim seninle ana, dedi Yusuf.
-Neymiş benimle işin de bakalım!
-Bu taylar senin mi ana?
Yaşlı kadın birden huysuzlandı:
-Benim! N'olacak?
-Bu tayların anası şordaki sütbeyaz at mı?
-Öyle! N'olacak?
-Bu tayları bana satar mısın?

Meğer, köyün delikanlıları tayların uyuzluğu ile alay etmek için Fatma karıya, "Bu tayları sat, kaç para istersen veririm." derlermiş. Kocakarı bu sözlere kızarmış. Elindeki deynekle, tay lafı edenin kafasına, gövdesine vurur olmuş.

-Bre itin doğurduğu, sen de mi benimle eğleniyorsun? Deyip sopasını Deli Yusuf'a endirdi. Kocakarı haklıydı. Bu uyuz taylara kim para verirdi. Deli Yusuf kaçtı, kocakarı kovaladı. Yetiştigi yerde Deli Yusuf'un sırtına sopayı endirdi. Avluda dört döndüler. Deli Yusuf, varıp atından heybeyi indirdi. Kapının eşiğine bir avuç altın koydu. Aldı Deli Yusuf, bakalım ne dedi:

*Sensin bu köyün anası
Anam tayları bana sat
Bir avuç altın pahası
Anam tayları bana sat*

Kocakarı sandı ki bu adam kendisiyle alay ediyor. Sopayı çekti. Yetiştigi yerde Yusuf'a vura vura avluyu bir daha dolandılar. Aldı kocakarı:

*Gören seni adam sanır
Eğleşme ulan benimle
Hem yaşlıyım, hem de fakir
Eğleşme ulan benimle*

Deli Yusuf heybenin yanına vardı. Bir avuç altın daha alıp eşiğe döktü. Aldı Deli Yusuf:

*Ana sana ben ne dedim
Arayıp taylorı buldum
İki avuç altın verdim
Anam taylorı bana sat.*

Kocakarı, Deli Yusuf'un niyetini kestiremedi. Dedikleri essah mıydı, yoksa alay mı edi:di? Bu uyuz taylorlara iki avuç altın verecek kadar ahmak görünmi:di, Deli Yusuf'un gözleri felfecir ohi:di. Öyleyse alay edi:di. Elini beline atıp söyledi:

*Ulan seni tutmaz mıyım
Sakalını yolmaz mıyım
Bu taylorı bilmez miyim
Eğleşme ulan benimle.*

Deli Yusuf dinledi. Şu anlamı çıkardı: "Bu kadın taylorların kıymetini bili:. İki avuç altına bu taylorı satar mı:m?" demek isti:. Varıp heybenin bir gözünü silkeledi, kesik makamdan bir daha aldı:

*Bunlar tay değil fırtına
Sür denize bin sırtına
Bir heybe gözü altına
Anam taylorı bana sat*

Kocakarı iyice şaşırıldı. Bu adam, ya delinin biriydi ya da kendisiyle eğleni:di. Aldı kocakarı, bakalım ne dedi:

*Bizim bağların siyecî¹⁰
Ete batar acı acı
Bu altın ne, taylor necî
Eğleşme ulan benimle*

---

10 Siyec: Evlerin, bahçelerin, bağların etrafına koruma amaçlı dikilen meyvesiz, hattâ dikenli bodur ağaçlar.

Deli Yusuf içinden, “Tamam! Bu kadın bu tayların değerini bili:!” dedi. Koşup heybenin ikinci gözündeki altınları da “Caa-av!” diye boşalttı. Atının dizginlerini saz misali dutup bir daha söyledi:

*Deli Yusuf der nêdeyim
Başka param yok vereyim
Bir heybe altın ödeyim
Anam tayları bana sat*

Kocakarı şöyle düşündü: “Bu adam benimle eğleşmeye eğleşti: amma bir de peki diyeyim. Bakalım ne olacak?”

-Peki oğlum, sattım.

Deli Yusuf, avluda iki basıp bir sıçramaya başladı. Atı yedeğine aldı, tayları yevelerinden tutarak hızla köyden uzaklaştı. “Ya kadın vazgeçerse?” korkusuyla, “Al Allah guluğu, zapteyle deliği!” deyip Erzurum’un yolunu tuttu.

Kocakarı koşup bir çuvaldız getirdi. Altınları heybeye koyup ağızlarını dikti. Tayların, beyaz mı beyaz anasına bindi. Heybeyi terkine aldı. “Ya bu deli adam pazarlıktan cayarsa?” korkusuyla, Deli Yusuf atını nereye sürmüşse ters yöne doğru beyaz kısrığı dörtnala kaldırıp köyden çıktı.

Bu tayların hikâyesi neydi? Deli Yusuf yanılı: mi, yoksa haklı mi:di?

Meğer Nil Nehri’nin ötelere gelen bir kervan, Osmanlı topraklarına doğru yol almış. Kervanda cins kısraklar varmış. Bu cins kısraklara rastgele aygırlar aşmasın diye, öteki atlardan uzak duti:lermiş. Kervan, Nil kıyısında konaklamış. Cins kısrakları, her zamanki gibi ötekilerden ayırmışlar. Yemlerini sularını vermişler, tımar etmişler.

Dolunaylı bir geceymiş... Vahit geceyarısını geçip, kervan uykuya dalınca, Nil’de bir gıpırdanma başlamış. Sancılı bir gıpırdanmamış bu... Sonra Nil çalhalanmaya, dalgalanmaya başlamış. Üzeri köpük köpük olmuş. Suyun ortası kabarmış; köpük-

ten bir kubbe olmuş. Bu köpük yığınından dört yana sular fıskırı:miş. Bu köpük, birden parçalanmış, içinden, köpüklerden daha beyaz bir denizaygırı çıkmış. Nil'in üzerinde, tozlu yolda yürür gibi şapır şupur yörü:p kıyıya varmış. Göz açıp gapayana kadar gısa bir zaman içerisinde, gısrakların en beyazına aşmış¹¹ve geldiği gibi nehre girip gaybolmuş. Kervanın seyisi sabah namazından sonra atları yemlemeye geldiğinde bir de ne görsün, beyaz gısrığa bir aygır aşmamış mı? "Eyvah!" demiş. "Bu gısraktan doğan tay rastgele bir tay olur. Ben bunu Osmanlı sultanına nasıl hediye edeyim? "Ah, vah etmiş, dövünmüş. Cins ata, belki de soyu sopu belli olmayan bir aygır aştı sanmış. Kervandakiler düşünmüşler, taşınmışlar, gısrığı orada bırakmaya karar vermişler. Nil kıyısında gederken, Fatma karının köyüne uğramışlar. Kocakarıya kısırağı vermişler. Demişler ki:

-Ana, bu kısırak sende kalsın. Dönüşte yolumuz düşerse alırlık, kat kat emeğini öderik. Yok, eğer yolumuz düşmezse gısrak sana anamızın ak sütü gimi helal olsun.

Kervanın yolu o köye bir daha düşmemiş. Beyaz kısırak, günü gelince biri al, biri doru ikiz tay yavrulamış. İki de erkek olan bu taylar bahımsızlıktan zayıflamış, hastalanmış, uyuz olmuş. Kocakarının kendine hayrı yok ki taylara baksın! Meğer Deli Yusuf bu tayların ne olduğunu bilerek almış. Bu taylar denizaygırının dölüymüş¹².

Alalım Yusuf'tan habarı:

Deli Yusuf, uyuz tayların çapaklı gözlerinden öpe öpe Erzurum'a yaklaştı. Beyçayırı'na varınca konakladı. Aşağı yukarı, yarım saatlik yol kalmıştı ama denizaygırının taylarına bir garşılama gerekirdi. Tayları ve atını çayıra saldı. Erinmedi, üşenmedi ateş yaktı; nargilesine tütün bastı, ağacın birine yanını vererek nargilesini tokurdatmaya başladı. Deli Yusuf, Erzurum'a giden bir oduncu görünce seslendi:

---

11 Aşmak: Davar, sığır, at, eşek gibi hayvanlar için kullanılır. Erkeğin dişiyle çiftleşmesi.

12 Döl: Yavru, evlat, çocuk. İnsanlarda erkek çocuklar için kullanılır.

-Heeey! Oduncuuu! Erzurum'a mı?

-He gardaş...

-Bana Deli Yusuf derler. Lala Hüseyin Paşa'nın istediği atı getiri:m. Var Hüseyin Paşadan müjdeliğini al. Ben burda kendisini bekli:m.

Oduncu gitti. Deli Yusuf, taylar hangi yana geçerse nargilesini oraya götürüyor, seyretmeye doyamıyordu. İzledikçe coşuyor, coştukça nargilesini hızlı hızlı tokurdattıyordu.

***

Alalım oduncudan haberi...

Oduncu Erzurum'a varınca, doğru Paşa'nın konağına gedip, huzura çıktı.

-Paşam, düşmanıyın ömrü bu kadar olsun, dedi.

-Hayır mı?

-Hayırdır Paşam... Deli Yusuf istediğin atı bulmuş.

-Nerede?

-Bey Çayırında seni bekli:.

Paşa:

-Oduncuya müjdeliğini verin! Diye seslendikten sonra sevinçle ayağa kalktı.

Meğer İstanbul'un kasapbaşı da Erzurum'a gelmiş, Hüseyin Paşa'ya misafir olmuş. Hüseyin Paşa at gonusunu ve Deli Yusuf'u Kasapbaşı'na anlattıktan sonra:

-Kasapbaşı, misafirimsin, gusura bakma, ama bende sabır kalmadı. İstersen birlikte gidelim, şu eşsiz atı bir görelim.

-Hay hay Paşam!

Hazırlandılar. Yanlarına, Erzurum'un ileri gelenlerini aldılar. Peşlerine askerlerini takıp Beyçayırına doğru yola çıktılar.

Hafif bir yağmur, çeyrek saat yağdı dindi...

Hüseyin Paşa'nın heyecanı, Beyçayırına varana gadar daha da arttı. Sonunda Deli Yusuf uzaktan görüldü. Paşa, Kasapbaşı ile atbaşı gedi:di. Misafirine, az sonra göstereceği atın gururu içindi:di. Uzaktan Yusuf'u seçti. Yanında bir at vardı, iki de tay.

"Acaba," diye düşündü Paşa, "bulduğu atın tayları mı bunlar?"

İyice yaklaştılar. Evet, bir at, iki de hastalıklı uyuz tay vardı. At da, öyle ahım şahım değildi.

-Hoş geldin Paşam, dedi Deli Yusuf, düşmanıyın ömrü bu gadar olsun! Aha tayları buldum! Biri senin, biri benim!

Yusuf, uyuz taylardan birini sağırsından itip ortaya sürdü. Az önceki çeyrek saatlik yağmurun ıslattığı çimenlerden kayan tay, bu itelemeye dayanamadı, yanının üstüne “şırılpaap!” diye düştü. Kasapbaşı güldü. Ağalar, beyler gülüştüler. Paşa gaşlarını çattı:

-Bırak şakayı Yusuf! At hani?

-Aha şu taylar işte Paşam... Sen bunları böyle görüp aldanma; bu seneyi savuşturduk mu, bu tayları görenin ağzı açık kalır. Bu taylar denizaygırının dölü!

Paşa iyice gızdı:

-Ulan sen benimle alay mı edi:η! Diye bağırđı.

-Gözüm kör olsun Paşam, doğru söyli:m!

-Kendi cezanı kendin verdin Yusuf, diye bağırđı Paşa. İki yıl aradan sonra iki uyuz tay getiren adamın gözleri zaten kör demektir. Bu gözler görse ne olur, görmese ne olur? Askerler! Yakalayın şunu!

Askerler bir anda Yusuf'u kısıkvrak yakaladı.

-Hemen gözlerine mil çekin!

Deli Yusuf ne olduğunu anlayamadı. Askerlerden bir kısmı çalı çırpı toplayıp ateş yaktı. İki mili ateşte ısıtmaya başladılar. Yusuf durumun ne kadar ciddi olduğunu gavrıamıştı. Tayların değerini bilmeyen Paşa'yı ayıktırmak gereki:di.

-Paşam ben de gör:i:m, bu taylar uyuz olmuş, hastalıklı... Ama bunlar denizaygırının dölü. Bu taylar üç yaşadı mı, bunları dutan at olmaz. Bunlar denizi tozlu yol gimi geçer. Çalılıklardan, kayalıklardan kekklik gimi seker. İnan bana Paşam, doğru söyli:m, çok değil; altı ay bana izin ver. Ondan sonra ister gözlerime mil çek ister beni ipe çek.

Paşa kaşlarını çattmıştı. Deli Yusuf'u duymuyor gimiydi. Oralı olmadı. Dalkavuklar ise, Yusuf'la tayları kötülü:lerdi. Yusuf bu sefer de Kasapbaşı'na döndü:

-Kasapbaşı, söylediklerim elifi elifine doğru. Paşa seni kırmaz. Söyle, bana altı ay izin versin. Ondan sonra ne yaparsa yapsın.

-Ben garışmam, dedi Kasapbaşı.

Deli Yusuf üsteledi:

-Aman Kasapbaşı! Gözlerime yok yere mil çekilecek. Vebalde kalma! Yârın Allahın huzurunda suçlu olursun. Gel Paşa'ma rica et, bana altı ay izin versin.

Kasapbaşı yine:

-Ben garışmam, dedi. Bunun üzerine Deli Yusuf Hüseyin Paşa'ya döndü:

-Paşa'm bu taylar yarın böyüyünce öyle güzel at olur ki, şahhan¹³ tutamaz. Görünüşe aldanma. Saltanat sahibinin dalkavuşu çok olur, onlara kanma.

Paşa'nın çenesinin altına girerek tayları ve Deli Yusuf'u kötüleyen birkaç kişi başlarını yere eğdiyse de Hüseyin Paşa Yusuf'a bakmadı bile. Yusuf, Lala Hüseyin Paşa'ya dilden anlatamayınca, bir de telden anlatmayı denedi:

*Bu taylar serpilip ata dönünce
Şahan tutmaz, ok yetişmez at olur
Bacağı uzayıp döşü dolunca
Rengi donu köpüklerden ak olur*

*Koç Kırat olacak büyürse eğer
Sirtına vurunca sırmalı eyer
O zaman cihanın mülküne değer
Ata binip kükreyecek vakt olur.*

Hüseyin Paşa yumuşamadı. Dam dedi, darı demedi. Bunun üzerine Yusuf, Kasapbaşı'na söyledi.

Görelim ne söyledi:

---

13 Şahan: Şahin.

*Bu taylar yetişse hazine eder
Kargıdan mızraktan hızlıca gider
Peh dedirtmek için altı ay yeter
Şahlanıp koşması işaret olur*

Kasapbaşı oralı olmayınca, Deli Yusuf altı aydan üç aya indi:

*Tayları övmeye yetmez kelime
Şan olur büyürse Osmaneli'ne
Üç aylık bir fırsat geçse elime
Tayların her yanı zarafet olur.*

Kasapbaşı, Deli Yusuf'a bakmadı bile. Yusuf bu sefer de medet umar gibi ağalara, beylere söyledi:

*Deli Yusuf der ki ağaya beye
Yalan konuştular tay kötü diye
İki gözüm feda bu ikiz taya
Ne desem sözlerim şikâyet olur*

Deyip kesti. Deli Yusuf'un umudu galmamıştı. Ateşin üzerine konan miller kıpkırmızı olmuştu. Cellât, milin üzerine tükürünce "Cazz!" diye bir ses çıktı. Paşa'nın bir baş işaretiyle, cellât Yusuf'a doğru yaklaştı. Öteki askerler Yusuf'a çullanmış¹⁴, gımıldatmı:lerdi. Deli Yusuf, "Bu dünyada en son gördüğüm şey, şu iki tay olsun." düşüncesiyle taylara bakmaya başladı. Tayların ikisi de, olanlardan habersiz çayırda yayılıyordu. Cellât bir anda milleri Deli Yusuf'un gözlerine daldırdı. Yusuf acı ile bağırdı, haykırdı. Yusuf'un bağırımları Beyçayırını zaңgır zaңgır salladı. Çığlığına guşlar tüylerini döktü.

Gözlerinden ahan ganlar, yaşlar sahalına aşığı sızmaya başladı. İlk anda duyduğu ağırları azalınca Deli Yusuf acıştı, söyledi, görelim ne söyledi:

---

14 Çullanmak: Çökmek, bütün gücüyle saldırmak, tutmak, yere yatırmak.

Ne suçum var bilemedim ben bunu
Küçük Ali'm yetim kalır ağalar
Çok emekler çektim hep oldu zâyi
Malım mülkün talan olur ağalar

Ben nêttim Paşa'ma ağalar beyler
Ak gövdemi kızıl kana belerler
Dostlar ağlar düşmanlarım gülerler
Zulüm bana hayıf oldu ağalar

Deli Yusuf diler ulu Mevlâdan
Paşa'm kurtulmasın türlü belâdan
Ak alnıma kara yazmış Yaradan
Beni gören ibret alır ağalar

Beyçayırında çıt çıkmıyordu. Atlar bile boyunlarını düşür
mü, Deli Yusuf'u dinli:di. Deli Yusuf içlendi, acıştı, bir daha
söyledi:

Aktı gözüm yaşı deryalar doldu
Al yanağım kızıl kana boyandı
Düşman söyledi de Paşa'm inandı
Paşa'm bana zulüm etti ağalar

At uğruna diyar be diyar gezdim
Ak alnıma kara yazılar yazdım
Boş yerlere kara bağrımı ezdim
Paşa'm bana zulüm etti ağalar.

Deli Yusuf bunu böyle söyledim
Elden bir şey gelmez oldu neyleyim
Kader böyle imiş kime ne deyim
Paşa'm bana zulüm etti ağalar

Lala Hüseyin Paşa, Deli Yusuf'a tam anlamıyla zulmetmişti ya, zulmü kim kabullenir? Kazan, kıçım kara demez! Yusuf'un bunu hakettiğine inani:di. Zulümle suçlanınca iyice gızdı:

-Şunu atına bindirip, salın! Diye bağırdı.

Deli Yusuf'u atına bindirdiler. Dizginleri eline verdiler. Paşa:

-Şu uyuz tayları kucağına verin ki, görenler bu cezayı hak ettiğini anlasın! Dedi.

Yusuf birden canlandı. Tayları kucakladı, bağına bastı. Çapaklı gözlerinden, katranlı yaralarından öptü. Pis tüylerini sıvazladı. Gözlerinin acısını unutmuş gibiydi. İşte o ân, Paşadan öç almayı kafasına koydu. Eşkivalığın ne olduğunu bili:di. Kendisinin gözü görmüyordu ama oğlu Ali, goç gimi eve gendini bekli:di. Bu taylara sahip olan, orduya garşı goyardı. Atının dizginlerini saz misâli dutarak bir daha aldı:

*Dinleyin ağalar dinleyin beyler
Sorarım bunları birgün olur ki
Oğlum Ali koç Kırat'a binerse
Ararım sizleri bir gün olur ki*

*Ben yolumu dağ başına çizersem
Sıra sıra koç yiğitler dizersem
Yiğitler elinden bade süzersem
Bulurum sizleri bir gün olur ki*

*Al yanağım kızıl kana boyandı
Akan kandan coşkun sular bulandı
Düşmanım söyledi Paşa inandı
Sorarım bunları bir gün olur ki*

*Hay n'olanda oğlum Ali n'olanda
Zor düşmanı bölük bölük bölende
Padişahın divanına varanda
Kırarım belleri bir gün olur ki*

*Deli Yusuf der ki mecalsiz kaldım
İntikam aşkına kavruldum yandım
Bir çift gözü verdim bir çift tay aldım
Sorarım bunları bir gün olur ki*

Deli Yusuf'un, bu durumda bile "Sorarım bunları..." demesine kimileri güldü, kimileri de başlarını yere eğerek eziklik içinde sustu. Deli Yusuf, yıllarca dağda gezmişti; dağların ne olduğunu, eşkıyalığın ne olduğunu, öcün nasıl alınacağını bilirdi. Söylediklerinin şu anda bir değeri olmasa da, ileride neler yapacağını tasarlamış, bilerek, düşünerek, içinden gelerek, erkekçe öç alacağını söyliydi. Yusuf, atının gulağına eğildi:

*dam dediklerim odun çıkıyor
Benim aziz dostum eve gidelim
Kime sırt döndümse hançer çekiyor
Evladım, ciğerim eve gidelim*

*Al yelene altın tarak vurayım
Al sırtına sırma haşa öreyim
Yediğin arpaya şeker kırayım
Al oğlum, cerenim eve gidelim*

*Deli Yusuf der ki muhafızımsın
Karanlık dünyamda bana lâzımsın
Gözüksün, dizimsin, sözüm, sazımsın
Yürü benim yavrum eve gidelim*

Deyince, al at kafasını iki yana salladı. Acı acı kişnedi. Sonra evin yolunu tuttu. Yusuf'un gözleri görmüyordu ama al atın hızlanmasından, eve yaklaştığını anladı. Bir anda Deli Yusuf'un etrafına bir yığın insan birikti. Yusuf'a ne olduğunu sorilerdi, Yusuf onlara karşılık vermedi. Onlarla işi yoktu. Öcünü onlar alacak değildi. At, Deli Yusuf'un evinin kapısına vardığında at kişnemelerini ve insan seslerini duyan Ruşen Ali sokağa çıktı. Ba-

basını ganlar içinde görünce çılgına döndü:

-Kim yaptı baba? Diye haykırdı.

Deli Yusuf o kadar ağır, o kadar soğukkanlı bir cevap verdi ki, Ali de şaşırды, ötekiler de:

-Sonra anlatırım oğlum. Acele etme.

Ali, babasının başına gelenlerden dolayı çılgına dönmüş, kabına sığmaz olmuştu. Onbeş yaşın deliliğiyle yeniden kükredi:

-Kim yaptı baba, söyle bana? Eğer bunun acısını almazsam, yediğim ekmek haram olsun!

Deli Yusuf, tane tane konuştu:

-Acele işe şeytan karışır. Her işin vakti saati var. Şimdi beni eve götür.

Ali, babasının bu kararlı tutumu karşısında direnemedi. Babasını avludan içeriye aldı. Deli Yusuf, üstündeki tozları bile silkelemeden:

-Bir mahsere kazanı¹⁵ su kaynat! Dedi.

Ali, babasının yıkanacağını, temizleneceğini sandı. Avluya mahsere kazanını çatıp içini suyla doldurdu. Altını yaktı. Yusuf ise atı ve tayları ahıra çekti. El yordamıyla onlara yem hazırladı, su verdi. Görmeyen gözleriyle dolaşırken kolunu, bacağını, kafasını duvara direğe çarpi., her çarpışında Lala Hüseyin Paşa'ya lânet ohi: ve sabırla dişlerini sıhi:di.

-Su hazır baba! İyice kızdırdım.¹⁶

-İyi... İki kalıp sabun getir.

-Suyu hamamlığa taşıyayım mı?

-Niye?

-Orada yıkanmayacak mısınız?

-Yok oğlum, yok. Ben yıkanmayacağım. Tayları yıkayacağım. Haydi, sabunları getir. Bir de kulplu tas¹⁷ getir.

Ali sabunları getirdi. Deli Yusuf kollarını sıvadı. Tayın birini tuttu.

---

15 Mahsere kazanı: Bağlarda sıra yapılırken kullanılan çok büyük kazan.

16 Kızdırmak: Isıtmak.

17 Kulplu tas: Zahire tutarken, sıra yaparken el yanmasın diye kulpu olan büyükçe bir tas.

-Dök bakalım.

Ali kulplu tasla su döküyor, Yusuf ise sıcak su taya zarar vermesin diye, elini suyun altına tutuyor, bir yandan da sabunla tayı yıkıyordu. Koca bir kalıp sabun erirken, tay da üzerindeki katran, gübre, toprak, saman ne varsa hepsinden arınmıştı. Sonra bir havlu ile iyice kuruladı. Daha sonra öteki tayı alıp, onu da bir kalıp sabun eriyene kadar yıladı.

-Tayların rengi belli oldu baba, dedi Ali. Biri al, biri doruymuş.

-Bu renklere aldanma oğlum, dedi Yusuf. Bir bebek doğduğunda gözünün rengi nasıl değişebilirse, bu tayların rengi de öyle değişebilir. Bu tayların anası süt beyazı... Babası denizaygırısı... Bizim varımız yoğumuz bu taylar. Bu tayların üstüne bindiğimiz zaman öcümüzü alabiliriz. Şimdi duvarın şurasına yan yana iki sıra oyuklar aç.

Ali, Deli Yusuf'un istediği gibi oyukları açtı. Oyuklar açıldıktan sonra Yusuf, Ali'yi çarşıya gönderdi:

-Git bana keçe al. Duvarda iğne ucu kadar delik galmayınca ya kadar her tarafı keçe ile gapatacaksın. Ahır gapısının iki yanına da keçeden birer gapı daha yapacaksın. Bu ahıra gün ışığı girmeyecek.

Ali, babasının söylediklerini yaptı. Deli Yusuf iyice yorulmuştu:

-Şimdi bana da iki tas su ısıt, ben de yıkanayım.

-Peki baba. Hamamlığa hazırlarım.

-Yok oğlum, yok. Bundan böyle benim yerim, bu tayların yanındır. Yatağımı, yemeğimi buraya getir. Benim işim bu tayları yetiştirmek. Onun için, sıcak suyu buraya getir. Şurada yıkanırım.

Deli Yusuf yılandı. Yattı. Ertesi gün erkenden kalktı. Ali'yi uyandırdı. Tayların bağlı olduğu duvarın dibini diz boyu eştirdi. Eşilen yere iki direk diktirdi. Direklerin ön yüzüne dörder parmak ara ile çiviler çaktırdı. Ali sordu:

-N'olacak baba bu çiviler?

-Oğlum, bu direklerdeki çivilere taylorın yem torbalarını asacağım. Taylor o yüksekliğe alıştığında torbayı bir üstteki çiviye, ona alıştığında bir üstteki çiviye asacağım. Birkaç ay sonra bu taylor şaha kalkmış vaziyette yem yiyecekler. Sonra yem torbalarını birer çivi, birer çivi aşağıya asacağım. Öyle bir zaman gelecek ki, torba yer seviyesinde olacak, daha sonra yemlerini şu açtığın hendeğin içine koyacağım, bu sefer de taylor yemlerini ön ayaklarını bükerek yiyecekler. Bu şekilde birkaç defa yemlerini yukarıya aşağıya yer değiştirirsem bu taylor büyüdüklerinde en yüksek engellerden şahin gibi aşar, en küçük deliklerden kirpi gibi yumulup geçer. İşte bunun için yapıyorum bunları. Anladın mı?

-Anladım baba.

-Bizim varımız yağumuz bu taylor. Umudumuz bu taylor. Sen doğmadan önce ben bu dağlarda çok gezdim. Dağları bilirim. Yiğit atın yoksa hiç dağa çıkma. Otur nalbantlık yap. Yook, günün birinde dağa çıkar da babamın öcünü alırım dersen, sana kırk yigitten önce bu taylor gerek. Ben bu taylorı yetiştireceğim, sen de kendini yetiştireceksin. Benim anlattığım gibi eğitim yapacaksın. Senin işin yiğit olmak! Bileği kuvvetli olmayan, yanaşma olur, emir dinler. Senin işin yiğit olmak! Yiğitlik yürekle olur, bilekle olur, düzenle olur. Yalnız yürekli olan, gerçek yiğit olamaz. Yalnız bileği güçlü olan da gerçek yiğit olamaz. Yiğitlik için hem bilek hem yürek gerek! Bir de düzen gerek! Düzen için akıl gerek, gurnazlık gerek. Yürekli olmayan gılıç çekemez! Çekse de kelle kesemez! Gılıcı elinde titrer durur. Yiğidiñ bileği, pazusu sağlam olmazsa gavga edemez! Bir adamda yürek varsa, pazusu bileği sağlamsa, o yiğit olur. Ama akılsız yiğit baş olmaz, ayak olur. Bu dediğimin üçü de sende olmalı. Get benim gılıcımı al. O gılıç Kirman¹⁸ ustalarının yaptığı bir gılıçtır. Ona gancık gatr sidiğinden su verilmiştir.¹⁹ Sağlamdır ne kırılır ne kö-

18 Kirman: Irak'ta bir şehir.

19Kancık katır sidiğinden su vermek: Çeliğe verilen sularda azot bulunursa yüzeysel sertliği çok fazla artar. Buna nitrürasyon denir. Dişi katırların arka ayaklarından sökülen nallar bundan dolayı çok sert çelik olur ve bunlardan bıçak gibi aletler yapılır.

reliir. Bu Kirmânî gılıcı al. Ucuna elma büyüklüğünde bir demir bağla. Eğitimi onunla yap. Önce çok ağır gelecektir, aldırma. Kolların buna alıştığında, ucundaki demiri çıkardığın zaman, gılıç sana tüy gimi hafif gelecektir. Külünge, gürze de böyle ağırlıklar bağla, öyle çalış. Haydi bakalım! Yılmak yok! Çocukluk yok! Öcümü almak istiyorsan, sabırlı olacaksın, çalışkan olacaksın, akıllı olacaksın, güçlü olacaksın!

Ali eğitime başladı. Zaman zaman yine de babasının sözlerinin dışına çıkıyor, sokaktaki çocuklarla oynuyor, güçlü kuvvetli bir çocuk olduğu için, öteki çocukları dövüyordu. Yine bir komşusu Ali'yi şikâyete gelmişti

Deli Yusuf komşusundan özür diledi. Oğluna kızacağını, darılacağını, gerekirse döveceğini söyleyerek komşusunu gönderdi. Sonra Ali'yi çağırıp kızdı. Ali kendini savundu:

-Baba onlar da benim gafamı yardılar!

Deli Yusuf yine tane tane konuştu.

-Yarmazsan yarmazlar!

***

Ali giderek büyüyor, ele avuca sığmaz bir delikanlı oluyordu. Birgün, babası helâya gittiğinde ahıra girdi. Sevmek için al tayı tutmaya çalışırken tay arkasını dönüp Ali'ye çiftle vurunca devirdi. Ali, delikanlılığın verdiği öfkeyle yerden bir daş alıp, al taya vurunca öldürdü. Az sonra babası gelince:

-Oğlum tayın biri hiç kımıldamıyor, niye? Diye sordu.

-Beni tekmeledi, taşla vurup öldürdüm.

Deli Yusuf:

-Eyvah! Dedi. Ne yaptın oğlum? Bizim umudumuz bu taylar demedim mi sana? Heç olmazsa doru tayı elde turalım. Bundan sonra ahıra girmeyeceksin! Bu ahıra benden başka hiç kimse girmeyecek!

Tayla ahırda yatan deli Yusuf, bir gün Ali'yi ahıra çağırıldı:

-Oğlum, bu hayvanın şu kısmı gelişmemiş. Demek ki bir yerden ışık geliyor. O ışık şuradan bir yerden geliyor olsa gerek. Hemen orayı keçe ile kapat!

Ali, duvardaki deliği görmüştü, hemen kapattı.

***

Aradan iki yıldan fazla bir zaman geçti. Ali büyüdü, on sekizine bastı, yiğit oldu. Tay büyüdü, üç yaşına bastı, at oldu. Günlerden bir gün Deli Yusuf ahırdan seslendi:

-Aliiii!

-Buyur baba!

-Şunun rengi ne?

Deli Yusuf kapıyı araladı. Taylardan ilk gopardığı tüylerden, son gopardığı tüylere doğru sırayla getirmeye başladı. Kolunu avluya uzattı. Elindeki bir tutam tüyü Ali'ye uzattı. Ali baktı:

-Doru amma çok kirli, dedi.

-Uzun mu?

-Uzun...

Deli Yusuf bir başka tutam tüy getirdi:

-Bu nasıl?

-Rengi biraz açılmış. Tüylerin boyu biraz kısalmış.

Deli Yusuf bir başka tutam tüy getirip sordu. Ali:

-Dorudan beyaza dönmüş. Tüylerin boyu daha da kısalmış.

Deli Yusuf bir tutam tüy daha getirip sordu:

-Bunlar nasıl?

-Daha da beyaz olmuş. Arada siyah tüyler de var. Tüyler iyice kısalmış.

Deli Yusuf bir avuç tüy daha getirdi:

-Bunlar nasıl?

-Süt gibi bembeyaz olmuş. Aralarında çok az siyah tüyler var. Tüyler de iyice kısalmış.

-Tüyler parlıyor mu?

-Yıldır yıldır yani: baba.

-Atımız şimdi bu renkte oğlum! Böyle ata beyaz at demezler, kırat derler! Bundan sonra bunun adı Kırat olsun. Bakımlı atın tüyleri kısa olur, parlak olur. Oğlum, demek ki bizim atımız hazır. Şimdi sıra bizde! Gel bahalım!

Ali ahıra girdi. Gözleri karanlığa alışıp Kırat'ı görünce, se-

vinçten iki basıp bir sıçramaya başladı. Üzerine binmek için sabırsızlandı. Kırat, Ali'yi yadırgamış, huysuzlanmış, kişneme-ye başlamıştı. Durumu anlayan Deli Yusuf, elindeki bastonu saz misâli aldı. Görelim Kırat'a ne söyledi:

*Koç Kırat'ım huysuzlanma kişneme
Gelen benim oğlum senin ağandır
Onu tanımadın hata işleme
Gelen benim oğlum senin ağandır*

*Koç Kırat'ım yaklaş, ağanı tanı
Ağan olacaktır dağlar sultanı
Issızca yerlerde koca kervanı
Bölen benim oğlum senin ağandır.*

Bunun üzerine Kırat Ali'ye yaklaştı. Burnunu uzatıp kokladı. Deli Yusuf devam etti.

*Yusuf der ağanın öp ha elini
İncitme ağanı hoş tut gönlünü
Beraber olunca intikamımı
Alan benim oğlum senin ağandır*

Deyip kesti. Kırat Ali'ye yaklaştı. Öper gibi elini yaladı. Ali de Kırat'ın yanaklarını öptü, bağına bastı, okşadı, sevdi. Bir anda birbirlerine alıştılar. Deli Yusuf:

-Oğlum, bu atı sakın elinden çıkarma, dedi. Onu hiçbir şeye, hiç kimseye değişme. Ben iki yıldır bu atla konuştum. Derdimi ona açtım. Sevinçli olduğumda sevincimi, üzüntülü olduğumda üzüntümü onunla paylaştım. Kırat çok duyguludur, çok akıllıdır, çok sadıktır. İnsanoğlu arasında bile Kırat gibi sâdığı az bulunur. Senin eşin, dostun, yoldaşın, kırk yiğidin bu olsun! Şimdi şu dediklerimi yap! Kurbağalıarkın altındaki bahçemizi üç gün sula. O kadar çok sula ki, içine adam giremez olsun. Bahçe bah-

çelikten çıksın, bataklık olsun. Suyu bahçeye çevirdikten sonra git, saraç Ahmet'i buraya getir.

-Peki baba!

Ali gitti. Suyu bahçeye çevirdi. Sonra varıp Ahmet ustayı buldu. Alıp getirdi. Ahmet ustanın gözü karanlığa alışınca şaşıtı kaldı:

-Yusuf Ağa, o tay, bu at mı? Diye sordu.

-Evet... O tay, bu at.

-Yusuf Ağa, o zaman ben bile seni suçlamıştım. "Koskoca Paşa'ya böyle uyuz tay getirilir mi?" demiştim. Meğer sen haklıymışsın. Demek Paşa sana gerçekten zulüm etmiş.

-Ahmet Ahmet, onu dokuzu bırak! Bu ata koşum gerek. Eyer, üzengi, dizgin gerek. Hepsini de en iyisinden yapacaksın. Paradan yana korkma. Ölçünü al git. Amma üç gün sonra hepsi de hazır olacak.

-Peki Yusuf Ağa.

Ali, Ahmet ustayı götürdü, dönüşte nalbant Zihni'yi getirdi. Nalbant da Kırat'a şaşıtı. Bir ata, bir kapıya baktı.

-Yusuf Ağa, dedi, Paşa da yanılmış, biz de yanılmışız. Burasını anladık da, bu koca at şu küçük kapıdan nasıl girip çıkıyor, ben buna şaşıttım.

Kırat'ın o kapıdan küçük bir tayken girdiğini, bir daha da çıkmadığını ne bilsin? Deli Yusuf açıklama yapmadı:

-Sen atı nalla, paranı al keyfine bak! Dedi.

Nalbant, Kırat'a bakmaya doyamadı. Kırat'ı nalladı. Deli Yusuf'tan ayrıldıktan sonra her gördüğüne Kırat'ı anlattı. Etti, edemedi, ertesi gün sarayın yolunu tuttu. Paşa'nın huzuruna çıktı.

-Paşam, Deli Yusuf haklıymış, dedi.

-Kim bu Deli Yusuf?

-İki yıl önce Beyçayırı'nda gözlerine mil çektiirdiğin Yusuf var ya, işte o.

-Haa, şu uyuz taylorı getiren seyis mi?

-Paşam o uyuz taylorı bir de şimdi göreceksin.

-Nasıl?

-Nasıl anlatayım ki... Aynen Deli Yusuf'un anlattığı gibi ol-

muş. Önden bakarsan geyik gimi, yandan bakarsan kayak gimi, arkadan bakarsan hüyük gimi! Paşa'nın gözleri fincan gimi büyüdü. Nalbant anlatmayı sürdürü:di:

-Duruşu şimşir gibi, kulakları makas gibi! İnsan gibi akıllı bir hayvan!

Paşa sayıklar gibi gonaştı:

-Denizaygırı dölü dediydi. Demek doğru söylemiş. Neyse... Olmuş işin yanlış olmaz. Beş on asker göndereyim, atı alıp getirsinler.

-Şimdi vakit akşam oldu Paşa'm. Kaçacak değiller ya, yarın varıp atı alsınlar.

-Haklısın Usta, öyle yapalım.

***

Atalar boşuna dememişler "Bugünün işini yarına bırakma!" diye. Paşa, yarın ne olacağını ne bilsin!

Lala Hüseyin Paşa atın hayaliyle sancılana dursun, alalım haberi Deli Yusuf'tan.

Deli Yusuf, gözlerine mil çekildikten sonra nesi var, nesi yok, satıp yemişti. Atlarını, tarlalarını, bahçelerini, hepsini satmıştı. Mahallelisi Arif Efendi'yi çağırıldı. Elinde kalan evi ve Kurbağalı-arkın altındaki bahçeyi de ucuz pahalı demeden Arif Efendi'ye sattı.

-Anahtarını komşuya bırakırım Arif Efendi, dedi. Yarın evini teslim al. Tuz ekmeğimiz var, hakkını helâl et!

-Helâli hoş olsun!

Ertesi günün sabahı Ali geldi:

-Bahçe hazır baba, dedi.

-İyice sulanmış mı? Bataklık gimi olmuş mu?

-Adam boyundaki sopayı daldırdım, bataklığa girer gibi girdi.

-İyi, istediğim gibi olmuş! Git kılıcını kuşan! Arıstaktaki²⁰ yılanlı eğri hançeri kuşağının arasına sok! Gürzünü, külüngünü, yayını, sadağını, kalkanını getir; atın eyerine as! Arif Efendi'den aldığımız parayı halı heybeye koy, kapıyı kilitle,

---

20 Arıstak: Dam merteklerinin arasındaki kovuk.

anahtarını bitişik komşuya ver, buraya gel!

Ali çıktı, söyleneni yaptı. Silahlarını getirip Kırat'ın eyerine astı.

-Eyere çık, otur!

Ali eyere oturdu. Deli Yusuf, Ali'nin terkinde bindi. Ali:

-Balta getireyim mi baba? Diye sordu.

-Balta mı? Ne baltası? N'olacak?

-Baba, bu koca at, üzerinde biz de biniliyken, bu ufak kapıdan nasıl sığar? Baltayla kapıyı kırılım, yükseltelim.

Deli Yusuf kızdı:

-Oğlum, ben bunun yemini gün oldu yüksekte yedirdim, gün oldu yerin bir arşın altında yedirdim. Niye? Yüksekleri eleğim-sağma²¹ gimi aşsın diye. En küçük delikten, kirpi gimi yumulup geçsin diye. Vur bahalım mahmuzu!

Ali, Kırat'ın bu küçük gapıdan sığacağına inanmadı ama babasının sözünü tuttu. Kırat'ı hafifçe mahmuzladı. Kırat birden atıldı. Kirpi gibi yumulup kapıdan geçti gün ışığına çıktı. Yıllardır güneş görmeyen Kırat'ın gözleri kamaşmıştı. Heyecanla kişnedi. Sevinçle başını iki yana salladı. Ali bu işe şaşırıp kaldı. Deli Yusuf, Ali'nin gözlerinde bir daha büyümüşü. Anahtarını komşuya bırakıp, bahçenin yolunu tuttular. Bu sırada, Lala Hüseyin Paşa'nın gönderdiği Reyhan Arap kumandasındaki askerler, Deli Yusuf'un evini bulmuştu. Reyhan Arap gürzle kapıya vurdu. Evden ses çıkmadı. Bu kez gürzünü kapıya güm güm vurmaya başladı. Evden yine ses çıkmadı. Bitişik evden, yaşlı bir kadın kafasını uzatıp dedi ki:

-Anahtarını bana bıraktılar oğlum. Yeni ev sahibi siz misiniz?

-Ne anahtarını ana? Nerde Deli Yusuf?

-Deli Yusuf evi sattı oğlum. Anahtarını da bana bıraktı.

-Kendisi nereye gitti?

-Bahçeye doğru gittiler. Şo yana...

Reyhan Arap:

---

21 leğimsağma: Gökkuşağı.

-Davranın dölleri²², kaçırmayalım, dedi.
Atlarını bahçeye doğru doludizgin sürdüler.

***

Alalım bizimkilerden haberi.
Deli Yusuf bahçeye gelince attan indi. Kırat'ın kulağına eğildi.
Kesik makamdan söyledi, bakalım ne söyledi:

*Batak eyledik bayırı
Utandırma beni Kırat
Baban bir denizaygırı
Utandırma beni Kırat*

*Şapur şupur yürüyesin
Tozlu yol gibi gidesin
Dolaşıp geri gelesin
Utandırma beni Kırat*

*Deli Yusuf seni bekler
Elin açmış dua eder
Bizde çaba sende hüner
Utandırma beni Kırat*

-Haydi oğlum, mahmuzla atı!

Babası öyle dedi ama Ali korktu. Bu bataklıktan geçmesi için Kırat'ın kanatlarının olması lâzımdı. Bir türlü Kırat'a mahmuz vuramadı. Deli Yusuf, varıp Kırat'ın sağrısına bir şaplak vurdu:

-Haydi oğlum, haydi Kırat'ım, dedi.

Kırat kişneyerek bataklığa daldı. Ali, korkusundan Koç Kırat'ın üzerinde küçüldükçe küçülmüş, serçe kadar kalmıştı. Hâlbuki Kırat denizaygırının dölüydü. Denizaygırı babasının Nil Nehri'nin üzerinde koştuğu gibi, şapur şupur bataklığa daldı. Tozlu yolda yörür gimidi. Bahçeyi dolanıp geldiler. Ruşen Ali sevincinden kabına sığmaz olmuştu. Deli Yusuf heyecanlı

---

22 Dölleri: Çocuklar, arkadaşlar.

Kırat'ın ayaklarına eğildi, tek tek yokladı. Kırat'ın tırnaklarından yukarisına çamur bile bulaşmamıştı. Yalnız arka ayaklarının birine, fındık büyüklüğünde bir çamur yapışmıştı. Deli Yusuf, oğluna:

-Sen korkmuşsun Ali, dedi! Korkmasan bu çamur da bulaşmazdı!

-Yalan iyi değil baba, korktum. Bataklığa saplanır kalırız sandım.

Yusuf nal sesleri duydu, sordu:

-Kimler geliyor?

Ali, elini güneşe siper edip baktı:

-Bunlar Paşa'nın askerleri baba. Bizi yakalamaya gelmesinler?

-Bize değil oğlum, Kırat'a geliyorlar, Kırat'a! Bize yol göründü. Bin bakalım!

Ali Kırat'a bindi. Deli Yusuf'u terkine aldı. Askerleri beklemeye başladılar. Askerler iyice yaklaşıp da nâraları duyulunca:

-Sür oğlum bataklığa! Dedi Deli Yusuf.

Ruşen Ali Kırat'ı, üç gün boyunca sulayarak bataklık haline getirdiği bahçeye bir daha sürdü. Kırat bahçenin bir ucundan girdi, öbür ucundan çıktı. Askerler sandılar ki, Kırat'ın geçtiği çamuru kendileri de geçer... Onlar da atlarını bahçeye vurdular. Ama o bahçeyi ancak denizaygırının dölü geçebilirdi. Bataklığa giren saplandı, giren saplandı... Kimi atından vazgeçti, kimi gerisin geriye döndü. Kırat ise çoktaan dağların yolunu tutmuştu.

***

Biraz sonra, Ali arhasına baktı. Bir atlı diğerlerinden öne çıkmış, hızla yaklaşıdı.

-Askerlerden biri yaklaşı: baba! Dedi.

-Atının rengi ne?

-Doru!

-Göster bana hendeği boru!

Meğer doru at, hendekli, borlu arazide hızlı gidemezmiş. Ali Kırat'ı, hendekli, borlu araziye sürdü. Kırat hendeklerden ceylan

gibi sıçrayıp geçi:di. Ama doru at kesilip kaldı.

Biraz sonra Ali ardına bakınca, bir atlının gendilerine yaklaştığını gördü:

-Bir atlı yaklaşı: baba! Dedi.

-Atlının rengi ne?

-Al!

-Kırat'ı çalılığa sal!

Meğer al at, çalılık arazide hızlı gedemezmiş. Ali Kırat'ı çalılığa vurdu. Kırat çalıkların üzerinden eleğimsağma gibi aşı:di. İniş aşağı giderken çalıkların üzerinden keklik gimi süzüli:di. Al at bir iki çalı sıçradı, sonra kesildi kaldı. Biraz sonra Ali, başka bir atlının yaklaştığını gördü.

-Bir atlı daha yaklaşı: baba! Dedi.

-Atlının rengi ne?

-Kır!

-Bizi kayalığa vur!

Meğer kır at kayalıkta hızlı gidemezmiş. Ali Kırat'ı kayalığa vurdu. Kırat kayalıkların üzerinden şahin gimi, aralarından kirpi gimi geçti. Öteki kır at, iki kaya aşınca kesildi kaldı. Biraz sonra Ali, bir atlının daha yaklaştığını gördü.

-Bir atlı daha yaklaşı: baba! Dedi.

-Atlının rengi ne?

-Yağız!

-Eyvah kalmadı bende beniz! Çünkü yok burada deniz! Biniçisi kim?

-Atı gibi kapkara bir adam!

-Ona Reyhan Arap derler oğlum. Kırat'ın yükü ağır olmasa hiçbir atlı yetişemez. Ah burada deniz olsaydı, su olsaydı, işimiz kolaydı. Vururduk Kırat'ı suya, yağız kalır biz giderdik. Neredeyiz şimdi?

-Sünbüllüpınar'dayız.

-İn aşağı, bana bir alama²³ ver. Ali indi, kuzu kerpiç²⁴ misâli

---

23 Alama: Yumruk büyüklüğünde taş.

24 Kuzu kerpiç: Yarım kerpiç.

bir taş bulup getirdi. Deli Yusuf eyere oturdu, Ali'yi terkine aldı. Deli Yusuf, taşı abasının eteğinin altına sakladı. Deli Yusuf, Kırat'ın solunu Reyhan Arap'tan yana getirdi.

-Oğlum, sen şimdilik karışma, bu işi ben halledeceğim, dedi. Ben halledemezsem iş senin bileğine kalır.

Bu sırada Reyhan Arap da yaklaşıp narasını atmıştı.

-Heeyt! Kaçırır mıyım ulan sizi! Reyhan Arap'ın elinden uçan gaçan gurtulur mu?

Deli Yusuf alttan aldı. Kırat'ın dizginlerini saz misali tutarak gısa makamdan Reyhan Arap'a söyledi, görelim ne söyledi:

*Yiğit olan olmaz densiz
Meydanlar olur mu ersiz
Kılıç vurulmaz kalkansız
Kıyma bize Araboğlu*

Deli Yusuf'un kulakları, Reyhan Arap'ın kendisine ne kadar yaklaştığını ölçüyordu. Aldı Reyhan Arap:

*Satın almadım ünvanı
Ersiz koydum çok meydanı
Gürzle yırtarım kalkanı
Kıyarım size Eroğlu*

Deli Yusuf, Reyhan Arap'ın iyice yaklaşmasını bekli:di. Bir daha aldı:

*Arap sana neler oldu
Sana emir bu mu oldu
Kırat gözüme maloldu
Kıyma bize Araboğlu*

Aldı Reyhan Arap:

*Ne oldu ki ne olacak
Ne vardı böyle kaçacak
Kıra'ta Paşa'm binecek
Kıyarım size Eroğlu*

Deli Yusuf bağladı:

*Deli Yusuf yaşı pirdir
Cümlemizi alan yerdir
İyilik kötülük birdir
Kıyma bize Araboğlu*

Reyhan Arap da bağladı:

*Reyhan Arap yeter gayri
Doğru konuş, otur eğri
İyi kötü ayrı ayrı
Kıyarım size Eroğlu*

Deli Yusuf, bu sefer de dilden söyleyerek Reyhan Arap'ı oyaladı:

-Reyhan Arap, sen yiğit adamsın. Benim gibi bir körle, şuncacık çocuğun peşine düşmek erliğe sığar mı? Bırak bizi gidelim!

-Bırakmam sizi Deli Yusuf. Paşa'ya garşı gelemem. Ben de emir kuluyum.

Deli Yusuf üsteledi:

-Yetişemedim dersin...

-Şanıma gölge düşer. Karakuş ganatlı gorhunç suratlı Reyhan Arap'ın elinden şimdiece hiç kimse kaçamamıştır! Siz kaçarsanız şanıma leke düşer!

Reyhan Arap, Deli Yusuf'un taş menziline girmişti. Deli Yusuf taşı kaptı, üzengilerin üzerinde yekindikten sonra hengeyledi, hüngeyledi, Reyhan Arap'ın alnının çatı şurda deyip

hıngeyledi! “Körün taşı berk değer.” derler, Deli Yusuf’un taşı, Reyhan Arap’ın alnının çatına değdi. Reyhan Arap, tiyeğinde yetmiş teviz kabağı gibi “Paat!” diye düştü. Deli Yusuf patırtıyı duyunca, dirseğıyle Ali’nin böğrüne dürttü:

-Durma oğlum, in! Yılanın başını ezmenin zamanı! Reyhan Arap’ın kellesini kes!

Ali indi. Kuşağının arasından yilandili eğri hançerini çekti. Varıp Reyhan Arap’ın döşüne oturdu. Ali yiğitti, gözü kara bir gençti, ama hiç kelle kesmemişti. Bir türlü eli varmadı. Bu sırada Reyhan Arap ayıldı. Bir de baktı ki, kendi yerde, göğsünde hançerli biri oturuyor. İçinden, “Eyvah, şan derken can gitti!” dedi. Can tatlıdır, bu kez de Reyhan Arap alttan aldı:

-Etme yiğit, kıyma bana! Diye yalvarmaya başladı.

Atın üzerinden Deli Yusuf bağıri:di:

-Daha duri:η mi lan? Kes kellesini, ileride geride garşıηa çıhar, başıηa bela olur!

Reyhan Arap:

-Saηa yiğit sözü Ali, dedi. Bir daha yedi göbek sülalene gılıç çekmeyeceğim. Yeter ki canımı bağışla.

Yusuf:

-Konuşturma Ali, kes! Diye bağıri:di.

Ali, Deli Yusuf’la Reyhan Arap arasında bocaladı. Özü dövüp²⁵ de Reyhan Arap’ı öldüremedi. Eliyle Reyhan Arap’a “Sus!” diye işaret etti. İşaret parmağını Reyhan Arap’ın alnından akan kana bulayıp, Sünbüllü pınar’ın yalak taşına, kırmızı bir mühür gimi bastı. Böylece Reyhan Arap’ın, kendisinin yedi göbek sülalesine kılıç çekmeyeceğı yeminine, pınarın yalak taşını şahit tuttu. Deli Yusuf:

-Kestin mi oğlum? Diye sordu.

Ali yalan söyledi:

-Kestim baba!

-Bin öyleyse oğlum! Bu Reyhan Arap çok yiğit bir adam!

---

25 Özü dövmek/dövmemek: Eziyet etmeye, zahmet etmeye kıymak/ kıyama-mak. İçi elvermemek.

İleride geride karşına çıkar, sana zarar verir diye korktum. Onun için kellesini kestirdim. Şimdi bu belâdan kurtulduk. Sür bakalım dağlara!

Deli Yusuf'la Ruşen Ali, şu dağ senin, bu yayla benim diyerek Sivas Dağı'na geldiler. Arabistan'dan, Gürcistan'dan, Dağs tan'dan, İran'dan, Turan'dan, Hindistan'dan gelip, İstanbul'a, Frengistan'a²⁶ giden kervanların geçtikleri en işlek yol buradan geçi:di. Bu kervanlar ya buradan geçecek ya da yolu günlerce uzatıp Konya'yı dolaşacak. Bu işlek yolun üzerinde, gedik gibi ince bir davarcı yolu vardı. O gediğe konakladılar. Ali:

-Baba, bu gediğin toprağı bomboz, dedi.

-Öyleyse bu gediğin adı Bozgedik olsun. Bundan sonra mekânımız burası olacak. Bozgedik'in yukarısı nasıl bir yer?

-Koca koca çamlar var. Geniş bir düzlük... Bir de su var. Suyun ayağı Bozgedik'ten aşağı ahi:.

-Oraya da Çamlıbel diyelim. Bu ses neci oğlum?

-Üç tane kurt, bir köpeğe saldırı:. Parçalayacaklar köpeği.

-Köpek ne yapı:?

-Arhasını galın bir ağaca dayamış, gendini savuni:.

-O halde korkma. Kurtlar o köpeğe hiçbir şey yapamaz!

Biraz sonra kurtlar köpeğe saldırmaktan vaz geçti, savuşup gettiler. Deli Yusuf dedi ki:

-Sonuca şaşırma oğlum. Sırtını sağlam yere dayadın mı, sana hiç kimse kötülük edemez. Savaşta da öyle, arhadaşlıkta da öyle... Kötü arkadaşşa sırtını güvenme, açığıını verme. Bu köpekle kurtların dövüşünü heç unutm.

Azıklarını açıp yemeye başladılar. Deli Yusuf öğütlerine devam edi:di:

-Oğlum, bu yol, çok işlek bir yol... Barhaneyi²⁷ buraya çözeceksin. Gelenden geçenden yol pacı²⁸ olarak onda bir alacaksın! Buna ondalık derler, aslan payı derler, aç kurtların payı derler. Nara vurup, ondalığını isteyeceksin! Hepsi bu! Ya ondalığı vere-

26 Frengistan: Avrupa.

27 Barhane: Yatak yorgan, kap kacak gibi eşyalar.

28 Yol pacı: Eşkıyaların yol keserek aldıkları %10 haraç.

cekler ya da yollarını günlerce uzatıp Konya'yı dolaşacaklar.

Ali dedi ki:

-Her kervancı ondalık verir mi baba?

-Eğer dediklerimi yaparsan, kervanlar ondalığını seve seve verir.

-Seve seve ondalık verirler mi baba? Mal canın yongası demişler.

-İşte mal canın yongası olduğu için verirler. Buna, onu verip dokuzu gurtarmak denir. Şöyle... Senin ünü şanı artınca, ününü duyanlar yanına gelir, kanadının altına sığınır. Onlara baş olursun, ağa olursun. Askerlerin çoğalıp, ünü cihanı tutunca bir mühür kazdıracaksın. Ondalığını aldığın kervana, mühürlü bir kâğıt vereceksin. "Ben bu kervandan ondalığımı aldım, bu kervanı hiç kimse soymasın!" diye senet vereceksin. Eğer o kervandan, sen aldıktan sonra başkaları da ondalık alırsa, soyanlardan hesap soracaksın. Yâni, bir kervandan bir sefer ondalık alınacak. O kervan bilecek ki, "Ben bu adama ondalığı verirsem, beni başka hiç kimse soyamaz." Ama dediğim gibi, ondalık aldığın kervanı soyan olursa hesap soracaksın! Anladın değil mi?

-Anladım baba!

-Ama bu sonraki iş... Şimdi senin yapacağın şu: silahlarını kuşanacaksın. Kırat'a binip Bozgedik'e çıkacaksın. Gelen kervanlardan ondalığını alacaksın.

Ali, "Peki Baba." dedi ama dediğine kendisi de inanmadı. Onsekiz yaşındaki bir çocuk, koca kervana ne yapabiliirdi ki... Bunlar büyük işlerdi. Bu işlerin altından kalkmak kolay değildi. Yemekten sonra Deli Yusuf sazı aldı. Görelim ne söyledi:

Yücesinde namlu namlu kar yatar

Bizim eller Çamlıbeller bu beller

Etrafında soğuk pınarlar akar

Bizim eller Çamlıbeller bu beller

*Dolandık da geldik bu güzel yurda
Bundan sonra durağımızdır bura
Fırsat verme hem çakala hem kurda
Bizim eller Çamlıbeller bu beller*

*Deli Yusuf der ki bu dağlar yüce
Gözlerim görmüyor tarifim nice
Bu dağlarda olur aslanlar hoca
Bizim eller Çamlıbeller bu beller*

-Şimdi vakit geç oldu, yatalım oğlum.

Maşlahlarını yorgan gibi üstlerine aldılar; poşularını dürdüler, yastık gibi başlarının altına aldılar. Yatıp uyudular. Gece olup da yaban hayvanları ulumaya başlayınca, Ali'nin içine korku düştü. Korkudan iyice babasına sokuldu. Deli Yusuf içinden, "Eyvah!" dedi. "Şu çocuk mu benim öcümü alacak? Kurttan çahaldan korkan şu çocuk mu Hüseyin Paşa'yı cezalandıracak? Eyvah ki eyvah! Vay benim talihim." Deli Yusuf'u uyku tutmadı. Saatlerce sağa sola döndü durdu. Allaha yalvardı.

-Allahım, atsa yetiştirdim, yiğitse yetiştirdim. Bu zalim Paşadan öcümü almak için sen yardım et! İşimizi rast getir Rabbim!

Ertesi gün Deli Yusuf erkenden kalktı. Çamlıbel'den aşağı akan suda elini yüzünü yıkadı. Sonra Ali'yi uyandırdı:

-Kalk oğlum, kalk! Erken kalkanın rızkını Allah verir. Kırat'a bin, yukarılara çık. Elma, taşlı armut, alıç, muşmula, kiraz, böğürtlen, ne bulursan topla. Okunu yayını al, belki tavşandan, kuştan bir av vurursun. Unutma! Bundan sonra bizim mekânımız Bozgedik! Deli Yusuf oturdu. Sazını kucığına aldı. Bakalım ne söyledi. Aldı Deli Yusuf:

*Akar ab-ı hayat²⁹, biter yemişler
Aslan gibi bu yerlerde kalmalı*

---

29 Ab-ı hayat: Ölümsüzlük suyu. Bengisu.

*Yürü oğlum burda aslanlar yatar
Aslan yatağında aslan olmalı*

*Bu dağlarda türlü meyveler biter
Dallarında şeyda bülbüller öter
Bu dağlarda âsi aslanlar yatar
Aslanın başına aslan olmalı*

*Yarın burdan kalkıp inmeli düze
Allah yardım eder bu işte bize
Basmalı kervanı çıkmalı yüze
Bu dağlarda mesken tutup kalmalı*

*Topuzu çekmeli yola durmalı
Sonunu düşünme nölup nölmalı
Bezirgân bozmalı, çerçi vurmalı
Aslan gibi olup nara salmalı*

*Deli Yusuf derler benim adıma
Rahmetme her kulun asla dâdına³⁰
İşte nasihatım budur zatına
Zalimi kesmeli kervan basmalı*

Ruşen Ali, babasının zaman zaman söylediği öğütleri dinli-, gafasında evirip çevirerek doğruluğunu kabul edi:di. Böylece Ali'nin gafasında nasıl bir yol tutması, nasıl bir yiğit olması gerektiğinin sınırları çizili:di. Ali silahlarını kuşandı. Kırat'a bindi. Çamlıbele doğru tırmanmaya başladı. Yabanî meyveler topli:di. Küçük bir kaynak gördü. Küçük büngültülerle su yerden çıkıyor, aşağı doğru akıyordu. Köpük köpük bir kaynaktı. Kırat'ı kaynağ-a sürdürü, suladı. Kırat biraz içti. Kışneyerek geri çekildi. Ali şaşırıldı. Her içişte bir helke³¹ su içen Kırat, nasıl olur da bu suyu

---

30 Dâd: Feryat.

31 Helke: İnce sacdan yapılmı, biraz da konik bir kova.

içmez ya da içemezdi. Attan indi. İki avucunu birleştirip su doldurdu. Üzerinde beyaz bir köpük vardı. İçti... Damarlarına kımıl kımıl bir canlılık yayıldı. Değişik bir lezzeti vardı suyun. Bir avuç daha aldı. Bu sefer de suyun üzerinde sarı bir köpük vardı. İçti... İçtikçe, damarlarına kadar bir sıcaklık, bir ürperti dağıldı. Bir avuç daha aldı. Bu sefer de suyun üzerinde mavi bir köpük vardı. İçti... İçtikçe, damarlarına mercan közler dağıldı. Yeterince meyve toplayan Ali, Bozgedike doğru inmeye başladı. Birden babasını gördü. Çarpına çarpına yukarı doğru geli:di. Ali sordu:

-Baba nereye?

-Yukarıda küçük bir kaynak gördün mü?

-Gördüm! Kırat'la biz içtik. Değişik bir tadı var.

-Aman oğlum, beni hemen oraya götür.

Ali eğildi. Babasını, kolundan tutup atın terkine attı. Kırat'ın yönünü kaynağa çevirdi. Kırat, durumun önemini gavrımişti. Ön ayaklarını kısaltmış, arka ayaklarını uzatmıştı. Böylece binicilerini yormi:di. Çalılarının arasından kaplan gibi sıyrılıp geçi:di. Kaynak yerine geldiklerinde Ali şaşır:di: su yoktu! Az önce büngüldeyerek akan köpüklü su yoktu! Deli Yusuf heyecanla sordu:

-Geldik mi?

-Geldik ama su kurumuş baba!

-Çamuru da mı yok?

-Kupkuru olmuş baba. Çamuru da yok.

-Eyvah! Yetişemedik!

-Ne oldu baba?

Deli Yusuf açıkladı:

-Oğlum, sen gittikten sonra uyumuşum. Düşümde ak saçlı, aksakallı, ak sarıklı, ak cübbeli, ak gömleklili, ak tesbihli yaşlı bir adam gördüm. "Yusuf kalk oğlum, uyan!" dedi. "Senin gözüne merhem olacak bir su var. Çamlıbelde akıyor. O suyla üç kere yüzünü yıkarsan gözlerin açılır!" Yaşlı adam öyle dedi ama yetişemedik. Yazgı böyle. Ne desek ne yapsak boş... Önünde sonun-

da Allahın dediği oluyor.

Kırat'a binip Bozgediğe doğru inmeye başladılar. Yusuf üzgündü. Ali üzgündü, Kırat üzgündü. Cenazeden döner gibiydiler. Birden Deli Yusuf canlandı:

-Siz içtiniz mi o sudan?

-İçtik baba. Kırat da içti, ben de içtim. Değişik bir suydu. Köpük köpüktü. Bir avuç aldım, üzerinde beyaz bir köpük vardı.

-İçtin mi?

-İçtim!

-Beyaz köpük ölmezlik verir oğlum. O su ab-ı hayattır. Bundan sonra sana ölüm yoktur. Eee?

-Bir avuç daha aldım! Üzerinde sarı bir köpük vardı.

Deli Yusuf heyecanla sordu:

-İçtin mi?

-İçtim!

-Sarı köpük cesaret verir oğlum. Seni artık hiç kimse korkutamaz. Eee?

-Bir avuç daha aldım! Bu sefer de üzerinde mavi bir köpük vardı.

-İçtin mi?

-İçtim!

-Mavi köpük âşıklık verir! Bundan sonra sana bir de saz gerek! İster telden ister dilden söyle, artık sözler ağzına Hak tarafından dürülür gelir! Amma oğlum sana baba öğüdü, bu yeteneklerini kötüye gullanma! Kimsenin malında, namusunda gözün olmasın! Gücünü kullanarak zayıfları ezme!

Bozgediğe varınca, Deli Yusuf sazını aldı. Ali'ye söyledi. Bahalım ne dedi:

Var oğlum soyun meydana

Vay bu er neci desinler

At kişnesin kana kana

Vay bu at neci desinler

*Çelik çeliğe değmeli
Zoryiğitler baş eğmeli
Yaya koyup gözlemeli
Vay bu ok neci desinler*

*Kırat rüzgâr gibi essin
Yerin damarını kessin
Bozgedik'ten toz yükselsin
Vay bu yer neci desinler*

*Top kumaşlar arşın arşın
Baharatlar kimyon tarçın
Yol pacını yola saçın
Vay bu zer³² neci desinler*

*Yusuf der çoğa güvenme
Körün oğlusun yerinme
Sorarlarsa de çekinme
Vay körünoğlu desinler*

Deyip bağladı. Sonra oğluna dilden söyledi:

-Artık Bozgedik'e çık! Gelenden geçenden ondalığını iste! "Kimsin, necisin?" derlerse "Körünoğluyum!" de! Unutma, Kırat kırk yiğitten iyidir. Hadi işin rast gelsin!

Ali, Kırat'ın kolanını bir karış kısalttı. Çıkıp eyere oturdu. Varıp, Bozgediğe dikildi. Meğer bir çerçi oradan geçiyormuş. Önüne bir eşek katmış, Bozgedik'e doğru gelmekteymiş. Ali naralayıp, tepesine dikilince, çerçinin rengi attı. Ali'nin ondalığını, cıncık boncuk nesi varsa verdi. Ali sevinçle babasının yanına döndü.

-Düşmanıyın ömrü bu kadar olsun baba! Diyerek, çerçiden aldıklarını babasının kucağına attı. Deli Yusuf baktı ki, ondalık diye oğlu bir iki cıncık boncuk veriyor. Fırlattı, Ali'nin suratına

---

32 Zer: Altın.

çarptı. Kızdı, bağırđı:

-Ben sana çerçi soy demedim, kervan soy dedim! Utan be! Allahın çerçisinden ne istiyorsun? Ona mı gücün yetti? Şimdi git, bana kervan ondalığı getir!

Ali yeniden Bozgedike'ne indi. Yusuf kulağını vermiş Bozgedik'e dinliyordu. Biraz sonra büyük bir kervan Bozgedike'ne doğru yaklaşmaya başladı. Atların kişnemeleri, develerin böğürtüleri, çınırarak sesleri Bozgedike'ne kadar duyuldu. Ali, kervanı süzdü. Muhafız da vardı. Kervancılar, muhafızlar, uşaklar... Sayıları otuz kadar vardı. Bu kervan soyma işinden, daha önceleri Ali hep ürkerdi. Korkar, çekinirdi. Ama bugün, içinde öyle bir korku duymadı. Kervandakileri goyun, kendisini gurt gördü.

Kervan iyice yaklaşınca, Ali Kırat'ı mahmuzlayıp meydana çıktı. Nara attı. Kırat'ın üstünde şahin gibi kervancıları süzdü. Kırat'ın dizginini saz misâli alıp kesik makamdan söyledi:

*Sana derim ey bezirgân
Hani benim ondalığım
Bozgedik'tir bize mekân
Hani benim ondalığım*

Kervandakiler şaşırđı. Bıyığı yeni terlemiş, tek başına bir delikanlının gelip yol pacı istemesi tuhaflarına gitti. Acaba gediğın ardında bu delikanlıyı öne süren bir eşkıya çetesi mi vardı? Meğer kervanın muhafız başı Deli Hoylu adında bir yiğitmiş. Bezirgân, Hoylu'ya işaret etti. Hoylu atını sürdü. Varıp Ali'nin garşısına dikildi. Aldı Deli Hoylu:

*Muhafızım bu kervana
Savuş çocuk, git başımdan
Ondalık vermem adama
Savuş çocuk, git başımdan*

Ruşen Ali, Hoylu'yu süzdü. Hoylu'nun gafası kümbet gibi.

Alnının çatı bir gariş. Kaşları dört parmak eninde. Gözleri bakır tas gimi. Bıyığının bir tarafı bir toz süpürgesi olur, bıyığını üç kere bükmüş, al yanağına oturtmuştu. Göğsü taraba tahtası kadar genişti. Sırtı ekmek tahtası gibiydi. Ama yiğitlikte, Ali'nin de Hoylu'dan geri kalır yanı yoktu. Ali ürkmedi. Aldı Ruşen Ali, görelim ne dedi:

*Kılıcıma zırh dayanmaz
Gürzüme kalkan dayanmaz
Ondaliksız yol verilmez
Hani benim ondaliğim*

Aldı Deli Hoylu:

*Çekil çocuk kesme yolu
Çok sağları ettim ölü
Kimin oğlu kimin dölü
Savuş çocuk git başımdan*

Aldı Ruşen Ali:

*Körünoğlu derler bana
Şimdi anlatırım sana
İstersen buyur meydana
Hani benim ondaliğim*

Deli Yusuf kulağını vermiş, soluk bile almadan dinliyordu. Ali böyle bağlayınca, aldı Deli Hoylu:

*Hoylu der ki elim pençe
Söz kâretmedi bu gence
Ben şâhinim sen toy serçe
Savuş çocuk git başımdan*

Ali bir defa da ondalığını dilden istedi:

-Hoşlu Bey, söyle ağana ondalığımı versin! Yoksa talan ederim bu kervanı!

Hoşlu Bey güldü:

-Bana avuç avuç para veriyorlar ki, senin gibileri kervana bastırmayayım diye! Bıyığı yeni terleyen çocuğa yol pacı mı vereceğim? Senin gibi yeni yetmeleri bıyığıma asarım!

-Keramet sakalda bıyıkta değildir Hoşlu Bey! Sana bir erik çekirdeği hikâyesi anlatayım da dinle. “Değirmenin birine bir adam gelmiş. Kafası kümbet gibi, alınının çatı bir gariş, gaşları dört bar-mak eninde, gözleri bakır tas gibi, bıyığının bir yanı toz süpürgesi olur. Sırtı ekmek tahtası gibi, göğsü taraba tahtası gibi...

Çamdalı gibi bir babayığit. İki kişinin elleşip³³ tek tek taşıdıkları buğday çuvallarını, katırın üzerinden, birer eliyle çekip kaldırmış. İki elinde iki çuval, sallaya sallaya değirmene götürünce, oradakiler bu adamın yiğitliğine şaşırıp, fısıldaşmışlar. Adam onları duymuş, demiş ki: “Benim babayığitliğimden mi konuşi:si:z?” “He, demişler.” Adam demiş ki: “Ben falanca köyün çömeliş ürüyeniydim.³⁴ Astığım astık, kestiğim kestikti. Bir gün, dağda on beş on altı yaşında bir çoban gördüm. Dedim ki, “Ulan çoban, karnım acıktı. Bir kuzu kes de yiyeyim. Bana falanca derler.” Çoban, “Bu kuzu elin malı, ben kesemem.” dedi. Anan aşağı, baban yukarı derken, biz çocukla kapıştık. Çocuk beni kaldırdığı gibi yere vurdu. Ellerimi bağladı. Orada bir erik ağacı vardı. Oturup erik yemeye başladı. Eriği yiyor, çekirdeğini başparmağı ile işaret parmağı arasında sıkıştırıp hızla kaydırarak suratıma atıyordu. Yedi attı, yedi attı derken benim yüzüm kan içinde kaldı. Bu yüzümdeki çaparlar çiçek hastalığının izi değil, çekirdek izi. Yaa gardaşlarım, elde neler var.” İşte böyle Hoşlu Bey! Yiğitlik bileğe, yüreğe bakar. Denemek istersen gir meydana! İki yiğit gılıçlarını çekti. Ali, Kırat’ın kulağına eğildi. Dört satır söyledi:

33 Elleşmek: Ağır bir çuvalı kaldırmak için iki kişinin ellerini birbirine kenetlemesi.
34 Çömeliş ürüyeniy olmak: Sert, ağırbaşlı, güçlü kuvvetli, kavgacı.

*Karşılaşıp ayrılınca
Çarkedip geri dönmeli
Arkasından ulaşınca
Enseyeye kılıç vurmali*

Kırat kişneyip başını salladı. Kervandakiler buna da şaştı. İki yiğit, atlarını mahmuzlayıp şimşek gibi birbirlerine girdi. Hoylu saldırdı, Ali kalkanını tuttu. İki at birbirinden uzaklaşırken Kırat birdenbire çark edip geri döndü. Ali, Hoylu'ya yetişti. Yine de kıyamadı. Hengeyleydi, hüngeyleydi, kılıcın tersiyle Hoylu'nun ensesine hüngeyleyince, dalında yetmiş daşlı armut gibi atından düşürdü. Kırat'ın bu kıvraklığı, kervandakileri korkuttu. Kırat altındayken bu delikanlıyla başa çıkılmazdı. Kırat, Deli Hoylu'nun etrafında dolaştı. Hoylu, kendine gelince:

-Gençsin, bıyığın yeni terlemiş ama beni yendin. Helâl olsun. Al ondalığını bırak bizi.

Ali atından indi:

-Yoook! Dedi. Seni güreşte de yenmeden bırakmam! Şimdi bırakırsam, "Atın hüneriyle yendi." derler! Kendi hünerimle de yenmeliyim seni!

Ali, belinden yukarısını soyundu. Çınar dalları gibi kolları meydana çıktı. Hoylu bu fırsatı kaçırmadı. Soyunup, Ali'nin karşısına çıktı. Güreşe başladılar. Ali, Hoylu Bey'in boynunu kaptı. Sağ ayağını çengel edip, Hoylu'nun bacağına doladı. Kaldırıp sırtüstü vurdu. Hoylu şaşkına dönmüştü. Ali:

-Bu sayılmaz Hoylu Bey, dedi, bir daha güreşeceğiz!

Yeniden kapıştılar. Ali bu sefer tek daldı. Hoylu Bey'i bacağından tutup, göğsüne kadar kaldırdı. Öteki bacağına içten çengeli vurdu. Göğsüyle Hoylu'yu itip, sırtüstü düşürdü. Sıçrayıp kalktı.

-Hah! Şimdi oldu işte Hoylu Bey. Sana demedim mi, bıyıkta keramet yoktur diye?

Hoylu, şalvarını silkeleyip kalktı:

-Eline sağlık yiğit, dedi. Diyecek hiçbir şey yok, benden yiğit-

mişsin. Beni yanına alır mısın? Bu kadar adama hizmet edeceğime, senin gibi bir yiğide hizmet ederim daha iyi.

Ali kabul etti:

-Eğer kararın kesinse, bizimle kal.

-Kararım kesin.

-Öyleyse şu yana geç!

Ali, bezirgândan ondallığını aldı. Kervana yol verdi. Beş katırı önüne kattı. Hoylu ile birlikte, Deli Yusuf'un beklediği yere doğru atlarını sürdüler. Deli Yusuf, nal seslerinin çoğuğunu anladı. Sordu:

-Yanıdaki kim oğlum?

-Hoylu Bey adında bir yiğit. Bizimle kalmak istiyor. Beş katır da ondalık getirdim.

Deli Yusuf Hoylu'ya kesim kesti:³⁵

-Burada emir oğlundan çıkacak! Asla zulüm yapılmayacak! Kimsenin namusuna dolanmayacaksınız! Zenginden alıp yoksula vereceksiniz! Bunları kabul ediyor musun?

Hoylu Bey:

-İyi güzel konuştun da baba... Kimsenin ırzında namusunda zaten gözüm yok. Hepimiz ırz, namus sahibiyiz. Namusun ne olduğunu biliriz. Köroğlu meselesine gelince; gördüm ki Köroğlu yaşça benden küçük ama iş yiğitliğe gelince, benden yiğit. Bu yüzden, Köroğlu gibi yiğit birini ağa olarak kabul ederim.

Hoylu Bey'in katılmasından sonra pek çok kervan soydular. Köroğlu'nun ünü hanlarda, kervansaraylarda, kapalıçarşılarda dilden dile dolaşmaya başladı. Dağdeviren gibi, Zincirkıran gibi; Köse Kenan, Kabresigmaz, Selamvermez, Ecelalmaz, Darideğmez, Sopayadoymaz, Postalpatlatan, Tepedelen, Eceliyakın gibi ünlü yiğitler, zaman zaman Köroğlu'na katıldı. Bunlardan kimi yalnızdı, kimi adamlarıyla katılmıştı. Köroğlu bunları binbaşı yaptı. Her birinin emrine bin kişi verdi. Görev bölümü yaptı. Bu katılmalardan sonra, Köroğlu bir mühür kazdırdı. Okuryazar olmadığı için mühür kullandı:di. Yol pacını aldığı her kervana

---

35 Kesim kesmek: Yapılacak iş için anlaşma yapmak.

mühürlü belge verdi. Bu şu demektir; “Ben Köroğlu... Bu kervandan aslan payımı aldım. Bundan böyle bu kervandan hiç kimse ondalık istemeyecektir. Bu mührü taşıyan kervana sataşanlar cezalandırılacaktır.” İlk zamanlarda, mühür konusunda terslikler oldu. Köroğlu’na ondalık veren kervanları, başka eşkiyalar da soydu. Bezirgânlar bu durumu Köroğlu’na şikâyet etti. Köroğlu bu eşkiyaları yakalattı. Bozgedik’in önünde, bir uyuz eşeğe ters birdirerek dolaştırdı. Eşkiyalardan aldığı paraları bezirgânlara geri verdi. Zaman zaman, birkaç eşkiyanın cezalandırılması, Köroğlu’nun ününü artırdı. Artık Köroğlu Bozgedik’e inmiyordu. Sıra kimde ise, Bozgediği tutuyor; “Köroğlu Ağa’mın selâmı var! Ondalığını istiyor!” diyordu. Kervancı, ondalığı vermeye dünden râzıydı. Şuna buna soyulmaktansa, Köroğlu’na ondalığını verir, kervanı güvenceye alırdı. Onda bir yol pacını vermek istemeyenlerse, güneyden Konya’dan dolaşıyorlardı. Böylece yolları uzuyordu ve Köroğlu’nun güvencesinden uzak, eşkiyalarla uğraşıyorlardı. Köroğlu, zenginlerden aldığı yol pacını yoksullara dağıtmaya başladı. Köylerdeki hatırlı, dürüst insanlarla görüşüyor, onların verdikleri listeye göre, gereken yere, yeterli yardımı yapıyordu. O tam bir yoksul babası:di. Nişanlılara, yeni evlilere, yaşlılara, borçlulara; altın, akçe, kumaş, yiyecek dağıtı:di.

Bir sabah, Deli Yusuf Köroğlu’nu çağırıldı. Köroğlu birkaç binbaşığı yanına alıp Deli Yusuf’un yanına vardı. Elini öptüler. Deli Yusuf:

-Çamlıbel bizim meskenimizdir oğlum, dedi. Bundan sonra buralıyız biz. Yukarıdaki Çamlıbele büyük bir kale yaptı. Ağaçlandır. Suyunu, yolunu düzelt. Ver bakalım sazımı. Bir de telden diyeyim.

Aldı Deli Yusuf:

Bir yiğit haykırıp meydana girse

Arka verip sığınacak yer gerek

Çamlıbele’le metin kale yapmaya

Kendi yiğit özü metin er gerek

Hay n'olanda oğlum Ali n'olanda
Zor düşmanı bölük bölük bölende
Padişahın divanına varanda
Dil tutulur dil tutar er gerek

Sıra sıra koçyiğitler dizersin
Alayları bölük bölük bölersin
Barhaneyi Çamlıbel'e çözersin
Burda sana barınacak yer gerek

Göğüs gerek, arka verek dağlara
Hizmet edek bahçelere bağlara
Şöhret salmak için nice illere
Şimdi sana kale gerek sur gerek

Eyvan gerek oturmaya yar ile
Bir de saki mey doldura naz ile
Yiğitlerin kumandasın saz ile
Verme için yakışıklı ser gerek

Deli Yusuf tamamladı öğüdü
Sen tamam et yirmi bir bin yiğidi
Gözlerim görmüyor suçum ne idi
Öç almaya senin gibi er gerek

Diyerek yirmi bir binbaşı, yirmi bir bin asker bulundurmasını öğütledi. Öcünü almasını bir kere daha tekrarladı. (Bir kısım ustalar Köroğlu'nun binbaşı sayısını, babasının öğüdüne uyarak yirmi bine çıkardığını söyler. Nuh Osman, on dört binbaşı olduğunu söylüyor.) Köroğlu, babasının öğüdünü tuttu. Şehirden yapı ustaları, ameleler getirtti. Çamlıbel'de büyük bir kale inşaatı başlattı. Ülkenin dört bir yanına adamlar göndererek fidanlar getirtti. Bir de bahçıvan tuttu. Bahçıvan humarcıymış. Aşık³⁶

---

36 Aşık oyunu: Koyun ve keçilerin diz kapaklarından çıkarılan iki ade kemikle, bir şesit zar oyunu gibi oyun oynamak.

atarak servetini yitirmiş. Beni ancak Köroğlu'nun kalesi temizler, diyerek çoluğunu çocuğunu alıp, Çamlıbel'e gelmiş. Bu bahçıvan Malatya'dan kayısı, Maraş'tan armut, üzüm, Amasya'dan elma fidanları getirterek işe başladı.

***

Kalenin yapımı da, fidanların büyümesi de, Çamlıbel'dekilere göre ağırdı ama arada bir Çamlıbel'e yolu düşen kervancılara göre, yapı hızla ilerli:di. Artık Köroğlu, Köroğlu olmuştu. Yusuf onu istediği gimi yetiştirmişti. Deli Yusuf, artık bu ortamdan ayrılması gerektiğini düşündü. Köroğlu, babasının yanında rahat hareket edemi:di. Ona, gereken serbestliği sağlamalıydı. O civarda Deli Yusuf'un bir arkadaşı varmış, onun yanında kalmak isti:di. Birgün Köroğlu'nu çağırdı. Durumu anlattı. Köroğlu, "Peki baba." dedi. Hazırlıklar gizli yapıldı. Bir gün baba oğul, gittikleri yeri söylemeden yola çıktılar. O köye gittiler. Köroğlu, babasını, arkadaşına emanet etti. Onlara da bu sırrı saklamalarını tembih etti. Çünkü bir yiğit ne kadar sevilirse sevilsin, düşmanı da olurdu. Köroğlu'na kötülük etmek için Deli Yusuf'a, Deli Yusuf'u barındıranlara zarar verebilirlerdi. Onun için, bu olayı sır yaptılar. Köroğlu, babasının yanına bir heybe altın bırakıp döndü.

Günler böylece geçip gidiyordu...

Günlerden bir gün, Deli Yusuf'tan haber geldi. Köroğlu, habercinin getirdiği mektubu aldı. Okuma yazma bilmediği için Hoylu Bey'e uzattı.

-Oku hele ne yazi:?

Hoylu, mektubu okumaya başladı:

"Oğlum Ali, sağlığım yerinde olup kaygılanacak hiçbir şey yoktur... Padişahımız, Moskof'la harbe tutuşmuş... Ne duruyorsun? Git, devletimize yardım et. Savaşı kazandığınızda Padişahımız, "Dile benden ne dilerse!" derse, Çamlıbel'in tapusunu iste. Tez ol. Gecikme. Hepinize selâm eder, gözlerinizden öperim."

Bu öğüt de Köroğlu'nun aklına yattı. Emir verdi. Hazırlık ya-

pıldı. Atlandılar, silahlandılar. Savaşın olduğu yere doğru yola çıktılar. Bir hafta sonra savaş yerine vardılar. Köroğlu dolandı, düşmanın arkasına geçti. Moskof'a arkadan vurup, iki ateş arasında bırakmak istiyordu. On iki telli, yirmi dört perdeli, sedefkârî sazını omzundan çıkardı. Aslan kükremesi gibi gür sesiyle Kırat'ın üzerinde askerlerine kumanda verdi. Bakalım ne dedi:

*Ay batsın ağalar güneş tutulsun
Parladı parladı çalın kılıcı
Oklar gıcırdasın ayyuka çıksın³⁷
Mevlâ'nın aşkına çalın kılıcı*

*Durmayın orada kargı kucakta
Dolansın yiğitler köşe bucakta
Bir savaş edelim kelle kucakta
Şehitler aşkına çalın kılıcı*

*Koç yiğitler bu yol burda kışlasın
Yilandili eğri hançer işlesin
Zalim düşman elamana başlasın
Kaçanı göndermen basın kılıcı*

*Koç yiğitler melemeli dev gibi
Düşman boyu devrilmeli dağ gibi
Avına dest³⁸ vurmuş koca bey gibi
Haykırı haykırı çalın kılıcı*

*Koç Köroğlu girdi meydan almaya
Nara vurup düşmanına dalmaya
Yemin ettim yeri derya kılmaya
Doldurun denizi basın kılınıcı*

---

37 Ayyuka çıkmak: Göklere çıkmak.

38 Dest: El

Deyip bağladı. Sazını omzuna astı. Kalkanını koluna aldı. Kancık katır sidiğinden su verilmiş Kirmânî kılıcını sıyrdı:

-Beni seven ardımdan gelsin! Diyerek Kırat'ı Moskof ordusunun üstüne sürdü.

Köroğlu ve arkadaşları çeşit çeşit seslerle, naralarla, haykırışlarla bir anda Moskof ordusuna dalınca, Moskof ordusu durakladı, şaşırdı. Bu şaşkınlığı padişah değerlendirdi. Askerlerini peşine taktı, düşmana daldı. İki ateş arasında kalan Moskof ordusu tutunamadı, kaçtı. Savaştan sonra ordugâhın biraz uzağında Köroğlu mola verdi. Padişah, gerekli görüşmelerden, kabullerden sonra sordu:

-Kimdir bu kullarım, neden el gibi uzakta dururlar? Varın çağırın, tez gelsinler.

Haber Köroğlu'na iletildi. Köroğlu kendisine çeki düzen verdi. Poşusunu çözüp yeniden bağladı, ucunu sağ yanağından ařađđı bir arşın sarkıttı. Bıyığını burdu, uçlarını kıvrıp al yanağına oturttu. Kırat'a bindi. Huzura vardı. Padişah sordu:

-Kimsiniz, necisiniz? Niye el gibi uzakta oturursunuz?

Köroğlu dedi ki:

-Sivas Dağı'nın konargöçerleriyiz Hünkârım. El gibi oturuşumuz el olduğumuzdan değil, asker olmadığımızdan. Ordunun yakınında mola verseydim, belki ordunuzun disiplini bozulurdu. Bizim başıbozukları görünce, belki sizin askerleriniz gevşerdi. O yüzden uzak durduk.

Pâdişah:

-Savaşta bize yardım eylediniz. Sağ olun! Deyince, Köroğlu:

-Hep baba oğula mı yardım eder Hünkârım? Dedi. Bazen de oğul babaya yardım eder.

Padişah, bu akıllı karşılığa gülümsedi:

-Güzeli konuşursun... Adın ne?

Köroğlu'yum der mi?

-Ruşen Ali...

-Ruşen Ali. Dile benden ne dilersem!

-Sağlığınızı dilerim Hünkârım.

- Sağ ol. Ama başka bir dilek dile.
- Sağlığınıza dilerim Hünkârım.
- Sağ ol yiğidim, ama yardımına bir armağanla karşılık vermek isterim. Dile benden ne dilersem.
- Hünkârım. Biz Sivas Dağı'nın göçebeleriyiz. Sivas Dağı'nda Çamlıbel denilen yerde bir yayla var. Oranın tapusunu dilerim.
- Hünkâr buyurdu, kâtip yazdı:
- Sivas Dağı Çamlıbel'de, bir insan bağırdığında duyurabileceği en uzak yerlere kadar olan bölgeyi Ruşen Ali'ye armağan ettim.
- Padişah, kâğıdın altına tuğrasını bastı:
- Başın sıkışırsa bana gel yiğit, deyip Köroğlu'nu uğurladı.

2. BÖLÜM AYVAZ HİKÂYESİ

Hak, Haak!
Turnam sökün etti Göksun Gölünden
Uçun gedin Pazarcık'tır yolunuz
Tekir Dağı, Ahır Dağı konalga
Korkarsınız arda kalman yalnız.

Yaşa telli turnam sen binler yaşa
Çatal koruluktan yolunuz aş
Uğramadan geçmen koca Maraş'a
Hublara bergüzar kalsın teliniz.

Maraş'tan beride Devrent dağları
Hoş açılır Çibekir'in bağları
Yavru şahan besler Kilis Beyleri
Geçer iken hüsgüt olsun diliniz.

Uğramadan geçmen goca Kilis'i
Halep derler şehirlerin ulusu
Gayet zalım derler Halep valisi
Ordan öte açık getsin gözünüz.

Hama'lı dolabı kurmuş asiya
Humus derler evliyalar hası ya
Bir çift avcı oturmuşlar pusuya
Bir fendinen yoldurursuz teliniz.

Katarımız sıralansın yollarda
Çifte gözcü bulundurun yollarda
Avcılar oturur yüce dağlarda
Gafile olman gözetleyin yolunuz.

Neyik derler güzellerin vatani
Gök meydan derler de Şam'ın sağ yanı
Kadife pazarı, Paşanın Hanı
Kırkları da gidip görün hepiniz.

Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!

Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!

Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Hay haaay!

-Gûş-ı makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan; belî ağalar, kıssa-i mâcerâmız şol yerde kalmıştı ki... Koç Köroğlu Çamlıbel kalesinin yapımını bitirmişti.

Görenlerin ağızlarını bir karış açık bırakan, kocaman bir kaleydi bu. Bahçedeki fidanlar ağaç olmuştu. Bir elma ağacı birkaç tane çiçek açmıştı. Bahçıvan şöyle düşündü: "Ben bu elmaları yetiştirirsem, Köroğlu'ndan bahşış alırım. Bunlar bahçenin ilk meyveleri olduğu için kıymetlidir."

Bahçıvan, elma ağacının çevresinde dört dönmeye başladı. Sakınan göze çöp değer derler ya, çiçeklerin üzerine ne kadar titrediyse de çiçekler döküldü. İçlerinden yalnız biri meyveye

döndü. Bahçıvan bütün çabasını bu elmaya harcadı. Eğer bu son elmayı yetiştirirse bahşiş alıp, karısı ve çocuklarıyla yeniden Malatya'ya dönebilirdi. Bu düşünceyle o elmaya kanat gerdi. Sıcaklar artınca karısının şalvarını çıkarıp dala astı, gölge yaptı. Rüzgârın hızlı estiği zamanlar abasını çıkarıp meyveye giydirdi.

Günler birbirini kovaladı. Elma yavaş yavaş büyüdü. Yeşili kırmızıya döndü. Sap kısmından aşağılara kadar, nokta nokta bir sıra siyah ben vardı. Bahçıvan elmaya ayna tuttu, güneş görmeyen yerlerine gün ışığı verdi. Böylece her yanının kızarmasını sağladı. Kıp kırmızı olunca, elmayı bir karış dalıyla kopardı. Bir tepsiye koydu. Köroğlu'nu aramaya başladı. Meğer Köroğlu, Ayvanlı Köşk'e oturmuş sohbetetmiş. Kaleye uğrak veren iki derviş konuşi., Köroğlu ve binbaşılı dinli:miş. Sohbetin koyu bir yerinde bahçıvan geldi:

-Düşmanıyın ömrü bu kadar olsun Köroğlu! Deyip tepsiyi Köroğlu'nun önüne koydu. Köroğlu, Çamlıbelin ilk meyvesine sevinerek baktı. Sapı uzunca koparılmıştı. Sapının üzerinde, yemyeşil iki yaprak durı:di. Elma kocaman ve kıpkırmızıydı. Sapından tomurcuk yerine doğru bir sıra ben gibi siyah noktacıklar vardı. Köroğlu elmayı aldı. Elini kuşağına atıp bahçıvana üç altın verdi. Bahçıvan içinden "Eyvah!" dedi, "Koskoca Köroğlu vere vere üç altın verdi. Bu kadarcık parayla ben Malatya'ya nasıl yerleşirim?" Bahçıvan bu düşüncedeyken Köroğlu:

-Beni seven benim gibi yapsın, dedi.

Bir anda binbaşılar kuşaklarının arasından keselerini çıkarttı. Her biri ikişer üçer altın verince bahçıvanın eteği altınla doldu. Bahçıvan durur mu? İki basıp bir sıçrayarak kulübesine döndü. Karısına müjdeyi verdi. Karısı bahçıvana kızdı:

-Yahu ne ahmak herifsin. Adam hemen gelir mi? Biraz oralarda oyalan. Belki birkaç altın daha yolunu bulursun.

Bahçıvan yeniden Ayvanlı Köşk'e seğırtti. Vardı ki, Köroğlu elmayı sapından tutmuş, binbaşılılarına gösteriyor:

-Ağalar, beyler! Yüzü bu elma gibi kırmızı, bu elmadaki gibi sıra benli bir yiğit tanır mısınız?

Bahçivan, üç beş altın daha koparmanın aç gözlülüğüyle atıldı:

-Ben tanırım Köroğlu!

-Kim?

-İstanbul'da, Kasapbaşı'nın oğlu Ayvaz?

Köroğlu Kasapbaşı'nın adını duyunca kan beynine sıçradı:

-Ulan bahçivan! Ayvazı göstermesi senden, alıp kaçırması benden! Get hazırlığını gör!

Bahçivan içinden "Eyvah!" dedi. Bir yüzü ağlar, bir yüzü güler, kulübesine yollandı. Köroğlu elmayı tepsiye bıraktı.

-Kasapbaşı kimdir, bilir misiniz? Diye sordu.

- ...

-Kasapbaşı, Lala Hüseyin Paşa'nın arkadaşıdır. Babam Deli Yusuf'un gözlerine Lala Hüseyin Paşa mil çektirdi. O sırada İstanbul'un Kasapbaşı da ordaymış. Babam ona da yalvarmış. "Kasapbaşı, Paşa seni sever, şu taylorı büyütünceye kadar bana izin versin." demiş. Ama Kasapbaşı oralı olmamış. Şimdi fırsat düşmüşken ben ondan öcümü almaz mıyım? İstese, babamın gözlerine mil çekilmesine engel olurdu. Ben onu oğlundan ayırmaz mıyım? Ben bu dağlara barhanemi çözmüşsem, babam Deli Yusuf'un öcünü almak içindir. Şimdi fırsat düşmüşken Kasapbaşı'ndan öcümü alacağım.

***

Bahçivan hışım gibi kulübeye girdi:

-Avrat, bana yol elbiselerimi hazırla, dedi.

-Nereye herif?

Bahçivan:

-Dur sana bir hikâye anlatayım avrat, dedi; Maraş'ta zengin bir ağanın Agop adında Ermeni bir yanaşması varmış. Ağa da mangala meraklıymış.

-Mangala ne herif?

-Mangala, bir el genişliğinde iki üç karış uzunluğunda, galınca tahtalardan yapılır. Uzunlamasına iki sıra oyuk oyulur. Bu oyuklara boncuk gimi taşlar girdirilip çıkarılarak mangala oy-

nanır. Bir oyun işte... Neyse... Ağa kısmına hediye çok gelir. Ağaya da mangala hediye ederlermiş. Ama ağanın yanaşması Agop Efendi her mangalaya bir gusur bulurmuş. Ya tahtasına ya daşına ya da nahışına bir gusur bulurmuş. Ağa, Agop'un bu huyuna içten içe gızarılmış ama Agop da haklı olurmuş. Uzatmayalım... Ağa sürülerini çevirmiş, Maraş'ın Ahır Dağı'na yaylaya çıkmış. Güz gelince yağmurlar başlamış. Yağmurun sicim gimi yağdığı bir gün ağaya bir misafir gelmiş. Bir mangala hediye etmiş. Ağa bakmış ki mangala çok güzel. Heç gusuru yok. Hemen Agop'u çağırması:

-Agop!

-Buyur Ağa'm!

-Bak bakalım, şu mangala nasıl?

Agop evirmiş, çevirmiş; gusur bulacak yeri yok, ama Agop ille bir gusur bulacak ya... Sonunda demiş ki:

-Ağa mangala eyi, güzel. Felekten, bir de bunun daşları Aksu'yla Ceyhan'ın gariştiği yerden olacaktı ki... Bak o zaman sen bunun tadına...

Ağa sinirlenmiş:

-Kalk lan Agop! Demiş. Hemen beygirine bin! Aksu'yla Ceyhan'ın karıştığı yerden daşları topla, gel!

Agop kalkmış... Yağmur sicim gimi... Hava soğuk... Vakit gece... Beygirine binmiş, titreye titreye Ahır Dağı'ndan inmeye başlamış. Ovaya endiğinde gün ışıtmış. Bir köyün içinden geçerken, Agop'u tanımışlar:

-Agop Efendi, ulan bu yağmurda nereye böyle yavrum, demişler.

Agop demiş ki:

-Ahır Dağı'nın başında bir bok yedim, Aksu'yla Ceyhan'ın gariştiği yere ağzımı yumaya³⁹ gedi:m.

Bahçıvanın karısı, sözün nereye geleceğini merakla dinli:di.

-Yahu kısa kes şu hikâyeyi! Ne oldu? Nereye gedi:n?

Bahçıvan olanları anlattı.

---

39 Yumak: Yıkamak.

-Ben de bir bok yedim. Ağzımı yumaya İstanbul'a gedi:m.

-İyi ama sen ne Ayvaz'ı tanırırsın ne de İstanbul'u gördün...

-Haklısın...

-Herif, var Köroğlu'na derdini anlat. O da bir adam nihayet.

Bahçıvan düşündü:

-Ben ona işin doğrusunu yolda anlatırım. İzin verirse dönerim. Vermezse barabar gederim. Koca Köroğlu'yla yola getmişim, Allahtan daha ne isterim.

Alalım Köroğlu'ndan haberi:

Köroğlu seysisine emretti. Kırat'ı Gayseri eşş: gimi boyattı. Kırat'ın tanınaca: galmadı. Köroğlu bir kıl aba, bir kıl şalvar giydi. Beline Kirmânî kılıcını astı. Bir tarafına güzünü bağladı. Omzuna, on iki telli, yirmi dört perdeli, sedefkârî sazını astı. Kürdûvârî bir maşlağı omzuna aldı. Keçe külâhına Acem'in posusunu yedi dolam doladı, ucunu bir buçuk arşın sarhıttı. Beline, Acem işi bir guşak bağladı. Guşağın birinci gatına altın kesesini, ikinci gatına tabahasını, üçüncü gatına emziğini⁴⁰, dördüncü gatına çakmağını, beşinci gatına kavını, altıncı gatına yilandili eğri hançerini, yedinci katına birinin üzerinde KÖROĞLU, ötekinin üzerinde ALİ yazılı mühürlerini koydu. Ayağına, yedi körüklü çizmelerini geydi. Bıyığını aşağı doğru sarhıttı. Oldu bir Kürdoğlu. Görenler ne Kırat'ı ne de Köroğlu'nu tanıyamazdı.

Köroğlu, askerlerini, binbaşılarını topladı. Kayseri eşeği gibi boyadığı Kırat'a bindi. Omzundan on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını çıkardı. Sazla kumanda verdi:

*Atıma binem de gidem yabana
Belki kar yağıp da yollar kapana
Beşyüz öveç⁴¹ tembîh ettim çobana
Yedirin beylere ta ben gelene*

40 Emzik: (Sigara için) Ağızlık.

41 Öveç: Bir iki yaş arası erkek davar.

*Atıma binem de gidem Kozan'a
Bir düzen vereyim yoldan azana
Altmış okka pirinç güccük⁴² kazana
Yedirin beylere ta ben gelene*

*Tokat kervanından aldım bakırı
İncitmeyin fukarayı fakiri
Tuna seli gibi boz arakıyı
İçirin beylere ta ben gelene*

*Bizim vatanımız Çamlıbel dağı
Tuluk tuluk gelsin Helete yağı
Askerime yetmez Besni'nin bağı
Yedirin beylere ta ben gelene*

*Deli Yusuf Köroğlu'nun babası
Durağımız Çamlıbel'in tepesi
Kırat kırat gelsin kıraç arpası
Yedirin atlara ta ben gelene*

Deyip bağladı. Binbaşlılarla, askerlerle helalleşti. Kale'nin kumandasını Hoylu Bey'e verdi:

-Ben gelene kadar emir Hoylu Bey'den çıkacak! Dedi.

Köroğlu bahçıvanı aldı. "Al Allah kuluğu, zapteyle deliği." deyip yola düştüler. Bir sigara içimlik yere kadar gittiler. Köroğlu kuşağının arasından tabakasını çıkardı. Bir sigara sardı. Eyerin üzerinde çakmak taşıyla kavı tutuşturmaya uğraşırken bahçıvan söze girdi:

-Köroğlu, izin verirsen bir hikâye anlatayım da dinle, dedi.

-Anlat bahalım bahçıvan. Yolda yarenlik iyi olur. Vakit geçer.

Bahçıvan anlatmaya başladı:

-Adamın biri, bir karış derinliğindeki küçük bir suda balık avli:miş. Öyle suda balık olur mu? Olmaz... Olmaz ama adam

---

42 Güccük: Küçük.

oltasını suya atmış, beklî:miş. Zamanın padişahı, veziriyle tebdil-i gıyafet eylemiş, oradan geçi:miş. Adamı öyle görünce, “Burada balık olur mu ki olta attın?” diye sormuş. Adam da “Rızık verici Allah!” demiş. Padişah demiş ki, “Ben bu ülkenin padişahıyım. Oltana ne takılırsa bana getir, o takılan şeyin ağırlığı gadar altın vereyim.” Padişahla vezir gitmiş. Adam olta atmaya devam etmiş. Sonunda oltaya, ortası delik bir kemik parçası takılmış. Adam kendi kendine demiş ki, “Padişah bana, oltana ne takılırsa getir demişti. Balık diye ayırım yapmadı. Oltama gemik takıldı, ben de kemiği götürüyüm.”

Gemik parçasını almış, doğru saraya varmış. Padişaha durumu açıklamış. Padişah haznedarını çağırmış: “Bu adama, şu kemiğin ağırlığı gadar altın ver.” demiş. Adamla haznedar gitmiş. Haznedar, kemiği terazinin bir kefesine goymuş. Karşıdaki kefeye iki altın atmış, terazi dengeye gelmemiş. Bir avuç altın atmış, gemik yine ağır gelmiş. Bir kürek altın atmış, yine gemik ağır gelmiş. Beş on kürek daha atmış, yine gemik ağır gelmiş. Bir çuval altın koymuş. Yine gemik ağır gelince, haznedar telaşlanmış. Koşup durumu padişaha anlatmış. “Aman padişahım bu işe bir çare bul, yoksa hazinenin hepsini adama vereceğiz.” demiş. Padişah akıldânelerini⁴³ çağırmış. Durumu anlatıp, çözüm istemiş. İçlerinden biri, kemiği inceledikten sonra demiş ki; “Padişahım bu gemik, gözün etrafındaki kemik... İnsanoğlunun gözü doymaz. İnsanoğlunun gözünü bir avuç toprak doyurur. O yüzden cenazeyi gömerken birer avuç toprak atarız. Bu kemiğin üzerine bir avuç toprak atarsak, bu terazi dengeye gelir.” Padişah, ahıldanesinin dediğini yapmış. Kemiğin üzerine bir avuç toprak atınca, terazi dengeye gelmiş.

Köroğlu:

-Sahiden de bahçıvan, insanoğlunun gözü doymaz, dedi.

Bahçıvan:

-Benim de gözüm doymadı Köroğlu, deyip sıkıntısını açtı. Bir etek bahşış aldım gene gözüm doymadı, bir daha Ayvanlı

---

43 Akıldâne: Akıl danışılacak bilge insan.

Köşk'e vardım. Üç beş altın daha yolumu bulayım⁴⁴ dedim. Başına belayı aldım.

-Ne belâsı bahçıvan?

-Ağam kızma da, sana işin doğrusunu anlatayım. Ben Ayvaz'ı hayatımda görmedim. İstanbul'a da hayatımda gitmedim.

Köroğlu Kırat'ın gemini çekti, durdurdu:

-Ne demek ulan bu! Yalan mı söyledin yoksa?

-Yalan değil Ağam. Biz Malatya'da aşık oynarken, aşığımız cuk otursun diye "Ayvaz başı için!" der, aşığımızı öyle atardık. Ayvaz'ı görmüşlüğüm yok. Ama duyardık ki İstanbul'da, Üsküdar'da Kasapbaşı'nın Ayvaz adında bir oğlu varmış. Üsküdar'ın bütün kadınları, kızları Ayvaz'ın yüzünü görmek için ondan alışveriş yaparmış. Kasapbaşı da Ayvaz'ın yüzünü hiç göstermezmiş. Dar bir delikten Ayvaz eti verir, parayı almış. Gızlar, kadınlar, Ayvaz'ın yalnız bileğine kadar elini görürmüş.

Bahçıvan boynunu büktü:

-Durum böyle Köroğlu Ağam! İzin ver ben döneyim.

Köroğlu düşündü. Bu adamın kendisine faydası olmazdı. Üstelik ayak bağı olurdu.

-Pekey bahçıvan. Sen kaleye dön, amma bir daha yalan söyleme!

Bahçıvan, bir daha yalan söylemeyeceğine yeminler ederek galeye döndü.

Bahçıvanın işi, bizim Keloğlan'ın işine benzedi:

Vakti zamanında Keloğlan'ın biri, ağanın birinin yanında azaplık yapı:miş. Keloğlan değirmene get... Keloğlan bahçeye get... Keloğlan tarlayı sür... Keloğlan bakmış ki hayat zor. Kendi kendine demiş ki, "Ulan kel kafa, şu ağanın kızını kandırırsan, onunla evlenirsen, bu dünyada sana yok yok." Keloğlan, fırsat kollamaya başlamış. Birgün tarlada ekin biçerken, atıyla ağa gelmiş. Keloğlan birden kendini yere atmış. Garnı sancılanmış gibi numara yapmaya başlamış. Kâhya, Keloğlan'la ilgilenmiş. Aman Keloğlan, yaman Keloğlan... Keloğlan danalar gibi bağı-

---

44 Yolunu bulmak (Argo): Çıkar sağlamak.

ri:... Keloğlan demiş ki, “Bu dert benim rahmetli babamda da vardı. İlacı köyde. Ağam atını versin de ilacı alıp geleyim.” Kâhya durumu ağaya anlatmış. Ağa demiş ki:

-Ulan bu kel bok ölür mölür de başıma adam sayarlar. Alsın atı da çabucak gedip gelsin.

Keloğlan sancılana sancılana ata binmiş.

-Ağam oldu olacak şu kırbacı da ver. At kısmı kırbaçtan alır, demiş.

Ağa kırbacı da verince Keloğlan yola koyulmuş. Doğru ağanın evine varmış. Köylük yerde 2-3 günde bir ekmek yapılır. O gün de ağanın evinde ekmek yapılmış. Keloğlan fırtına gibi avluya dalmış. Gümüş kabzalı kırbacı şahit olarak uzatmış:

-Ağam beni haberci gönderdi. Aha da kırbacı... “Ya avradı ya kızı al getir.” dedi, demiş.

Kadın bakmış; at ağanın atı, kırbaç ağanın kırbacı, Keloğlan ağanın azabı, inanmış.

-Kızım, elim kolum hamur. Hadi sen git, demiş.

Kız, Keloğlan'ın terkinde binmiş. Keloğlan atı, tarlanın ters yönünde sürmeye başlamış. Kız demiş ki, “Aman Keloğlan şaşır-dın mı? Tarla o yanda değil.” Keloğlan'da yalan tükenir mi? “Kız senin haberin yok, ahmak... Baban buradan bir tarla aldı. Şimdi onun ekinini biçti:.”

Biraz daha gitmişler. Ortalık ıssızlaşınca kız içinden, “Eyvah! Bu Keloğlan beni kaçırdı.” demiş. Kız düşünmüş, taşınmış. Kafasından bir düzen kurmuş.

-Keloğlan beni kaçırdın mı? Diye sormuş. Keloğlan şişerek⁴⁵ konuşmuş:

-Öyle oldu ağamın kızı.

-Ahmak Keloğlan. Benim gönlüm zaten sendeydi. Beni kaçır-maya ne gerek vardı. Babamdan isteseydin ben sana varırdım. Neyse... Olmuş işin yanlış olmaz. Yoruldun, terledin. Şu ırma-ğa gir yıkan da ne yapacaksan ondan sonra yap.

---

45 Şişmek: Böbürlenmek. Şımarık hareket etmek.

Keloğlan sevincinden bir anda tulum çıkmış⁴⁶. Balıklama suya dalmış. Bir o yana bir bu yana şap şup kulaç ata dursun, kız, Keloğlan'ın elbiselerini aldığı gibi ata atlamış, "Ver elini anamın evi!" deyip atı kırbaçlamış. Keloğlan bir bakmış ki, kız ata binmiş gaçi: "Eyvah!" diye dövünmüş. Kafasında iki tel saçı varsa, onları da yolmuş. Elleriyle, ayıp yerlerini örtmeye çalışarak sudan çıkmış. Meğer oralarda bir kınalı keklik güzel güzel ötermiş. Tilkinin biri keklige yaklaşmış. Demiş ki: "Keklik gardaş, senin, gözlerini kapatıp da ötüşün var ya, ben ona meftunum. Bir öt de dinleyeyim." Keklik essah sanmış. Gözlerini kapatıp ötmeye başlamış. Tilki, sıçradığı gibi kekligi yakalamış. Dişlerinin arasına almış. Keklik son çare olarak demiş ki, "Tilki gardaş, sen beni yiyeceksin, bundan kurtuluş yok. Heç olmazsa yarabbi şükür dedikten sonra ye." Tilki, "Yarabbi şükür..." derken ağzı açılmış. Keklik, "pırrr" diye uçup kayanın tepesine konmuş.

Tilkiden canını zor kurtaran keklik: "Ulan bir daha uykusu gelmeden gözlerini kapatmanın..." deyip sövmüş. Avını ağzından kaçıran tilki: "Bir daha karnı doymadan yarabbi şükür diyenin..." deyip sövmüş. Keloğlan da saklandığı yılğın çalısının ardından fırlayıp: "Ulan bir daha cenebet olmadan çimenin..." deyip sövmüş. Bahçıvanın işi de Keloğlan'ın işine benzemiş. "Bir daha tanımadığım adama sahip çıkarsam..." diyerek Çamlıbel'e dönmüş.

Köroğlu günlerce yol aldı. Kimi zaman aç, kimi zaman tok oldu.

İstanbul'a yakın bir yere gelmişti. İbrahimağaçayırı'na gelince, çobanın biri seğırtip geldi. Kırat'ın dizginine yapıştı:

-Bir kuzu kesmeden seni göndermem Ali Ağa! Dedi.

Köroğlu içinden, "Eyvah!" dedi, "bu çoban beni tanıyor." Köroğlu sordu:

-Ulan çoban ben kimim?

-Seni kim tanımaz Ağa'm? Sen Bermahbupoğlu Ali Ağa'sın.

Köroğlu derin bir soluk aldı. Demek ki, çoban kendisini bir

---

46 Tulum çıkmak: Çırılçplak olmak. Üzerindekilerin tamamını soyunmak.

ağaya benzetiyordu. Bozuntuya vermedi:

-Aferin çoban. İyi tanıdın, dedi.

Çoban, ağasına ikramda bulunmak isteğiyle sordu:

-Bir kuzu keseyim mi Ağa'm?

-Kes bakalım. Çoban kuzuyu kesti. Köroğlu karnını doyurdu. Karnı doyan ve dinlenen Köroğlu, çobana bahşişini verdi. Atına atladı. İstanbul'a doğru yola çıktı.

Köroğlu, Bermahbupoğlu Ali Ağa'nın zengin olduğunu duymuştu. Ali Ağa'nın yüzlerce sürü koyunu, keçisi vardı. Köroğlu kendini İstanbul'da, Bermahbupoğlu Ali Ağa olarak tanıtmaya karar verdi.

***

İstanbul'un lafı Üsküdar'da edilir derler, sonunda Üsküdar'a vardı. Sokakta çellik deynek oynayan çocuklara Ayvaz'ın babasının evini sordu:

-Lo çocuklar, Kasapbaşı'nın evi ne yanda?

Çocuklar soruyu soran adama baktı; omuzlarında çarşaf kadar geniş sırmalı maşlah, maşlahın altında kıl aba, kıl şalvar, belinde acem kuşağı, ayaklarında toz toprak içinde yedi körüklü çizmeler... Çelliği deyneği bırakıp Köroğlu'nun etrafını aldılar. Çocuklardan biri öne düşüp, Köroğlu'nu Kasapbaşı'nın evine getirdi. Çocuklar, Köroğlu'nun Kürdübâri giyimini o kadar yadırgamışlardı ki, yanından ayrılmak istemiyorlardı. Köroğlu Kasapbaşı'nın evinin kapısını çalacak ama çocuk başı Deli Omar gimi, peşinde bu kadar çocuk varken Ayvaz'ın karşısına nasıl çıkacak? Köroğlu elini kesesine attı. Bir avuç bozuk para çıkarıp, uzağa doğru fırlattı:

-Lo çocuklar, şu paraları kapın da şeker meker alın, dedi.

Çocuklar, Köroğlu'nun fırlattığı paraları kapışmak için koştu. Yalnız kalan Köroğlu, Kasapbaşı'nın evinin kapısını çaldı. Az sonra yakışıklı, boylu poslu bir genç kapıyı açtı.

-Buyur Ağa!

Köroğlu içinden "Ulan bahçıvan, dediğin kadar varmış." dedi.

-Buyuran sağolsun yeğen. Kasapbaşı'nın evi burası mı?

-Burası...
-Lo sen Ayvaz mısın gurban?
-Ben Ayvaz'ın hizmetçisiyim. Ayvaz Ağa yukarıda.
Koroğlu düşündü: "Ayvaz'ın hizmetçisi bu kadar yakışıklıysa, kimbilir Ayvaz ne kadar yakışıklıdır?" Hizmetçi sordu:
-Sen Ayvaz Ağa'mla mı konuşacaksın?
-He gurban.
-Kim geldi derse ne diyeyim?
-Bermahbupoğlu Ali Ağa...
Hizmetçi gitti. Yukarıya çıkıp Ayvaz'a durumu bildirdi:
-Bir dağlı Kürt gelmiş, seninle görüşmek istiyor, dedi.
-Adı neymiş? Kimmiş?
-Bermahbupoğlu Ali Ağa'yımış...
-Yaa! Şu zengin yoz⁴⁷ tüccarı Ali Ağa... Yaylalarda yüzlerce sürüsü varmış. Adını çok duydum.

Ayvaz kalktı. Merdivenin başına dineldi. Aşağıya doğru seslendi:

-Hoş geldin Ali Ağa! Yukarıya buyur hele!
Koroğlu Ayvaz'a baktı. Gerçekten de Çamlıbel'deki o elma gibi, kırmızı yanaklı bir delikanlıydı. Çocukluktan yeni çıkmış, genç irisi biriydi. Koroğlu içinden, "Peh Maşallah!" dedi. "Ulan bahçıvan, Çamlıbele varınca eteğini altınla dolduracağım." Koroğlu Ayvaz'ın gücünü de sınamak istedi:

-Lo gurban, uzaktan gelmişem. Yorulmuşam. Yaş da ilerlemiş. Dizlerim ağrı:. Elimden tut da yardım et.

Ayvaz elini Koroğlu'na uzattı. Koroğlu, inat eden keçiler gibi, ayağının birini merdivenin birinci basamağına dayadı. Ayvaz Koroğlu'nu hafifçe çekti. Koroğlu'nun ayağı merdivende... Koroğlu kimildamadı bile. İkinci hamlede, Ayvaz, Koroğlu'nu öyle bir çekti ki, Koroğlu kuş gibi havalandı. Bir anda kendini merdivenin en üst basamağında buldu. Koroğlu, Ayvaz'ın bu kadar kuvvetli olmasına sevindi. "İşte, Çamlıbele yakışır bir yiğit." dedi. Ayvaz Koroğlu'nu buyur etti. Koroğlu yerdeki dōşekle-

---

47 Yoz: Sığır, davar.

rin en kalınına varıp, tek dizi üstüne, yeledi aslan misâli oturdu. Hizmetçinin höbeli fincanla getirdiği kahveyi iki hüpürdetmede bitirdi. Hizmetçi nargile basmaya giderken sohbet de başladı:

-Ağa, sorması ayıp olmasın, ne için geldin İstanbul'a?

-Beş on sürü davar getirdim, satıp paraya çevireceğim. Bizim oralarda töre böyledir gurban. Ağalık vermeyinen, beylik kökten sürmeyinen olur. (Köroğlu açıkladı.) Yani, beylik babadan oğula kök sürmeyinen olur. Ağalık ise vermekle, akıtmakla olur. Irgat para bekler, öksüzler, yoksullar para bekler, hısım akraba para bekler. Bunlara para vereceksin. Paramız kalmadı mı, böyle beş on sürü satarız, parasını harcarız. Kasapbaşı yok mu?

-Babam İstanbul yakasına geçti. Yarın, ya da ertesi gün döner. Dönünceye kadar biz seni misafir ederiz.

-Pekey gurban.

Meğer o gün, Ayvaz arhadaşlarına ziyafet veri:miş. Kasapbaşı evde olmayınca, ziyafet yeri olarak bahçeyi seçmişler. Hizmetçiler hazırlığa başladı. Akşam olup hava kararmaya başlayınca, Ayvaz'ın arhadaşları birer ikişer gelmeye başladı. Gelen bakıyor ki, Ayvaz'ın yanında iri yarı bir Kürt, tek dizi üstünde yeledi aslan misâli oturi:. Misafirlerin gelmesi tamamlanınca Ayvaz Köroğlu'nu tanıttı:

-Arhadaşlar, bu arhadaşa Bermahbupoğlu Ali Ağa derler. Bizze davar satmaya gelmiş.

Köroğlu'nun görünüşü, İstanbul giyimine o kadar yabancıydı ki, gençler gülmekten kendilerini alamidi.

-Davarların da eyi mi Kürdoğlu, diye sordu biri.

-Eyi ya gurban! Yayla otuyla beslenen hayvanın eti lezzetli olur. İçlerinde bir de dört boynuzlu bir koç var.

Ayvaz heyecanla atıldı:

-Dört boynuzlu koç mu?

-He gurban.

-Bir kafada dört tane boynuz mu var?

-He vallah... Onu sana hediye edeyim.

Ayvaz sevindi. Köroğlu:

-Oğlum Ayvaz, dedi, burası içki meclisi. Olur ki, içer zerhoş olurum. Sonra da sözümden dönerim. Getir bir kâğıt da senet yazalım. Ne demişler, “Hatırda kalmaz da satırda kalır.”

Ayvaz bir kâğıt getirdi, Köroğlu dedi ki:

-Benim okuryazarlığım yoktur. Sen yaz, ben möhür basayım. Yaz! “Dört boynuzlu koçu Ayvaz’a verdim.”

Ayvaz yazdı, Köroğlu kuşağının arasından ALİ mührünü çıkarıp kâğıda bastı. Köroğlu’nun adı Ali olduğu için mühürde de Ali yazıyordu. Ayvaz da, mühürdeki Ali’nin, Bermahbupoğlu Ali olduğunu sanarak kâğıdı dörde katlayıp kuşağının arasına soktu. Köroğlu:

-Lo gurban yandık tutuştuk. Verin hele şundan iki tas içeyim.

Sofranın ortasına bir teşt⁴⁸ rakı konmuştu. İçinde altın bir tas yüzüp duruyordu. Ayvaz kollarını sıvadı. Altın tasla Köroğlu’na rakıyı uzattı. Köroğlu içti. Sonra ötekiler içmeye başladı. Köroğlu, maşlahın altındaki sazının tellerini hafifçe tıngırdatınca gençlerden biri:

-Kürdoğlu sazın da mı var ne? Diye sordu.

-He gurban.

-Çalar mısın?

-Çalmasına çalarım da gurban, benim sazım kürdüvâri çalar. Siz anlamazsınız. Ayvaz sazını versin de onunla çalayım.

Ayvaz, arkasında dayalı duran sazını Köroğlu’na verdi. Köroğlu sazı aldı. Evirdi, çevirdi.

-Lo Ayvaz, ne güzel saz bu, dedi. Sesi de eyi mi ola?

Tellerini ayarladı. Perdelerde gezinmeye başladı. Sonra kesik makamdan aldı. Köroğlu, bakalım ne dedi:

Çayıra getirdim yozu

Ayvaz kimden aldım sazı

Saz pahası yirmi yozu

Al Ayvaz’ım ver evladım

---

48 Teşt: Tarmana, zahire ve şıra yapımı sırasında kullanılan yüksek kenarlı, çapları bir metre civarında büyük leğen.

Ayvaz güldü:
-Yok Kürdoğlu. Sazım satılık değil, dedi. Bunun üzerine Köroğlu bir daha aldı:

*Yücelerden gelir soyun
Gel eyleme bana oyun
Saz pahası elli koyun
Al Ayvaz'ım ver evladım*

Ayvaz yine satmadı. Köroğlu üsteledi:
*Ayvaz bana ver bu sazi
Sensin yiğitler zorbazı
Yüz koyun sazın pahası
Al Ayvaz'ım ver evladım*

Ayvaz şaşırıldı:
-Yüz koyun mu?
Köroğlu, aslı yok yaylasındaki koyunları, bol keseden dağıttı:di.

-He gurban! Yüz koyun.
-Sattım gitti!
-Yaz gurban. Senedin altına ekle. Olur ya, insanoğlu çiğ süt emmiştir. Belki vaz geçerim, belki inkâr ederim.

Ayvaz, senedin altına saz pahası yüz koyunu ekledi, Köroğlu "ALİ" mührünü bastı. Ayvaz'ın arkadaşlarından biri Köroğlu'na takıldı:

-Kürdoğlu!
-He gurban?
-Kafan iyi mi?
-Eyi gurban.
-Bir saza yüz koyun veren kafanın neresi iyi?
-Bizim kafa kürdüvâridir yeğen. Yüz koyun da verir, bin koyun da... Ben senet verdim mi?
-Verdin.

-Eh... Gerisinden korkma.

Köroğlu Ayvaz'a:

-Oğlum Ayvaz, dedi, hele bir tas daha doldur.

Ayvaz, altın tasla teştten rakıyı aldı. Köroğlu'na uzattı. Köroğlu içti. Sazı yeniden kucağına aldı. Görelim ne söyledi:

Ayvaz bana ver bu tası

Sensin yiğitlerin hası

Yüz koyun tasın pahası

Al Ayvaz'ım ver evladım

Ayvaz "Satmam." dedi, Köroğlu üsteledi.

Ayvaz sen bu tastan vazgeç

Dolusuyla sen bize geç

Yüz koyun, sekiz yüz öveç

Al Ayvaz'ım ver evladım

Ayvaz yine satmadı. Bunun üzerine, Köroğlu tasın pahasını artırdı:

Ayvaz bu tas benim olsun

Bahçeni sümbül bürüsün

Çevir Kürdün bir sürüsün.

Al Ayvaz'ım ver evladım.

Deyince Ayvaz kabul etti.

-Sattım Ağa! Dedi. Senet yeniden çıkarıldı. Yazıldı. Köroğlu, altına "ALİ" mührünü bastı. Ayvaz yavaş yavaş Köroğlu'na ısını:di. Köroğlu'nun bol keseden dağıttığı koyunlar, Ayvaz'ı Köroğlu'na yakınlaştı:di. Bunu sezen Köroğlu sevindi. Sevincini saza döktü:

Seni Haktan dilemişim

Varım sensin Kasaboğlu

Arş-ı asumana çıktı.

Zarım sensin Kasaboğlu

*Seni bana veren Haktır.
Kerimdir ihsanı çoktur
Senden gayri yiğit yoktur
Canım sensin Kasaboğlu*

*Kürdoğlu der acem acem
Elif dizer be'dir hecem
Hem ustamsın hem de hocam
Ustam sensin Kasaboğlu*

Deyip bağladı. İçki âlemi o gece geç saatlere gadar sürdü. Sabaha garşı dağıldılar.

Ayvaz'la Köroğlu, odalarına çekilip uyuya dursunlar, alalım haberi gençlerden:

Ayvaz'la Köroğlu'ndan ayrılan gençler at üstünde giderken, biri dedi ki:

-Kürdoğlu'nun Ayvaz'a düşkünlüğünü gördünüz mü?

-Görmez olur muyuz? Yok sazına türkü söyledi, yok tasına türkü söyledi... Bu adam hoşuma gitmedi. Bu adam tehlikeli biri... Ayvaz'a bir kötülük eder diye gorhi:m.

Gençler atları durdurdu. Kafa kafaya verip konuştular. Yarın akşamki içki âleminde Köroğlu'nu öldürmeyi kararlaştırıp dağıldılar. Ertesi akşam, Çamlıca'nın eteklerinde küçük bir mağaraya sofrayı kurdular. Ortaya teştle rakıyı koydular. Köroğlu'nun, bir sürü koyuna Ayvaz'dan satın aldığı tasla, lıkır lıkır içmeye başladılar. Ayvaz sohbeti açtı?

-Kürdoğlu?

-Ne var lo?

-Sen niye böyle bol keseden koyun dağıtıyorusun?

Köroğlu güldü. Fırsatı kaçırmayıp Ayvaz'ın nabzını yokladı:

-Birincisi çok zenginim. Denizden bir tas su almakla deniz eksilir mi? Eksilmez... Benim malım mülküm de Yaradan'a şükür, öyle. İkincisi, başımızda bir Köroğlu belası var.

-Köroğlu mu? Diye atıldı Ayvaz. Ayvaz, "Köroğlu" ile ilgilen-

mişti. Köroğlu devam etti:

-He gurban. O Köroğlu, Çamlıbel'de Bozgedik'e dikilir, "Aç kurtların ondalığını verin!" diye nara vurur. Kervandakiler de ondalığını bırakır. İşte, malımı Köroğlu yiyeceğine eşe dosta dağıtıyorum daha eyi.

Ayvaz:

-Nasıl biri bu Köroğlu? Diye sordu.

-Nasıl biri olacak. Senin, benim gibi bir adam. Kendimi övmüş olmayım, bir çalım başa benzer. Kafası kümbet gibi, alının çatı bir karış, gözleri bahır tas gimî, gaşları dört barmak eninde! Göğsü daraba tahtası gimî, nefes alıp verdikçe kalaycı körüğü gimî "Harr! Harr!" eder. Kolları çınar dalları gimî, sırtı ekmek tahtası gimî! Aha böyle benim gibi tek dizi üstüne, yeledi aslan misâli oturur. Heybetli bir adam! Kurnaz mı kurnaz... Kafasında kırk dilki dolaşır da kuyrukları birbirine değmez. Köroğlu'nun düzenine kimsenin aklı ermez. Amma gurban, yiğidi öldür hakkını ver, Köroğlu fukara babasıdır. Zenginden alır, fakire verir! Sivas Dağı'nın Çamlıbel'ine kale yaptırmış, akşama kadar dervişler, yoksullar, hastalar, başlık parası ödeyemeyenler grip girip çıkar. Sonra, elinin altındaki askerleri öyle adaletle yönetirmiş ki, kalede kimse kimseyle dargın değilmiş. Bu Köroğlu'nda şirinlik muskası mı varmış neymiş, herkes Köroğlu'nu severmiş. Hâlbuki benim gimî onun da okuryazarlığı yokmuş. Benim gimî o da möhür kullanırmış. Aslını sorarsan, Köroğlu'nun babasının gözüne mil çekmişler. Köroğlu da sebep olanlardan öç almak için dağa çıkmış.

Ayvaz güldü:

-Yahu Kürdoğlu, sen adamın hasını anlattın. Babasının öcünü almak için dağa çıktıysa...

-Öyle lo...

-Kimsenin ırzında, namusunda gözü yoksa...

-Öyle lo...

-Kervancılardan aldığını yoksullara veriyorsa...

-Vallah öyle...

-Daha bundan iyi adam mı olur?

-Lo gurban, eyi güzel söylüyon da, bizi de zenginden saydıkların için, bizim işimize gelmi:. Allah hayrını versin Köroğlu'nun! Tası doldur hele gurban. Bırakın Köroğlu'nu, biz eğlenmemize bakalım.

Ayvaz, tası doldurdu. Köroğlu'na uzattı. Köroğlu, Ayvaz'ın yüzünden aşağı inen benleri inceli:di. Benler yanağından aşağı eni:, gömleğin yakası, görünmesine engel oli:di. Kimbilir, belki de göğsüne kadar eni:di. Tası aldı, köz gimi rakıyı içti. Sazını kucağına aldı. Bakalım ne söyledi:

*Çöz düğmelerin birini
Seyredem sıra benini
Anlatam meth ü şanını
Hele düğmeler düğmeler*

Ayvaz, gömleğinin düğmelerinden birini çözdü.⁴⁹ Bir ben daha göründü. Köroğlu devam etti:

*Çöz düğmenin ikisini
Görem Kırat terkisini
Seyret çakal tilkisini
Oğlum düğmeler düğmeler*

Ayvaz, iki düğme daha çözdü. Benler Ayvaz'ın göğsüne doğru iniyordu. Köroğlu bir daha aldı:

*Çöz düğmenin birkaçını
Seyredem koynun içini
Bağışla Kürdün suçunu
Hele düğmeler düğmeler*

Ayvaz gömleğinden birkaç düğme daha açtı. Ayvaz'ın arkadaşlarından bir kısmı işaretle konuştular; "Bak, bak! Görüyor musun? Bu Kürdoğlu Ayvaz'a yeşilleniyor."⁵⁰ bu herifin

---

49 Âşıkların güzellere türkü söyleyerek düğme çözüp ilikletmeleri geleneği.
50 Yeşillenmek: Cinsel arzu duyarak ilgilenmek.

niyeti kötü... Gelin şunu öldürelim.” Ayvaz’ın arkadaşlarından bir kısmı da Ayvaz’ın açılan göğsüne dalmıştı. Köroğlu, bu bakışlardan rahatsız oldu. Ayvaz’a böyle bakılması canını sıktı. Aldı sazı eline:

*Döşünde benler kaynaşır
Suda balıklar oynaşır
Görenin gözü kamaşır
Oğlum düğmele düğmele*

*Ak giyer sırma bürünür
Saçağı yerde sürünür
Olmayan buna yerinir
Oğlum düğmele düğmele*

Ayvaz, düğmelerini vurmaya başladı. Köroğlu sazın üzerine yumulmuş, söyledikçe söyliydi:

*Kürdoğlu buna övünür
Yanar yüreği gövünür
Yaramaz göze görünür
Oğlum düğmele düğmele*

Deyip bağladı. Ayvaz da düğmelerini vurmuştu. Birer tas daha içtiler. Gençlerden biri, Ayvaz’ı dışarıya çağırırdı. İki birlikte çıktı. Ayvaz’a arkadaşı dedi ki:

-Bak Ayvaz! Sen bizim kardeşimizsin. Bizi yanlış anlama. Bu Kürdoğlu belli ki sana göz koymuş.

-Yahu nereden çıkarttın bunu. Adam safın biri...

-Ne safi Ayvaz! Sazını aldı, tasını aldı, düğmelerini çözdürdü. Bu adamın niyeti kötü... Biz bu adamı öldüreceğiz. Yolumuzdan çekil.

-Yahu nasıl olur? Kürdoğlu benim misafirim. Döşeğime oturmuş adama nasıl kötülük ederim?

Ayvaz ne kadar direndiyse de arkadaşına anlatamadı. Sonunda, Ayvaz istemeye istemeye kabul etti.

Ayvaz'ı dışarıya çağırın delikanlı; Köroğlu'nu öldüreceklerini, bu işe kendisinin karışmamasını söyledi. Ayvaz ne kadar karşı çıktıysa da arkadaşını dinlemedi. Delikanlı mağaraya girdi. Köroğlu, sabırsızlıkla onları bekliyordu. Baktı ki Ayvaz yok, gençlerin niyetini anladı. Köroğlu, dilki gimi kurnazdı, gurt gimi akıllıydı. Bileği, yüreği ne kadar sağlamsa, akli ve zekâsı da o kadar işlekti. Ayvaz'ın dışarıda bırakılışından nem gapdı. Ya Ayvaz'a bir kötülük yapmışlarsa?

Köroğlu, bağdaştan tek diz üstüne geçti. Yeleli aslan misâli oturdu. Elini maşlahının altına attı. Gürzünü çıkardı. Bir nara atarak, gürzünü heñgeyleyip, hıñgeyleyip, mağaranın dabanına hıñgeyleyince, yerden bir arşın toz kalktı.

Köroğlu'nun gözleri bakır tas gibi oldu. Taraba tahtası gimi göğsü, nefes alıp verdikçe kalaycı körüğü gibi, "Harr! Harr!" edidi. Gençler korktu. Az önceki saf köylü, şimdi aslan gimi kükri:di. Hiçbiri Kürdoğlu ile kavgayı göze alami:di. Her biri bir köşeye sindi. Aldı Köroğlu:

*Eğri kılıç durmaz kında
Karar olmaz beşte onda
Yiğit bell'olur meydanda
Han Ayvaz'ı bulun bana*

*Siz on tane ben yalnız
Şimdi bell'olur halınız
Billah keserim hepimiz
Han Ayvaz'ı bulun bana*

*Ayvaz'ı getirin beri
Birinizi koymam diri
Kürdoğlu'nun camı seri
Han Ayvaz'ı bulun bana*

Bunun üzerine gençlerden biri mağaradan çıktı. Ayvaz'ı alıp döndü. Ayvaz, mağaraya girdi ki ne görsün; Kürdoğlu tek dizi üstüne yelesi aslan misâli oturmuş, eline güzünü almış, ötekiler de süt dökmüş kedi gimi, her biri bir köşeye sinmiş... Ayvaz, Kürdoğlu'nun öldürülmemiş olmasına sevindi. Ne de olsa misafiriydi. Ayvaz'ı görünce, Koroğlu güzünü bıraktı. Sazı kucağına aldı. Arkadaşlarına uyduğu için Ayvaz'ı sazla iğneledi. Görelim ne dedi:

*Şarabı çok içirmişler
O nevcivâne besbelli
Kızarmış al yanakları
Gözler mestane besbelli*

*Bildim oğlum gelişinden
Melül mahzun bakışından
Usul tek tek basışından
Yolun eğridir besbelli*

*Kürdoğlum geliktir sana
Yazıktır hor bakma bana
Devre⁵¹ öğüt vermiş sana
Uydun şeytana besbelli*

Ayvaz oturdu. Bir tas rakı içti. Kafasını yere dikti. Öylece durdu. Koroğlu Ayvaz'ın kendisine bade sunmayışına üzüldü. Bir kez daha iğneledi:

*Bahçemde bülbüller ötmez
Gül bülbüle eş mi nedir
Bu meclisin tadı gelmez
Kara gözüm yaş mı nedir*

---

51 Devre: Ters.

*Bahçemde bülbüller ötmez
Ateşiniz beni yakmaz
Kılıcınızdan kan akmaz
Kestiğiniz baş mı nedir*

*Kürdoğlu'm geliktir size
Mail şirin dilinize
Bir bâde doldur ver bize
Yüreğiniz taş mı nedir*

Ayvaz doldurdu, Köroğlu içti. Bu sırada gençler, "ayakyolu" bahanesiyle birer ikişer sıvıştı. Köroğlu ile Ayvaz bir zaman daha mağarada kaldı. Sonunda Kasapbaşı'nın evine döndüler.

Köroğlu uyandığında vakit kuşluktu. Ayvaz dükkâna gitmişti. Köroğlu, çorbasını içtikten sonra ahıra indi. Kırat'ın yemini suyunu verdi. Tımarını yaptı. Sonra binip Kasapbaşı'nın dükkânına doğru yola çıktı. Köroğlu'nun tek düşüncesi, Ayvaz'ı nasıl alıp kaçacağı idi. Dükkânın önü kalabalıktı. Müşterilerin hemen hepsi, Ayvaz'ı görmeye gelen kadınlar ve gızlardı. Kasapbaşı, Ayvaz'ı nazardan korumak için dükkânın önünü kafesle kapatmış, yalnız küçük bir delik bırakmıştı. Ayvaz bu delikten para alıyor, bu delikten eti veriydi. Kadınlar gızlar, Ayvaz'ın yalnız barmaklarını, en fazla bileklerini görebiliydi. Onlar, o kadarına bile razıydı. Köroğlu, kadınların arasından geçti. Dükkâna girdi. Gür sesiyle selâm verdi:

- Selamünaleyküm!

Meğer Kasapbaşı da gelmiş, müşterilere et yetiştirmeye çalışmış. Üç dört tâne kalfa, sallak⁵², dükkânda çalışı:, dışarıdaki kadınlara, gızlara et hazırlı:di. Hep birden:

-Aleykümselâm! Dediler.

Ayvaz, Köroğlu'nu babasına tanıttı:

-Baba, Bermahbupoğlu Ali Ağa, bu arhadaş işte.

Kasapbaşı ilgileni:

---

52 Sallak: Kasap çırağı.

-Hoş gelmişsin Ağa!
-Hoş bulduk Kasapbaşı.
-Ali Ağa, adını çok duyardım ama tanışmak bu güneymiş.
-Ben de senin adını çok duyardım. Kulakları çınlasın babam Yusuf Ağa senden sık sık söz ederdi.
Köroğlu'nun bu anlamlı sözünden hiç kimse hiçbir şey anlamadı. Kasapbaşı, sallağın birine:
-Bitişikteki handan, iki kahve al da gel oğlum, dedi. (Köroğluna) Kahveyi nasıl içersin Ağa?
-Nasıl olursa olsun, amma şekeri bol olsun.
Kahveler geldi. Köroğlu iki höpürdetmede fincanın dibini gördü. Kasapbaşı baktı ki Köroğlu acele edi:, hemen mevzuya girdi:
-Sorması ayıp olmasın Ali Ağa, ne için geldin İstanbul'a. Hayır mı?
-Hayırdır Kasapbaşı. İbrahimağaçayırına elli altmış sürü yoz getirmişem. Satmak istiyim. Alır mısın?
-Kaçtan?
-Üsküdarın mal pazarında kaç para ise, ben sana yarı fiyatına satacağım. Eyi mi? Gedip görelim mi?
-Görelim.
Kasapbaşı, önlüğünü çıkardı. Ayvaz'a:
-Oğlum, ben İbrahimağaçayırına gidiyorum. Buraların emaneti sana.
Deyince Ayvaz:
-Ben de geleyim baba, dedi, benim de Kürdoğlu'ndan alacaklarım var.
-Neymiş alacakların?
Ayvaz, kuşağının arasından senedi çıkardı. Kasapbaşı baktı: bir tane dört boynuzlu koç, yüz koyun ve bir sürü Ayvaz'ın alacağı var. Dedi ki:
-Tamam oğlum. Ben alırım sen dükkânda kal.
Bu kez de Köroğlu karşı çıktı:
-Yook Kasapbaşı, senette kimin adı yazılıysa ben malı ona veriririm.

Kasapbaşı çaresiz onayladı. Dükkânı, kalfalardan birine bıraktılar. Köroğlu, Kayseri eşiği gibi boyanmış Kırat'a bindi. Ayvaz kendi atına bindi. Kasapbaşı da, uzun bacaklı bir marzıman eşiğine bindi. Yola çıktılar. At üstünde sohbeta başladılar. Kasapbaşı:

-Eee Ali Ağa, anlat bakalım ne var ne yok? Deyince, Köroğlu Babası Deli Yusuf'un gözlerine mil çekilmesi olayını Kasapbaşı'na doğrulatmak için mevzuya girdi:

-Ne olsun Kasapbaşı... Halımız keyfimiz eyi de bir Köroğlu ile başımız canımız araya getti.

Kasapbaşı Köroğlu'nun adını duymuştu:

-Haa şu eşkiya Köroğlu mu?

-He gurban. Lala Hüseyin Paşa bu Köroğlu'nun babasının gözlerine mil çektirmiş. Köroğlu da öcünü almak için dağa çıkmış.

Kasapbaşı olayı hatırlamıştı:

-Deli Yusuf'un oğlu muymuş bu Köroğlu?

-He gurban. Öyleymiş. Sen Deli Yusuf'u tanır mısın?

-Gözlerine mil çekilirken ben de oradaydım! Bana çok yalvardı ama neme gerek...

Köroğlu:

-Lo essah mı?

-Doğru söyli:m. Aynen dediğim gimi oldu.

-Nasıl oldu lo?

-Deli Yusuf, Lala Hüseyin Paşa'ya bir at getirmek için Erzurum'dan ayrılmış. İki yıl sonra da iki uyuz tayla dönmüş. O tayların denizaygırı dölü olduğunu söyli:di. Kim inanır... Deli Yusuf, "Gözüm kör olsun ağalar, bu at denizaygırı dölü." deyince Paşa da, "Benimle alay mı edi:n? Senin gözlerini gerçekten kör edeyim de bir daha benimle alay etme!" dedi. Hemen orda Deli Yusuf'un gözlerine mil çektirdi. Deli Yusuf çok yalvardı, ama Paşa bağışlamadı. Paşa'nın misafiri olduğum için bana da yalvardı, neme gerek, ben öyle işlere karışmam.

Babasının başına gelenleri, bir de Kasapbaşı'ndan dinleyen

Köroğlu:

-Aman Kasapbaşı, dedi, Çamlıbel'in oralara yolun uğramasın. Bu Köroğlu eğer seni yakalarsa, var gerisini sen düşün.

Sustular...

Üçü de düşünceliydi. Ayvaz, bu saf köylüden beş on koyun daha koparmanın yollarını arı:di. Kasapbaşı ise, Ali Ağadan koyunları ucuza almanın hesabını yapı:di. Bülbülün üç türküsü var, derler. Birincisi gülün üstüne, ikincisi gülün üstüne, üçüncüsü gene gülün üstüne... Köroğlu'nun planı da Ayvaz'ın üstüneydi. Köroğlu, olmayan sürülerini satılığa çıkarmış, bir kısmını Ayvaz'a armağan etmiş, ama sonunda Ayvaz'la babasını, İstanbul'un dışına çıkarmayı başarmıştı. İstese şimdi gürzünü hengeyleyip, hüngeyleyip, Kasapbaşı'nın tepesine hüngeyley, dalında yetmiş Hacı Hamza armudu gibi yere düşürür, Ayvaz'ı alır kaçırırdı. Ama o zaman, Ayvaz kendisine düşman olurdu. Böyle olursa, Kasapbaşı bir kez ölürdü. Onun için, Köroğlu Kasapbaşı'nı öldürmeyi düşünmi:di. Sonunda Köroğlu düzenini kurdu.

-Kasapbaşı, yorulmuşam gurban. Azıcık dinlensek mi?

-Olur, dinlenelim.

Kasapbaşı, marzıman eşeğinden, ötekiler atlarından endiler. Köroğlu, sırtını galın bir meşeye dayadı. Kuşağının bir katından tabakasını, bir katından emziğini, bir katından kavını, bir katından çakmak taşını çıkardı. İki sigara sardı. Birini Kasapbaşı'na verdi.

-Kasapbaşı, dedi. Parañ yanında mı?

-Yoo! Yanımda değil.

-Olmadı gurban! Ben İstanbul'a bir daha neden döneyim? Paramı aldım mı, "Al Allah kuluñu, zaptıyla deliñi..." der, giderim. Kasapbaşı, gurbanım saña, biz aha burada bekliyoruz. Sen parayı al da gel.

Kasapbaşı kalktı. Eşeğine bindi. İstanbul'a doğru sürdü. Köroğlu, sigarasını bitirince Ayvaz'a sordu:

-Ne o gurban, senin okun yayın da mı var ne?

-Var ya Ağa.

-Eyi vurur mısan?

-Aha şuraya dinel, saçının tellerinin arasından geçireyim.⁵³

-Vıııı! Essah mı lo?

-Ne sandın ya Ağa?

Köroğlu kalktı:

-Aha dineliyim. Hadi bakalım, kendini göster. Köroğlu, keçe külahını başından aldı. Oraya dineldi. Ayvaz, omzundan yayını çıkardı. Sadağından bir ok seçti, yaya yerleştirdi. Köroğlu'ndan yirmi adım uzağa vardı:

-Bu uzaklık yeter mi Ağa?

-Yeter gurban, yeter. Hadi bakalım.

Ayvaz yayını gerdi, gözledi, bıraktı. Ok vınlıyarak gitti, Köroğlu'nun yanağını sıyrıp geçti. Köroğlu, elini eline vurarak güldü:

-Yahu sen de amma acemiymişsen, dedi.

Ayvaz utanmıştı. Köroğlu kendi kendini övmeye başladı:

-Lo Ayvaz, ben öyle ok atarım ki, havaya attım mı yarım saat sonra yere düşer.

Bu sefer de Ayvaz gülmeye başladı:

-Aman Ağa, daha neler... Hiç ok, yarım saat havada kalır mı?

Deyince Köroğlu:

-Gel bahse girelim lo, dedi.

-Girelim... Nesine?

-Yüzelli koyununa! Var mısan gurban?

-Varım.

-Getir senedi.

Ayvaz, kuşağının arasından senedi çıkardı, yazdı. Köroğlu bu sefer "ALİ" mührü yerine "KÖROĞLU" mührünü çıkardı, bastı. Ayvaz bu mühre bakmadı bile... Köroğlu senedi aldı, meşenin görünür bir yerine astı. Ayvaz:

-Haydi bakalım. Göster kendini Ağa, dedi. Köroğlu:

-Her yiğidin bir yoğurt yeyişi vardır lo. Ben oku, at dörtnala giderken atarım.

---

53 Hikâyelerde başa elma koyup ok ile elmayı vurma geleneği.

-İyi. Bin bakalım atına.

Köroğlu, Kayseri eşeği gibi boyadığı Kırat'a bindi. Ayvaz'a:

-Bin terkime, dedi.

-Niye?

-Niye olacak lo? Atım dörtnala giderken sen de yanımda olmalısın ki, görmelisin. Ayvaz bindi. Köroğlu, belinden kuşağını çözdü. Ayvaz'la kendisini sıkı sıkıya bağlamaya başladı. Ayvaz şaşırıldı:

-Ağa ne yapıyorsun?

Köroğlu, Kırat'ı hafifçe gıdıkladı. Kırat durumu anladı, huy-suzlandı. Sağa sola çifte atmaya başladı.

-Benim atım biraz oynaktır gurban. Belki düşersin de babanın canı sıkılır.

Köroğlu, kuşağını yedi sefer doladı, düğümledi. Sonra Kırat'ı mahmuzladı. Kırat hızlandı, tırısa geçti, sonra dörtnala kalktı. Tozu dumana gatarak uzaklaştı. Köroğlu içinden, "Al Allah kuluğu, zapteyle deliği..." deyip Kırat'ın yönünü Sivas Dağı Çamlıbel galesine çevirdi. Ayvaz:

-Haydi bakalım Ağa, dedi, göster marifetini! Deyince,

-Bak Ayvaz'ım, burada kuşlar kanat çırpmadan, süzüle süzüle uçı:. Demek ki burada aşağıdan yukarıya doğru bir hava akımı var. Burada ok atarsam belki karşı çıkarsın. Az daha gidelim gurban.

Kırat derelerden sel gimi, depelerden yel gimi aşı:di. Bir zaman sonra Ayvaz:

-Ağa saate bakayım mı? Dedi. Atacak mısın?

-Saat ne gurban?

Ayvaz zar zor ellerini kullanabili:di. Güç halle kuşağının arasından saatini çıkardı.

-Aha buna saat derler Ağa! Dedi. Köroğlu saati aldı:

-Bu teller neci?

-O tellerin birine yelkovan, ötekine akrep derler.

-Akrep mi? Akrebin yanında yılan olur. Yılanın yanında yılan olur. Ben yalanı sevmem.

Köroğlu saati yola attı. Biraz daha gittikten sonra, Ayvaz, Köroğlu'nun niyetini anladı. Bu adam kendisini geçirdi:di. Kurtulmak için çırpınmaya, ağlayıp dövünmeye başladı. Köroğlu, Kırat'ın dizginlerini saz misâli aldı. Görelim ne söyledi:

*Kırat'ıma Ayvaz binmiş çarpınır
Yüreciği deli deli çarpınır
Acem kuşak bin koyuna çözülür
Al Ayvaz'ım ver evladım ağlama*

*Ayvaz'ın şalı da Bağdat gayette
Şalına süs olmuş da altın firkete
Üzengimin her bir teki bin teke
Al Ayvaz'ım ver evladım ağlama*

*Köroğlu'yum yaptım sana bir oyun
Serttir çekemezsin Kırat'ın yayın
Attan inme pişmanlık bin koyun
Al Ayvaz'ım ver evladım ağlama*

Deyip bağladı. Böylece, kendisinin Bermahbupoğlu Ali Ağa olmayıp, Köroğlu olduğunu açıkladı. Ayvaz, Köroğlu'nun kendisini kaçırdığını anlamıştı. Dövünmeye, ağlamaya başladı. Köroğlu onu yatıştırmaya çalışı:di. Ayvaz'ı öz oğlu gibi koruyacağına yeminler edi:di. Çamlıbel'i övi:, binbaşları övi:, yaptıkları işi övi:, mertliği ve yiğitliği övi:di. Ayvaz, ağlamaya devam edi:di. Köroğlu, Kırat'ın dizginini bir sefer daha saz misâli aldı. Görelim ne söyledi:

*Ayvaz sensin Kırat'ımı yürüten
Yüreğimde yağ koymayıp eriten
Kasapbaşı baban gelir geriden
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme*

Ayvaz sensin tebdilimi şaşırın
Merhem vurup yaralarım pişiren
Oğlum seni Çamlıbel'e düşürem
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Al kalpak giymiş de sırma yakalı
Sırmalı cepken de aslan yeveli
Züğürt düştüm Çamlıbel'den çıkalı
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Aşırayım Karaman'dan aşağı
Kuşatayım ipek şalı kuşağı
Desinler ki Çamlıbel'in uşağı
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

At üstünde Ayvaz bana sarılır
Baban duysa Ayvaz sana darılır
Ayağında samur çizme sarıdır
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Kırat'ımı bağladığım kazıktır
Ağlama Ayvaz'ım sana yazıktır
Bir kuzum var o da sana layıktır
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Han Ayvaz'ın entarisi mavidir
Babasını sorsan kibarvâridir
İpek kumaş sarmış rengi allıdır
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Görününce Çamlıbel'in elleri
Bahçesinde açılmıştır gülleri
Ne dökülür gözlerinin selleri
Yüzü çifte benli Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Bahçemizde açmış elvan çiçekler
Çamlıbel'de beyler hep bizi bekler
Karşımızda konuşamaz köpekler
Başı Bağdat şallı Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Koç Köroğlu derler benim adıma
Düşenler kurtulmaz benim elime
Merhametin yok mu bu feryadıma
Yüzü çifte benli Ayvaz ağlama
Ağlayıp da beni yoldan eyleme

Deyip bağladı.

Kırat, Köroğlu ile Ayvaz'ı Çamlıbel'e götüre dursun, alalım haberi Kasapbaşı'ndan:

Kasapbaşı, ucuz koyun almanın sevdası ile İstanbul'a vardı. Heybesine altın doldurup İbrahimağaçayırı'na yollandı. Ali Ağa ile sözleştikleri yere geldi ki ne Ayvaz var ne Kürdoğlu. "Bunlar nereye gitti acaba!" diye düşünürken, meşe ağacının dalına asılı bir kâğıt gözüne ilişti. Baktı ki bir senet, okumaya başladı. En alttaki mühre dikkatle bakınca bir de ne görsün, mühürde "KÖROĞLU" yazmıyor mu? Kasapbaşı, "Eyvah! Köroğlu Ayvaz'ı garırdı!" diye ağlamaya başladı. Marzıman eşeğine bindi. Saçını başını yola yola İstanbul'a vardı. Üsküdar'daki evine giderken kayınbiraderi Reyhan Arap'a rastladı. Reyhan Arap posta işletirdi. Bir İstanbul'da, bir Erzincan'da, bir Kayseri'de, bir Maraş'ta görünürdü. Eniştesini o durumda görünce seğirtip yanına geldi:

-Enişte ne var? Hayır mı?

-Ne hayırı Reyhan Arap! Köroğlu, yeğenin Ayvaz'ı geçirdi. Daha bunun hayır mı kalmış?

-Enişte sen hiç merak etme! Köroğlu kestirme yolları bilmez. Ben hemen önünü çevirir, yeğenimi elinden alırım. Sen, beş on kişi topla, peşimden gel.

Reyhan Arap, yağız atına atladı. Köroğlu'nun ardına düştü. Kestirme yollardan giderek Köroğlu'ndan ileriye geçti. Atından indi. Yerdeki izleri inceledi. Hayır, Köroğlu buradan geçmemişti. Yağız atını çayıra saldı. Kendisi de yüksek bir tepeye çıktı. Pireli dürbününü çıkardı. Köroğlu'nun geleceği yolu gözlemeye başladı. Heybesinden beş kiloluk bir bilek taşı çıkardı. Üzerine yarım kilo zeytinyağı döktü. Kılıcını, cazzıt cuzzut, cazzıt cuzzut keskinlemeye başladı. Bir saat sonra, saçından bir kıl kopardı. Kılıcını sürtüp kılı kesti. Eh, yeterince keskinleşmişti. Kılıcını ortasından, mızrak gibi tuttu, terâziledi. Karşındaki çam ağacına attı. Kılıç, adam gövdesi kalınlığındaki çamın taa öbür tarafından çıktı. Reyhan Arap artık hazırды. Köroğlu'nu beklemeye başladı.

Pireli dürbününü aldı. Yolu kolaçan etti ki ne görsün, Köroğlu, terkinde Ayvaz'la gelmiyor mu? Hemen aşağıya indi. Atının kolanını berkitti. Çıkıp eyere oturdu. Kırat, Reyhan Arap'ı görünce kişnedi, Köroğluna haber verdi. Ayvaz, dayısı Reyhan Arap'ı görünce sevinçle bağırdı:

-Sen Köroğlu'ysan şu bekleyen de dayım Reyhan Arap! Dedi.

-Yaa!

Köroğlu baktı ki karakuş kanatlı korkunç suratlı Reyhan Arap yolun ortasına dikilmiş; Kırat'ı Reyhan Arap'a doğru sürdü. Köroğlu yaklaşınca, Reyhan Arap öyle bir nara vurdu ki, yamaçlardan daşlar yuvarlandı:

-Heeyt! Bana Reyhan Arap derler ulan! Yeğenimi geçirani diki diki doğrarım! Çık meydana dövüşelim. Yok, korkudan elin kolun titrediyse Ayvaz'la Kırat'ı bırak, canını bağışlarım!

Köroğlu:

-Reyhan Arap, bu at Kırat değil. N'edeceksin böyle kötü atı?

Diye sordu.

Reyhan Arap;

-Sen bu atı boyamışsın Köroğlu. Bu at, Kırat... Bırak Ayvaz'la, Kırat'ı canını kurtar!

Köroğlu, Kırat'ın dizginlerini saz misâli aldı. Görelim ne söyledi:

*Karşıdan Arap göründü
Sandım ki belim kırıldı
Altımda Kırat yoruldu
Aman Reyhan Arap aman*

Aldı Reyhan Arap:
*Karşına dikilen Arap
Yıkar seni eder harap
Bir Ayvaz'la bir de Kırat
Aman yok sana Köroğlu*

Aldı Köroğlu:
*Arap atın mı eğersiz
Aslanı çevirme yersiz
Çamlıbel'i koyma ıssız
Aman Reyhan Arap aman*

Aldı Reyhan Arap:
*Yağız atım eğerlidir
Kaçak çevirmek yerlidir
Duydum Kırat hünerlidir
Aman yok sana Köroğlu*

Köroğlu çok yiğitti. Çok iyi silah kullanırdı. Ab-ı hayat içtiği için, hiç kimseden de korkmazdı. Bu yüzden fazla alttan almayı sevmezdi. Kendisi alttan aldıkça, Reyhan Arap'ın üst perdenen söz yetiştirmesine kızarak söyledi, bakalım ne söyledi:

*Girelim meydana meydan tanıyam
Yaradanın birliğine kaniyem
Gel görüşek ben de seni tanıyam
Zaptetmişem Arabistan benimdir*

Aldı Reyhan Arap:
*Karadeniz gibi kaynar coşarım
Coşkun seller gibi boydan aşarım
Gül sinene eğri kılıç döşerim
Atı teslim et de kurtar başını*

Köroğlu baktı ki söz uzuyor. Reyhan Arap'ı meydana çağırdı:
*Yürü çok lafetme buyur meydana
Ben de kim olduğum bildirem sana
Atarım tek topuz, kıyarım cana
Baştanbaşa Acemistan benimdir*

Reyhan Arap da kavgadan korkmayan bir yiğitti. Daveti geri çevirmedi, fazla uzatmadan sözü bağladı. Bakalım nasıl bağladı:

*Adım Reyhan Arap, özüm bir aslan
Bir kule yaptırdım kestiğim baştan
Bir lezzet bulamam tuttuğum işten
Gel bırak Kırat'ı kurtar başını*

Bunun üzerine Köroğlu da bağladı:
*Adımı sorarsan Köroğlu Ali
Kavga görmeyeli del'oldum deli
Çamlıbeli çeker beyimin biri
Her yerin şahıyam, meydan benimdir*

Söz kavgası bitmiş, sıra silahlara gelmişti. Ayvaz, yolun kenarına çekilmiş, iki yiğidin atışmalarını izliyordu. Reyhan Arap kılıcını çekti. Yağız atını ağır ağır Köroğlu'nun üzerine sürdü.

Korkunç suratı daha da korkunçlaşmıştı. Köroğlu kancık katır sidiğinden su verilmiş Kirmâni kılıcını sıyırdı:

-Er olan verdiği sözde durur mu Reyhan Arap? Diye bağırdı.

-Elbette durur! Er olan sözünden dönmez!

-Sen niye sözünden dönüyorsun?

-Ben hangi sözümden dönmüşüm Köroğlu?

-Benim yedi göbek sülaleme kılıç çekmeyeceğine yemin etmiştin! Erzurum'da Sünbüllüpinar'ın yalak taşı şahit! Ulan Reyhan Arap! Ben, Deli Yusuf'un oğlu, Deli Ali değil miyim? Hani verdiğin söz!

Reyhan Arap:

-Eyvah! Diye bağırdı. Sen o Ali misin?

-O Ali'yim ya!

Reyhan Arap özür diledi:

-Kusura bakma Köroğlu! Tanıyamadım! Aradan şunca yıl geçti. O zaman sen çocuktun. Büyümüş, değişmişsin. Bilemedim, bağışla!

-Bırak bu sözleri Reyhan Arap! Ben yeğenin Ayvaz'ı, bana oğul, Çamlıbel'e Han yapmaya götürüyorum! Yolumuzdan çekil!

Reyhan Arap kenara çekildi. Köroğlu Reyhan Arap'a sordu:

-Senin gibi bir yiğit, ömrünün sonuna kadar posta mı işletmeli? Onun bunun mektubunu taşımaktan usanmadın mı? Gel Reyhan Arap, sen de bize katıl. Dayı yeğen, ikinizi bir götüreyim Çamlıbel'e.

Reyhan Arap düşündü:

-Haklısın Köroğlu, amma şimdi gelemem.

-Niye?

-Reyhan Arap korktu kaçtı, derler. Bu işime gelmez. Ben, beş on gün sonra, Allah izin verirse Çamlıbel'e gelirim. Yalnız kafama bir gürz vur, hançerinle birkaç yerimi parçala, ondan sonra yolun açık olsun.

-O niye Reyhan Arap?

Reyhan Arap da dilki gibi kurnazdı:

-Köroğlu, az sonra eniştem kırk elli kişiyle damlar düşer. Ben

onlara ne diyeyim? “Köroğlu’nu kuzu kuzu yolladım.” mı diyeyim? Ben onlara derim ki, “Köroğlu ile döğüşük. Adam benden üstün çıktı. Beni yaraladı. Buraya da bağladı. El elden üstündür arkadaşlar.” derim. Buna da, kimse bir şey diyemez. Öyle ya, iki güreşenin biri yıkılacaktır. Onlar da der ki, “Ulan bu Köroğlu, Reyhan Arap’ı bu hale koyduktan sonra, bizim tiftiğimiz attırır. Gelin İstanbul’a dönelim. Ayvaz’dan elimizi yuyalım.”

Köroğlu düşündü, Reyhan Arap haklı:

-Peki Reyhan Arap, dedi. Biz yolumuza gidelim. Ama dediğim gibi, gözün ardında kalmasın. Ayvaz bundan böyle benim oğlum. Ayvaz’dan yana hiç kaygılanma.

Köroğlu, güzrünü çıkardı. Reyhan Arap’ın kafasına hafifçe vurup, yardı. Reyhan Arap’ın üstünü başını yırttı. Belinden yilandili eğri hançerini çıkarttı. Reyhan Arap’ı birkaç yerinden hafifçe yaraladı. Reyhan Arap, of bile demedi. Reyhan Arap kendini yere attı. Toza toprağa belenmeye başlayınca Köroğlu sordu:

-Ne yapı:n Reyhan Arap?

-Ağa, Köroğlu beni yerden yere vurdu diyeceğim. Toza toprağa belenmesem kim inanır?

Köroğlu güldü:

-Bunda da haklısın Reyhan Arap, dedi.

Reyhan Arap, Köroğlu’yla helâlleşti. Sonra yeğeni Ayvaz’la kucaklaştı, helâlleşti.

-Oğlum Ayvaz, bundan sonra senin yerin Çamlıbel yaylasıdır, dedi. En kısa zamanda ben de geleceğim! Köroğlu iyi düşünmüş. Ben posta işleterek, sen de kasaplık yaparak çürüyerek adamlar değilik. Reyhan Arap, yağız atını Ayvaz’a verdi:

-Al şu atı, bin git. Çamlıbel’de senden alırım.

Ayvaz itiraz etti:

-Dayı, sen yaya mı döneceksin İstanbul’a?

-Oğlum, Köroğlu beni yener de atımı almadan gider mi? Atımı da götürün ki herkes inansın. (Köroğluna dönerek) Zaman kaybetme Köroğlu. Beni bağla, var git... Gerisine karışma.

-Dayı, dedi Ayvaz, Çamlıbel'e gelirken benim Karakaytaç'ımı⁵⁴da getir.

-Olur yeğenim.

Köroğlu, eyerden bir ip çıkardı. Reyhan Arap'ı gevşekçe bağladı. Gevşek bağladı, çünkü insanoğlu hiç belli olmaz; belki Kasapbaşı ve ötekiler Köroğlu'nun peşine düşmez... Eğer sıkı bağlarsa Reyhan Arap kendini çözemez, dağ başında kurda kuşa yem olur. Köroğlu Kırat'a, Ayvaz dayısının yağızına bindi. "Al Allah kuluğu, zapteyle deliği." deyip Sivas Dağı Çamlıbel galesinin yolunu tuttular.

***

Alalım Kasapbaşı'ndan haberi:

Kasapbaşı, evlât acısıyla, başına kırk elli kişi toplamış, Köroğlu'nun peşine düşmüştü. Bir de baktılar ki, Reyhan Arap bir ağaca bağlanmış, öyle duruyor:

-Aman Reyhan Arap, bu ne hal? Diye sordular.

-Sormayın arhadaşlar, dedi Reyhan Arap. Köroğlu beni eşsek sudan gelinceye gadar dövdü. Gafamı gözümü yardı. Elimi golumu bağladı. Yağız atımı da alıp kaçtı. Bu Köroğlu ile başa çıkılmaz. Gerisini siz bilirsiz.

Adamlar, Reyhan Arap gibi bir yiğidi bu hale koyan Köroğlu'nun peşine düşmeye korktu. Kasapbaşı ise dövünüp duruyordu. Reyhan Arap dedi ki:

-Enişte, bu işin çaresi yok! Senin oğlunsa benim de yeğenim. Köroğlu Kasapbaşı'nın oğlunu kaçırmış demezler, Reyhan Arap'ın yeğenini kaçırmış derler. Amma gel gör ki, bu işe çare yok. Bağrımıza taş basacağız.

Kasapbaşı çaresiz geri döndü.

***

Alalım haberi, Köroğlu ile Ayvaz'dan:

Köroğlu, kimi zaman telden, kimi zaman dilden Çamlıbel'i ve oradaki hayati övi:di:

-Kasaplık basit iş, heyecansız iş... Bizim işimiz öyle değil.

54Karakaytaç: Ayvaz'ın atının adı.

Bozgedik'e varırsın... Kervan Bozgedik'e doğru tırmanırken, önce longurdakların, çingirakların sesi duyulur. Develer böğürür, atlar kişner, itler havlar, koyunlar meler... İşte böyle bir kervana nara vurup yol pacını istersin. Kervandakiler "Haa, bu Köroğlu'nun adamı..." deyip, kervanda ne varsa, onda birini oraya bırakır. Alıp kaleye getirirsin. Sonra yoksula, düşküne avuç avuç dağıtırsın. Yersin, içersin! Yaa Ayvaz, bizim hayatımız işte böyle.

Zaman zaman Köroğlu mola verdi. Böyle zamanlarda, on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazıyla Ayvaz'a, Çamlıbel'deki hayatı anlatı:di. Bir ara aldı sazı Köroğlu, bakalım ne dedi:

*Çamlıbel'den ok aşırdım
Engin ovaya düşürdüm
Yedi bin tel geçirdim
Bak Ayvaz'ım dağlardır bu*

*Çamdan çama su akıttım
Elimle halka dağıttım
Elim her yere uzattım
Bak Ayvaz'ım dağlardır bu*

*Çamlıbel bir verimli yer
Diken diksen güller biter
Köroğlu kendinden geçer
Bak Ayvaz'ım dağlardır bu*

Köroğlu ile Ayvaz günlerce yol aldıktan sonra, sonunda Çamlıbel'e vardılar. Uzaktan gale görününce, Köroğlu, Kırat'ın üzerinde sazını kucağına aldı. Görelim ne söyledi:

*Yol verin dumanlı dağlar
Aşmaya Ayvaz geliyor
Akışın soğuk pınarlar
İçmeye Ayvaz geliyor*

*Bu dağların yaban gülü
Kokusu lâl eder dili
Dalında şeyda bülbülü
Ötüşün Ayvaz geliyor*

*Bizim yaylalar oluklu
Suları sarıbalıklı
Omuzu çifte belikli
Kız gerek Ayvaz geliyor*

*Bizim yaylanın yiğidi
Elinde altın dividi
Yaylanın selvi söğüdü
Sallanın Ayvaz geliyor*

Nöbetçiler Köroğlu'nu tanımış, goşup beylere haber vermişlerdi. Köroğlu gür sesiyle türküsüne devam edidi:

*Bizim yaylanın firezi
Şekerden tatlı kirazı
Gökteki ülger, terazi
Aşmayın Ayvaz geliyor*

*Bizim yaylanın uşağı
Belinde Acem kuşağı
Yaylanın elvan çiçeği
Kokuşun Ayvaz geliyor*

Bu sırada galenin kapısı açılmış, ağalar beyler Köroğlu'na karşı çıkmıştı. Köroğlu bir daha aldı:

*Göründü beyler paşalar
Görünce düşman şaşalar
Dağdaki çamlar meşeler
Yolverin Ayvaz geliyor
Köroğlu'm der ki ovalar*

*Athlar ceylan kovalar
Sarp duran yüksek kayalar
Yassılın Ayvaz geliyor*

Deyip bağıladı. Ağalar, beyler goşup Kırat'ın dizginlerine, üzengilerine yapıştı. Köroğlu ile sarmaş dolaş oldular. Köroğlu dedi ki:

-Ağalar, bu gördüğünüz delikanlı Ayvaz'dır. Bundan böyle benim oğlumdur. Köroğlu'nun oğluna nasıl davranmak gerekirse, Ayvaz'a da öyle davranılsın. Sen de oğlum Ayvaz; bunlar benim en çok sevdiğim ağalarım, beylerim. Bunlar benim öz gardaşlarım gibidir. Bir insan emmisine nasıl saygılı olursa, sen de bunlara öyle saygılı olacaksın.

Kaleye vardılar. Gören herkes Ayvaz'a hayran oluyor, "Sübhanallah, ne güzel delikanlı, Allah esirgesin!" diyordu. Köroğlu da, Ayvaz da o gün dinlenip yol yorgunluklarını attılar. Ertesi gün Köroğlu Ayvaz'ı aldı, galeyi gezdirdi. Bir hafta böylece geçti. Bir hafta sonra, Köroğlu Ayvanlı Köşk'te ağalarıyla, beyleriyle sohbeteyken bir nöbetçi geldi:

-Köroğlu, seni bir arkadaş görmek istiyor, dedi.

Köroğlu sordu:

-Nasıl bir adam beni arayan?

-Kapkara biri!

-Çağır gelsin beri!

Nöbetçi, sözünü ettiği adamı getirdi. Meğer gelen Reyhan Arap'mış:

-Selâmünaleyküm!

-Aleykümselâm!

Köroğlu ayağa kalktı. Reyhan Arap'la sarmaş dolaş oldular. Reyhan Arap'ı arhadaşlarına tanıştırdı:

-Binbaşılarım, bu gördüğünüz yiğit, garakuş ganatlı gorphunç suratlı Reyhan Arap'tır. Reyhan Arap, oğlum Ayvaz'ın dayısıdır. Bundan böyle, bizim can yoldaşımızdır.

Köroğlu, Reyhan Arap'a yer gösterdi. Sohbeteye başladılar.

3. BÖLÜM DELLEK DELİ HASAN

Hak Haaak!
Yine tuttu Gâvur Dağı'n boranı
Hançer vurup acarladın yarımı
Sana derim Mıstıkpaşaöreni
İçindeki bunca beyler nic'oldu?

Çınar sana arka verip oturan
Pöhrek ile sularını getiren
Yoksulların işlerini bitiren
Samur kürklü koca beyler nic'oldu?

Tavlasında Arap atlar beslenir
Konağında baz şahinler seslenir
Duldasında nice beyler yaslanır
Bozkıratlı yüce beyler nic'oldu?

Gidip karbeyazdan sular getiren
Dört yanında meyveleri bitiren
Çınar sana arka verip oturan
Havranalı büyük beyler nic'oldu?

Feneri de deli gönül feneri
Atları da dolanıyor kenarı
Sana derim Küçükaliöreni
Sana inip konan beyler nic'oldu

Sabahaca kandilleri yanardı
Soytarılar fırıl fırıl dönerdi
Ha deyinince beş bin atlı binerdi
Sana inip konan beyler nic'oldu?

Mıstık Paşa gitmiş odası yaslı
Hatınları vardı hep turna sesli
Top top zülüflü de İstanbul fesli
Usul boylu hatınları nic'oldu?

Saçı altın bağı fesler sırmalı
Lâhurî şal giymiş gümüş düğmeli
Gözleri kudretten siyah sürmeli
Mor yelekli güzellerin nic'oldu?

Derviş Paşa yaktı yıktı elleri
Soldu bütün Çukurova gülleri
Karalar giydik de attık alları
Altınımız geçmez akça tunç oldu

Ağlayı ağlayı Dadal'ım söyler
Vefasız dünyayı şu insan neyler
Bin yığidi bir kötüye kul eyler
Şimden geri yaşanması güç oldu

Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!

Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!

Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!

-Diyelim mi?

- (Dinleyiciler hep bir ağızdan Diyeliim!

-Hay haaay! Belî ağalar, gûş-ı makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan, meşhuur Köroğlu hikâyesi, Dellek Deli Hasan'da kalmıştı ama önce, Köroğlu'nun cömertliğini anlatalım:

Ağalar, Köroğlu cömertti, gayfesi içilir, aş ekmeği yenirdi. Aşhanesinde gece gündüz gazanlar gaynardı. Aşçıları, mutfakçıları pervane gimi döner, hizmet ederdi. Ülkeyi köy köy dolaşan dervişler, yolcular, dertliler Çamlıbel'den geçerken muhakkak Köroğlu'na uğrardı. Köroğlu, yolcuların dinlenmelerini sağlar, atlarına arpa, kendilerine azık hazırlattırır. Yoksulların dertlerini dinler, onlara para yardımı yapardı. Bekârlara nişanlanma parası, nişanlılara düğün parası verirdi. Bu yüzden Köroğlu, halkın gönlüne taht kurmuştu. Köroğlu ağırbaşlıydı, ama kendini beğenmiş değildi. Alçak gönüllüydü. Yoksul zengin ayrımı yapmaz, her misafiri ile nargile içer, birlikte sohbet ederdi. Bu sohbetlerde dervişlerin yeri daha ayrıydı. Köroğlu, dervişlere saygı gösterirdi. Ülkeyi köy köy, oba oba gezerek, halka Allah aşkını aşıl原因 bu Allah askerlerini sofrasına başmısafir ederdi. Onların konuşmalarını, öğütlerini dinler, gafasına dahil olan şeyleri, sorar öğrenirdi. İnsan yaşlı olunca, hele derviş olup Yaradan'ın emirlerini halka öğretmeyi görev olarak kabul etmişse, onda can gorhusu olur mu? O derviş, zaten dünya zevklerinden elini eteğini çekmiş, kendisini Allah'ın yolunda çalışmaya adanmış. Can gorhusu ne arar böyle dervişlerde? Bu dervişler zaman zaman Köroğlu'na gızsalara bile, Köroğlu hiç garşılık vermezdi: "Canın sağolsun Derviş Baba!" derdi. Mahalle mektebinde, hocanın önüne diz çökmüş çocuk gimi, suçlu suçlu boyun bükardı. Goçaklarına, keleşlerine, yiğitlerine tembih ederdi: "Aman ha bu dervişlere ses çıkarmayın. Bunlar dövse, eline sağlık deyin, sövse, diline sağlık deyin!"

Köroğlu, dervişlere bol para verirdi. Onların hayır dualarını almak için, ne yapacağını şaşardı. Meğer Köroğlu'na uğrayan bu dervişlerden ikisinin yolu Bağdat'a düşmüştü. İki derviş, "Önce

kimimizi, terimizi atalım.” diye hememe getti. Biri dedi ki:

-Keseciye vermek için yanımıza bahşiş parası alalım mı?

-Tabii! Onun da hakkını vermeniz lâzım.

-Koroğlu'nun bize verdiği altınlardan birini versek nasıl olur?

-İyi olur.

Derviş, kesesini açtı. İçinden bir altın aldı. Soyunma yerinden, serinlik bölümüne geçtiler. Hamamlarda üç bölüm olur... Soyunma bölümü, serinlik bölümü, sıcaklık bölümü... Soyunma bölümünde soyunulur, peştemal bağlanır, değerli eşyalar kasaya bırakılır. Sıcaklık bölümünde, açık ve kapalı kurnalar olur. Ortadaki göbek taşına yatılır, yeteri kadar terledikten sonra kese yapılır, sabunla yıkanılır. Bir de serinlik bölümü vardır. Bu bölüm, soyunma ve sıcaklık bölümlerinin arasında olur. Sıcaklık bölümünde sıctan bunalanlar, serinlik bölümüne geçerek, serinlemeye çalışır.

İki derviş, soyunma bölümünden serinlik bölümüne geçti. Sıcaklığa doğru yürüdüler. Sıcaklık ile serinlik arasında çifte kapı vardı. Kapının biri içeriye, sıcaklığa açılırdı, öteki dışarıya, serinliğe... İki kapının arasında bir kişi sığacak kadar boşluk vardı. Öndeki derviş, dışa açılan kapıyı açtı. Boşluğa girdi. İkinci kapıyı açar açmaz dondu kaldı: göbek taşının ortasına bir adam bağdaş kurmuş oturi:di. Bu adam o kadar iri ve uzundu ki, gafası nerdeyse hamamın gubbesine degecekti. Adamın gafası kümbet gimiydi. Alnının çatı bir karıştı. Kaşları dört barmak inindeydi. Gözleri bahır tas gimı gıpgırmızıydı. Bıyığı koçboy-nuzu gibiydi. Uçlarını kıvrımış, kulaklarının arkasına asmıştı. Burnu et kabağı gibiydi. Boynu arasa küleği gibiydi. Sırtı ekmek tahtası gibiydi. Göğsü daraba tahtası gibiydi. Nefes alıp verdikçe kalaycı körüğü gibi “Harr! Harr!” edi:di. Derviş öyle korktu ki, bembeyaz oldu. Bu gördüğü in miydi, cin miydi bilemedi. Hamamlar boş olmaz, derler. Yoksa bu gördüğü koncoloz⁵⁵ muydu? İkinci derviş, öndeki arhadaşını hafifçe iteledi. Öndeki derviş, sendeleyerek hamamın sıcaklığına girdi. Bu sefer şaşırma sı-

---

55 Koncoloz: Tenha hamamlarda raslandığı söylenen üç harfli yaratık.

rası, arhadaki dervişe gelmişti. Göbektaşında oturan adamı görünce benzi saz gimi oldu, dili dutuldu. Bu ne heybetli, bu ne korkunç yaratıktı. Bu insan olamazdı. Olsa olsa korkunç bir cindi. Dervişler “eûzu besmele” çektiler. Ama göbektaşında oturanın kaybolduğu yoktu. Birdenbire, gök gürlemesi gibi bir ses duyuldu:

-Kapıyı kapatın lan! Hamamı buz gibi ettiniz! Ben öyle üç beş bismillahla gedecek şeytanlardan değilim!

Dervişler derin derin soluk aldı. “Allaha şükür, cin değil insanmış.” diye düşündüler. Korkuları geçince, hamamın sıcaklığının da etkisiyle, saz gibi solan yanakları nar gibi oldu. Varıp göbek taşının bir köşesine oturdular. Mırıldanarak, birbirlerine ilahiler söylemeye başladılar.

-Keselenecek misi:z?

Konuşan o adamdı. Meğer bu uzun adam tellakmış.

-Evet, keseleneceğiz, dedi dervişin biri.

Derviş avucundaki altını adama verdi:

-Bu senin keseleme ücretin. Bizde duracağına sende dursun.

Al bakalım.

Adam altını aldı. Evirdi, çevirdi:

-Bu nasıl para? Nedir bu? Diye sordu.

-Buna altın derler. Hiç görmedin mi?

-Görmedim Derviş Baba.

-Yahu, hayatında hiç altın görmedin mi?

-Görmedim gardaşım...

-Allah Allah!

-Derviş Baba, ben keseciyim, delleğim⁵⁶ yâni. Hememden eve, evden hemamae gederim. Dünyadan haberim olmaz. Baña bahşış diye üç beş kuruş verirler, hepsi o... Ben başka para bilmem. Şimdi bu altın dediğin, guruştan değerli mi, değersiz mi, sen onu söyle!

-Bu çok değerli oğlum... Bir güğüm dolusu kuruş olacağına, bu altından üç dört tane olsun yeter.

---

56 Dellek: Tellak.

Tellağın gözleri iri iri açıldı. Çocuksu bir saflıkla dervişi dinli:di. Derviş, onun bu saflığını, baba yiğitliğini görünce içinden “Tam Köroğlu’na göre bir yiğit.” diye düşündü. Sordu:

-Adın ne senin?

-Hasan... Dellek Deli Hasan derler bana.

-Bak oğlum Hasan. Bu altından, bir çuval ister misin?

-İsterim ya Derviş Baba! Amma nerden bulacağım. Her kese-
lenen altın vermez ki adama.

-Oğlum, sor bakalım, bu altını biz nerden aldık.

Dellek Deli Hasan düşündü. Sahi bu dervişler alışveriş yapmazlar. Bağları bahçeleri olmaz. Haydan alır, Huya verirler. Acaba altını nerden aldılar.

-Sahi nerden aldınız Derviş Baba?

-Köroğlu’ndan.

-O kim?

-Köroğlu mu? Köroğlu Sivas Dağı’nın Çamlıbel’indeki galesinde oturan gözü gönlü bol bir ağadır. Yanında ağaları, beyleri, binbaşılı, binlerce askeri var. Gapısına gelen fakirin fukaranın, dervişin abdalın, köylünün kentlinin, garibin dertlinin sayısı bilinmez. Köroğlu aç doyurur, yoksulu geydirir, borçluyu borcundan gurtarır. Diyeceksin ki, bu parayı nerden alır? Köroğlu’nun bir altın ağacı var. Paraya sıkıştıkça, varır altın ağacına bir depik⁵⁷ vurur. Ağacın dallarından “Cavvv!” diye altınlar dökülür, yere harman gimi yığılır. Köroğlu, bu altınları çuval çuval binbaşılılarına, yoksullara dağıtır.

Dellek Deli Hasan, yapısından ve azametinden beklenmeyen çocuksu bir saflıkla dervişin anlattıklarını dinli:di. Birden heyecanla bağırdı:

-Ben varsam, bana da verir mi?

-Verir ya! Var oraya, “Ben binbaşı olmaya geldim!” de, yeter. Seni binbaşı yapar. Çuval çuval altın verir.

Dellek Deli Hasan, altınların ve binbaşı olmanın heyecanıyla, dervişi göbek taşına yatırdı. O heyecanla dervişi fazla örselemiş

---

57 Depik: Tekme.

olacak ki, derviş ah çekti, of çekti, inledi:

-Yavaş oğlum, yavaş... Kemiklerimi kıracaksın, dedi.

Hasan alttan aldı:

-Pekey Derviş Baba, pekey.

Hasan, eline eşek torbası büyüklüğünde bir kese geçirdi. Kurban keser gimi:

-Bismillahuallahuekber! Deyip, keseyi dervişin belinden, kuluncunun arasına doğru öyle bir sürttü ki, dervişin derisi, bastık gimi soyuldu. Derinin altından kızıl gan çıktı. Derviş:

-Yandım Allah! Deyip fırladı. Elbiselerin olduğu yere goştü. Hasan o kadar sert keselediğinin farkında bile diyal. Yaptığı keseye, herkesin dayanabileceğini sani:. Dervişin sıçrayıp kaçışına bir anlam veremedi. Şaştı kaldı... Elini gulağına attı, saf saf söyledi. Sesi kubbede yankılandı. Bahalım Dellek Deli Hasan ne söyledi:

*Kesemin kaytanı sarı
Bir sürtüşte söker kiri
Derviş kaçtı zârı zârı
Ben bu işe şaştım kaldım*

Dellek Deli Hasan ensesini kaşdı. İkinci dervişe:

-Derviş Baba, sen de keselenecek misin? Deyince, derviş korkusundan:

-Yok oğlum, yok! Keselenmeyeceğim! Su dökünüp gideceğim, dedi.

Hasan uzandı. Yandaki çunuru hamam tası tutar gibi tutup kaldırdı. İçindeki sıcak suyu dervişin depesinden aşağı boşalttı. Derviş, suyun sıcaklığından değil de çunurun gafasına düşeceği gorusundan ter içinde kaldı.

-Eline sağlık yavrum... Çok iyi yıhandım, deyip kalktı. Aceleyle hamamdan çıktı. Hasan buna da şaşırdı. Bir çunur suyla dervişin yetinmesine şaştı kaldı. Elini gulağına attı. Bahalım ne dedi:

*Çunurum var yirmi okka
Suyu şırıldar olukta
Derviş kaçtı bir solukta
Ben bu işe şaşım kaldım*

Hasan, altını aldı. Evirdi, çevirdi. Bir daha aldı:

*Dervişin verdiği para
Hiç görmedim sarı lira
Düşün Hasan kara kara
Ben bu işe şaşım kaldım*

Hasan, Köroğlu'nun altın ağacını düşündü. Tekmeyle Köroğlu ağaca vuruyor, altınlar dut gimi ağacın dibine yığılıp harman oluyordu. Bir zaman bunun hayaliyle gözlerini gapadı. Mest oldu. Sonunda gözlerini açtı. "Köroğlu'na binbaşı olmalıyım!" deyip ayağa kalktı. Doğru ustasının yanına vardı:

-Ustaa!

-Ne var Hasan?

-Ben eve gedi:m!

-Oğlum, tam müşterilerin gelme zamanı. Bu saatte eve gedilir mi?

-Öyle icap etti.

-Hasan oğlum, aklını başına al. Gir içeriye, müşteri bekle. Sen garip yiğit adamsın. Para kazanman lâzım.

-Tamam da... Bugün işim var.

-Ne işin var lan? Gündüz gözüne evde ne işin var? Gözü sürmeli gelinler mi bekli: seni? Duyan da ecer evli sanır.

Evlilik lafı Hasan'ın hoşuna gitti. Ağzının seli aktı. Ama Hasan kararını vermişti:

-İşim var usta, haydi hoşça kal! Deyip çıktı. O hızla eve vardı. Hasan'ın, bir kocakarı anası vardı. Oğlunu gündüz vakti evde görünce şaşırıldı:

-Hayrola Hasan?

-Hayırdır ana.

-Gündüz vakti niye geldin oğlum?

Hasan, anasının karşısında pek laf edemezdi. Eveledi, geveledi, hık dedi, mık dedi, sonunda derdini anlattı. Elindeki altını anasına uzattı:

-Ana bu ne?

Kocakarı parayı aldı. İyice gözüne yaklaştırdı baktı:

-Altın... Nerden çaldın lan?

-Aman ana, kaç defa hırsızlık ettim ki...

-Ne bileyim ben. Ne geziyor bu sende? Bu çok kıymetli bir para... Üstünde Köroğlu yazı:

-Hememe iki derviş geldi. Bahşiş olarak bunu verdiler. Köroğlu'nun yanından geli:lermiş. Ana sana bir şey diyeyim mi? Ben Köroğlu'nun galesine gedecem. Onun bir altın ağacı varmış. Ağacın gövdesine bir depik vurunca, altınlar haşır haşır yere dökülü:miş. Köroğlu da bu altınları binbaşılara, ağalarına, beylerine, dağıtı:miş. Gedip bir çuval altın da ben alaca:m.

-Essah mı di:n?

-Essah ya.

-Oğlum sen akli: mı geçirdin? Köroğlu'ndan bir çuval altın almak kolay mı?

-Ağalarına, beylerine, binbaşılara veri:miş ya...

-Oğlum, sen ağa değilsin, biir; ağa olmak için ucu dönmez arazin, sayısız malın mülkün olmalı. Paranın nereden gelip nereye gittiğini bilmeyecek kadar varlıklı olmalısın. Oğlum sen bey değilsin, ikiii... Beylik kökten sürmeyle gelir. Sen bey soyundan değilsin. Binbaşı olamazsın, üüüç. Köroğlu'na binbaşı olmak için boy pos gerek amma, her şeyden evvel yürek gerek. Ulan akşamdan sonra helâya gitmeye korkuyorsun, seni ben götürüyorum. Bu korkaklıkla Köroğlu'na nasıl binbaşı olacaksın?

-Bir yolunu bulurum. Ya beni binbaşı yazarsa?

-Oğlum, olsi:nen bulsi: ekmişler de herinen heç çıkmış.

-Yahu ana, bir şansımı deni:m. ucunda ölüm yok ya!

Kadın, oğlunun kararlılığını görünce alttan aldı:

-Getme oğlum. Sana bir kız bulup, everim. Başgöz edim. Köroğlu'nun bir çuval altınından, senin terleye terleye kazandığın üç kuruş daha bereketli olur.

Dediye de Hasan dinlemedi. Nuh dedi, peygamber demedi. Çarşıya çıktı. Altını bozdurup, geyimini guşamını düzeltti. Sonra ustasına getti:

-Usta!

-Ne var Hasan?

-Şu bizim defteri aç bahalım.

-Hayrola Hasan?

-Hayırdır usta. Borçlu muyuz, alacaklı mıyız, öğrenelim. Dünya ölümlü dünya, demişler.

Ustası defteri açtı.

-Oğlum Hasan, dedi. Sen onaltı senedir burada çalışıyormuşsun. Son hesap, otuz iki kuruş borcun varmış.

Hasan, ecer şalvarının cebine elini attı. Olan parasını ustasına verdi.

-Al usta, onaltı kuruş. Varım yoğun bu. Ben Köroğlu'nun yanına, binbaşı olmaya gedi:m. Allah kısmet eder de dönersem, kalan on altı guruşu öderim. Bu onaltı guruşu defterin sinek sıçmaz yerine yaz.

Sinek sıçmaz yeri deyince, Hasan'ın niyetini açıklamak lâzım: Meğer Halep'te, kervancının biri İstanbul'a gedi:miş. Komşusu demiş ki:

-Yahu komşu, dönüşte bana üç yüz elli okka demir getir. Borcum ne ise veririm.

Kervancı, sipariş defterini açmış. Eski Arap rahamlari:nen ٣٠ okka demir yazmış. Yani bir tane üç yazmış, yanına "0" harfi gimi beş yazmış, sonra da sıfır yerine nokta koymuş. Arap alfabesinde, sıfır yerine nokta bulunduğu için defterine öyle yazmış. Kervancı İstanbul'a getmiş. Alacağını almış, satacağını satmış. Gomşusunun siparişini de alıp Halep'e dönmüş. Çırağını gönderip, gomşusunu çağirtmiş. Gomşusu gelmiş. Kervancı demirleri gösterip demiş ki:

-Gomşu istediğini demirleri getirdim. Dart, teslim al.

Adam demirlere bakmış, çok fazla...

-Bu demir, benim siparişimden çok. Ben bu gadar sipariş vermedim, demiş.

Kervancı:

-Üç bin beş yüz okka, demiş. Tam senin sipariş verdiği kadar...

Adam şaşırılmış:

-Ben üç yüz elli okka sipariş vermiştim...

-Hayır gomşu, demiş kervancı, sen üç bin beş yüz okka sipariş verdin. Defterim burda. Gel sen de bak.

Defteri açmışlar. Gerçekten de defterde ٣٠٠ okka demir yazılı. Yani Arap alfabesine göre, bir tane üç, bir tane “0” harfi gibi beş, iki tane de sıfır yerine nokta. Kervancı kendisini temize çıkarmış:

-Bak gördün mü komşu, üç bin beş yüz okka yazı: demiş.

Adam, bu işte bir yanlışlık olduğunu anlamış. Tırnağının ucu ile ikinci sıfırı, yani ikinci noktayı gazıymış. Meğer ikinci nokta sinek pisliğiymiş, gazıyınca çıkmış. Adam:

-Gördün mü efendi? Demiş, ben üç yüz elli okka demiştim. Sen bundan sonra siparişlerini, defterin sinek sıçmaz yerine yaz!

Hasan'ın işi de kervancının işine benzedi. Ustası Hasan'a açıldı, öğüt verdi:

-Hasan, oğlum. O işler sana göre diyal. Köroğlu ile aşık atılır mı? Sen yiğitsin, dürüstsün, ama Köroğlu'na binbaşı olmak için bunlar yetmez. O hayat sana göre diyal. Gel sözümü dinle, getme oralara. Bir dul bacım var, sana verim. Hememden da bir hisse veririm, geçinir gidersin.

Ustası ne kadar dil döktüyse de Hasan'ı fikrinden caydıramadı. Hasan, dam dedi, darı demedi. “İlle de Köroğlu...” deyip tutturdu. Ustası baktı ki, Hasan gafasına Köroğlu'nu takmış:

-Başın göl, ayağın sel! Deyip Hasan'ı gönderdi.

Hasan, ustasıyla, anasıyla helalleşti. “Al Allah kuluğu, zaptey-

le deliği!” deyip Çamlıbel’in yolunu tuttu. Halep’in dışına çıkınca, Hasan korktu. Issız yer adamı gorhudur, derler. Hasan geriye dönmi: düşünürken ileride bir kervanın ağır ağır ilerlediğini gördü. “Varıp onlara sığınayım. Hayvanlarını yükler, yardım ederim. Onlar da beni gurttan, guştan gorur.” diye düşündü. Tam bu sırada bir tepenin eteğinden geçiyordu. Meğer tepenin yukarılarında bir davşan yohuş yoharı goşi:miş. Ayağının altından toprak aşağı doğru hışırdayarak dökülmüş. Korkağın biri olan Dellek Deli Hasan, taşların birdenbire aşağı doğru indiğini görünce öyle bir korktu ki:

-Aslanlar beni parçalamaya geliyor! Yandım Allaaaah! Deyip kervana doğru goşmaya başladı.

Kervandakiler, Dellek Deli Hasan’ın sesini duyup geriye döndü. Bir de baktılar ki, dev gibi bir adam, bağıra bağıra üzerlerine geli. Onlar da Hasan’da gorktu... Hasan’ı, dev gimi bir eşkiya sandılar. Her kervanda beş on tane goruma olur. Onlar bile, bu dev adamla baş edemeyeceklerini anladı. Her biri bir yana, çil keklik yavruları gimi gaçtı. Hasan, kervandakilerin kendinden korktuklarını nereden bilsin? Hasan sandı ki, kervanı eşkiya bastı, kervancılar o yüzden kaçıyor. “Oğlum Hasan, aslandan gaçıp eşkiyaya dutulmanın manası yok. Gaçabildiğin gadar kaç!” deyip goşmaya başladı. O uzun bacaklarıyla öyle bir goştı ki, kervancıları geçti. Kervan sahibi baktı ki, korktukları dev adam, kendilerinden daha korkak. Durdu... Hemen adamlarını topladı. Hasan’ı çağırıldı.

-Gel bahalım gardaşım! Kimsin, necisin, nerden gelip, nereye gedi:η? Hasan gorha gorha yaklaştı:

-Sivas Dağı Çamlıbel galesine gedi:m. Köroğlu’yla bir işim var da...

Kervancı iyice şaşırıldı:

-Yahu gardaşım, Köroğlu Çamlıbel’in ağasıdır. Senin gibi bir adamın ne işi olabilir orada?

-Ben Köroğlu’na binbaşı yazılmaya gedi:m.

-Peki, biz senin babayığitliğinden gorktuk. Her birimiz bir

yana kaçtık. Sen kimden kaçtın?

-Ne bilim ben. Siz kaçtınız, ben de kaçtım.

Korumalar baktılar ki bu dev adam gorhağın biri. Az önce kendilerini gorhutup geçirdi, gadına gıza, yaşlıya gence küçük düşürdü. “Şuna iyi bir sopa atalım da bir daha kervana nasıl yaklaşılacağını öğrensin!” dediler. Toplanıp Hasan’ın üzerine yürüdüler. Ama kervancı araya girdi:

-Durun, durun! Dokunmayın ona! dedi.

Korumalar:

-Ağam izin ver de şunun ağzını burnunu kiralım. Kervana nasıl yaklaşılacağını öğrensin, dediler.

Kervancı:

-Bu adamcağız bir şeyden gorkmuş, kaçmış. Bize sığınmak istemiş, bu biiir! İkincisi, siz bu adamdan gorktunuz mu?

-Yalan iyi değil ağam, gorktuk. Galıbına bahınca bir adam sandık.

-Siz gorktuğunuza göre bu adamdan herkes gorgar. Bu adamı yanımıza alalım. Beline bir gılıç verelim. Eşkıyalar, yanımızda bu adamı görürse bizi soymaktan vazgeçer.

Korumalar düşündü:

-Haklısın ağam, dediler.

Bezirgân:

-Hayvanları çözün, yemlerini sularını verin! Diye emir verdi. Hasan’a:

-Adın ne senin? Diye sordu.

-Hasan.

-Hasan ağaya bir nergele basın!

Karşılıklı oturdular. Nergeleleri fokurdattımaya başladılar. Hasan’ın bundan sonra Çamlıbel yol ayrımına gadar keyfine diyecek olmadı. Yediği önünde, yemediği ardındaydı. Bir türlü doymayan garnını, sonunda doyuracak birilerini bulmuştu. Altında bir at, belinde bir gılıç. Susadıkça süt, acıktıkça et geli:di. Kervancının hesabı doğru çıktı. Kervana sataşmak isteyen hırlılar, hırsızlar, dev gimî Hasan’ı görünce gorhularından seslerini

bile çıkarmı:di. Öyle ya, Hasan atın üzerinde üç tuğlu vezir gimi oturi:di. Gafası kümbet gimiydi, alnının çatı bir karıştı, gaşları dört barmak enindeydi, gözleri bahır tas gimiydi, bıyığı koçboy-nuzu gimiydi, uçlarını gıvırıp gulaklarının ardına asmıştı. Boy-nu arasa küleği gimi, sırtı ekmek tahtası gimi, göğsü taraba tah-tası gimiydi. Soluk alıp verdikçe, galaycı körüğü gimi “Harr! Harr!” edi:di. Golları yedi yaşlı çınar gövdesi gimiydi. Gafası, kervandaki insanların gafalarından bir arşın yoharıdaydı. Böyle biriniñ bulunduğı kervana hangi eşkıya saldırır?

Uzun sözün gırası... Hasan kervancılardan razı, kervancılar Hasan’dan... Böylece Sivas Dağı’na kadar geldiler. Bezirgân dedi ki:

-Bak oğlum Hasan, şu yol Konya’yı dolaşır, biz oradan gedece:k. Çok uzun bir yoldur. Amma o yoldan gidince Köroğlu’na ondalık vermektan gurtuluruz. Şu yol ise Çamlıbel’e çıhar. Senin yolun burası. Artık burada yollarımız ayrılı:. Amma beni dinlersen bizimle gal. Bize koruma başı ol. Sana bol aylık veririm. Gomşumuzda ehli namus, eli yüzü düzgün bir gız var. Babası fukaranın biri... Benim sözümdeñ çıkmaz. O gızla seni başgöz edim. Geçinir gidersin. Köroğlu’ndan, möröğlundan sana hayır gelmez.

Hasan dam dedi darı demedi. Ya görece: gün var, ya çekece: çile var! “Köroğlu da Köroğlu...” diye tutturdu. Kervandakilerle halelleşti. Çamlıbel’in yolunu tuttu. Goca galeyı görünce, Köroğlu’na olan hayranlığı bir gat daha arttı. Bu ne büyük galeydi böyle. Her tarafı kesme daştandı. Burçlarında arı gimi askerler dolaşı:di. Gapıda çifte nöbetçi vardı. Hasan bu disipline, bu düzene hayran Galdı. Binbaşılık umudu azalır gimi oldu. Ustasının, anasının, bezirgânın sözünü dutmadığına neredeyse pişman olacaktı. Hasan gapıya doğru yaklaşıncan nöbetçi sordu:

-Hey! Arkadaş! Dur bahalım! Kimsin, necisin?

Hasan olduğı yerde durdu:

-Bana Dellek Deli Hasan derler. Bağdat’tan geli:m. Köroğlu’na diyeceklerim var.

-Ne diyecekmişsin Köroğlu'na?

-O ikimizin arasında...

Nöbetçilerden biri, Hasan'ın önüne düştü. Meğer Köroğlu Ayvanlı Köşk'te ağalarıyla, beyleriyle sohbet etmekteymiş. Nöbetçi varıp:

-Köroğlu, biri seninle görüşmek isti:, dedi.

-Gönder gelsin, bakalım kimmiş.

Nöbetçi çıktı. Hasan'a:

-Köroğlu daha şorda, seni bekli:, dedi.

Hasan sevindi. İşte hayalleri gerçek oli:di. İşte günlerdir beklediği an gelip çatmıştı. Heyecanla içeriye girdi. Hasan, içeride yalnız Köroğlu'nu bulacağını sani:di. Kalabalıklı garşılaşınca şaşırđı. İçerdekilerden hangisinin Köroğlu olacağını araştırdı. Hepsi de Köroğlu olabilecek yiğitlikte görünü:di. Hepsinde de ense gulak yerindeydi. Deli damarı tuttu, yüksek sesle sordu:

-Köroğlu hanginiz lan!

Ayvanlı Köşk'te derin bir sessizlik oldu. Sohbet durdu, gayfe hüpürtüleri kesildi, nergele fokurtuları duyulmaz oldu. Kimdi bu? Köroğlu'ndan ne isti:di? Köroğlu'nun bir anda rengi attı. "Bu adamı tanımam, bilmem. Acep ne kötülüğüm dokundu ki, hesap sormaya gelmiş." diye düşündü. Ağalar, beyler de kötü yorumlar yapmaya başladı. Öyle ya, Köroğlu bu adama ne yapmıştı? Ne kötülük etmişti? Köroğlu, soğukkanlılığını koruyarak doğrudu:

-Köroğlu benim. Buyur ağa! Bir isteğın mi var?

Hasan birdenbire seğırtip Köroğlu'nun ayaklarına gapandı:

-Aman Köroğlu, beni binbaşı yap! Senin bir altın ağacın varmış. Silkeleyip, silkeleyip binbaşılara çuval çuval dağıtı:missin! Aman Ağam beni de binbaşı yaz! Kulun kölen olim!

Köroğlu derin bir soluk aldı. Gendine gelince gızdı. Sırtını Ayvanlı Köşk'ün duvarına dayadı. Dabanı ile henğeyledi, hünğeyledi, Hasan'ın göğsüne hınğeyleyince, Hasan top gibi yumak oldu, garşı duvara çarpıp yere yihıldı. Köroğlu, dört bar-

mak enindeki Kirmânî gılcını sıyırdı. Hasan'ın tepesine dikildi:

-Ulan deli kavat, seni bana sayı:nen mi verdiler? Diye gürlledi.

Ayvaz hemen araya girdi. Biliyordu ki Koroğlu buna bir kötülük yapsa, öfkesi geçince pişman olurdu:

-Aman baba bırak, dedi. Adamın akli bir hoş... Bir Allah'ın zavallısı... Öfkeye kapılma. Hatırım için bağışla. Büyüklük sende galsin. Koroğlu "Lâ havle..." çekip gılcını gınına soktu. Varıp döşegine oturdu. Deli Hoylu bir sigara sarıp Koroğlu'na uzattı:

-İç hele Koroğlu.

Koroğlu sigarayı aldı. Gümüş ağızlığa koydu. Uşağın maşa ile uzattığı közden sigarasını yaktı. Bu sırada, Hasan da gendine gelmişti. Süklüm püklüm duri:di. Koroğlu öfkeyle sordu:

-Kaç kâtilsin lan?

-Heç adam öldürmedim Ağa'm.

-Hırsızlık ettin mi?

-O ne demek Ağa'm. Elin malına elimi bile sürmem.

-Yol kestir mi?

-Töbe Ağa'm...

-Ulan, adam öldürmemişsin, hırsızlık yapmamışsın, yol kesmemişsin, benim yanımda ne işin var? Benim yanıma, haksızlığa uğramış, bu haksızlık uğruna adam öldürmüş, yol kesmiş, ganunlara garşı gelmiş olan gelir. Ben seni ne yapım?

-Aman Ağa'm ne yaparsan yap, yeter ki beni de binbaşı yaz.

-Kes ulan! Ne binbaşı? Benim binbaşılarım senin gibileri ağzında götürür. Koroğlu'na binbaşı olmak kolay mı?

Koroğlu düşündü. Hiç değilse bu adama, buralara gadar gelmişken bir iş vermek istedi?

-Nalbantlıktan anlar mısın?

-Anlamam Ağa'm.

-Seyislikten anlar mısın?

-Yok Ağa'm.

-Terzilikten anlar mısın?

-Ondan da anlamam.

-Marangozluk elinden gelir mi?

-Gelmez.

-Duvarcılığa aklın erer mi?

-Ermez.

-Yemek pişirmesini bilir misin?

-Bilmem. Amma iyi yemek yerim.

Köroğlu kükredti:

-Ulan ne işe yararsın sen? Terzilik yok, marangozluk yok, duvarcılık yok, nalbantlık yok, seyislik yok, aşçılık yok. Ne işe yararsın sen?

Hasan atıldı:

-Ağa, ben adamın sırtından oklava gimi kir çıkarırım.

-Ulan, delleğim desene!

-Evet Ağa'm, bana Dellek Deli Hasan derler.

Köroğlu kızdı:

-Alın şunu ahıra hapsedin!

Hasan'ı garga tulumba ahıra hapsedtiler. Hasan gübrelerin arasına oturdu. Hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ahırdaki atlar bile kişnemelerini kesmiş, Hasan'ın höykürmesini dinli:di. Bir Ahmak Mahmut hikâyesi vardır. Hasan, birinden duyduğu bu hikâyeyi hatırlamış, ona aklı:di. Hikâyedeki Ahmak Mahmut'la Hasan'ın durumu aynen birbirine benzi:di: meğer Mahmut adında bir adam varmış. Bu Mahmut'un her işi ters gitmeye başlamış. Ne yaparsa yapsın, ne gadar dikkat ederse etsin, işleri kötüye gedi:miş. Kendi kendine demiş ki:

-Oğlum Mahmut. Senin Arabın uyi:. Şans daşın yere düşmüş. Sen en iyisi, şans ülkesine gedip Arabını uyandır, şans daşını yerden galdır.

Mahmut yola koyulmuş. Bir dağdan aşarken karşısına bir aslan çıkmış. Aslan kükremiş, Mahmut'a neci olduğunu, nereye gittiğini sormuş. Mahmut anlatmış:

-Adım Mahmut... Şansım son günlerde kötüye gitmeye başladı. Herhalde Arabım uyumuştur, şansım yere düşmüştür diye şans ülkesine gedi:m.

Aslan heyecanla atılmış:

-Aman Mahmut kardaş, şans ülkesine vardığında bir de benim şansıma bak. Av avlayamaz oldum. Üstelik bir titreme, bir üşütme ile günden güne zayıflı:m. Çare neymiş, bir bak hele.

Mahmut “Peki!” deyip yoluna devam etmiş. Az getmiş, uz getmiş, yolu bir araziye düşmüş. Üç çiftçi, ekin biçi:miş. Mahmut:

-Bereketli olsun, demiş. Çiftçilerden biri:

-Sağol gardaş, demiş. Ama bereket galmadı bizim arazimizde. Ne olduğunu anlayamadık.

Mahmut:

-Ben şans ülkesine gedi:m. Sizin şansınıza da bahim, deyince çiftçiler sevinmiş.

Mahmut yoluna devam etmiş. Az getmiş, uz getmiş, yolu bir ülkeye düşmüş. Yolda giderken, ülkenin padişahıyla karşılaşmış. Padişah, Mahmut’un yabancı olduğunu anlamış. Yanına çağırmış:

-Nereden gelip nereye gidiyorsun? Diye sormuş.

Mahmut, böyle böyle diye anlatmış. Şans ülkesinden söz açınca padişah demiş ki:

-Aman Mahmut, bir de benim şansıma bak. Ülkemin insanlarına söz dinletemi:m. Bunun sebebi neymiş bana bildir, demiş.

Mahmut padişaha da “Peki!” demiş. O ülkeden ayrılmış. Sonunda şans ülkesine varmış. Sahiden de Arabı uyumaktaymış. Dürtüp uyandırmış. Bakmış ki şans daşı yere, çirkefin içine düşmüş. Alıp yıkamış, yüksek bir yere bırakmış. Gendi gendine, “Tamam, bundan sonra şansım açılır.” demiş. “Gelmişken, yolda karşılaştıklarımın şanslarına da bir göz atim.” diye düşünmüş. Aramaya başlamış. Aslanın şansını bulmuş. Aslanın derdinin çaresini öğrenmiş. Aslan, ahmak bir adam eti yerse iyileşecekmiş. Sonra çiftçilerin şansını aramış. Meğer çiftçilerin arazisinde büyük bir hazine kömülüymüş. Sonra da padişahın şansını bulmuş. Meğer padişah gadınmış, halkı o yüzden sözünü dinlemiyormuş. Bu padişahın babasının heç erkek çocuğu yokmuş. “Ben ölürsem yerime başkaları geçer.” düşüncesiyle yeni doğan

gızını, “Oğlum oldu!” diye ilân ettirmiş. Kızını oğlan çocukları gibi yetiştirmiş. Sonra da padişah ölünce, erkek sanılan gız padişah olmuş.

Mahmut gerisin geriye yola çıkmış. Önce padişaha uğramış. Demiş ki:

-Padişahım sen gızmışsın. Halkın onun için sözünü dinlemedi.

Padişah demiş ki:

-Mahmut, gel seninle evlenelim. Ülkeyi beraber yönetek.

Mahmut:

-Yook, demiş. Padişahım ben şansımı yudum arıttım, yükseğe goydum. Şansım açıldı benim... Heç buralarda durur mi:m?

Padişah ne kadar dil döktüyse de Mahmut ganmamış, yoluna devam etmiş. Bir zaman sonra çiftçilere varıp misafir olmuş:

-Şans ülkesine gittim, deyince.

-Mahmut kardaş, bizim şansımıza da baktın mı? Diye sormuşlar.

-Baktım, demiş. Sizin tarladaki tutun altında hazine kömü-lüymüş.

Gazmaları kürekleri alıp tarlaya varmışlar. Mahmut’un dediği yeri eşmişler. Gerçekten de goca bir küp altın bulmuşlar. Mahmut’a demişler ki:

-Mahmut gardaş, biz üçümüz gardaşız. Bir de hatın mı hatın bacımız var. Gel bacımızla seni everelim. Bu hazineyi de, ömrümüzün sonuna kadar yiyelim.

-Yook, demiş Mahmut. Ben şansımı yudum arıttım, yükseğe göydüm, şansım açıldı. Buralarda durur mi:m?

Mahmut yola çıkmış. Sonunda aslanın yanına uğramış.

-Hoş geldin Mahmut gardaş, demiş aslan.

-Hoş bulduk aslan gardaş.

-Eee, şans ülkesine gittin mi?

-Gettim. Şans daşımı buldum, sildim, arıttım, yükseğe goydum. Arabım uyi:miş, uyandırdım. Bundan sonra şansım açıldı. Senden ayrıldıktan sonra bir çiftçi ailesine rastlamıştım. Arazi-

lerinde verim sürekli azalı:miş. “Sebebini öğren.” dedilerdi. Daha sonra bir ülkenin padişahıyla konuştum. “Halkım benim sözümü dinlemi:, sebebini öğren.” demişti. Meğer padişah gadın-mış. Kendisini erkek sani:lermiş. Dönüşte: “Padişahım sen gız-mışsın. Halkın, sözünü bunun için dinlemi:!” deyince Padişah bana evlenme teklif etti. «Gel seninle evlenelim, ülkeyi beraberce yönetelim” dedi. “Yoook” dedim. Değil mi aslan gardaş? Şansım açıldı bir sefer, oralarda durur mi:m? Oradan çiftçilere uğradım. Meğer çiftçilerin arazisinde altın kömülüymüş. Hazineyi çıhardık. Bana dediler ki: “Mahmut gardaş, bacımızı sana verelim. Bu hazineyi de ömür boyu yiyelim.” “Yoook!” dedim. Şansım açıldı bir sefer. Oralarda durur mi:m? Düştüm yola.

Aslan, Mahmut’un geçirdi: fırsatlara bakmış. İçinden, “Ulan ne ahmakmış bu Mahmut!” demiş.

-Eee, benim şansıma da baktın mı?

-Baktım. Sen ahmak bir insan eti yersen hastalığın eyi olacaktı.

Aslan:

-Ulan senden ahmağın nereden bulim? Deyip bir pençede Ahmak Mahmut’u parçalayıp yemiş.

Dellek Deli Hasan’ın hikâyesi de ahmak Mahmut’un hikâyesine benzi:di. Hasan ahırda dövünüp duruyordu:

-Ulan, gerçek ahmak Mahmut benmişim de haberim yok. Vay benim akılsız gafam vay. Anam, “Seni everim oğlum, getme!” dedi, dinlemedim. Ustam, “Sana bacımı verim, hememden de hisse verim, getme!” dedi, dinlemedim. Yolda bezirgân, “Seni baş gorum yapım, gomşumun gızı:nen everim, bizimle gal!” dedi, dinlemedim. Vay Ahmak Hasan, vay! Neyine gerek senin Köroğlu ile aşık atmak.” Hasan, ahırda dövüne dövüne uyudu. Gübrelerin arasında kayboldu. Varlığını atlar bile unuttu. Şafak söküp hava ışığınca Hasan uyandı. Gübre yığınlarının arasından gafasını yekindirdi. Atlar, birdenbire Hasan’ı görünce ürttü, kişneyip eşinmeye başladılar. Bir gısmı yularlarını gırıp, ahırda goşmaya başladı. Hasan bu karağışadan öyle korktu ki:

-Atlar beni çiğneyecek! Diye bağıarak gapıya seğırtti.

Ama kapı kilitli... Hasan geriye çekildi, hengeyle, hüngeyle, elif cüzü kalınlığındaki demir kapıya tekme ile hüngeyleyince, kapıyı çarşaf eskisi gibi yırttı. Kendisini dışarıya attı. Hasan'ı seyisler yakaladı. Durumu Köroğlu'na anlattılar.

-Ağam, izin ver şu pisin kellesini gövdesinden ayıralım, dediler.

Köroğlu düşündü. Bu demir kapıyı bir tekmede çarşaf eskisi gibi yırtmak her babayığidin kârı değil. Şu Hasan ne olurdu biraz yürekli olsaydı. Adamlarına dedi ki:

-Böyle yiğide kıyılır mı? Gönderin yanıma gelsin.

Seyisler, Hasan'ın ellerini ayaklarını çözüp, Köroğlu'nun yanına getirdiler. Köroğlu, ağalarını, beylerini, binbaşılarını toplamış, gahvaltı yapıdı.

-Gel Hasan! Sen de garnıyı doyur, dedi. Hasan'a yer açtılar. Aşçılar hemen bir gaşık getirdi. Hasan gaşığı geri verdi:

-Bu gaşıkla ben ömür boyu yesem doymam. Şöyle böyükçe bir çomça varsa onu getir, dedi.

Hasan'a çomça geldi. Hasan, patlıcanlı ekşili çorbaya öyle bir girişti ki, Köroğlu aç kaldı. Ağalar, beyler geriye çekilip Hasan'ı seyre koyuldular.

Hoylu dedi ki:

-Yiyenden korkma, demişler. Bu Hasan'da iş var. İşe yarar bu...

Köroğlu işi şakaya döktü:

-Hoylu Bey doğru söylersin de bu Hasan ne işe yarar. Saraçlık yok, marangozluk yok, yapıcılık yok, terzilik yok, nalbantlık yok, seyislik yok. Yok oğlu yok. Ne işe yarar?

Köse Kenan da alaya başladı:

-Kapıyı eski çarşaf gibi yırtmış ya... Demek ki bir babayığitliği var.

Köroğlu:

-Öyle de Köse kardaş, babayığitlik yürekle olur. Önce yürek gerek yiğide. Şimdi Hasan'ı Bozgedik'e gönderelim. Bize bir bü-

yük baş kesip getirsin. O zaman binbaşılığını düşünürüz. Tamam mı Hasan!

-Buyur Ağ'am.

-Bize bir büyük baş kesip getir. Seni binbaşı yapayım.

-Pekey Ağ'am.

Hasan kalktı:

-Koroğlu, Allah sofrana Halil İbrahim bereketi versin, çorba çok güzel olmuş. Amma pek doymadım, gerisi var mı?

-Var var... Aşhaneye git, karnını doyursunlar.

Hasan çıktıktan sonra:

-Yahu hepimizi aç goydu, daha da doymadım diyor. Bu, adam değil dev, deyip gülüştüler.

Hasan aşhaneye vardı. Bir leğen daha çorba içti. Sonra Bozgediğin yolunu tuttu. Garnı doyunca, aklı başına geldi. Aldı Hasan:

*Ahurda öldüm dirildim
Sabah karnımı doyurdum
Beylerin gözüne girdim
Şansım açıldı açıldı*

*Bir büyükçe baş keseyim
Varıp ağama vereyim
Sonra binbaşı olayım
Şansım açıldı açıldı*

*Altın ağacına varsak
Gövdesine depik vursak
Çuvala altın doldursak
Şansım açıldı açıldı*

Dellek Deli Hasan gözü havalarda, ağzını ayıra ayıra gederken, "Gözü yükseklerde olan guyuya düşer." misali, Hasan'ın da ayağı bir ağaç köküne dahil olup, ağır gövdeyle

“Şırlaaap!” diye düşmez mi? Hasan’ın feleği şaştı. Bir zaman gendine gelmedi. Nice sonra ayıldı. İnleye inleye kaharken gördü ki, bir ağacın köklerinden yeni filizler çıkmış:

-Her işte bir hayır var, demişler. Benim düşmemde de bu hayır varmış. Ben, Köroğlu’nun görmez tarafından, altın ağacından bir çitil alsam, götürüp evimize diksem nasıl olur? İyi olur. Silkele babam silkele. Hasan kalktı. Varıp Bozgediğe dikildi, beklemeye başladı. Biraz sonra, bir köylü eşeğini önüne gatmış, ağır ağır Hasan’a doğru gelmeye başladı. Adam bir ara gafasını kaldırdı. İleriye doğru baktı. Bir de ne görsün, insan azmanı biri Bozgediği dutmamış mı? “Eyvah!” dedi içinden. “Verecek param da yok. Bu adam benim canımı alır.” Adam durakladı. Geriye dönmeyi düşündü. Sonra vazgeçti. Gaçsa bile, bu dev gibi adam kendisine yetişirdi. Çaresiz yürümeye devam etti. Yüreği gepir güpür atı:di.

Hasan da köylüyü görmüştü. Dikkatle köylüyü inceledi. Evet, köylünün silahı yoktu. Ama korku Hasan’ı bir türlü bırakmı:di. “Ya silahını abasının altında sakli:se?” diye düşündü. Korktu. Ama yine de tedbir almaktan kendini alamadı. Kuzu kerpiç misali bir daşı, oturduğu kayanın ardına sakladı. Hasan gorhudan tır tır titri:di. “Köylü giderken arhasından vururum.” diye düşündü. “Peki, ya tutturamazsam? O zaman bu köylü beni burada boğazlamaz mı?” Zavallı köylü yaklaştı. Gorha gorha selâm verdi:

-Selamünaleyküm!

Hasan gohuyla elini taştan çekti. Adamın selâmını, “Sakın o daşa el sürmeyesin haaa!” demeye getirdiğini sandı. Ayağa kalktı. Yerlere gadar eğilerek:

-Ve aleykümselâm! Deyip selâmını aldı. Böylece, kötü niyeti olmadığını belirtti.

Köylü gorha gorha uzaklaşmaya başladı. On adım gadar getmişti ki, Hasan elini daşa attı. Tam bu sırada köylü geriye dönüp Hasan’a bakmasın mı? Hasan gorhudan elini daştan çekti. Böylece Hasan köylüden, köylü Hasan’dan gorha gorha ara iyice

açıldı. Köylü Bozgedik'i aşırıp gayboldu. Buna benzer birkaç olay daha oldu. Adamlar Hasan'dan, Hasan da adamlardan gorktu. Sonunda ak saçlı, aksakallı, ak sarıklı, ak zıbnınlı yaşlı bir adam geldi. Önüne zayıf bir eşek gatmış, bastonunu çaka çaka ilerli:di.

Hasan'ı görünce bir an durakladı. Sonra yine ilerledi. Hasan'a doğru gittikçe yaklaştı:di. Hasan "Hah!" dedi içinden. "Köroğlu, büyük bir baş kes dediydi. Bundan büyük baş olur mu? Doksan doksanbeş yaşında var bu adam." Hasan daşı hazırladı. Yaşlı adam gittikçe yaklaştı:di. Yaşlı adam yaklaştıkça, Hasan'ı gorhu basi:di. Öyle ya, ya bu ihtiyarın çökük omuzları birden bire dikilir, gamburu doğrulur, ak saçları, aksakalı simsiyah olursa? Hasan'ın gafasından geçenleri ohi:p, Hasan'ın gırtlığına sarılırsa... Bu yaşlılardan herşey beklenirdi. Hasan bu olmayacak guruntularla eyice sindi. Yaşlı adam Hasan'ın önünden selâm verip geçti. Hasan gorhudan ayağa fırladı. Eğilerek selâm aldı:

-Aleykümselâm!

Yaşlı adam derin bir soluk aldı. Demek Hasan kendisine bir kötülük yapmayacaktı. Eşeğini sürdü. Hasan birdenbire elini taş attı. Heñgeyledi, hüñgeyledi, yaşlı adamın ense köküne hıñgeyledi. Hasan, taşın değip değmediğine bile bakmadan kaleye doğru kaçmaya başladı. Bir ara peşinden gelen olup olmadığını anlamak için geriye döndü. Gelen geden yoktu. Durdu. Soluk soluğa galmıştı. Yaşlı adama doğru baktı. İşte orada yati:di. Eşşeği sahipsiz kalmış, yolun kenarındaki siyeçlerde yaylı:di. Hasan derin bir soluk aldı. Yaşlı adama doğru dikkatle yaklaşmaya başladı. Öyle ya, bu yaşlı adam çakal öldüye yatabilirdi. İyice yaklaşmıştı ki, hafif bir rüzgâr, yaşlı adamın beyaz zıbnını havalandırmasın mı? Hasan:

-Eyvah! Adam ölmemiş, beni gandırı:!. Diyerek geldiği yöne kaçmaya başladı.

Yaşlı adamın kendisine yetişip yetişmediğini anlamak için döndü. Kimse yok. Yaşlı adamdan yana baktı. İşte orada yati:di. Hasan yeniden yaklaştı. Yaşlı adamın yanına vardı. Mezar taşı gimii depesine dikildi. Ayağının ucuyla dürttü. Tamam, bu bü-

yük başı öldürmüştü. Dizini yaşlı adamın göğsüne koydu. Gafasını çekip gopardı. Kesik gafayı saçından tuttu, eşşeği önüne gattı. Kesik gafayı sallaya sallaya galenin yolunu tuttu. Keyiflendi. Aldı Dellek Deli Hasan, bakalım ne dedi:

*İlk defa bir büyük başı
Kestim mestoldum mestoldum
Saçından tutup elime
Astım mestoldum mestoldum*

Kaleye vardı. Nöbetçiler Hasan'a, "Bu zavallı yaşlı adamdan ne istedin?" der gibi dik dik baktılar. Hasan laftan anlamı:, bahıştan ne anlasın. Nöbetçilerin kendisine hayran hayran baktığını sandı. Aldı Hasan:

*Bozgedik temaşa idi
Ayan kurda kuşa idi
Böyle büyük başa idi
Kasdım mestoldum mestoldum*

Nöbetçi gafasını iki yana çevirdi. "Lâ havle..." çekti. Hasan yoluna devam etti. Ayvanlı Köşk'te Köroğlu'nu buldu. Köroğlu'nun toplantısı henüz dağılmamıştı. Beyleri ile sohbeteydi. Bir yanında Ayvaz, öteki yanında Reyhan Arap oturi:di. Aldı Hasan:

*Kasteyledim kellesine
Elim koydum heybesine
Binbaşılık rütbesine
Bastım mestoldum mestoldum*

Hasan:

-Düşmanıyın ömrü bu gadar olsun Köroğlu! deyip elindeki saçı sahalı kızıl kana bulanmış kelleyi, Köroğlu'nun gucağına

doğru yuvarladı.

Kelle yuvarlandı. Varıp Korođlu'nun gucağına dūştü. Korođlu ŐaŐınlıkla kelleyi aldı, inceledi. Kızıp, bas bas bağırdı:

-Ulan itoğlu it! Ulan hayvan oğlu hayvan! Bu zavallıdan başa kesecek adam bulamadın mı? Gúcün buna mı yetti? Tüh senin boyuna bosuna!

Hasan saf saf garşı çıktı:

-Elini öptüğüm ağam. Sen büyük bir baş kes demediğ mi? İŞin gúcün rastgele seniğ. Bundan büyük baş mı olur? Adam neredeyse yüz yaşında.

-Ulan ben sana büyük bir baş kes dediysem böyle yaşlı, zavalı birini mi öldür dedim? Büyük baş denince, güçlü guvvetli, diŐli biri anlaşılır. Sen dutmuş, yüz yaşındaki Şu zavallıyı kesmiŐsin. Nesi varmış bu fukaranın, getir bakalım?

-Bir eşŞeği bir de heybesi var Ağa.

-Gördün mü? Ne istedin bu yoksuldan? Boyundan posundan utan be! Getir bakalım heybesini.

Hasan, eŐekten heybeyi getirdi. Gorhuyla Koroğlu'na uzattı. Koroğlu heybeyi aldı. İçine baktı. İçinde, camlı çerçevesi bir kız resmi vardı. Heybeden çıkardı. Evet, güzel mi güzel bir kız resmiydi. Sultan mı sultandı. Dilber mi dilberdi. Saçları gürdü, uzundu, simsiyahtı. Kaşları yay gibi inceydi. Gözleri fincan gibiydi. Burnu fındık gibi ufaktı. Dudakları Bertiz kirazı gibiydi. Gülümseyen dudaklarının arasından inci gibi beyaz, pirinç tanesi gibi küçük dişleri görünüyordu. Gerdanı kar gibi beyazdı. Kara üzüm yutsa, gırtlağından aşarken sanki görülecek gibiydi. Koroğlu, resimdeki kıza hayran oldu. İçinden ılık ılık bir Şeyler aktı. Resmi Ayvaz'a uzattı:

-Altında bir yazı var, oku hele oğlum ne yazıyor? Dedi.

Koroğlu'nun okuryazarlığı yoktu. Ayvaz resmi aldı. Altındaki yazıyı okudu:

-Beyşehri'nde Hasan Bey'in kızı Döne.

Koroğlu resmi aldı. Döne'nin yanağındaki çifte bene daldı gitti. Nice sonra:

-Bu kıza Benli Döne demeli, Şirin Döne demeli, dedi.
Sonra Ayvanlı Köşk'teki beylerine açıklama yaptı:
-Beşehri'ndeki Hasan Bey kimdir bilir misiniz? Lala Hüseyin Paşa'nın gardaşdır. Babam Deli Yusuf'un gan düşmanının gardaşşı...
Sonra Ayvaz'a seslendi:
-Şu sazımı ver hele oğlum.
Ayvaz, Köroğlu'nun on iki telli, yirmi dört perdeli, sedefkârî sazını duvardan endirdi:
-Buyur Baba.
Sazı alan Köroğlu, uzun uzun söyledi. Bakalım ne söyledi:

*Bugün bir keyfiyetim var
Mey doldur Ayvaz tez doldur
İşretim var sohbetim var
Mey doldur Ayvaz tez doldur*

*Ayvaz sıva bileklerin
Kabul olsun dileklerin
Çatal olsun yüreklerin
Mey doldur Ayvaz tez doldur.*

Türkünün burasında Ayvaz, Köroğlu'nun Benli Döne'yi kendisi için düşündüğünü sandı. "Ayvaz sıva bileklerin" deyişini, "Evliliğe hazırlan!" diyor sandı. Köroğlu, sazın üstüne yumulmuş, söylüyor da söylüyordu:

*Ata vururlar kaşağı
Dinlemem beyi paşayı
Altın yaldızlı şişeyi
Mey doldur Ayvaz tez doldur*

*Kolunda kolbağı mercan
Sana olsun canım kurban*

*Elinde hölbeli fincan
Mey doldur Ayvaz tez doldur*

*Kırat görünmez haşadan⁵⁸
Ben korkmam beyden paşadan
Altın yaldızlı şişeden
Mey doldur Ayvaz tez doldur*

*Rakı içerler sazınan
Keklik avlarlar bazınan
Türlü be türlü nazınan
Mey doldur Ayvaz tez doldur*

*Köroğlu'm çıkmış köşküne
Hak yardım etsin düşküne
Şirin Döne'nin aşkına
Mey doldur Ayvaz tez doldur*

Deyip bağladı. Köroğlu:

-Gözün aydın Ayvaz. Sana bir yoldaş getireceğim, dedi. Ayvaz, bu söze de mim goydu. Köroğlu, Şirin Döne'yi Ayvaz'a eş mi, yoksa abla mı yapacaktı? Pek karar veremedi. Açık açık sormaya da utandı. O mevzu öylece galdı. Köroğlu uşaklarını çağırıldı. Hasan'ı göstererek:

-Tez şu adama bir bohça binbaşı elbisesi verin. Giyinsin guşansın, yanına gelsin.

Hasan'ı götürdüler. Geydirip Köroğlu'na getirdiler. Hasan'ın sevincine diyecek yoktu. Ağzı gulaklarına varı:di. Binbaşı elbisesini sonunda geymişti. Başında beyaz keçeden bir külah vardı. Keçe külahına, Acem poşusunu dolamış, bir ucunu sağ yanağın-dan aşağı bir buçuk arşın sarhıtmıştı. Meleşî gömleğin üzerine sırmalı aba geymişti. Siyah şalvarının cep ağızlarından aşık gemiğine gadar olan yeri sırma ile işlenmişti. Beline Şam işi bir

---

58 Haşa: At örtüsü.

guşığı yedi dolam dolamıştı. Kuşığın bir gatına hançerini, bir gatına tesbihini, bir gatına tabahasını, bir gatına emziğini, bir gatına kavını çakmağını, bir gatına para kesesini koymuştu. Ayaklarına kırkaltı numara yedi körüklü çizmeler geymişti. Adım attıkça gıcır gıcır ses çıkardı:di.

-Nasıl Ağa? Yakıştı mı? Diye sorunca, Köroğlu:

-Üfff! Dedi. Hırhıza kendir yahışır gimi... Şimdi beni dinle Hasan! Seni binbaşı yaptım. Altın ağacı meselesini sonra gonusuruk. Şimdiii, senin emrine bin tane silahlı vereceğim. Onların her işinden sen sorumlu olacaksın. Yemelerinden, içmelerinden, geyinmelerinden, disiplinlerinden... Kısaca her şeylerinden sen sorumlusun.

-Pekey Ağa'm! Onları mum gibi yumuşatırım. Sen heç gaygı etme.

-Senden istediğim şu: Eline, diline, beline sahip olacaksın. Bu ne demek? Şu demek: kimseden bir şey çalıp çırpımayacaksın. Kimseden zorla, haksızlıkla bir şey almayacaksın. "Benim şuna gücüm yeter, depesine bir yumruk vurayım, elindeki alayım." demeyeceksin. Çünkü ne demişler: "Zâlimin zulmü varsa, mazlumun Allahı var." Sonraaa! Diline sahip olacaksın. Yerinde gonusacaksın. Dedikodu yapmayacaksın. Saygılı konuşacaksın. Sonraaa... Uçkuruna sağlam olacaksın. Kimsenin ırzına, namusuna dolanmayacaksın. Tamam mı?

-Pekey Ağa'm! Tamam! Bunun üzerine Köroğlu, Maraş işi oyma sehpanın üzerindeki resmi aldı. Hasan'a:

-Bu gızı bulması senden, gönlünü alması benden... Hazırlan bakalım. Yola çıkacağız, dedi.

Hasan'ın ödü koptu. Başka bir şehirden gız alıp getirmek zor bir işti. Hasan elbette gorhardı. Başındaki keçe külahlı yere çaldı:

-Bu binbaşı elbisesini geydirmesi senden, çıharması benden! Diyerek abasını çıharmaya başladı.

Deli damarı tutmuş, bas bas bağırı:di:

-Ben ırz düşmanı mıyım ulan? Böyle namus işlerine beni garıştırma. Kalen de senin olsun, binbaşılardan da...

Köroğlu alttan aldı.

-Be Hasan, kaçıracağım demedim ki... Gönlünü edeceğim dedim. Zorla güzellik olur mu? Gönlünü edebilirsem ne âlâ... Edemezsem döner geliriz.

Hasan:

-Köroğlu, sana bir duz hikâyesi anlatayım da dinle, dedi. Duz Gölü'ne yakın bir köyde bir adam varmış. Her gün tarlasına gider çalışmış. Her akşam dönerken bir torba duz sırtlanır, köye getirirmiş. Yaş duz ağır olur ya... Adamcağız eve geldiğinde ter içinde galırmış. Karısı, onun duzu ne zahmetlerinden getirdiğini bilmediğinden, her isteyene tabak tabak duz verir, ark altından bostanlık bağışlamış. Adam bakmış ki böyle olacak gimi diyal. Bir sabah "Kak avrat tarlaya seni de götürüm." demiş. Kadın gısmı gezmeyi sever, hemen hazırlanmış. "Bir de torba al da, dönüşte duz getirirsin." demiş. Kadın bir torba almış, erkek bir torba almış, tarlaya getmişler. Fakirin günü çalışmakla geçer. Çalışmışlar, yorulmuşlar, akşamı etmişler. Dönüşte, birer torba yaş duz doldurup köyün yolunu dutmuşlar. Duz ağır, yol uzun, ter kadının gıcına aşağı akmaya başlamış. Eve vardıklarında kadın ter içindeymiş. Konu komşu beleş duza alışkın ya, hemen eve damlamışlar. "Bacım biraz duz ver." demişler. Kadın alnındaki terleri sile sile, "Bacım," demiş, "ben duzumu vermem, herifin duzuna da garişmam." Köroğlu, bizim hikâye de duz hikâyesine döndü. Duz hesabı, ben elin namusuna dolanmam, başkasına da karişmam.

Köroğlu yine alttan aldı:

-Ulan Hasan, yavrum. Yiğit halinden anlamaz mısın? Gönül bu, aktı gitti. Çaresi yok.

-Ben namus işine garişmam Ağa. Gusura bakma.

Köroğlu, dört parmak enindeki, kancık katır sidiğinden su verilmiş Kirmâni kılıcını, kınından bir gariş sıyırdı:

-Dırlanma lan! Kes sesini! Hemen hazırlığını gör! Binbaşılığın da geri aldım senden! Diye bağırıldı.

Çeliğın yüzü soğuk olur, Hasan gılıcı görünce birdenbire

değiştirdi:

-Pekey Köroğlu, pekey. Hemen gedek, dedi.

Hazırlıklar görüldü. Köroğlu Kürdûvârî bir elbise geydi. Kıl aba, kıl şalvar giydi. Kırat'ı Kayseri eşşegi gimi boyadı. Kaledekileri, önce Allah'a, sonra Hoylu Bey'e emanet ettikten sonra, "Al Allah kuluğu, zapteyle deliği." deyip yola çıktılar.

***

Köroğlu ile Dellek Deli Hasan, Beyşehir'e doğru yola çıktı. Yol boyunca ikisi de birbirlerine daha çok ısınmıştı. Köroğlu anlamıştı ki, Hasan çocuk kadar saf ve korkaktı. Buna karşılık, insanüstü bir guvveti vardı. Köroğlu kurnaz biriydi. Köroğlu'nun bileği ne kadar güçlüyse, zekâsı da o kadar işlekti. Hasan, vakit geçsin diye saf saf sordu:

-Köroğlu, galede epey gezdim, dolaşım. Amma altın ağacına rastlamadım. Acep nerdeydi bu ağaç? Köroğlu elini eline vurdu, Kırat'ın üstünde kahkahayla güldü:

-İlahi Hasan çok yaşayasın! Sahi aradın mı o altın ağacını?

-Hem de ne kadar Ağ'a'm. Bir çitil alayım dedim de...

-Ağaçtan çitil mi alacaktın? Ne yapacaktın çitili?

-Eve döndüğümde ahıra dikecektim.

-Eee...

-Ağaç büyüdükten sonra, gövdesine depikle vura vura altın silkeleyecektim. Ondan sonra töbe yoksulluğa... Ama altın ağacını bulamadım. Sahi Köroğlu, nerde bu ağaç?

-Bozgedik'te!

-Nee? Şu yaşlı adamın kellesini kestiğim yerde mi?

-Hah! İşte orda.

-Orda öyle bir ağaç yoktu Ağ'a'm.

-Sen görmemişsin. Altın ağacı orda... Bak Hasan, sana altın ağacını anlatayım. Kulaklarını aç, iyi dinle: Bozgedik'e varırsın... Beklersin... Aşağıdan yukarıya doğru bir kervan tırmanmaya başlar. Develerin boyunlarındaki çanlar, çan çun etmeye başlar. Gatırların çingirakları öteden beri çın çın duyulur.

Eşeklerin zilleri çingır çingır öter. Sen beklersin... Kervan tam senin yanına gelince, öyle bir nara atarak kervanın karşısına dikilirsin ki, korumaların dilleri dutulur. “Köroğlu’nun ondalığını verin!” diye bağırırsın. Bezirgân hemen yükün onda birini verir. İşte altın ağacı budur... Bizim altın ağacımız böyle silkelenir. Ondan sonra çuvallara doldur doldur ağalarına, beylerine, binbaşılara, askerlerine, yoksullara dağıt... Altın ağacını anladın mı şimdi?

-Anladım... Yani altın ağacı diye bir ağaç yokmuş. Vay Deriş Baba, vay! Yaktın beni. Evimden ocağımdan, işimden gücümden ettin beni. Altın ağacı yoksa benim ne işim var burarda?

Köroğlu:

-Dedim ya Hasan. Bozgedik’i tuttun mu, altın ağacını elde ettin demektir. İşte o zaman binbaşı olabilirsin.

-Get Ağa’m, git. Ben kim, Bozgedik nere? Ben o işi yapamam.

Böylece yol aldılar. Bir zaman sonra Köroğlu omzundan yayını indirdi. Arasına bir ok yerleştirdi. Bu şekilde yol almaya devam ettiler. Hasan, oku yayı görünce korktu. Atını gerilerde sürmeye başladı. Öyle ya, Köroğlu silahlarını hazırladıysa kavga var demektir. “Ne olur ne olmaz.” diyerek arhada galdı. Köroğlu, Hasan’ın geride galdığını gördü, ama Hasan’ı çağırmadı. Bir zaman sonra Köroğlu yayını gerdi bıraktı. Hasan atını dönderdi. “Gavga başladı.” diye kaçmaya başladı. Köroğlu:

-Hasan! Gel lan buraya! diye bağırıldı.

Hasan durdu. Bir yüzü ağlar, bir yüzü güler, Köroğlu’na doğru ilerlemeye başladı. Meğer Köroğlu, okuyla kaz büyüklüğünde bir angit vurmuştu.

-Hasan!

-Buyur Ağa’m!

-Şu angıtın tüylerini yol. Odun toplayıp ateş yak. İnce söğüt dalları kes, kabuklarını soy, şiş yerine kullan. Etleri diz. Ateş hazır olunca beni uyandır.

Atları çayıra öklediler. Köroğlu yattı, uyudu. Hasan, tüyler

Köroğlu'na gelmesin diye kırk elli adım uzağa gitti. Angıtu yolmaya başladı. Hasan bir ara bir gürültü duydu. Döndü baktı ki, dört atlı gelmiş, Köroğlu'nun etrafını almış. Hasan, elindeki Angıtu bıraktığı gimi geçti. Depeye çıktı. Adamları seyre goyuldu. Adamlar Hasan'a doğru gelseler, hemen kaçıcı. Adamların kimi kılıcını, kimi gürzünü çekip Köroğlu'na bağıldılar:

-Şu heybeyle, guşağının arasındakileri ver de canını gurtar!

Köroğlu'na göre, bu dört gişi:nen gavga etmek çocuk oyuncağı gibi bir şeydi ama Beyşehir'i varmadan gavga ederek dikkatleri üzerine toplamak ister mi? Bu yüzden kendisinin Köroğlu olduğunu bildirmek zorunda kaldı. Aldı Köroğlu:

*Ben de Çamlıbel'i eylemişim yurt
Biri Arap bir'Ermeni, biri Kürt
Dilinden anladım birisi de Türk
Önümü çevirdi tam dört çarhacı*

*Biri beni soydu soğan eyledi
Biri benim yollarımı bağladı
Biri ata bindi meydan diledi
Biri de heybeyi ver beri dedi*

*Bilir misiz Köroğlu'nun huyunu?
Gösteririm size cengi oyunu
Hak yaratmış sizin gibi koyunu
Yer gelmişim yer giderim kurt gibi*

Adamlar, Köroğlu adını duyunca şaşırdılar:

-Sen sahiden Köroğlu musun? Diye sordular.

-Köroğlu'yum!

-Ya bu giydiklerin neyin nesi?

-Öyle giyinmem gerekiyordu, öyle giydim!

Adamlar birbirlerine baktılar. Göz işaretleriyle anlaştılar.

-Aman Ağa'm bilemedik, gusura bakma! Diye özür dilediler.

Hasan konuşulanları duymuyordu. Ama olanları, çıktığı dededen seyredirdi.

Köroğlu, elini şalvarının cebine daldırdı. Bir avuç altın çıkar-
dı. Adamlara üçer beşer tane verdi. Başından savdı. Adamlar gi-
der gitmez Dellek Deli Hasan goştü geldi:

-Ulan Köroğlu helal olsun bu yollar sana! Ne konuştuysa
hem savuşup gittiler hem de birer avuç altın verdiler. Ne dedin
onlara?

-Bu Köroğlu'nun sırrıdır Hasan. Bu sır açığa vurulmaz.

-Eee, dört avuç altın aldın. Bir avucu bana düşmez mi?

Köroğlu adamlara altın dağıtmıştı. Hasan ise, Köroğlu'nun
adamlardan altın aldığını sani:di. Köroğlu bozuntuya vermedi.
Varsın Hasan öyle bilsin, sağda solda öyle konuşsun
düşüncesiyle elini şalvarının cebine attı. Bir avuç altın da
Hasan'a verdi. Hasan angıtı pişirdi yediler. Yeniden yola çıktılar.
Az gittiler, uz gittiler, sonunda Beyşehir'i ne vardılar. Şehrin
girişinde Hasan sordu:

-Köroğlu?

-Ne var Hasan?

-Şimdiii, Benli Döne'yi bileğinden tuttuğun gibi atın terkesine
atıp geçirecek mısın?

-Yok Hasan, yok. Hiç öyle şey olur mu? Zorla geçirilen kız,
adama avratlık etmez. Etse de hayır gelmez. Bu avrat milleti teh-
likelidir. Aşına, ayranına zehir gatar, öldürür adamı. Onlarla kö-
tü olunmaz. Sonraaa, diyelim ki zamanla bu işi kabullendi... O
zaman da eve bir gün tuz almayı unutsan, ya da insan hâli, pa-
ran olmadığı için alamasan "Ben babamın evindeyken..." de-
meye başlar. Dur sana bir hikâye anlatayım... Adamın birinin
bir gözü körmüş. Evermişler, çoluk çocuğu olmuş. Amma eve
gelirken her gün yağlığının⁵⁹ içine mutlaka meyveden, sebzededen
bir şeyler alıp getirirmiş. Karısı da onu güler yüzle karşılar, tatlı
laf lar söylermiş. Evlendikten yıllar sonra, adam bir gün elinde

---

59 Yağlık: Şalvarın cebinde taşınan, abdest kurulanmasında, ter silinmesinde,
eve meyve sebze taşınmasında kullanılan geniş mendil.

çıkın olmadan eve gelmiş. Kadın, adamın yüzüne bakmış: “Amaaa, herif senin gözünün biri kör müymüş ne!” demiş. İşte böyle Hasan, avrat kısmına karşı dikkatli olacaksın. Kötü gün oldu mu, yoksulluğumuzu bile başımıza kakarlar. Hepsini böyle değil ama böyleleri de var! Onun için, bir kızını gönlünü ettikten sonra kaçırmalıdır.

-Peki nasıl gönlünü edeceksin?

-Eee, araştıracağız, soracağız. Bir yolunu bulacağız. Şimdi önce sığınacak bir yer bulalım. Şu kenar semtlerde bir eve misafir olalım. Sonra şehri gezer, kurgumuzu kurarız. Buralarda bana sakın Köroğlu deme!

-Sen nasıl istersen öyle olsun, Ağa'm.

Şehre girdiler. Kenar semtlerin birinde bir evin kapısını çaldılar. Bir kocakarı kapıyı açtı:

-Ne var?

Kocakarının yüzü lahana yaprağı gibi çapar çupardı. Her çaparında bir yumurta su dururdu. Köroğlu:

-Tanrı misafiriyik. Uzak yoldan geldik. Bizi misafir eder misin? Deyince kadın suratını ekşitti:

-Sizi misafir edecek durumum yok. Beyşehir'in zenginlerine kıran mı girdi ki bana geldiniz? Dedi. Kocakarı kapıyı kapatırken Köroğlu ayağındaki ham çarığı, kapı ile kasanın arasına koydu, kapının kapatılmasına mâni oldu:

-Dur hele ana! Sen bize ev sahipliği yap yeter. Al şunları hazırlığını gör.

Köroğlu şalvarının cebinden bir pança altın çıkarıp kocakarının avucuna bıraktı. Altınları görünce kocakarının gözleri açıldı:

-Aman oğlum, buyurun. Tanrı misafirinin başımızın üstünde yeri var. Buyurun, yukarı buyurun.

Atları ahıra çektiler. Yemlerini sularını verdiler. Sonra yukarıya çıktılar. Kadın sordu:

-Nerden gelir, nereye gidersiniz oğul?

Köroğlu:

- Sivas Dağı amlıbel yaylasının gebeleriyiz.
- Yaa? Ne hizmet için geldiniz? Hayır mı?
- Hayır ana, hayır. Biz zararsız adamlarız. Kimsenin tavuğuna kış demeyiz. Bizi buralara düşüren bir gönül işi... Benli Döne'yi tanır mısınız?
- Benli Döne mi? Döne'den çok ne var Beyşehri'nde oğlum. Senin gönlünü yakan hangi Döne?
- Hasan Bey'in kızı Döne Hatun. Yanağında bir çift ben var.
- Tanıdım oğlum. Hasan Bey'in kızı Döne. Hasan Bey rahmetli oldu.
- Bu Döne Hatun'un gardaşları var mı?
- Dört tane... Dört gardaşın bir bacısı. Ben her hafta saraya giderim, Döne Hatun'la konuşurum.
- Deme ana? Ana şu işi yap, sana avuç avuç altın vereyim.
- Kocakarı kalktı:
- Sen tasalanma oğlum. Döne'yi kandırırım. Buraya gönderirim. Gerisi sana kalmış, deyip ıktı.
- Köroğlu kocakarıya gvenmemekle birlikte, heyecanla sonucu beklemeye başladı. Kocakarı, kendi gibi bir kocakarının evine gitti. Bir macun hazırladı. Aynanın karşısına geçip, yüzünün aparlarını doldurdu. Kaşlarına rastık çekti, yanaklarına allık sürdü. İki tel zülfünü kıvrıp yanağına düşürdü. Geyindi, guşandı. Evinin yolunu tuttu. Kapıyı vurdu. Köroğlu merdivenleri gepir gpr indi. Kapıyı açtı. Karşısında ızarlı, yüzü duvaklı bir gadın duri:.
- Ben Benli Döne'yim, dedi gadın.
- İçeri buyur Döne Hatun.
- Kadın eve girdi. Köroğlu baktı ki kadın evin yabancısı değil. Kendi evi gibi merdivenleri rahat rahat ıhi:. Köroğlu şüphelendi. Bu kadın Döne olsa bu eve bu gadar alışkın olamazdı. Yukarıya ıktılar. Hasan baktı ki Köroğlu bir kadınla geliyor, kendi kendine "Ulan ne şanslı kulmuş bu Köroğlu. Aradığı kız ayağına geldi!" diye düşündü. Dedi ki:
- Köroğlu, Allah muhabbetinizi artırırsın. Allah mutlu etsin.

Köroğlu, adının söylenmesine kızdı. Ters ters Hasan'a baktı. Hasan, korkusundan bir köşeye sindi. Köroğlu ile kadın bir odaya girdiler. Köroğlu merakla kadının duvağını açtı. Bir de ne görsün... Süslenmiş bir yüzle kocakarı karşısında değil mi? Öfkeyle ağzına geleni saymaya başladı:

-Bre galtak! Biz senin oyuncağın mıyız? Bize niye oyun oynarsın şarmıta?⁶⁰ bizi bu kadar enayi mi sandın? Seni tanıyamayacak kadar kör müyüz sani:n? Yayla adamıyız dedik diye ahmak mı sandın bizi?

Köroğlu esti, gürlledi. Kadını odaya hapsedti. Hasan baktı ki Köroğlu'nun suratı bir karış sallani:. Sordu:

-Ne oldu Ağa'm? Bir şey mi var?

-Var ya Hasan, şu sazımı ver bakalım. Hasan sazı getirdi. Köroğlu, on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını aldı. Görelim ne söyledi:

*Karının dişleri kovuk
Buruşuk yüzleri soluk
İki horuz altı tavuk
Günde beş kayganası var*

*Karı geldi aldatmaya
Gönlümü elde etmeye
Kız olup hizmet etmeye
Karının başka nesi var*

*Bir kaz bir tavuk sürüsü
Var mıdır bundan gerisi
Dibi yok vardır yarısı
Bir sandık bir tablası var*

*Karı deyince sözlenir
Gelin deyince nazlanır*

---

60 Şarmıta: Kötü kadın. Aralık kadını.

*Önünde karpuz gizlenir
Ardında tophanesi var*

*Köroğlu'm der Hasan n'olmuş
Lahana yaprağı dolmuş
Süslenmiş de cazı olmuş
Seni beni çarpası var*

Sonra dilden söyledi Köroğlu:

-Yaa, işte böyle Hasan. Karı gitmiş süslenmiş, bize kendini Döne diye yutturacak. Ulan Hasan, senin suratından ahmaklık akıyor ama benim suratımda da ahmaklık işareti var mı?

-Yok Ağa'm. Yiğidi öldür hakkını ver demişler, senin gözlerin fıldır fıldır dönü. Belli ki kafanda kırk dilki dolaşı, gırhınıñ da guyrukları birbirine değmi. Ahmaklık ne demek...

Köroğlu Hasan'a ses etmedi. Şehri gezmek için sokağa çıkmak üzere hazırlandı. Hasan'a gerekli talimatı verdi:

-Hasan!

-Buyur Ağa'm!

-Oda kapısına sırtını dayayıp oturacaksın. Dahası, uykun gelirse kapının önünde uyu ki, kapı açılmasın. Bu kocakarlarda dek dolap çok olur, sakın kanma. Sakın elinden kaçırma. Sonra gider, saraya söyler, ikimizi de yakalatır. İkimiz de zindanlarda çürürüz.

-Aboov! Allah göstermesin Ağa'm. Tövbe, tövbe.

Köroğlu şehri gezmeye çıktı. Önce, sorup sarayı buldu. Saray, yüksek duvarlı bir yerdi. Kapısında çifte nöbetçi bekli:di. Sarayın etrafında ne kadar dolaştıysa da, duvarlar yüksek olduğundan hiç kimseyi göremedi. Varıp bir gayfeye oturdu. Gönüşulanları dinlediyse de yeterli bilgiyi elde edemedi. Düşündü daşındı. Döne ile nasıl karşılaşacaktı? Ne kadar gafa yorduysa da çihar yol bulamadı. Yeniden kocakarının evine yollandı. Kapıyı omuzlayıp açtı. Yukarıya çıktı. Hasan, kapının önünde oturuyordu.

-Yaramaz bir şey var mı Hasan?

-Yok Ağa'm.

-Kocakarı içeride değil mi?

-İçeride Ağa'm.

-İyi. Kalk bakalım Hasan.

-Buyur Ağa'm.

-Yiyecek bir şeyler hazırla da karnımızı doyuralım.

-Pekey Ağa'm.

Hasan kalktı. Bir çuval bulup sokağa çıktı. Kenar bir semt olduğu için sebze bahçeleri yakındı. Bahçeciye çuvalı uzattı:

-Şuna on okka patlıcan, üç okka soğan, bir okka sarımsak, üç okka patates, iki okka fasulye, yedi okka domates, altı okka kabağ, beş top tere, üç top maydanoz doldur, dedi.

Bahçeci, istenilenleri doldurdu. Hasan, parasını verip çuvalı sırtladı. Eve gelirken, gasaptan iki okka et aldı. Evde kocakarının bir mahsere kazanı varmış. Çuvalı kazana boşalttı, eti de koydu. Üzerine su doldurdu. Kazanın altını yaktı. Su kaynayınca, kazanın başına geçti. Eline bir çomça alıp, suyun yüzüne çikana vurmaya başladı. Biraz sonra kazandaki etle sebzeler sıcağın değil de, Hasan'ın çomça ile vurmasından lâpa gibi oldu. Hasan yemeğin tuzunu, biberini attı. Ekmek tablasından, yirmi tane yufka ekmek suladı. Üzerlerini, sofraya beziyle örttü. Yemeğin biraz soğumasını, ekmeğin yumuşamasını bekledi. Sonra varıp Köroğlu'na haber verdi:

-Yemek hazır Ağa'm...

Köroğlu aşağıya indi. Bir de baktı ki, Hasan'ın yaptığı yemek yenecek gibi değil:

-Şu yemeği teşte çek bakalım Hasan! Dedi.

Hasan, ahırdan bir teşt buldu. Mahsere kazanındaki yemeği teşte döktü. Köroğlu'nun niyeti başkaydı:

-Sıcak mı Hasan?

Hasan bir yufka ekmeği dörde katladı. Yemekten, bu ekmekle bir sokum yapıp ağzına attı. Yalamadan yuttu:

-Sıcak değil Ağa'm.

-Fazla mı soğumuş yoksa?

Hasan bir ekmeği daha dörde katladı, yemekten bir sokum daha aldı:

-Fazla soğuk değil Ağa'm. Tam yenecek durumda.

Köroğlu:

-Tuzu nasıl olmuş?

Hasan aslında tadına bakıyordu ama her defasında bir koca yufka ve bir küçük tabak kadar yemeği midesine endiri:di.

-Tuzu iyi Ağa'm. Çok güzel olmuş.

-Acısı nasıl?

Hasan bir sokum da yemeğin acısına bakmak için aldı:

-Acısı da iyi Ağa'm!

Köroğlu "Acısı nasıl, ekşisi nasıl?" diyerek yemeği Hasan'a birtirtti. Hasan'ın karnı doyunca aklı başına geldi. Bir de baktı ki Köroğlu'na yiyecek kalmamış:

-Aman Ağa'm, dedi, gusura bakma. Seni aç bırakmışım. Gözünü sevdiğim Ağa'm, insan "Bana da ayır!" demez mi? Bak unutmuşum işte. Tüh! Seni aç bıraktık.

-Üzülme Hasan. Sen doydun ya ona bak. Beni düşünme sen.

Köroğlu hazırlandı. Kocakarını elinden kaçırmaması için Hasan'a tembih etti. Hem yemek yemeye hem de Döne ile karşılaşmak için çıkar yol bulmaya sokağa çıktı

***

Köroğlu Beyşehir'nde dört döne dursun, alalım haberi Dellek Deli Hasan'dan:

Hasan yukarıya çıktı. Kocakarının kaçıp kaçmadığına baktı. Sonra kapının önüne bağdaş kurup oturdu. Geçmişini ve şimdiki hayatını düşündü. Hamamda tellaklık yaptığı günleri hatırladı. En sonunda, şimdi daha rahat olduğuna karar verdi. "Ağası yiğit olanın sırtı yere gelmez." dedi. "Eee, benim Ağa'm da yiğit. Gel Hasan'ın keyfi gel." Hasan bu keyifle elini kulağına attı. Bakalım ne söyledi:

Ben ezelden dellek idim
Şükür benim bu günüme
Dellek gelmiş gider idim
Şükür benim bu günüme

Köroğlu'na asker oldum
Serçe idim şahan oldum
Uyuz idim yavuz oldum
Şükür benim bu günüme

Bir elimi yağa attım
Bir elimi bala attım
Yaşa benim aslan aklım
Şükür benim bu günüme

Çamlıbelde dengim buldum
Aç kurtlarla ahbap oldum
Bezirgâna zorbaz oldum
Şükür benim bu günüme

Hasan der ki var umudum
Birgün binbaşı olurum
Köroğlu'ndan ders alırım
Şükür benim bu günüme

Deyip bağladı. İçeriden kocakarı aldı. Bahalım ne dedi:

Kadir Mevlâm ne de güzel ses vermiş
Aygır kişnemesi aygır Hasan'ım
Boyunu posunu övmüş yaratmış
Yiğitler içinde aslan Hasan'ım

Bir öğün yemeye yetmez bir davar
Kolları çınar da kuluncu duvar

*Kovalarsa tutar, tutarsa boğar
Kırk yiğide bedel aslan Hasan'ım*

*Karı der ki ben dünyama doymadım
Şu yalan dünyada murat almadım
Nice yiğit gördüm, böyle görmedim
Köroğlu'ndan yiğit aslan Hasan'ım*

Hasan'ın içi bir hoş oldu. Övülmek kimin hoşuna gitmez? Kocakarının Hasan'ı övmesi de Hasan'ı gevşetti, yumuşattı. Hasan'ın ağzının seli akmaya başladı. Kulakları karıdaydı. Karı içeriden dedi ki:

-Yiğit Hasan. Şu kapıyı azıcık aç da gönlümün sıkıntısı gitsin.

Atalar boşuna dememiş. "Karnı doyan âdemin aklına uçkuru düşer." diye. Hasan'ın da karnı doyunca, gönlü kımıldanmaya başladı. Köroğlu'nun korkusunu unuttu. Kocakarıya kapıyı açtı.

-Gel bakalım. Amma kaçmak yok ha!

Kadın dışarıya çıktı:

-Senin gibi yiğidin önünden kim kaçabilir? Sonra neden kaçayım?

Hasan iyice keyiflenmişti. Kocakarı ise, Hasan'a güzel sözler söylemeye devam ediyordu.

-Senin gibi güzel yüzlü, güzel huylu yiğitlerden kim kaçır ki ben kaçayım. Üç sefer dünyaya gelsem, üçünde de sana varırdım.

Hasan:

-Yani ben bu kadar yahişıklı mıyım?

-Yakışıklısın ya...

-Yani ben o kadar yiğit miyim?

-Yiğitsin ya...

Kocakarı övdükçe, Hasan'ın gözleri süzüli:di. Kadın elini attı. Hasan'ın, poşusunun altından çıkan perçemini sevdi, yanağını okşadı. Hasan'ın aklını başından aldı.

***

Biz alalım haberi Köroğlu'ndan:

Köroğlu dışarıya çıkınca, ilk işi bir şeyler yemek oldu. Sonra yolu saraya vurdu. Etrafında dolaştı durdu. Sarayın duvarlarının aşılacağı yoktu. Her yanda nöbetçi vardı. Döne'nin yanına nasıl girebileceğini düşündü. Aklına bir çare gelmi:di. Ne edeceğini ne yapacağını şaşırıldı. Böyle gederse, Döne'nin yüzünü bile görmeden geriye dönmek zorunda kalacaktı. Bu ise, Köroğlu için ölümden beterdi. Koca Köroğlu, bir güzelin gönlünü edemez miydi? Kaledekilerin yüzüne nasıl bahardı? Gözleri fırıl fırıl dönerek saraydan uzaklaştı. "Bu günlük bu kadar..." diyerek, kocakarının evinin yolunu tuttu.

Yolda bir falcıya rastladı. Adamın başında bir molla sarığı, sırtında eski bir cübbe, goltuğunun altında gara gaplı bir kitap vardı. Köroğlu varıp selâm verdi:

-Selâmünaleyküm!

-Aleykümselâm oğlum.

-Baba sen falcı mısın?

-He ya! Falcıyım.

-İyi fal bakar mısın?

-Öfff! Hem de nasıl? Yitik bulurum. Baht açarım. Sevdalı gavuştururum. Hangi gızın kısmeti hangi yiğitteyse bilirim. Evel Allah sonra hüddamlarımın sayesinde, elimden uçan kaçan gurtulmaz.

Köroğlu ayağına gelen fırsatı kaçırmadı:

-Benim bir bacım var...

-Eee?

-Yaşı geçti ama gismetlisi çıkmadı.

-Eee?

-Şunun da bir falına bakar mısın?

-Bakarım ya! Sebebi neyse bulurum. Üç aya kadar nişan da yaparsınız, düğün de...

-Buyur gidelim baba, evimiz şu yanda.

Köroğlu ile falcı, kocakarının evine geldi. Köroğlu falcıyı içeriye aldı. Hengeyledi, hüngeyledi, yumruğunu falcının tepesine

hıngeyleyince, falcı gürpeden yıkıldı. Olayı merdivenden gören Dellek Deli Hasan, çılgığı bastı:

-Ulan sende Allah gorhusu yok mu? Eliñ zavallısından ne isti:ñ? Onu öldürmekle eliñe ne geçecek? Utanmaz ahlaksız herif!

Köroğlu:

-Sus lan, sus! Öldürmedim oğlum, bayılttım. İki, üç gün burada tutacağız, sonra bildiği yere gitsin.

-Ya askerler gelirse? İkimiz de zindanda çürürüz. Köroğlu kızdı:

-Dırdır etme lan! Kes sesini! Askerler de gelirse gelsin! Yanında Koç Köroğlu varken kimden korkacaksın?

Hasan baktı ki Köroğlu sinirlenmiş. Hemen sesini kesti:

-Tamam Ağ'am, tamam. Senin dediğin olsun.

-Hah şöyle! Sen bilirsin dedin mi, değirmende döğüş olmaz! Gel bakalım buraya!

Hasan sandı ki Köroğlu kendisini dövecek. Yalvarmaya başladı:

-Aman Ağ'am, ben ettim sen etme. Affetmek büyüklüğün şanımdan...

-Ulan oğlum, bir şey yapmayacağım. Gel de yardım et.

-Pekey Ağ'am. Geli:m.

Hasan seğırtti geldi. Falcının elbisesini soydular. Kitabını aldılar. Adamın ellerini, ayaklarını bağlayıp ahıra hapsettiler. Köroğlu yukarıya çıktı. Kocakarıya dedi ki:

-Sen sahiden Döne Hatun'u tanır mısın?

-Vallahi tanırım.

-Saraya girer çıkar mısın?

-Hem de istediğim zaman...

-O halde beni dinle! Şimdi, doğru Döne'nin yanına varacaksın, "Benim Şam'da bir oğlum vardı... Ohumuş, derin falcı olmuş. Göndereyim de senin falına baksın." diyeceksin.

-Peki. Gider derim.

Köroğlu Kocakarıya gözdağı verdi:

-Gider bu kadarını Döne'ye söylersen, sana bir avuç altın veriririm. Yook gider bizi ele verirsen, ölümlerden ölüm beğen. Şehir dışında yirmi bir bin askerim var. Seni parça parça ettiririm.

Kocakarı korktu. Doğru Döne'ye gitti. Durumu anlattı. Böyle böyle dedi. Döne:

-Benim falıma da bahar mı? Diye sordu.

-Aman hanımcığim, senin falına bakmasın da kimin falına baksın. O nasıl söz. Çarşıda işim var. Sen iki asker gönder de oğlumu alıp getirsinler. Kocakarı çıktı. Döne iki asker gönderdi.

***

Askerler kocakarının evine gelmekte olsun, biz alalım haberi Köroğlu'yla Hasan'dan:

Köroğlu, beyaz bir takma sakal yaptı. Cübbeyi sırtına, sarığı başına giydi. Gara gaplı kitabı goltuğunun altına alıp, beklemeye başladı. İki asker kapıyı vurunca Hasan'ın ödü goptu:

-Ben sana demedim mi? Elin adamını bağlayıp ahıra hapsedtin. Aha askerler geldi. Ne diyeceğiz şimdi? Canımızı nasıl kurtaracağız?

Köroğlu sordu:

-Askerler kaç kişi?

-İki.

-Ulan ahmak Hasan. Bu kocakarı bizi ele verdiyse, goca Köroğlu'nu yakalamak için iki asker mi gönderirler? Eğer iş tersine gitseydi buraya bir alay asker yığılırdı.

Hasan bu kadarını düşünememişti:

-Haklısın Ağ'am, dedi.

Köroğlu:

-Birazdan kocakarı gelecek. Sakın dışarıya bırakma, dedi. Kocakarı kısmının ağzı gevşek olur. Sırrımızı orada burada konuşur. Ben gelinceye kadar falcıyı da kocakarıyı da sokağa bırakma. Atların yemlerini sularını ver, tımarlarını unutma.

-Pekey Ağ'am. Köroğlu kapıyı açtı:

-Buyurun ağalar?

-Falcı sen misin?

- Benim... Buyurun?
-Seni Döne Hatun isti.
-Hay hay! Hemen geli:m.

Köroğlu, dakma sahalını sıvazlaya sıvazlaya yola koyuldu. Yol boyunca, düzenin birini yaptı, birini bozdu. Saraya vardıklarında, askerler Köroğlu'nu bir adama teslim etti:

-Döne Hatun Falcı Baba'yı emretmiş, Falcı Baba'yı hareme götür!

Meğer adam, sarayın zindancıbaşıymış. Yolda Köroğlu'na dedi ki:

-Falcı Baba, Döne Hatun sana, "Benim gısmetim kimde?" diye sorar. Sen de "Kızım senin gısmetin zindancıbaşında." dersin, dile benden ne dilersen.

-Olur olur da... Ya bana kızarsa?

-Ben gerekeni yaparım.

-Peki.

-Falcı Baba, aman bu laf aramızda galsın ha!

-Olur oğlum. Biz sır küpüüz. Sen tasalanma.

Köroğlu kızlar konağına girdi.

Konağın gapısında iki kız, Köroğlu'nu karşılayıp sorguya çekti:

-Hoca Efendi ne geziyorsun burada?

-Ben falcıyım kızım. Döne Hanım emretmiş, geldim.

-Haa, o falcı sen misin? Biraz bekle de haber verelim.

Köroğlu dakma sahalını sıvazlaya sıvazlaya bekledi. Az sonra kızlar geri geldi:

-Döne Hanım seni bekliyor Falcı Baba! Dediler.

-Sağolun yavrularım. Bahtınız ağ ola inşallah.

Kızlar gülüşürken, Köroğlu Kızlar Konağı'na girdi. Cariyeler Köroğlu'nu, Döne'nin olduğu salona götürdü. Köroğlu, Çamlıbel'de resmini görüp tutulduğu kızı görmenin heyecanıla sabırsızlandı. Salona girdi ki, ortaya bir perde germişler, Döne de perdenin arhasında kendini bekli. Ne Döne Köroğlu'nu görür: ne de Köroğlu Döne'yi... Yalnız birbirlerinin seslerini

duyabili:ler.

-Hoş geldin Falcı Baba.

-Hoş bulduk gızım.

-Falcı Baba seni yordum. Gusura bakma. Bir de benim falıma bahar mısın? Benim gısmetim hangi yiğit, öğrenmek istim.

-Hay hay gızım.

Köroğlu yer minderine oturdu. Gara gaplı kitabın sayfalarını çevirmeye başladı. Sonunda:

-Gızım, sen perdenin bir yanında, ben bir yanında, böyle fal bahılmaz. Hüddamlarım gelmi;, başa yardımcı olmi:ler. Sen benim gızım sayılıñ, şöyle yanıma gel.

-Olmaz Falcı Baba. Nâmahremsin, gelemem.

-Hiç olmazsa eliñ göster.

Döne elbisesini koluna kadar sıyırdı. Elini bileğine gadar gösterdi. İnce uzun parmakları, narin bileği, kar gibi beyaz cildi Köroğlu'nu mestetti. Bir anda eli sazına gitti. "Tınnn!" diye bir ses çıktı. Döne:

-Falcı Baba sazın da mı var senin? Diye sordu.

-Var ya gızım... Bu falcılık zor iş... Kimine dilden, kimine telden anlatmak lâzım. Senin falına da telden bakmak lâzım.

-Bak bakalım. Ha dilden, ha telden... Falım çıksın da...

Köroğlu, on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını çıhardı. Döne'nin falına bakmaya başladı. Görelim ne söyledi:

Selâm verdim selâm almaz

Selâmın kadrini bilmez

Ellerin terkime gelmez

Ben terkime alam seni

Döne gızdı:

-Bu nasıl fal Falcı Baba? Yaşın yetmiş işin bitmiş. Ayıp değil mi bana laf dokunduri:n?

Cariyeler bile, Köroğlu'na kızıp homurdanmaya başladı. Köroğlu:

-Dur hele kızım, gafamı garıştıрма. Dedim ya bu falcılık zor iş, sabredeceksin.

Köroğlu bir daha aldı:

*Hubluğuna yok bahane
Gözlerin benzer şahane
Menendin gelmez cihane
Güzel bilir âlem seni*

Döne dedi ki:

-Falcı Baba beni öv demedim, falıma bak dedim. Gısmetim kimdeymiş öğrenmek isti:m. Haydi, göster sanatını.

Köroğlu, Döne'nin yanındaki cariyelerden dolayı açık konuşami:di. Rahat değildi. Çamlıbel'den söz ederek Köroğlu adını çağrıştırmak isteğiyle bir daha aldı:

*Güllüdür Çamlıbel dağı
At üstünde yiğit tavı
Falcının birinci avı
Ben kendime alam seni*

Deyince Döne iyice gızdı:

-Falcı Baba, Falcı Baba! Diline sahip ol, çizmeyi aşma!

Köroğlu bir kez daha aldı:

*Bak güzelin dalgasına
Can dayanmaz cilvesine
Sen Falcı'nın odasına
Ben odama alam seni*

Döne el çırpıp, iki asker çağırđı:

-Atın şunu zindana! Diye bağırđı. Bu edepsiz falcıyı gözüm görmesin!

Köroğlu içinden, "Eyvah!" dedi. Köroğlu gerçi bu iki asker-

den kurtulabilirdi. Birine bir yumruk, ötekine bir depik vurdu mu, ikisini de saf dışı ederdi. Kaçmaya kaçardı ama o zaman Döne'nin yanına bir daha yaklaşmazdı. Eli boş Çamlıbel'e dönmekse, heç işine gelmi:di. Döne'siz dönerse beylere rezil olurdu. Köroğlu'nu yaha paça götürüp zindana attılar. Biraz sonra zindancıbaşı geldi. Heyecanlıydı. Fal sonucunu öğrenmek isti:di.

-Ne oldu Falcı Baba?

Köroğlu hemen lafi çevirdi:

-Ne olsun yavrum? Senin kısmetin Zindancıbaşı'nda dedim, beni buraya hapsettiler. Dilim tutulsaydı da demeseydim.

Zindancıbaşı:

-Sen hiç tasalanma Falcı Baba. Ben burada seni guş sütüyle beslerim. Durumun iç yüzünü kimseye anlatma. Seni buradan çıkarmanın bir yolunu bulurum. Hele birkaç gün geçsin...

Zindancıbaşı sözünü tuttu. Mevsimin turfanda meyve rinden her gün bir sepet getirmeye başladı. Birkaç gün içinde, Köroğlu'nun bulunduğu oda çeşit çeşit meyvelerle dolup taşmaya başladı. Aradan birkaç gün daha geçti. Köroğlu, kız sesleri duyarak toparlandı. Arada bir Döne'nin sesi de duyulur olmuştı. Demek ki Döne Hanım cariyeleri ile bahçeye oyun oynamaya enmişti. Köroğlu dakma sakalını sıvazlayarak:

-Güzeel! Dedi. İşte fırsat düştü.

Meğer zindanın arkasındaki bahçede kızlar top deynek oyni:miş. İçlerinde bir topal kız vardı. Topa en hızlı o vururdu. Topal kız "Hıh! " deyip topa vurunca, top yıldırım gimi uçup, zindanın penceresinden içeriye düştü. Köroğlu hemen cübbesini yere serdi. Üstüne bağdaş kurdu. Doksan dokuzluk tesbihini çıkardı. Gara gaplı kitabını açtı. Fosur fosur ohumaya başladı. Ohi: üfli:, arada bir de hüddamlarıyla⁶¹ konuşı:di.

-Eyyy hüddamlarım, cinlerim, perilerim! Beyşehrini yıkmayın haaa! İçinde Benli Döne var!

Topu almaya gelen kızlar Köroğlu'nun sesini duyunca pence-reden baktı. Hayretler içinde kaldılar. Hemen Döne'ye haber

---

61 Hüddam: Üç harfli hizmetkâr.

verdiler:

-Döne Hanım, Döne Hanım... Sen yanlış iş yapmışsın.

-Niye?

-Zindana attığın o falcı var ya, gerçekten yüzü nurlu bir adammış. Zindanı görse, çeşit be çeşit meyvelerle dolmuş. O zindan sanki cennetten bir köşe olmuş. Falcı Baba oturmuş, cinlerle, perilerle, hüddamlarla konuşuyor. Gerisini sen bilirsin...

Döne şaşkınlıkla ve yanlış iş yapmanın verdiği korkuyla zindanın penceresine yanaştı. İçeriye baktı. Köroğlu'nun arkası dönüktü ama kızların pencerede olduğunu biliydi. Daha bir iştahla ohi:p üfleme, tespah çekme, görünmez askerleriyle konuşmaya başladı. Sanki görünmez askerleri "Emret bu şehri yıkalım, taş üstünde taş bırakmayalım!" di:ler, Köroğlu da Döne'nin yüzü suyu hürmetine şehri kori:di:

-Eyyy hüddamlarım! Sakın bu şehre dokunmayın! Sakın bu şehri yıkmayın! Çünkü içinde Şirin Döne var. Eyy hüddamlarım! Döne Hanım bir hata yaptı, ben bağışladım, siz de bağışlayın. Sakın bu şehre zarar vermeyin!

Döne pencereden çekildi:

-Aman kızlar, ben ne yapmışım, ne büyük günaha girmişim... Tez Zindancıbaşı'na söyleyin, şu falcıyı hemen bana göndersin.

Döne üzüntü içinde Kızlar Konağına koştu.

Zindancıbaşı Döne'nin emrini duyunca sevindi. Şöyle düşündü: bu Falcı Baba, Döne Hanım'a "Senin kısmetin zindancıbaşında..." demişti. Döne de kızıp, Falcı Baba'yı hapsedmişti. Şimdi Falcı Baba'yı çıkarmak istediğine göre, acaba beni kocalığa kabul mü edecek? Sevinçle zindana vardı:

-Falcı Baba gözün aydın! Döne Hanım seni görmek isti:miş, dedi.

-Sağol oğlum. Eee, bizim de burada içecek suyumuz varmış. İçtik, gedi:k.

-Falcı Baba...

-Ne var oğlum?

-Amanı bilir misin Falcı Baba? Döne Hanım “Kısmetim kimde?” diye sorarsa ne olur “Zindancıbaşı’nda...” de, olur mu?

Yalanı su gibi içen Köroğlu dedi ki:

-Gene beni zindana atarsa? Oğlum bana yalan gelmez. Ne zaman bir yalan söylesem başıma bir belâ gelir.

-Aman Falcı Baba! Döne Hanım yumuşamışken peşini bırakmayalım. Aha sana bir avuç altın.

Köroğlu altınları cebine attı:

-Olur, olur. Bir çıkar yol buluruz, dedi.

Zindancıbaşı, Köroğlu’nu Kızlar Konağına getirdi. Cariyelere teslim etti. Cariyeler Köroğlu’nu yine aynı salona götürdü. Döne daha önce olduğu gibi yine perdenin arkasındaydı. Üzüntülü bir sesle konuştu:

-Falcı Baba bir gusur işledik, bağışla...

-Bağışlamak Allah’dan kızım. Kul kusur işler, Sultan bağışlar.

-Bilemedik Falcı Baba. Senin böyle biri olduğunu bilsem zindana atar mıydım?

-Olur böyle şeyler kızım. Biz böyle olayların ardına düşmeyiz.

-Eee Falcı Baba, benim falıma bir daha bakar mısınız?

-Bakayım kızım, bakayım da, senin falın çok bulanık çıhi:. Yaşlandım gözlerim iyi seçemiyor. Senin falına yalnız bakmam gerekiyor. Şu hanım kızlara söyle dışarıya çıksınlar.

Döne el çırpı, kızlar dışarıya çıktı. Köroğlu:

-Sen benim kızım yaşındasın Döne Hanım, dedi, şu perdenin ardından çık da bulanıklık geçsin.

-Olur mu Falcı Baba?

-Olur ya kızım. Biz bu dünyadan elimizi eteğimizi çekeli yıllar olmuş. Yaşımız yetmiş işimiz bitmiş...

Döne perdeyi sıyırdı. Salonu bir anda Döne’nin güzelliği doldurdu. Dönenin saçları uzun ve kömür gibi siyahtı. Kaşları yay gibi eğiydi. Gözleri fincan gibi iriydi. Yanağında bir çift ben vardı. Burnu fındık gibi küçüktü. Dudakları Bertiz kirazı gibi kıpkırmızıydı. Güldükçe, dişleri sedefler gibi parlı:di. Gerdanı

gar gibi beyazdı, gara üzüm yutsa boğazından aşarken görünürdü. Boyu selvi gibi uzundu, endamlıydı. Beli incecikti. Uyumlu, alımlı, nazlı mı nazlı bir dilberdi. Köroğlu sonunda Çamlıbel'deki resmin aslını görebilmişti. Omzundan sazını çıkardı. O aşk ile bakalım ne söyledi. Aldı Köroğlu:

*Nazlım salımp gezersin
Dertli bağırmı ezersin
Beyaz kâğıda benzersin
Yazar m'ola kalem seni*

Döne'nin güzelliğini, beyazlığını, hayranlıkla anlatmaya başladı. Bir daha aldı:

*Hazinem kapısın açam
Cümle malım alam saçam
Çare budur alıp kaçam
Böyle bilsin bilen seni*

Köroğlu sazın tellerinde uzunca bir zaman gezindi. Son sözü söylemekte ikirciklendi. Mızrabın tellerinde gezinişi uzayınca Döne sabırsızlandı:

-Ne oldu Falcı Baba? Bu gadar mı? Diye sordu.

Köroğlu:

-Kızım, kısmetinin kimde olduğunu gördüm. Yiğit mi yiğit, şahbaz mı şahbaz, heybetli mi heybetli bir kısmetini var. Allah seni ona yazmış.

-Kimmiş Falcı Baba?

-Kızım söylerim ama canın sıkılır da beni yine cezalandırır-sın diye gorhi:m. Eyisi mi hiç söylemi:m. Ne sen fal baktırmış ol ne ben fal bakmış olim.

-Söyle Falcı Baba! Söz veri:m ceza yok. Döne söz verdi mi dutar.

-Peki kızım. Boynumda vebal galmasıñ.

Köroğlu sazına yumuldu. Kesik makamdan söyledi... Bakalım ne söyledi:

*Gonca güller gibi harsın
Bülbül gibi ah ü zârsın
Koç Köroğlu'na ayarsın
Böyle yazmış Yazan seni*

Meğer Döne, Köroğlu'nun yiğitliğini duydukça içten içe hoşlanırmış. Köroğlu'na ganı gaynarmış. Falcı kendisine "Koç Köroğlu'na ayarsın/Böyle yazmış Yazan seni" deyince:

-Hah! Bildin işte, dedi. Gerçekten iyi bir falcıymışsın. Benim gönlüm Köroğlu'nda, dedi.

Köroğlu merakla Döne'nin tepkisini beklidi. Döne'nin bu lafı üzerine ayağa kalktı. Yüzündeki dakma sahalı sıyırdı:

-Ben de Köroğlu'yum Döne, dedi. Seninle görüşmek için bu gılığa girdim.

Döne ile Köroğlu bir zaman bahıştılar. Biri yahışıklı ve yiğit, öteki güzel ve nazlı idi. Köroğlu:

-Gel seni Çamlıbel'e götürüyüm. Çamlıbel'in sultanı ol, dedi.

Döne düşündü:

-Olmaz Köroğlu, el âlem ne der sonra? Vezirler istedi varmadı da, bir eşkiyaya vardı, derler. Seninle gidersem, gardaşlarım üzüntülerinden ölür. Seninle gedemem.

Köroğlu:

-O zaman ben de seni kaçırayım, dedi. Gaçtı demezler, kaçırıldı derler.

-Bak o olur... Yarın, zindanın arkasındaki bahçede kızlarla top deynek oynayacağız. Sen duvarın dibine gel. Bir bahane ile beni kaçır.

-Olur...

Köroğlu, Benli Döne'den ayrıldı. Dakma sahalı daktı. Sazını omzuna vurup konaktan çıktı. Önce tıraş oldu. Saçına, sahalına bir düzen verdi. Bıyığını koçboynuzu gimî gıvırıp, al yanağına oturttu.

Köroğlu eve dönünce Hasan'ı çağırdı:
-İş tamam Hasan, dedi. Döne'nin gönlünü ettim. Yarın gideceğiz. Hazırlığa başla.
Hasan ağırdan aldı:
-Benim çok eyi yerim var. Siz güle güle gidin. Allah ne muradınız varsa versin, dedi.
-O nasıl söz Hasan? Sen bizimle gelmi:n mi?
-Yook! Ne işim var Allah'ın dağında? Ben burda kalacağım.
-Oğlum hani seni binbaşı yapacaktım?
-Vazgeçtim. Ben evleni:m.
-Kiminle?
Hasan kocakarının olduğu odayı işaret etti.
-Yukarıdakiyle...
Köroğlu birden parladı:
-Ulan Hasan, onun ahı getmiş vahı galmış. Ağzında diş yok. Yüzü lahana yaprağı gibi çapar çupar olmuş. Onun nesiyle evleneceksin?
Hasan, kocakarı ile mercimeği fırına vermişti bile:
-Gönül kimi severse güzel o, demişler.
-Demişler de... Davul bile dengi dengine, demişler.
-İşte o da benim dengim.
-Dengin değil Hasan. Sen maşallah tığ gibi delikanlısın. Onun beli bükülmüş semer tahtası gibi olmuş. O kocakarı, hiç senin gibi bir yiğidin dengi olur mu? Haydi hazırlığa başla.
-Yok Ağ'a. Hiç üsteleme. Ben hayatımdan memnunum.
Köroğlu Hasan'a söz verdi.
-Benim emmimin bir kızı var. Onu sana vereyim.
Hasan, kocakarıya kendini kaptırmıştı:
-Hayır Ağ'am, dedi, olmaz! Ben sevdiğimden vazgeçmem.
Köroğlu baktı ki olacak gibi değil, dört parmak enindeki kan-cık katır sidiğinden su verilmiş Kirmânî gılcını sıyrdı:
-Ulan ya gelirsin ya şimdi kelleni keserim! Deyince, Hasan birden gevşedi.
-Gelmeye gelmezdim de hatırın için geli:m, dedi.

Hasan'ı getmeye razı eden Köroğlu ahıra girdi. Atları inceledi. Kırat bağlı durmanın kızgınlığıyla eşine eşine yeri bir arşın oynamıştı. Nalları iyice aşınmıştı. Köroğlu, Kayseri eşşegi gibi boyanmış Kırat'a bindi. Bir nalbant aramaya çıktı.

Köroğlu Kırat'ı her nalbanta nallatmazdı. Onun için Çamlıbel'de özel nalbant barındırır. Ama Beyşehir gibi yabancı bir yerde tanıdığı nalbant yoktu. Çarşıda hanlara, nalbant dükkânlarına şöyle bir göz gezdirdi. Sonunda istediği gibi bir nalbant buldu. Bu nalbant, tezgâha dayanmış duruyordu. Kafası kümbet gibiydi. Alnının çatı bir garıştı. Bıyığı gergedan boynuzu gibiydi. Kolları yedi yaşlı çınar dalları gibiydi. Göğsü daraba tahtası gibiydi. Nalbantın baba yiğitliği Köroğlu'nun hoşuna gitmişti. İçinden, "Şöyle bir yoldaşım olsa, Allah'dan daha bir şey istemem." diye düşündü. Varıp selâm verdi:

-Selâmünaleyküm usta!

Usta, yaslandığı tezgâhtan doğruldu. Saygılı bir şekilde toparlandı:

-Aleykümselâm! Diye karşılık verdi. Nalbantın, edepli bir şekilde toparlandıktan sonra selam alması, Köroğlu'nun gözünden kaçmadı.

-Usta, bizim atın nalları eskimiş. İyi nalın var mı?

-Bulunur arhadaş. Buyur otur. Gayfe, nergele, ne içersin?

-Sağ ol! Sen atıma eyisinden bir geyim nal⁶²getirirsen hepsinden ikrama geçer.

Nalbant, raftan bir geyim nal getirdi. Köroğlu nalları aldı, dördünü de teker teker büküp dükkânın bir köşesine attı:

-Daha iyisi yok mu? Diye sordu.

Nalbant, bir geyim nal daha getirdi. Köroğlu onları da büküp, dükkânın başka bir köşesine attı. Böylece Köroğlu yedi geyim nalı büküp, beğenmedi. Sonunda nalbant, arıstakta sakladığı dedesinden kalma bir geyim nal getirdi:

-Şu nasıl arhadaş? Hoşuna gider mi? diye sordu.

Köroğlu nalları aldı. Ne kadar uğraşıysa da bükemedi:

---

62 Bir geyim nal: Dört adet nal.

-Hah! Benim atıma böyle nal yakışır, dedi. Bunları kullan. Usta hani senin çırağın?

-Ne çırağı?

-Atı yalnız mı nallayacaksın?

-Ben atları tek başıma nallarım.

-Usta, benim atım her ata benzemez. Gücün yetmez ha!

Nalbant bıyık altından güldü. Hazırlığını gördü. Koca Kırat'ı koyun yatırır gibi sırtüstü yatırdı, dört ayağını bir araya getirip bağladı. Köroğlu, bu olağanüstü güç karşısında şaşırды. Nalbantın eli de çabuktu. Nal çivilerini kerpetenle söküp söküp atı:di. Eski nalları da dükkânın bir köşesine fırlattı. Nallar yere düşünce nalbantın beklediğinin aksine "Tınnn!" diye bir ses çıktı. Nalbant bu sese şaşırды. Gedip nalları aldı. Tozunu çamurunu kazıdı. Nallar altından yapılmıştı. Ömründe bu kadar güzel nal görmemişti. At sahibinin ünlü bir bey olduğunu anladı. "İyi bir bahşiş kopartırım." diye düşündü. Atın tırnaklarını kazıyıp düzelitti. Nalları çaktı. Tırnakların yan taraflarından çıkan çivi uçlarını dikkatle yamdı. Sonra Kırat'ı çözdü:

-Bu iş bu kadar arhadaş! Buyur atını! Dedi.

O gadar gısa bir zamanda ve o kadar güzel nallamıştı ki, Köroğlu şaşır kaldı. Çıkarıp bir altın lira verdi:

-Buyur usta!

Nalbant, parayı sağ elinin baş ve işaret parmaklarının arasına aldı. Bir sürtüşte, liranın yazısını turasını bozdu.

-Ağa bu para geçmez, deyip altını Köroğlu'na gösterdikten sonra, Köroğlu'nun nalları attığı yere attı.

Köroğlu para kesesini çıkardı. İçinden bir lira daha seçti. Nalbanta uzattı:

-Buyur usta. Bu sağlam, dedi.

Nalbant parayı aldı. Bir sürtüşte onun da yazısını turasını bozdu.

-Yok arhadaş, bu da bozuk, deyip nalların olduğu yere attı.

Köroğlu o zaman nalbantın gücüne bir kere daha şahit oldu. Yandı tutuştu... Şu yiğidi nasıl etmeli de Çamlıbel'e düşürmeli

diye düşünmeye başladı. Köroğlu nasıl yedi geyim nal büktüyse, nalbant da yedi geyim nal parası olan yedi altın liranın yazısını turasını bozdu, dükkânın bir köşesine attı. Derler ki, Beyşehir'in adı ondan sonra tura bozan, sonraları da Trabzon olarak değişti. Nalbantın öfkesi geçince Köroğlu sordu:

-Usta, adın ne senin?

-Adım Mustafa... Demircioğlu Mustafa derler bana. Sen kim-sin arhadaş?

Köroğlu "N'olur, n'olmaz." diyerek kendini gizledi:

-Ben Köroğlu'nun keleşlerindim, dedi.

Demircioğlu, "Keleşi böyleyse, Köroğlu nasıl ola?" diye dü-şündü. Köroğlu:

-Demircioğlu gardaş. Biz Köroğlu'nun keleşlerindenik. Böyle diyar diyar gezerik. Nerde bir yiğit görsek, Köroğlu'nun yanına gitmesini salık veririz. Sen de Çamlıbel'e gitmek isten mi?

Demircioğlu:

-Aslında ben de böyle bir fırsat beklidim. Köroğlu'nun ünü-nü, şanını, yiğitliğini duydum.

Köroğlu kendi kendini övmeye başladı:

-Köroğlu yiğit adamdır, yiğit halinden bilir. Seni hemen bin-başı yapar. Burada at gübresi içinde ömür tüketeyeğine, git ora-da Köroğlu'na binbaşı ol.

-Haklısın ama nasıl gideceğim oraya?

-Ben seni götürürüm. Yarın öğleden önce beni burada bekle.

-Olur... Peki.

Köroğlu nalbant dükkânından ayrılıp eve geldi. Hazırlık gör-düler. Ertesi gün Köroğlu Hasan'ı çağırdı:

-Hasan!

-Buyur Köroğlu!

-Öğle üzeri beni Karakayalıkta bekle!

-Pekey Köroğlu.

-Atlara fazla yem yedirme. Ola ki dörtnala koşturmamız ge-rekir. At tok olursa koşamaz, çatlar.

-Peki Ağa'm. Dediğin yerde, dediğin vakit olurum. Sen hiç

gaygı etme.

Köroğlu, Kırat'ın boyasını yıkadı. Kırat bütün beyazlığı ile ortaya çıktı. Eyerini kapattı. Kolanını berkitti. Binip saraya doğru yola çıktı. Sarayın yüksek duvarlarının dibinde gezinmeye başladı. Fakat Döne gecikmişti. Bir türlü sesleri duyulmedi. Sonunda, duvarın ardından cıvıl cıvıl gız sesleri duyulmaya başladı. Köroğlu, seslerin geldiği yere vardı. Burada duvar alçaktı. Köroğlu omzundan sazını endirdi. Kırat, Köroğlu'nun saz çalacağını anlayınca, heykel gibi gıpırtısız durmaya başladı. Aldı Köroğlu:

*Ne yüksekmiş şu bahçenin kapısı
Sert taşlardan yapılmış yapısı
Kurban olsun güzellerin hepsi
Döne vakit geldi gidelim artık*

Kızlar merakla duvardan aşağı baktı. Gördüler ki yakışıklı mı yakışıklı, yiğit mi yiğit biri, bir kır ata binmiş Döne Hanım'a laf atıyor. Köroğlu kızları görünce bir daha aldı:

*Şu duvardan hep güzeller bakarlar
Sarmaşık gül gibi yere sarkarlar
Cıvıl cıvıl edip yürek yakarlar
Döne vakit geldi gidelim artık*

Duvarın üstünde Döne de göründü. Köroğlu, Kırat'ı duvarın dibine yanaştırdı. Bir daha aldı:

*Koç Köroğlu kurban sen gibi yâre
Bin terkime Döne etme avâre
Bırak kızlar yaslansınlar duvara
Döne vakit geldi gidelim artık.*

Döne içinden, "Fırsat bu fırsat!" dedi. Kızmış gibi davrandı.

Ayağındaki pabucu çıkardı. Duvarın dibindeki Köroğlu'na vurmaya yeltendi:

-Utanmaz seni! Bana laf atarsın ha! Diye bağırdı.

Köroğlu bu fırsatı kaçırır mı? Bileğinden tuttuğu gibi, Döne'yi Kırat'ın terkine attı. Attı ama omzundaki sazın teknesi de "Çat!" diye kırıldı.

Bunun danışıklı dövüş olduğunu bilmeyen kızlar:

-Köroğlu Döne Hanım'ı geçiri:! Yetişin! Diye bağırılmaya başladılar.

Döne:

-Yetişin kızlar, gardaşlarıma habar verin!

Diye bağırdı. Döne bili:di ki, ağabeyleri nasıl olsa duyacak, nasıl olsa peşlerine düşecekti. Köroğlu Kırat'ı mahmuzladı. "Al Allah deliği, zapteyle kuluğu!" deyip, Kırat'ın yönünü dağlara çevirdi. Kırat, Beyşehir'in sokaklarından şimşek gibi geçi:di. Kısa bir zamanda şehrin dışına çıktılar. Kırat'ın rüzgârı Beyşehirinde gasırğa misâli on beş dakika esti. Köroğlu Karakayalık'a vardığında, Hasan sabırsızlıkla kendilerini beklidi. Hasan Köroğlu'nu, omzunda saz, terkinde kız, doludizgin geliyor görünce titremeye başladı. "Köroğlu bu gızı geçirdi. Şimdi Hasan Bey'in oğulları peşimize düşer, bizi öldürür." düşüncesiyle korkmaya başladı. Köroğlu yaklaşınca:

-Hasan! Diye bağırdı.

-Buyur Köroğlu?

-Döne'yi terkine al! Atını doludizgin sür! Yumurtadağı'na varmaya çalış! Ben geriye dönüp, Demircioğlunu alıp geleceğim. Bu arada şu sazı da tamir ettireceğim.

Hasan itiraz etti:

-Bu kızın kardeşleri şimdiye kadar yola düşmüştür. Kızı sen kaçır, belayı ben alayım, öyle yağma yok!

Köroğlu:

-Ulan Hasan, ben Beyşehir'ne dönüp, gelen askere karşı çıkacağım. Sen gaygı etme. Beni öldürmeden senin kılına bile dokunamazlar, dediye de Hasan inanmadı.

-Yook! Kuru lafa garnım tok. Ben başıma belâ alamam!
Deyince, Köroğlu Kirmânî kılıcını kınından dört parmak sıyırdı:

-Dırdır etme lan! Al Döne'yi terkinde, doğru Yumurtadağına sür!
Deyince, Hasan kılıcın korkusuyla alttan aldı:

-Peki Ağ'am, peki, dedi.

Döne, Hasan'ın terkinde bindi. Köroğlu Döne'ye açıkladı:

-Hasan, yolda bir buzağı görse korkar. Ona aldırma sen. Siz Yumurtadağı'na varmadan ben yetişirim. Haydi, yolunuz açık olsun!

Köroğlu, Kırat'ın yönünü Beyşehir'ne dönderdi. Yol kenarında bir çoban, koyunlarını otlatı:di. Köroğlu:

-Ulan çoban, bir altına kebeni bana satar mısın? Dedi.

Çoban hemen kebesini çıhardı:

-Ver altını, al kebeyi.

Köroğlu bir altın verip kebeyi aldı. Giyindi. Beyşehir'ne doğru yola çıktı.

Biraz sonra, karşıyından büyük bir kalabalığın geldiğini görünce, kebesine iyice büründü, kendisine çoban süsü verdi. Döne'nin iki gardığı en önde geli:di. Biri sordu:

-Ulan çoban, bir adamla terkinde bir kız geçti mi burdan?

-Yok beyim geçmedi. Amma deha şo yoldan aynen dediğin gimi bir kız bir oğlan geçti. Şo yana doğru gettiler. Ben uzaktan gördüm.

Atlılar geriye döndü. Köroğlu'nun gösterdiği yana atlarını sürdüler. Onlar gidedursun Köroğlu Beyşehir'ne vardı. Beyşehir'nin ünlü bir sazıcısı vardı. Sazıcı dükkânının önünden geçerken Köroğlu kendi kendine "Şu sazın kırılan yerini tamir ettireyim." diye düşündü. Kırat'ın dizginlerini çekti. Dükkânın önünde durdu. Attan inmeden sazı omzundan endirdi.

-Ustaa! Diye bağırdı. İşim acele, şu sazı hemen tamir et! Borcum ne ise başım üstüne.

İyi ustalar aksi olurmuş... Sazcı da iyi ustaydı, ama aksi bir adamdı:

-İşim var, şimdi yapamam. Acelen varsa, götür başkasına yaptır, dedi.

Sazcı çırağı Köroğlu'nun elindeki saza uzani:di ki ustasının sesini duyunca elini çekti. Köroğlu Kırat'ın üzerinde sazını aldı. Görelim ne söyledi:

*Bağdat'ı Basra'yı dolandım geldim
Arayı arayı ben seni buldum
Bir maraha⁶³ geldim sazımı kırdım
Usta kölen olam yap şu sazımı*

Aldı Usta:

*Bağdat'ın önünde bir ulu yazı
Avcılar bırakmış cerene tazı
Şimdi yollarım ha Allah'ın kazı
Al götür soykanı başım kalaba*

Köroğlu, biraz korku vermek istedi:

*Ortadan gelmişem gitmezem yüce
Tatlı söylüyorum gitmesin güce
Şimdi el atarsam eğri kılıca
Usta kölen olam yap şu sazımı*

Sazcı korkmadı. Bakalım ne dedi:

*Elin kılıcına uzanıp yetmez
Attığın palavra bana kâr etmez
Bana bu şekilde hiç gücün yetmez
Al götür soykanı başım kalaba*

Köroğlu adını söylemek istemi:di. Çamlıbel'den söz ederek Köroğlu'nu hatırlatmak istedi:

---

63 Marah: Öfke, kızgınlık hâli.

*Çadır kurdum Çamlıbel'in düzüne
Hayran kaldım çırağımın yüzüne
Usta sedef döşetirim sazıma
Usta kölen olam yap şu sazımı*

Gerçekten de sazıcının yakışıklı bir çırağı vardı. Usta aksileş-
tikte Köroğlu da kızıyor, “Şu çocuğu alıp götürüyüm. Demirc’oğ-
lunun kahvesini, tütününü hazırlasın.” diye düşünmeye başlı-
yordu. Aldı usta:

*Ağzını kaldırıp üceye bakma
Bana söz kâr etmez, acele etme
Boş yere de çırağıma söz atma
Al götür soykanı başım kalaba*

Köroğlu’nun vakti sınırlıydı. Döne, Hasan’ın terkindeydi. Ha-
san hem yolu bilmiyordu hem de korkağın biriydi. Köroğlu bir
daha aldı:

*Urumdan Hind’ece gitti ünümüz
Beni eyleştirme dardır günümüz
Hasan yolu bilmez, Döne yalnız
Usta kölen olam yap şu sazım*

Aldı Usta:

*İşin aceleyse başka usta bul
Bir kötü saz için olma bana kul
Fazla dırdır etme karşımdan yıkıl
Al götür soykanı başım kalaba*

Köroğlu’nun dört barmak enindeki gaşları çatıldı. Gözleri ba-
hır tas gibi gıgırmızı oldu. Öfkesinden, nefes alıp verdikçe,
göğsü kalaycı körüğü gimi “Harr, Harr!” etmeye başladı. Sonun-
da, Köroğlu kim olduğunu bildirmek zorunda kaldı:

*Ben de Köroğlu'yum dağda gezerim
Esen rüzgârlardan hile sezerim
Topuzunan vurur kellen ezerim
Köpek çabuk kayır benim sazımı*

Deyince, usta oturduğu yerden fırladı. Aldı Usta:

*İndirin çıraklar sazı indirin
Düzen verin sedefleri kondurun
Konuk edin konağıma indirin
Mola ver efendim yapam sazını*

Deyip bağladı. Köroğlu dilden cevap verdi:

-İşim acele usta! Duracak gün değil! Tez sazımı yap!

-Oğlum Gül Ahmet, Köroğlu'nun sazını getir!

Gül Ahmet, Köroğlu'nun sazını aldı. Ustasına getirdi. Usta dedi ki:

-Köroğlu, ben sana daha iyi bir saz vereyim. Senin gibi bir yiğide öyle bir saz gerek.

Gitti, duvardan on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî bir saz aldı, çırakla gönderdi. Köroğlu sazı aldı. İnceledi. Gerçekten de eşi benzeri az bulunur bir sazdı. Kuşağının arasından bir avuç altın çıkardı. Gül Ahmete:

-Oğlum şu altınları ustana ver! Dedi.

Gül Ahmet, altınları ustasına verdi. Köroğlu, kuşağının arasından bir altın daha çıkardı:

-Oğlum Gül Ahmet! Bu bir altın da senin şâdenliğ⁶⁴, dedi.

Gül Ahmet altını almak için uzanınca Köroğlu bileğinden kaptığı gibi Gül Ahmet'i Kırat'ın terkinde attı. Kırat zaten fırsat bekli:di, dötrnala kalkarak ortalığı toza beledi. Sazcı dövüne dursun, Köroğlu Kırat'ı nalbant dükkânına sürdü. Demircöğlü tezgâha yan gelmiş oturi:di. Köroğlu'nu doludizgin görünce doğruldu. Köroğlu'nun gaşları çatılmış, gözleri bahır tas gimî olmuştu:

---

64 Şadenlik: Bahşiş.

-Demirc'oglu! Diye gurledi. Ben Koroğlu'yum. Hasan Bey'in kızı Döne'yi aldım gaçırı:m. Eğer geleceksen, birlikte Çamlıbel'e dönelim. Şu terkimdeki çocuk senin gahveni tütünüñü hazırlar, hizmetiñi görür. Gedeceksen hazırlan.

Demirc'oglu:

-Pekey Koroğlu! Ama ben seninle getsem, derler ki, "Demirc'oglu'nun bu işte barmağı var! Koroğlu'na pezevenklik yapmış. Yazıklar olsun Demirc'oglu'na." derler.

Koroğlu düşündü. Demirc'oglu haklıydı. Demirc'oglu devam etti:

-Sen get Koroğlu! Ben saña yetişirim.

Koroğlu Kırat'ı mahmuzladı. Kırat ok gibi atıldı. Doludizgin sokakları geçip Yumurta Dağı'nın yolunu tuttu. Kırat'ın rüzgârı Beyşehir'inde kasırğa misâli çeyrek saat esti. Alalım haberi Hasan Bey'in oğullarından:

Hasan Bey'in oğulları çoban kebesi geymiş olan Koroğlu'nun gösterdiği yoldan bir zaman gettiler. Birazdan yetişirik umuduyla atlarını gamçıldadılar. Ama batkılar ki, kaçanlardan hiçbir iz yok, geriye döndüler. Yol ayırımına kadar geldikten sonra Koroğlu'nun peşine düştüler.

Bu sırada Koroğlu, Hasan'la Döne'ye yetişmişti. Hasan, gorusundan altına edecek, sık sık arhasına bahi:di. Baktı ki, Koroğlu terkinde bir çocukla geliyor, hemen atını durdurdu:

-Bu çocuk kim lan? Diye sordu.

Koroğlu:

-Bunun adı Gül Ahmet. Çamlıbelde sazımızı tamir edecek. Demirc'oglu'na hizmet edecek.

Hasan öfkeyle soluyordu:

-Bu gızı kurtarmaya beş yüz kişi gelir. Yüz kişi de bu çocuğu gurtarmaya gelse, eder altı yüz kişi. Kurunun yanında yaş da yanar, derler. Ulan, şu genç yaşında beni de yaktın. Dünyama doymadan, başımı gövdemden ayıracaklar. Eyvah bana!

-Dövünme Hasan, dövünme. Sana emmin kızını söz verdim ya! Daha ne günler görürsün. Sabret hele. Sür bakalım atını.

Yumurtadağı, yumurta gibi dik bir dağdı. Yavaş yavaş tırmanmaya başladılar. Yüksekçe bir yerde bir mağara bulup konakladılar. Vakit akşamüzeriydi. Yumurtadağı'nın eteklerine Hasan Bey'in oğulları ve askerleri gelmişti. Hava karardığı için, kavgartesi güne kaldı. Gece yarısına doğru bir ses duyuldu:

-Köroğlüuu!

Köroğlü ses verdi:

-Kim o?

-Benim! Demirc'öğlü!

-Mağaradayız! Buraya gel!

Demirc'öğlü mağaraya girdi. Demirc'öğlü şöyle düşüni:di: Yarın gan gövdi: götürecekt. Ben Köroğlü'nun yanında yer alsam, "Şuna bak, Köroğlü'na pezevenklik edi:!" diyecekler. Köroğlü'na yardım etmesem, bu sefer de Köroğlü, "Şuna bak, ne yüreksiz adammış. Meydana bile çıkmadı!" diyecek. Köroğlü da şöyle düşüni:di: Demirc'öğlüna, "Get, Çamlıbel'den aç kurtlarımı alıp getir!" desem, şu Köroğlü da amma yüreksizmiş, der mi ola? Ne yapsam acaba?" diye düşünürken, Benli Döne söze girdi. Döne çok akıllı bir kızdı. Dedi ki:

-Köroğlü, senin Çamlıbel'de çok askerın varmış. Demirc'öğlü'na söylesen de gedip onları getirse daha iyi olmaz mı?

-Olur, dedi Köroğlü.

Demirc'öğlü da:

-Olur! Dedi.

Bunun üzerine Köroğlü, on iki telli yirmi dört perdeli seferkârî sazını kucağına aldı:

-Yaz Demirc'öğlü, dedi.

Aldı Köroğlü. Bahalım ne yazdırdı:

*Benden selâm olsun han oğlü hana
Şimdi oğlüm Ayvaz yanımda gerek
Kirmânî kılıcı kana boyana
Şimdi oğlüm Ayvaz yanımda gerek*

Demirc'öglü yazı:, Döne ile Hasan dikkatle dinli:di. Köroğlu yazdırmaya devam etti:

*Oğlum Ayvaz on üç on dört yaşında
Pürtesek telleri durmaz başında
Yumurtadağı'nın kara taşında
Şimdi oğlum Ayvaz yanımda gerek*

Demirc'öglü durakladı. Köroğlu mektubunda, on üç, on dört yaşında bir çocuğı yardıma çağırı:di. Yani Demirc'öglü bir çocuğun ayağına gedecek, "Aman bizi gurtar!" diyecekti. Bu olacak iş değildi. Yine de mektubu sonuna gadar yazdı.

*Son selâmım Ayvaz tez gel katıma
Koç aslanım tez gel ha imdadıma
Köroğlu çağırır öz evladına
Şimdi oğlum Ayvaz yanımda gerek*

Deyip bağlayınca, Demirc'öglü gızdı. Demek ki Çamlıbel'e bir çocuğun ayağına gönderili:di. Köroğlu, mektubu Demirc'öğlundan aldı. Mühürledi. İkiye gatlayıp Demirc'öğluna verdi. Demirc'öglü mektubu dörde gatlayıp Köroğlu'na uzattı:

-Sen bu mektubu ısla da suyunu iç! Dedi.

Köroğlu şaşırđı:

-N'oldu Demirc'öglü gardaş? Niye kızdın?

-Köroğlu, sen beni on üç, on dört yaşındaki bir çocuğun ayağına gönderi:n. Eğer seni öyle bir çocuk gurtaracaksa, yanında ben varım. (Demircioğlu gergedan boynuzu gibi bıyığını kıvrıdı) On üç on dört yaşındaki çocukları bıyığıma asarım ben.

Demirc'öglü; Çamlıbel'i, Çamlıbel erlerini, Ayvaz'ın Çamlıbel'deki durumunu bilmi:di. Köroğlu Demirc'öglü'na hak verdi. Güldü:

-Peki, Demirc'öglü dedi, öteki arhadaşlarımı da yazdırım. Yaz bahalım.

*Aldı Köroğlu. Bakalım ne yazdırdı:
Benden selâm olsun Deli Hoylu'ya
O da gelip bu meydana boylaya
Saflar yarıp devler gibi gürleye
Deli Hoylu'mun da günüdür bugün*

*Demirc'öğlü, Hoylu'nun ününü duyduğu için keyifle yazı:di:
Name yazsam Çamlıbel'im bulanır
Okuyan kâtipler durmaz yollanır
Yirmiyedi boğum kargı kullanır
Cidalı Kenan'ın günüdür bugün*

*Akdeniz üstünde oynar gemiler
Narasından dağlar taşlar iniler
Karadeniz gibi güm güm gümüler
Şol Darıdeğmez'in günüdür bugün*

*Askerlerim Çamlıbel'in düzünde
Merdin dünya malı olmaz gözünde
Eceliyakın'la Canıcebinde
Kabiresiğmaz'ın günüdür bugün*

Köroğlu, ünlü şanlı binbaşılarını yazdırmayı sürdürdükçe
Demirc'öğlü keyifleni:di.

*Aşağıdan gelsin yavuz bir atlı
Yukarıdan gelsin eli beratlı
Karakuş kanatlı korkunç suratlı
Reyhan Arap'ın da günüdür bugün*

*Zincirkıran, Dağdeviren ikisi
Sopayadoymaz'ın dolsun terkisi
Ecelalmaz, Tepedelen hepisi
Selâmvermez'in de günüdür bugün*

*Koç Koroğlu belim verdim dağlara
Eğri kılıç asıyorlar bellere
Benden selâm olsun bütün beylere
Kan içen beylerin günüdür bugün*

Deyip bağladı. Demirc'öğlü yazdı. Mektubu öpüp alnına koydu:

-Hah! İşte şimdi oldu Koroğlu, dedi.

Koroğlu, Ayvaz'ın nasıl biri olduğunu anlaması için Demirc'öğlü'na dedi ki:

-Çamlıbel'e vardığında önce Ayvaz'ı bul.

-Peki!

-Selâmımı söyle, mektubun Ayvaz'a yazılan yerini oku. Sonra öteki beyleri bul onlarla konuş.

-Peki Koroğlu!

-Haydi yolun açık olsun.

Demirc'öğlü halleşti. Atına binip Gül Ahmet'i terkinde aldı. Gece garantisinde yola düştüler. Demirc'öğlü, ver elini Çamlıbel, deyip gitmekte olsun, biz alalım haberi Yumurta dağı'ndan:

Sabah olunca, Döne'nin ağabeyleri Koroğlu'nun üzerine ilk çarhacıyı⁶⁵ gönderdi. Koroğlu, Kırat'ın kolanını bir gariş gısalttı. Çıktı eyere oturdu. Birinci çarhacıyı karşıladı:

-Arhadaş, seninle alıp veremediğim yok! Var işine git! Eğer yiğitse, seni gönderen gelsin, dedi.

Çarhacı oralı olmadı. Nara atarak Koroğlu'nun üzerine gelince, Koroğlu Kırat'ın dizginlerini saz misâli aldı. Birinci çarhacıya söyledi, görelim ne söyledi:

*Birinci çarhacı gelsene beri
Yer isen darbemi dönmezsın geri
Birinizi koymam burada diri
Şu varan gürzüme söyle sözünü*

---

65 Çarhacı: Çark eden, dönen, savaşı.

Köroğlu, güzrünü kösteğini bileğine doladı. İki at, şimşek gibi birbirine girdi. Kırat çarhacının atını göğüslemiş, binicisinin dengesini bozmuştu. Köroğlu güzrünü kaldırdı, hengeyleydi, hüngeyleydi, birinci çarhacının tepesine hüngeyleyince, adam, dalında yetmiş tevriz kabağı gibi “Paat!” diye düştü. Köroğlu bir anda değişmişti. Gözleri bahır tas gimi gıpgırmızı olmuştu:

-Hasan! Diye bağırdı.

-Buyur Köroğlu.

-Gel buraya!

Hasan seğırtti geldi.

-Kes şunun kellesini!

Hasan'da o yürek ne gezer?

-Aman Ağa'm ben nasıl keseyim? Dedi. İn de bir zahmet sen kes. Ben atın dizginlerini tutarım.

Köroğlu bağırdı:

-Kes di:m lan!

Hasan baktı ki Köroğlu kararlı; belinden hançerini çıkardı. Çarhacının boynuna sürtmeye başladı. Bu arada başını öte yana çevirmiş, adama bakmi:di bile. Hançeri sürttü, sürttü. Ama bir türlü adamın boğazını kesemi:di. Meğer Hasan gorkudan hançeri ters duti:miş. Köroğlu bu durumu görüp kızdı:

-Ulan şu hançeri doğru dürüst tutsana! Diye bağırdı. Hasan, hançerin keskin yerini birinci çarhacının boynuna dutup kesti. Tikisine tikisine gafayı gövdeden ayırdı. Yere hafif bir gan göllendi. Köroğlu:

-O gandan bir avuç al bahalım! Diye bağırdı. Hasan, Köroğlu'nun ne yapacağını bilemedi. Tozuyla toprağıyla bir avuç gan aldı, Köroğlu'na getirdi:

-Buyur Köroğlu.

Köroğlu gürlledi:

-İç bahalım!

-Nee! Aman Köroğlu ben gan içemem. Ayağının altını öpim başa gan içirme!

Köroğlu, Kırat'ın üzengilerinin üzerinde dineldi:

-İç di:m lan! Yoksa bir gürz de saña vururum!

Hasan iğrene iğrene içti. Bu sırada ikinci çarhacı da gelmişti. Köroğlu ona birinci çarhacıyı gösterdi:

-Bak, arhadaşın burada! Seninle alıp veremediğim yok! Çek git buradan, yoksa sen de arhadaşın gimi olursun!

İkinci çarhacı da dinlemedi. Nara atarak Köroğlu'na at sürdü. Köroğlu bu sefer de külüngünü aldı. Söyledi, bakalım ne dedi:

*İkinci çarhacı ne durdun orda
Eğer arar isen düşmanın burda
Benzersin yüreği dört çatal kurda
Şu varan külünge söyle sözünü*

Köroğlu Kırat'ı dizginledi. Hengeyle, hüngeyle, elindeki külüngü, ikinci çarhacının tepesine hüngeyle, adamın beyni paramparça oldu. Dalında yetmiş balkabağı gibi "Paat!" diye düştü. Köroğlu bağırdı:

-Hasan!

-Buyur Ağa'm.

-Kes şunun kellesini!

Hasan koşup geldi. Artık bu işe alışmıştı. Hançerini çıhardı. Bir sürtüşte gafayı gövdeden ayırdı. İkinci çarhacının ganı toprağa göllenmeye başlayınca Köroğlu bağırdı:

-Bir avuç gan al ordan!

Hasan, gan içme sırasının Köroğlu'na geldiğini düşünerek tozuyla toprağıyla bir goca avuç gan aldı.

-Buyur Köroğlu.

-İç bakalım!

-Sıra sende Ağa'm...

-Ulan bu işin sırası yok! İç bakalım!

Hasan istemeye istemeye içti. Bu sırada üçüncü çarhacı da göründü. Köroğlu ona da, kendisiyle bir işi olmadığını söylediyse de, üçüncü çarhacı aldırış etmedi. Kılıcını çekip Köroğlu'nun üzerine yürüdü. Bunun üzerine aldı Köroğlu:

*Üçüncü çarhacı gelme yanıma
Hayıf olur, yazık olur canına
Hasan'ım alıştı adam kanına
Şu varan kılıca söyle sözünü*

Köroğlu, dört barmak enindeki gancık gatrı sidiğinden su verilmiş Kirmânî gılıcını çekti. Kırat'ı mahmuzladı. Hengeyleydi, hüñgeyleydi, elindeki gılıcı üçüncü çarhacının gafasına hıñgeyleyince, üçüncü çarhacı, dalında yetmiş Hacı Hamza armudu gimi "Paaat!" diye düştü. Üçüncü çarhacı düşer düşmez Hasan seğırtti geldi. Köroğlu'nun buyruğunu beklemeden üçüncü çarhacının döşüne oturdu. Kafasını bir çekişte kopardı. Akan ganları gana gana içti. Hasan mağaraya girdi. Köroğlu meydanda er beklidi. Bir de baktı ki aşağıdan yukarıya gısa boylu, güdük mü güdük biri geli. Hayretle geleni karşıladı. Eline vurup güldü:

-Yoksa beyoğullarının gönderecek askeri galmadı da seni mi gönderdiler? Dedi.

-Ben beylerin askeri değilim.

Küçük adamın sesi de çocuk sesi gibi inceydi. Köroğlu sordu:

-Necisin ya?

-Bana, ite binip göçten geri kalmayan Güdümen derler.

-Sen onlardan değil misin?

-Değilim. Ben senden yanayım. Eskiden beri senin ününü şanı duyardım. Görmeziye seni beğenirdim Fırsat düşmüşken bir göreyim dedim.

-Öyleyse hoş geldin Güdümen.

Güdümen aşağıda olanları anlattı.

-Aşağıdakiler senden değil, senin adından gorhi. Bir çarhacı gönderdiler, dönmedi. İkinci çarhacıyı gönderdiler, dönmedi... Üçüncü çarhacıyı gönderdiler, hiç haber yok. Bekleşip duriler. Ben dedim ki, "Yokarıya çıhıp durumu öğrenim." Yaa Köroğlu, işte bu bahane ile geldim. Saña yardım edeyim mi? Köroğlu elini eline vurdu, bir daha güldü:

-Yahu sen kaç okkalık adamsın ki bana yardım edeceksin!
Boyun belimdeki hançer kadar!

-Ben aklımla sana yardım edeceğim Köroğlu.

-Allah Allah! Nasıl olacak bu iş?

-Şimdi aşağıya inerim. Etrafımı sararlar. Onlara seni öyle bir överim, onlara öyle bir gorhu veririm ki, yukarıya çıkmaya gorharlar.

-Peki Güdümen. Sen bilirsin.

Güdümen gerisin geri döndü. Doğru askerlerin yanına vardı. Bir anda Güdümen'in etrafını büyük bir kalabalık sardı. Herkes, yukarıda olanları öğrenmek isti:di. Sordular:

-Yukarıda ne var ne yok Güdümen?

-Heç sormayın. Anlatılacak gibi değil.

-Niye?

-Bizim gönderdiğimiz üç çarhacı var ya?

-Eee?

-Köroğlu, onların üçünü de öldürmüş, parçalamış. Her birini mağaranın bir yanına asmış. Kiminin barsakları sallani:, kiminin ciğerini söküp yere atmış. Mağaranın önü gıpkırmızı gan olmuş. Hele o Köroğlu... İnsan değil, insan azmanı sanki. Hele altında bir Kırat var, değme adamdan akıllı. Otur dedi mi oturi:, kak dedi mi kahi:. Eğitimli bir at ki, eşi benzeri yok.

Güdümen Köroğlu'nu öve dursun, biz alalım haberi Dellek Deli Hasan'dan:

Köroğlu Güdümen'i gönderince Hasan'ı aradı, yoktu. Attan inip mağaraya yörüdü. Hasan'ı az önce mağaraya girerken görmüştü. Baktı ki, Hasan mağarada silahlarını guşani:. Takılmadan duramadı:

-Hayrola Hasan! O silahları niye guşani:n?

Hasan heç aldırış etmedi. Köroğlu:

-Sen de mi kavgaya gireceksin yoksa? Diye sordu.

Hasan:

-İşime karışma!

Deyip, elinin ucuyla Köroğlu'nu itince, Köroğlu geri geri

gitti, mağaranın duvarına çarpıp, yihıldı. Kendinden geçti... Biraz sonra ayıldığında, başını Döne'nin dizinde buldu. Sıçrayıp kalktı:

-Hasan nerede?

-Dışarıya çıktı...

Köroğlu mağaradan çıktı. Aşağıya doğru bir de baktı ki, Dellek Deli Hasan atının üzerinde, düşmanlı içine dalmış, bir uçtan girmiş öbür uçtan çıkıyor. Sağlı sollu salladığı uzun gılıcı sekiz arşın eninde bir gedik açı:di. Hasan'ın yanına hiç kimse yaklaşı:di. Yaklaşanı ekin gimi biçi:di. Hasan yüreklenmişti. Gözü artık heçbir şeyi görmez olmuştu. O gadar aşağılara endi ki, askerler yukarıda galdı. Hasan, asker diye çalıları doğramaya başladı. Sonunda Hasan ayıldı. Atının yönünü mağaraya doğru çevirdi. Yeniden askerın içine daldı. Vura vura, kese kese mağaraya gadar geldi. Köroğlu Hasan'a garşı çıktı:

-İşte şimdi binbaşılığın hak ettin, dedi.

Hasan atından endi. Köroğlu'yla gucaklaştı. Köroğlu yiğit bir yoldaş gazanmanın, Hasan ise binbaşılığın dadını çihara dursun, biz alalım haberi Demirc'öğlü'ndan:

Demirc'öğlü gece gündüz demeyip at sürdü. Yatsı vahdı galeye yetiştı. Kapıdaki nöbetçiler Demirc'öğlü'nu durdurdu:

-Dur bakalım arhadaş! Kimsin? Necisin? Ne istiyorsun? Demirc'öğlü:

-Köroğlu'nun yanından geli:m. İşte mektubu... Ayvaz'ı göreceğim. Nöbetçilerden biri, Demirc'öğlü'nun önüne düştü. Onu Ayvaz'a götürdü.

Meğer Ayvaz ipekli pijamalarını giymiş, yatmak üzereymiş.

-Ayvaz Ağa! Seni bir arkadaş görmek isti:, dedi nöbetçi.

-Kimmiş?

-Köroğlu'nun yanından geli:miş.

Ayvaz:

-Hemen gelsin! Dedi.

Nöbetçi, Demirc'öğlünu getirdi. Ayvaz:

-Hoş geldin Ağa, dedi. Buyur bahalım!

-Adım Demirc'öğlü. Köroğlü'nun yanından geli:m. Köroğlü, Benli Döne'yi geçirdi.

Ayvaz hemen konuya girdi:

-Demirc'öğlü gardaş, Köroğlü'nun bana bir emri var mı?

Demirc'öğlü anlattı:

-Yumurtadağ'ında bir mağaraya girdik. Döne Hanım, benim haber vermemi istedi. Köroğlü da "Peki." deyip sana bir mektup yazdı. Buyur, oku.

Ayvaz mektubu aldı. Hızlı hızlı okudu. Elbisesini bile giyinmeden, gılcını gınından sıyrıldı:

-Beni seven ardımdan gelsin! Diyerek ahıra goştü.

Karakaytaz'ına eyer bile vurmada, tek başına, Yumurta dağ'ına doğru yola çıktı. Demirc'öğlü, Ayvaz'ın bu içtenliğine, bu yürekliliğine hayran oldu. Demirc'öğlü'nu şaşirtan ikinci şey şuydu: Ayvaz'ın nârasını duyanlar, hemen atlanıp, silahlanıp Ayvaz'ın peşine düştüler. Uyhu zerhoşluğu ile atın ağzına gem vurim derken guyrugunun altına vuranın haddi hesabı yoktu. Bir anda Çamlıbeldeki Koç Köroğlü'nun kalesi bomboş oldu. Demirc'öğlü, Köroğlü'nun, neden yalnız Ayvaz'a mektup yazmak istediğini şimdi anlamıştı. Demirc'öğlü Köroğlü'nu ve keleşlerini tanımadığı için, Köroğlü mektubunda öteki beylere de uzun uzun yazmıştı ama şimdi buna gerek bile kalmamıştı.

***

Alalım Yumurtadağ'ındaki Köroğlü'yla Şirin Döne'den haberi: Döne ile Köroğlü'nun nikâhları gıyılmadığı için, Köroğlü yatarken, aralarına gılıç goyarak yatı:di.

Sabah olunca Döne geyindi. Dışarıya baktı. Güneş doği:di. Eyice bahınca, garşı dağda başka bir parıltı daha gördü. Şaşırıldı... Bugün güneş iki yerden doği:di. Gedip Köroğlü'nu uyanırdı:

-Kalk hele Köroğlü...

-Ne var? Ne oldu Döne?

-Bugün güneş iki yerden doğuyor.

Köroğlü, ikinci güneşin Ayvaz'ın parıltısı olduğunu anlamıştı.

Güneşin ışıkları Ayvaz'ın ipek pijamasına vurmuş, pırıl pırıl parlardı.

-Şu sazımı ver bahalım Döne. Saña ikinci güneşi anlatım, dedi.
Koroğlu, Döne'nin uzattığı sazı aldı. Bahalım Ayvaz'ı nasıl anlattı:

*Uykudan kalkmış bir aslan
Gelir horlayı horlayı
Buluttan çıkmış ay gibi
Gelir parlayı parlayı*

*Döne gördün mü Ayvaz'ı
Sim bilekli o zorbazı
Çıplatmış Karakaytağ'ı
Gelir zorlayı zorlayı*

*Hani hanlar hani hanlar
Gölgede beslenen canlar
Ak gövdeden kızıl kanlar
Akar şorlayı şorlayı*

*Dağdan dağa ok atılır
Asker askere katılır
Ay batar güneş tutulur
Mızrak parlayı parlayı*

*Koroğlu bilir zâtını
Eder yiğidin methini
Kötü altından atını
Verir ağlayı ağlayı*

Döne anladı ki, garşı dağdan ikinci bir güneş gimi parlayan, Koroğlu'nun oğlu gibi sevdiği Ayvaz. Parıltıyı izleyince, kendilerine doğru yaklaşmakta olduğunu gördü. Evet, Ayvaz Koroğlu'nun yardımına geliyordu. Beyaz bir ışıltı gibi öndeydi.

Ardında, uzun bir toz bulutu içinde, öteki beyler, binbaşılar, Köroğlu'nun keleşleri geli:di.

Önce Ayvaz geldi. Köroğlu'nun elini öptü. Sarmaş dolaş oldular. Ayvaz Döne'ye baktı. Döne'nin eşsiz güzelliği karşısında galbi ikirciklendi. Acaba Döne'yi Köroğlu, Ayvaz için mi kaçır-mıştı, yoksa kendisi için mi? Köroğlu'nun galeden ayrılmadan önce söylediği şu söz Ayvaz'ı ikirciklendiri:di. "Sana bir can yol-daşı getireceğim Ayvaz." Köroğlu dilki gadar gurnaz, gurt gimî ahıllıydı. Durumu sezdi. Döne'ye dedi ki:

-Döne bana iç gömleğini getir!

Döne mağaraya girdi. İç gömleğini Köroğlu'na getirdi. Kö-roğlu gömleği aldı. Ayvaz'ın depesinden geçirdi. Yüksek sesle birden dokuza kadar saydı. Sonra gömleği Ayvaz'ın ayakların-dan çıkardı. Böylece Ayvaz Döne'nin oğlu, Döne Ayvaz'ın anne-si oldu. Umudu kesilen Ayvaz, Döne'ye:

-Hoş geldin! Dedi.

Bu sırada Hoylu Bey, Köse Kenan, Reyhan Arap, Darıdeğ-mez, Kabresığmaz, Sopayadoymaz, Canıcebinde, Eceliyakın, Te-pedelen, Zincirkıran, Dağdeviren, Ecelalmaz, Selâmvermez, Postalpatlatan gibi yiğitler, birer ikişer mağaranın önünde top-lanmaya başladı. Hoylu Bey:

-Emret Köroğlu, Beyşehir'nde taş üstünde taş, omuz üstünde baş komayalım! Dedi.

Köroğlu Kırat'a bindi. Kırat'ın dizginlerini saz misâli alarak askerlerine gumanda verdi:

*Yavru şahin avın almış uçuyor
Avını elinden alanlar gelsin
Kırat'ın üstünde aslan geçiyor
Topuzun önüne dayanan gelsin*

*Çarhacılarım ha, göreyim sizi
Geçmeli kan gölü hem dizimizi
Tarihler yazmalı bu işimizi
Eri tatlı candan ayıran gelsin*

*Askerlerim hep meydanda dönmeli
Kılıçları sağlı sollu vurmali
Orta yerde koç gibi melemeli
Kılıcı çark edip döndüren gelsin*

*Kazanlarda adam kanı kaynasın
Kılıcımız sağlı sollu sallansın
Adlarımız diyar diyar söylensin
Kelleyi gövdeden ayıran gelsin*

*Koçkörün oğluyam edek cengimiz
Burda belli olur yiğit hangimiz
Dört saat sürmeli kanlı kavgamız
Al kan deryasını boylayan gelsin*

Bu gumanda üzerine Köroğlu önde, Dellek Deli Hasan ve öteki beyler arhada, daha geride askerler olmak üzere Beyşehir askerlerinin arasına daldılar. Kıran kırana bir dövüş oldu. Sonunda, Beyşehir askerleri Yumurtadağ'ının eteklerine doğru geçmeye başladı. Köroğlu'nun keleşleri kaçanların peşine düşmüş, yetiştiklerinin enselerine vurup, attan düşürü:di. Döne bu duruma çok üzüldü. Yiğitlerin birbirlerini öldürmesine Döne sebep olmuştu. Daha fazla dayanamayıp bağırdı:

-Kaçanın ardına düşülür mü? Allah korkusu yok mu sizde? Gâvur mu öldürü:si:? Yeter! Yeter!

Köroğlu Benli Döne'yi duydu. Ayıldı... Döne haklıydı. Kırat'ın dizginlerini saz misâli aldı:

*Dinleyin ağalar dinleyin beyler
Köroğlu askeri bir taraf olsun
Günahtır düşmeyin kaçak peşine
Kaçana vurulmaz siz geri dönün*

*Farıdı hey deli gönlüm farıdı
Muhannetin ömrü hep sona erdi
Yere adam kelleleri serildi
Kaçanlar kurtulsun siz geri dönün*

*Koç Köroğlu Çamlıbel'den gelirim
Nusreti Mevlâ'dan, Hak'tan alırım
Anamdan doğalı böyle bilirim
Amana el kalkmaz, siz geri dönün*

Gumandayı duyan Köroğlu'nun keleşleri geriye döndü. Ama gözünü kan bürümüş olan Dellek Deli Hasan, Köroğlu'nu duymadı bile. Yedi kişiyi hizâyâ getiri:, bir gılıçta yedisinin birden kellesini kesi:di. Köroğlu bir de Hasan'a söyledi:

*Dön Hasan'ım döndü beyler
Gel gidelim elimize
Döne Hatın minnet eyler
Gel gidelim elimize*

*Bahçelerde biter yonca
Boyu uzun beli ince
Mühlet ver eğri kılıca
Gel gidelim elimize*

*Yeter çok incittin canı
Artırdın şöreti canı
Köroğlu'nun genç aslanı
Gel gidelim elimize*

Köroğlu'nun kendisine seslendiğini duyunca Hasan gendine geldi. Baktı ki, kendinden başka herkes geri çekilmiş. Kendi de geri çekildi, Köroğlu'nun yanına döndü. Döne'nin kardeşleri ve askerleri de durdu. Yeniden saldırmayı göze alami:lerdi. Ama

bacılarını bırakıp gitmeyi de içlerine sindiremi:lerdi. Öylece dikilip kaldılar. Döne mağaranın önünden ağabeylerinin bu durumunu görünce üzüldü. Seller gimi gözyaşı döktü. Köroğlu, Benli Döne'nin üzülmeye dayanamadı. Askerlerin arasından kırk beyaz atlı seçti. Dellek Deli Hasan'ı çağırdı:

-Hasan!

-Buyur Köroğlu!

Hasan ortaya yürüyünce, Köroğlu:

-Ağalarım, beylerim! Bundan sonra Hasan ağanızı tanıyın. Gösterdiği yiğitliğe karşılık, onu binbaşı yaptım, dedi.

Askerin arasından sesler duyuldu:

-Hayırlı olsun!

Köroğlu sesleri bastırdı:

-Hasan, bu işte en çok zahmeti sen çektin! Döne'yi gardaşlarından istemek de sana düşer. Kırk yiğidini al, Döne'yi bana iste.

Hasan kgarşı çıktı:

-Ben öyle güzel laf etmesini bilmem Köroğlu! Dövüş varsa emrin baş üstüne, en önde gideyim.

-Gözel laf etmeye gerek yok ki Hasan. Allah'ın emriyle, Peygamber'in kavliyle, der, istersin. Olur biter... Verirlerse de canları sağ olsun, vermezlerse de...

-Pekey Ağ'am! Amma bir daha bana böyle zor iş verme.

Hasan, kırk beyaz atlıyı peşine taktı. Döne'nin gardaşlarının yanına vardı:

-Bahın arhadaşlar, ben elçiyim. Elçiye zeval olmazmış, bu bir! Köroğlu, Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle bacınızı istiyor, bu ikiii! Gönlünüzle vermezseniz, zaten bacınızı almış götürüyor, bu üçüç!

Diyerek, az lafla çok şey anlattı. Sağdan soldan akli erenler çıktı, Döne'nin ağabeylerine görüşlerini aktardı:

-Beyler, siz daha iyisini bilirsiniz ama bize galırsa bu işe âmin diyelim. Keşke daha önce böyle danışılırdı da, şu çam dalı gibi yiğitler ölmeseydi, dediler.

Döne'nin gardaşları, başka çare olmadığını bili:di. Sonunda:

-Hayırlı olsun, dediler. Atlarının yönünü çevirip Beyşehirne doğru yola koyuldular.

Hasan durumu Köroğlu'na anlattı. Döne bu gelişmelerle avunmuştu. Köroğlu kayanın üzerine bağdaş kurdu. On iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını kucağına aldı. Görelim ne söyledi:

*İkrarım var idi Dellek Hasan'la
Bade alıp vermek ister bu gönül
Eğri kılıcını soldan asanla
Düğün dernek çalmak ister bu gönül*

*Beyşehir'nde vermiş idim sözünü
Hak saklasın sürmelenmiş gözünü
Erzurum elinden emmim kızını
Şimdi alıp gelmek ister bu gönül*

*Askerlerim bölük bölük dizilir
Siyah, ela, gövşen (gökşen) gözler süzülür
Çamlıbele hasret duyduk, sezilir
Yola çıkıp varmak ister bu gönül*

*Hamaylı görünür cevâhir kabı
Kimya imiş bu dağların toprağı
Çamların altında hurma şarabı
Lıkır lıkır içmek ister bu gönül*

*Babına da deli gönül babına
Koç yiğitler sığmaz oldu kabına
Kamalağın, kabardıcın dibine
Kılıç asıp yatmak ister bu gönül*

Deyip bağladı. Kırat'a bindi. Şirin Döne'yi terkine aldı. Ver elini, Sivas Dağı Çamlıbel Kalesi Koç Köroğlu Meydanı deyip yola çıktılar.

4. BÖLÜM

GÜRCİSTAN SEFERİ

Hak Haaak!
On birinde bir yar sevdim
Teze açmış güle benzer
On ikide şeker şerbet
Oğul vermiş bala benzer

On üçünde gözün süzer
Zülfünü gerdana düzer
Kargı kemiş gibi uzar
Boyu selvi dala benzer

On dördünde bedir bedir
Dostunun ikrarın güder
Nere çeksen ora gider
Boynu toklu kula benzer

On beşinde yaşar yaşın
Her örnekten bağlar başın
Tenhâlarda arar eşin
Tez alışkın tele benzer

On altıda kurt bilekli
Ünler de Hakk'a dilekli
Sağrısı yeşil örekli
Esen poyraz yele benzer

On yedide deli dolu
Hiç bilmez gittiği yolu
Has bahçanın gonca gülü
Kız, turnada tele benzer

On sekizde göçer göçü
Kız, oğlana bulur suçu
Gelinin ibrişim saçı
Kızın altun tele benzer

On dokuzda olur hasta
Zülüfleri deste deste
Gelin şeker, şerbet tasta
Kız, petekte bala benzer

Nâçar, Karac'öğlan, nâçar
Aşkın kitabını açar
Yiğirmide vakti geçer
Geçmez akça pula benzer

Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!

Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!

Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Hay haaay! Kıssa-i mâcerâmız nerde karar kılmıştı? Gûş-ı makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan; belî ağalar, meşhuur Köroğlu

Hikâyesi şol yerde kalmıştı ki, Köroğlu Benli Döne'yi, Demirc'oğlu'nu ve sazıcı çırağı Gül Ahmet'i Beyşehri'nden alarak galeye dönmüşü.

Köroğlu, Benli Döne'yi alıp geçtikten sonra, Döne ile gelin güvey olmadı. Şöyle düşündü: "Binlerce erkeğin arasında bir ben evli olursam yahışık almaz. Heç olmazsa beylerime birer tane kız bulayım. Ondan sonra hepimizin düğününü birden yapayım." Köroğlu'nun düşüncesi buydu. Bunu beylerine de açıklamıştı. Birgün Köroğlu, meclisi kurmuş, Ayvanlı Köşk'te sohbete başlamıştı. Orta yere teştile, köz daşı gimî arahı gonmuş, Ayvaz bileklerini sıvamış, beylere altın tasla bade suni:di. Bir ara Köroğlu çileye coş geldi, bağırdı:

-Heyyyt ulan! Benim gimî yiğit, Kırat gimî at, Döne gibi güzel yeryüzünde bulunur mu?

Birden bir ses duyuldu:

-Kes ulan!

Mecliste çıt çıkmaz oldu. Herkes, sesin geldiği yana baktı. Köroğlu'nun, Köse Boğos adında Ermeni bir cellâdı vardı. Köse Boğos, gılcını kınından bir garış sıyırdı. Köroğlu'nun işaretini beklemeye başladı. Baktılar ki; sarı gaşlı, sarı bıyıklı, sarı sahallı, sarı saçlı bir adam.

Köroğlu beylerini yatıştırdı:

-Arhadaşlar, dedi, bir sözün nerden gelip nereye gittiğini araştırmadan, acele karar vermeyin. Biri bir laf mı gonaştı, sebebini sorun. Ondan sonra, ne yapılması gereki:se yapın.

Adama döndü:

-Beri gel bahalım arkadaş! Adın ne senin? Necisin?

-Bana Mahmudu Bezirgân derler. Gürcistanlıyım.

-Yaa... Demek bezirgânsın. Mal mı getirdin?

-Yok Köroğlu. Ben iflas ettim. Mal mülk kalmadı.

-Peki, senin doğru söylediğini nerden bilelim?

Mahmudu Bezirgân güldü:

-Ağa, beni dünya âlem tanır. İsteddiğine sor...

-Peki Mahmudu Bezirgân. Otur... Oğlum Ayvaz!

-Buyur baba.

-Mahmudu Bezirgân'a mey doldur.

Ayvaz bir tas doldurdu. Mahmudu Bezirgân içti. Boş tası elinde evirip çevirmeye başladı. Köroğlu sordu:

-Ne bahi:n boş tase Mahmut Ağa?

-Ben mi susadım, yoksa tas mı ufak, ona bahi:m Ağa, deyince Köroğlu:

-Oğlum Ayvaz, doldur! Dedi.

Ayvaz bir daha doldurdu. Mahmudu Bezirgân içti. Gene tası evirip çevirmeye başlayınca, Köroğlu Ayvaz'a bir daha seslendi:

-Ayvaz oğlum doldur!

Ayvaz üçüncü tası da doldurup verdi. Mahmudu Bezirgân onu da içti. Bu sefer tası evirip çevirmeden Ayvaz'a verdi. Yumruk mezesiyle ağzını sildikten sonra:

-Sağol yeğenim. Ellerine sağlık, dedi.

Beyler birbirlerine baktı. Mahmudu Bezirgân'ın bu kadar çok rakı içmesi dikkatlerini çekmişti. Dellek Deli Hasan dedi ki:

-Ulan Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'ndan çok arahı içen olmaz derdik; sen ondan üstün değilsen geri de galmazsın ha!

Mahmudu Bezirgân:

-Ben malı mülkü, aha bu arahı yüzünden batırdım Ağa, dedi. İflas bayrağını fırın damında değil, meyhanede çektim.

Köroğlu konuya girdi:

-Mahmudu Bezirgân, demini aldın mı?

-Aldım Ağa. Sağ ol.

-İyi... Peki, az önce ben konuşurken çileye coş geldim, "Benim gimi yiğit, Kırat gimi at, Döne gimi gözel yeryüzünde bulunur mu?" diye bağırınca "Kes ulan!" dedin. Niye böyle dedin?

Mahmudu Bezirgân açıkladı:

-Köroğlu, sen Çamlıbel'e kapanmış, bol keseden ati:η. Dedin ki, "Benden yiğit var mı?" Senden daha yiğit Zorbezirgân var. Zorbezirgân kervan işletir amma yanında heç goruma bulunmaz. Heçbir eşkıya ondan yol pacı alamaz. Üstelik Zorbezirgân'ın atı da senin atından aşağı değildir. Bir gün gısmet olursa

sizleri karşılaştırım. Ondan sonraa...“Döne’den daha güzel kız var mı?” diye bağırdın. Köroğlu, sen Sivas’ın dağına çıkmışsın, hiç garı kız görmediğin için, her gördüğünü dünya gözeli sani:η. Gürcistan padişahının yedi tane gızı var ki, hepsi birbirinden güzel. Gözel göreceksen sen onları gör. Belki sen kaledeki üç beş kuruşluk hazinene ya da on beş yirmi bin kişilik askerine gururlanı:η ama Gürcistan padişahının seksen bin askeri var. Hazinesi de ağzına gadar altın dolu. Yaa Köroğlu... Elde neler var.

Köroğlu düşündü.

-Ulan Mahmudu Bezirgân, Gürcistan padişahının kızları es-
sahtan güzel mi?

-Görenin aklı şaşar... Padişah bir gule yaptırdı. Kızlarını ora-
ya koydu. Hiç kimse kızları göremez. Guleniη anahtarını Şeyh
Mentûfî’de olur. Kızların yanına yalnız Şeyh Efendi girer çıkar.

Köroğlu dedi ki:

-Şu gördüklerin benim binbaşılarım. Onlara sözüm var, hep-
sine birer kız bulup, düğünümüzü birlikte yapaca:k. Mahmudu
Bezirgân, kızları göstermesi senden, alıp kaçırması benden.

Mahmudu Bezirgân itiraz etti:

-Bu iş kolay değil Ağa.

-Ulan Mahmudu Bezirgân, Beyşehir’in nasıl altını üstüne
getirdim, duymadın mı? Şirin Döne’yi bana gardaşları mı verdi
sani:η?

Mahmudu Bezirgân altta galır mı?

-Ağa orası Gürcistan, Beyşehir değil, dedi.

Köroğlu kızdı:

-Ulan Mahmudu Bezirgân, eğer o Gürcistanı Beyşehir’nden
kötü etmezsem bana da Köroğlu demesinler, dedi. Sen kızları
göster yeter.

Mahmudu Bezirgân yine itiraz etti:

-Yook Köroğlu Ağa. Gürcistan’a varıncaya gadar gumanda
bende olacak. Ben kızları göstereceğim. Gerisi saña ait. Bir de
dönüşte yine gumanda bende olacak.

-Peki...

-Peki demekle olmaz. Bana bir kefil bul.

Köroğlu Demirc'öglü'nu kefil gösterdi:

-Aha saña kefil.

Mahmudu Bezirgân sordu:

-Demirc'öglü, yolda emir benden dinlenecek. Köroğlu emir dinlemezse, "Kefiliñ ya saçı ya sahalı..." demişler, razı mısın?

-Razıyım. Ağ'a ma kefilim.

-Peki. Köroğlu, bana yedi bin asker gerek.

Köroğlu:

-Dışarıda hazır.

Mahmudu Bezirgân, işini sağlama aldı:

-Ağ'am, bu işin ucunda ölüm var. Gederler mi? diye dokundurmalı sordu.

Köroğlu gızdı. Sazını eline aldı. Mahmudu Bezirgân'ın goluna girip dışarıya çıhardı. Askeriñ arasına daldı. Sağ ayağını binek daşına koydu, on iki telli yirmi dört perdeli sedevkârî sazını gucağına aldı, kesik makamdan söyledi, görelim ne söyledi:

*Seferim var Gürcistan'a
Beniminen giden gelsin
Girmesin namert meydana
Er dolusu içen gelsin*

*Sayın askerin hepisin
İçinden seçin kötüsün
Gürcistan kale kapısın
Bir gürzünen açan gelsin*

Askerler bağıştılar:

-Hepimiz açarız Köroğlu! Sen emret yeter ki...

Köroğlu devam etti:

Eğdiğimiz hurma dalı
Yediğimiz oğul balı
Kılıç kabzasından kanı
Şerbet gibi içen gelsin

Dinlen yiğidin özünü
Bağlayın ağır gürzümü
Gürcistan güzel kızını
Terkisine alan gelsin

Eylemem kimseye zulüm
Nedir başa gelen zâlim
Bu yollarda çoktur ölüm
Canından vaz geçen gelsin

Askerler yine bağıştılar:

-Yoluña canımız gurban Köroğlu!

Köroğlu, “İnandın mı?” dercesine Mahmudu Bezirgâna baktı. Mahmudu Bezirgân “Evet.” anlamına başını sallayınca türküsünü bağladı:

Köroğlu'm düzen ver saza
Güvenmeyin çoğa aza
Beyaz kefenini öze
Eli ile biçen gelsin

Deyip bağladı. Askerlerin coşku dolu bağırışları arasında Ayvanlı Köşke geçtiler. Köroğlu, postuna bağdaş gurup oturdu:

-Ulan Mahmudu Bezirgân, askerim hazır mıymış?

-Hazırmış Köroğlu. Şimdi bana, her birine bir askerinin rahat sığacağı on dört bin sandık yaptıracaksın. Bu sandıkların yarısına asker binecek, öteki yarısına yiyecek konacak. Ayrıca yedi bin Mevlevî külahu, yedi bin Mevlevî elbisesi gerek. Bütün atların ayaklarına bağlayacak gadar da keçe isterim.

Köroğlu Demirc'öğlü'na:

-Bu hazırlıkları sen göreceksin, dedi.

Sonunda Mevlevî külahları, Mevlevî elbiseleri, keçeler, sandıklar hazırlandı. Sandıklara yiyecekler yerleştirildi. Köroğlu, yedi bin asker seçti. Kalede kalanlara öğüt verdi. Mahmudu Bezirgân dedi ki:

-Köroğlu, ben seni Gürcistan padişahına “Dil dış bilmez bir Kürt.” diye tanıtırım, ona göre geyin. Köroğlu bir kıl aba, bir kıl şavlar giydi. Bıyıklarını aşağıya büktü. Mahmudu Bezirgân ise aksine süslendi. Meleş don, meleş gömlek, sırmalı aba, sırmalı şalvar giydi. Bağdatın ipek şalını başına doladı. Acemin ipek guşağını beline sardı. Yedi körüklü çizmeyi dizlerine kadar çekti. Köroğlu, Mahmudu Bezirgân'ın giysilerini görünce, Kürdüvarî lisanla sordu:

-Lo gurban, bu ne süslü elbise böyle? Ne de yakıştırmışsan gurban.

-Köroğlu, düzenimize göre, sen dil dış bilmeyen ahmak bir Kürt, ben de senden sermaye almış usta bir bezirgânım. Padişah beni tanır. Benim iflas ettiğimi de bilir. Ben ona derim ki, “Padişahım, bu ahmak Kürt'ün bitmez tükenmez parası var. Ortaklık bezirgânlık yapı:k.”

-Pekey gurban. Senin dediğin olsun lo.

-Ağa sen Kürdüvarî konuşmayı iyi beceri:η ha.

-Lo ben Ayvaz'ı da bu lisanla alıp kaçırmışam.

Köroğlu, askerlerini topladı. Hoylu Beyi, Demirc'öğlü'nu kervanda her işe koşturmak üzere dışarıda bıraktı. Ayrıca, sandıkları yükleyip indirmek için bin asker daha görevlendirdi. Sazını omzundan endirdi. Öteki beylere ve askerlere, sandığa girmeleri için kumanda verdi:

*Koçyiğit benim diyende
Kaynayıp coş olmak gerek
Silkinip ata binende
Yorulup inmemek gerek*

*Koçyiğit benim diyende
Mızrak menzili dövende
Kılıç kalkana değende
Düşmandan dönmemek gerek*

*Yiğit ayağa kalkınca
Nârasın vurup gelince
Düşmanı talan edince
Zor düşmana durmak gerek*

*Köroğlu verir öğütler
Eyerlensin arap atlar
Sandığa giren yiğitler
Sandıktan çıkmamak gerek*

Deyip bağladı. Beyler ve askerler sandıklara girdi. Sandıklar atlara yüklendi. Atın bir yanına içinde insan olan sandık, öteki yanına içinde yiyecek olan sandık yükleni:di. Dellek Deli Hasan için özel olarak, upuzun bir sandık yapılmıştı. Köroğlu sordu:

-Hasan?

-Buyur Ağa...

-Sandığa sığdın mı?

-Sığdım Ağa.

-Eh! Sen sığıdıktan sonra herkes sığar. Yolcu yolunda gerek. Mahmudu Bezirgân!

-Buyur Ağa!

-Düş bakalım kervanın önüne!

Mahmudu Bezirgân kervanın önüne düştü. "Al Allah kuluğu, zapteyle delinî..." deyip, Gürcistan'a doğru yola çıktılar.

Kervan Çamlıbel'den ayrıldıktan yarım saat sonra Mahmudu Bezirgân kervanı durdurdu, mola verdi. Köroğlu arhadan, Kırat'ı doludizgin sürerek geldi:

-Ulan Mahmudu Bezirgân, niye mola verdin?

-Kumanda bende değil mi, istediğim yerde dururum!

-İyi de aslanım, yarım saatte bir mola verirsen, Gürcistan'a kaç yılda varırız?

-Köroğlu, ben seni sınadım. Kervanın kumandasını bana vermiştin, sözünde durup durmayacağını sınadım.

-Sözünde durması var mı gardaşım! Yarım saatte bir mola verirsen, söz mü kalır?

Mahmudu Bezirgân, Demirc'öğlü'na seslendi:

-Kefilin ya saçı ya sahalı, demişler, gel nizahımızı arala!

Demirc'öğlü:

-Köroğlu, Mahmudu Bezirgân haklı, dedi. İsteddiği yerde, istediği zaman mola verir.

Köroğlu kızdı. Kırat'ı çevirip, taa en arhaya geçti. Böylece bir hafta yol aldılar. Dar bir geçitten geçerken, Hasan Bey adında bir eşkıya yollarını kesti. Hasan Bey, yüksek bir yere oturmuş nergelesini içi:di. Adamları gelip, Mahmudu Bezirgân'dan yol pacını istedi. Yıllardır yol pacı alan Köroğlu'na, yol pacı vermek çok zor geldi, vermek istemedi. Mahmudu Bezirgân ne kadar üstelediyse de Köroğlu omzundan sazını endirdi. Bahalım Hasan Bey'e ne söyledi:

*Çamlıbelden Gürcistan'a giderken
Ben koluma aldım şahan bazımı
Bir kötü gelmiş de istiyor haraç
Gel işitme acı tatlı sözümü*

Mahmudu Bezirgân varıp Köroğlu'na sozuldu:

-Aman Ağa'm ne yapı:ñ? Çamlıbel falan deyip de bizi ele verme! Üç beş altın verip şunları başımızdan savalım. Sırrımız açığa çıkmasın, dediyse de Köroğlu dinlemedi, bu sefer de Kırat'ı öne sürerek Hasan Bey'in kendisini tanımasını istedi:

*Gürzün kösteğini ele dolarım
Koç Kırat'ı sağlı sollu yıkarım
Topuz vurur temelini sökerim
Sana bildiririm haddin özünü*

Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'na bir daha rica etti. Köroğlu yine dinlemedi. Hasan Bey ise yüzünü öte yana dönmüş, Köroğlu'nu duymazlıktan geliyordu. Aldı Köroğlu:

*Hasan Bey'im beri dönder yüzünü
Bilirim ben mert adamın özünü
Açar isem sandıkların ağzını
Yeryüzünden kaldırırlar izini*

Mahmudu Bezirgân, Demirc'öğlü'na koştı:

-Kefil sensin Demirc'öğlü. Şu adamı geriye çek, dedi. Demirc'öğlü, atını Kırat'a yaklaştırdı:

-Köroğlu, pacımızı verip gidelim, dedi. Kumanda Mahmudu Bezirgân'da. O, ne derse onu yapacağız. Yiğidin sözü, demirin kertiği... Köroğlu "Peki!" dedi. Öfkesinden yere göğe sığmaz olmuştu. Kıratı mahmuzlayıp, önden gitmeye başladı. Mahmudu Bezirgân, Hasan Bey'e bir kese altın gönderdi. Kervan yola dizildi. Köroğlu o öfkeyle, kervandan çok ileriye gitmişti. Yolun biraz içerleğinde bir pınar gördü. Ağacların arasında, suyun başında beş tane kız, güğümlerini dolduri:di. Köroğlu, Kırat'ı pınara sürdü. Baktı ki beş kızın beşi de birbirinden güzel. "İşte benim beylerime yakışır beş kız." diye düşündü. "Şu kızların gönüllerini edersem, Çamlıbel'e beş gelin daha götürürüm." Köroğlu Kırat'ın üzerinde, omzunda sazıyla yaklaşa dursun, kızlar aralarında dediler ki:

-Kız Aşo, bize türkü düzer dururduñ. Aha saña bir âşık. Marifetîñ varsa aha şu âşıkla atış da görelim.

Aşo deli dolu bir kızdı. Sözünü kimseden esirgemezdi.

-Pekey kızlar, dedi. Atışayım da görün.

Köroğlu pınara yaklaştı:

-Kızlar biriniz bir su verin de içeyim, dedi.

Aşo:

-Ayağın mı gırıldı? İn iç suyunu, dedi. Buralarda da çok eğleşme. Babam seni görürse ayağından asar.

Köroğlu baktı ki bu kız dilden anlamıyor, belki telden anlar diye omzundan on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını indirdi.

-Kızlar bu köyün adı nedir? Diye sordu.

Aşo:

-Bu köye Harmandalı derler, dedi.

-Pekey...

Köroğlu, Kırat'ın üzerinde sazı kucağına aldı. Bahalım kesik makamdan ne söyledi:

*Harmandalı bayırına
At bıraktım çayırına
Anan baban hayırına
Güzel bir su ver içeyim*

Aşo beliğinin birini saz misâli aldı:

*Harmandalı bayır olmaz
At salacak çayır olmaz
Güzel kızda hayır olmaz
İn âşık iç git suyunu*

Aldı Köroğlu:

*Pınar başında duran kız
Yüzünü beri dönen kız
Susayana su veren kız
Kızım bir su ver içeyim*

Aldı Aşo:

*Pınarbaşında dururum
Yüzüme yağlık bürürüm
Susayanı ben bilirim
İn âşık iç git suyunu*

Aldı Köroğlu:

*Hastayım attan inemem
İnersem geri binemem
Güzeli gördüm dönemem
Kızım bir su ver içeyim.*

*Aldı Aşo:
İstanbul'dan gelen Tatar
Okun atıp yayın tutar
Hast'olan evinde yatar
İn âşık iç git suyunu*

*Aldı Köroğlu:
Kızım gel inat eyleme
Sözü aykırı söyleme
İşim var beni eyleme
Güzel bir su ver içeyim*

Aşo bu gadar atışmanın yeterli olduğunu düşündü, gendi adını söylememek için babasının adını söyleyerek türküsünü bağladı:

*Babamın adı Ali'dir
Dağda değirmen yürütür
Seni ezer hem çürütür
İn âşık iç git suyunu*

Köroğlu baktı ki bu kız ne telden, ne dilden anlı. Dedi ki:
-Kız bir su istedim vermedin. Ne telden anlı:η ne dilden. Vermezsen verme... Ben de gettiğim yerde sizi keserim⁶⁶. O zaman sizi kimse almaz, evde kalırsınız.

Bunun üzerine, mavi giysili bir kız yerinden kalktı:

-Âşık kusura bakma. Biz Aşo'yu denedik, seninle atıştırdık. Senin istediğin su olsun. Başımızla gözümüz üstüne, deyip gü-

---

66 Kesmek: Kötülemek. Kötü huylarını sayıp dökmek.

ğümü doldurdu. Köroğlu'na uzattı. Köroğlu içti:
-Allah kısmetini açsın kızım, deyip bir daha aldı:

*Pınarda beş güzel gördüm
İlle mavili mavili
Allı eteğin düşürür
İlle mavili mavili*

*Sarı saçın düşürür
Morlu tebdilim şaşırır
Allı eteğin düşürür
İlle mavili mavili*

*Kürdoğlu'm der övündüğüm
Yoluna kurban olduğum
Yitirip geri bulduğum
İlle mavili mavili*

Deyip bağlayınca Mavili:
-Diline sağlık âşık, dedi. Bugün vakit geçti. Yarın köye gel de seni misafir edelim.

-Pekey kızım...

Köroğlu pınarbaşından ayrıldı. Yola çıktı. Baktı ki kervan geliyor:

-Ulan Mahmudu Bezirgân, dedi. Kervanı çöz. Bugün buralıyız. Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'nun canının sıkıntılı olduğunu biliyordu. Köroğlu'nun dört parmak enindeki kaşlarının çatılı olduğunu görünce:

-Peki Ağa, dedi.

Kervan mola verdi...

Ertesi gün Köroğlu, öğleden önce Mahmudu Bezirgân'ı çağır-
dı. Yine çatılmış kaşlarıyla, öfkeden bakır tas gibi gıgırmızı ol-
muş gözleriyle:

-Söyle de Ayvaz'ı sandıktan çiharsınlar, dedi.

Ayvaz'ı sandıktan çihardılar. Karakaytaç'ı altına çektiler. Köroğlu ile Ayvaz Harmandalı'nın yolunu tuttu. Köye vardıklarında erkeklerden kimse kalmamıştı. Kimi davara, kimi oduna getmişti. Kızlar Köroğlu'nu garşladı. Alıp Mavili'nin evine getirdiler. Kızlar baktılar ki âşığın yanında ay parçası gibi bir delikanlı var, beşinin de yüreği "Cızzz!" etti. Hemen Ayvaz'ın altına döşek, sırtına bir yastık, sol yanına bir yastık, sağ yanına bir yastık atıp, Ayvaz'ın yüzünü seyre daldılar. Köroğlu:

-Kız ocağınız yana, bana da bir minder verin de oturim, dedi.

Aşo gitti, eski bir çul bulup Köroğlu'nun altına serdi.

-Aha sen de şuna otur âşık, dedi.

Köroğlu oturdu. Aşo sordu:

-Âşık bu senin oğlun mu?

-Heyye gurban.

-Allah bağışlasın, pek de yakışıklıymış haa!

-Gızım benim beş oğlum var. İçlerinde en ipsizi, en huysuzu, en sümüklüsü bu... Ötekilerin yanında bunun lafı bile edilmez. Bu sırada Ayvaz, sazın teline hafifçe dokununca "Tınnn!" diye bir ses çıktı. Aşo:

-Âşık senin oğlun saz da mı çalıyor ne? Diye sorunca:

-Heyye gurban. Saz da çalar, dedi.

-İki mızrap vursa da gönümüz şenlense olmaz mı?

-Olur güzel gızım olur. Senin canın sağolsun.

Ayvaz sazını omzundan indirdi. Bakalım ne söyledi:

*Şeker şerbet ezmiş şirin dilleri
Güzel imiş Harmandalı kızları
Kudretten de sürmelenmiş gözleri
Melil durman kızlar yaktınız beni*

*Kudretten de kınalanmış elleri
Şeker yemiş şirin şirin dilleri
Birin bana verir'mola erleri
Yan bakmayın kızlar yaktınız beni*

*Aşıraydım yüce dağdan yukarı
Yedireydim kaymak ile şekerini
Desinler ki Han Ayvaz'ın şikâri
Melil durman kızlar yaktınız beni*

Deyip bağladı. Ayvaz'ın güzelliği karşısında kızlar kendilerinden geçmişlerdi. Aşo'nun içi "Cızzz cızzz..." edidi. Duramadı... Dedi ki:

-Âşık, Âşık. Madem beş oğlun var, biz de beş kızız, bizi oğullarına al da evimizi ocağımızı belleyelim. Köroğlu kesim kesti:

-Kız Aşo, hoylusunuz, boylusunuz, güzelliğinize, endâmınıza bir diyeceğim yok amma benim gelinlerim eline, diline, beline sağlam olmalı.

-O dediklerinin hepsine de sağlamız âşık. Hiç tasalanma.

-O halde bu iş tamam. Amma bir de öteki gızlara soralım. Eee gızlar, Aşo'nun teklifine ne dersiniz?

Kızlar gülüştü. Utandıkları için ses çıkaramadılar. Aşo gızdı:

-He desenize kız! Bundan iyi gısmet mi çıkacak sanki?

Kızlar utana sıkıla "He." dediler. Bunun üzerine Köroğlu aşka geldi, on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını kucağına aldı, sevinçle söyledi, bahalım ne söyledi:

*Çamlıbelden göç eyledik
Ali'yinen Veli'yinen
Mevlam rastgetir işimiz
Yiğit oğlum Ayvaz'ınan*

*Esmeszlerimi estirem
Soğuk sulardan içirem
Yüce dağlardan geçirem
Yavuz ata bineninen*

*Kürdoğlu'm der ne olalım
Bu işe çare bulalım
Kızları alıp gidelim
Davulunan zurnayınan*

Deyip bağladı. Köroğlu seslendi:

-Kız Aşo!

-Buyur âşık.

-Kız bir daha âşık deme bana...

-Ya ne diyeyim?

-Kayınbaba desene kız!

-Pekey baba. Buyur...

-Kızım, yarın beşinizi de pınarbaşında beklim. Bohçalarınızı alıp gelin. Aman şunu unuttuyduk, aman bunu unuttuyduk, dinlemem. Yarın öğleden önce sizi orada bekleyeceğiz. Şimdilik hoşça kalın.

Köroğlu Ayvaz'ı aldı. Doğru kervana vardı. Mahmudu Bezirgân karşı çıkmasın diye yine kaşlarını çattı:

-Ulan Mahmudu Bezirgân, bugün de buralıyık, dedi.

Köroğlu bir kenara varıp oturdu. Kahvesini nergelesini içmeye başladı.

“Bir Köroğlu, bir Ayvaz...” derler ya, Köroğlu ile Ayvaz, ertesi gün, üç ata altı sandık yükletti. Öğleye doğru pınarbaşına vardılar. Köroğlu bir tütün sarıp içinceye kadar kızlar geldi. Her birinin koltuğunun altında bir bohça vardı. Köroğlu baktı ki aralarında Mavili yok:

-Mavili nerde? Diye sordu. Aşo dedi ki:

-Anası çok ağır hasta... Bu durumda kaçması uygun olmaz. Onu da dönüşte alalım.

-Pekey kızım... Hatın kızlarım, yollarda eşkiya kaynıyor. Sizi böyle ay parçası gibi görürlerse bir kötülük yapmak isterler. Başımız belâya girer. En iyisi şu sandıklara girin. Aman ha sesinizi çıkarmayın.

Köroğlu, kızları sandıklara koydu. Sandıkların ağzını kapattı. Ayvazla birlikte atlara yüklediler. Varıp kervana döndüler. Köroğlu bağırdı:

-Mahmudu Bezirgân, biz hazırız! Kumanda sende. De bakalım, gidelim mi, kalalım mı?

Mahmudu Bezirgân zaten sıkılmıştı.

-Gidelim Ağ'a'm, gidelim. Duracak gün mü? Dedi.
Kervan çabucak yola koyuldu.

***

Uzun bir yolculuktan sonra Gürcistan'a ulaştılar. Köroğlu baktı ki koca bir şehir... Etrafı surlarla çevrilmiş. Şehrin bir tek giriş kapısı var.

Mahmudu Bezirgân adam kışkırtmayı, insanları birbirine düşürmeyi, fitne çıkarmayı severdi.

Duramayıp Köroğlu'nu kışkırttı. Dedi ki:

-Yaa Köroğlu... Gürcistan Beyşehir'i benzemez dememiş miydim? Beyşehir'i'nde sur yok, kapı yok. Öyle yerden kızı dedem de kaçıtır. Yiğitlik buradan kaçırmak...

-Ulan Mahmudu Bezirgân, aha burayı belle, Gürcistan'ı Beyşehir'i'nden kötü edeceğim.

Şehre yarım saat gala Kırkçeşme başında Mahmudu Bezirgân mola verdi. Köroğlu yine gızdı:

-Ulan oğlum şehir göründü. Yarım saatlik yolumuz galdı. Belli başlı şehre varıp da dinlensek olmaz mı?

Mahmudu Bezirgân:

-Ağ'a'm sen plânımı bozma! Dediye de Köroğlu bağırıp çağırı:di.

Mahmudu Bezirgân, Demirc'öğlü'na seslendi:

-Demirc'öğlü, kefilin ya saçı ya sahalı demişler. Gel de şu nizahımızı arala...

Demirc'öğlü geldi. İkisini de dinledi:

-Köroğlu haksızsın, dedi.

Bunun üzerine kervan mola verdi. Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'nu aldı. Birlikte Gürcistan'a gittiler. Önce saraya vardılar. Mahmudu Bezirgân gapıda Köroğlu'nu öğütledi:

-Köroğlu, düzen burada başlıyor. Sen aynen bir dağlı gibi davranacaksın. Hiç Türkçe konuşmayacaksın. Tamam mı?

-Tamam lo.

Mahmudu Bezirgân öne düştü. Padişahın huzuruna vardılar. Mahmudu Bezirgân el etek öptü. Geri geri çekilip, saygılı bir şe-

kilde durdu. Köroğlu ise sağa sola çarparak ilerledi, varıp tek di-
zi üstüne yeledi aslan misâli oturdu. Padişah, bu kaba adama
baktı. Adamın gafası kümbet gibiydi, alnının çatı bir garış, gaş-
ları dört barmak eninde, gözleri bakır tas gibi, boynu arasa kü-
leği gibiydi. Sırtı taraba tahtası gibiydi. Nefes alıp verdikçe göğ-
sü kalaycı körüğü gibi “Harr, Harr!” edi:di. Padişah, Mahmu-
du Bezirgân’a sordu:

-Bu kim Mahmudu Bezirgân?

-Amaan padişahım, sormayın. Cenâballah “Malı dilediğime
veririm...” demiş ya... Bu Kürdoğlu’na da bitmez tükenmez mal
vermiş. Memleketinde dokuz yüz doksan dokuz kâtibi var. Para-
nın nereden gelip nereye gittiğini ne kadar zekât ne kadar öşür
verdiğini gendi bile bilmez.

Padişah, Mahmudu Bezirgân’a yer gösterdi. Hizmetkârlar
gayfe, nergete getirdi. Köroğlu, höbeli fincanlarda sunulan gay-
fi: iki höpürdetmede içti. Nergetesini fohurdutmaya başladı.
Mahmudu Bezirgân ise yalanın devamını anlatmaya başladı:

-Bezirgânlığı benden, parası senden dedim, ortak olduk. Bel-
ki bu ahmak Kürdün yüzü suyu hürmetine Allah rızığımızı bol
verir.

Köroğlu “ahmak” sözcüğünü duyunca hafiften kızardı. Gür-
cistan padişahı:

-Mahmudu Bezirgân, ortağın bu konuşmalarına bozulmuyor
mu? Diye sordu.

-Hayır padişahım. Dil dış bilmez. Konuşulanları anlamaz.
Angit gibi bakar.

Köroğlu iyice kızardı. Padişah dedi ki:

-Mahmudu Bezirgân, ortağının da amma bıyıkları varmış ha.

-O bıyıklarını zurna çalarken görsen...

Köroğlu gıpgırmızı oldu. Padişah dedi ki:

-Amma iri elleri varmış ha...

-İyi davul çalar...

Köroğlu’nun gan beynine sıçradı. Gancık gatır sidiğinden su
verilmiş Kirmânî gılıcını sıyırmamak için gendini zor tuttu.

Mahmudu Bezirgân:

-Padişahım, dedi, yedibin atlı bir kervan getirdim. Kırkçeşme başında konakladık. Bize konaklayacağımız bir han gerek.

-Hangi hanı istiyorsun?

-Polathanı...

-Peki. Git hancıya söyle, anahtarı sana teslim etsin.

Mahmudu Bezirgân kalktı. Köroğlu'nu alıp saraydan çıktı. Polathana vardılar. Hancı hanı boşalttı, anahtarları Mahmudu Bezirgân'a teslim etti. Köroğlu ile Mahmudu Bezirgân atlandı, Kırkçeşmebaşına döndü. Gece yarısı olunca sandıkları atlara yükleyip, doğruca Polathan'a gittiler. Gün ışımadan önce sandıkları hana indirdiler. Mahmudu Bezirgân gerekli emirleri verdi. Sonra Köroğlu'nu alıp Kızlar Kulesine götürdü.

-Bak Köroğlu, burası Kızlar Kulesidir. Bu kulenin bir gapısı saraya açılır, o gapıdan hiç kimse giremez. İkinci gapısı da sokağa açılır. Bu gapının anahtarı Şeyh Mentûfî'dedir. Bu Mevlevî dedesi her gün gelir, kızlara din dersi verir. Ağam sen Çamlıbel'deyken, "Kızları göstermesi senden, alıp kaçırması benden." demiştin. Aha gösterdim... Alıp kaçırmana karışmam. Ben şimdi Altınoluk meyhanesine gedi:m. Ne zaman işin biterse gel beni al.

Köroğlu sordu:

-Meyhanede ne işin var Mahmudu Bezirgân?

Mahmudu Bezirgân açıkladı:

-Köroğlu, Gürcistan'ın ipsizlerini, serserilerini başıma toplayacağım ki senin ayağına dolaşmasınlar.

Mahmudu Bezirgân ayrıldı. Meyhaneye gitti. Mahmudu Bezirgân'ın geldiğini duyan ne kadar ipsiz, ayyaş, serseri, külhâni varsa meyhaneye doldu. Mahmudu Bezirgân seslendi:

-Meyhaneci!

-Buyur Mahmudu Bezirgân!

-Hemen bir koç kes, meze yap. Bir tuluk⁶⁷ da rakı getir. Arkadaşlarla birlikte yiyip içeceğiz.

---

67 Tuluk: Tulum.

Meyhaneci bu siparişlerin arkasının geleceğini bildiği için duvara çizgi çekmeye başladı. Her siparişte duvara yeni yeni çizgiler çekiyordu. Mahmudu Bezirgân ipsisizleri meyhanede ağırlaya dursun, biz haberi Köroğlu'ndan alalım:

Köroğlu, Kayseri eşeği gibi boyanmış Kırat'ın üzerinde Kızlar Kulesinin etrafında dolaşıp duri:di. Öğleye doğru kulenin kapısı açıldı. Başında Mevlevî külahı olan yaşlı bir adam çıktı. Kapıyı iki sefer kilitledikten sonra anahtarı şalvarının cebine koydu. Yürümeye başladı. Yürürken, çarşıdaki esnafa selâm verip, selâm alı:di. Çarşmayı boydan boya geçti. Sonunda ıssız bir sokağa vardı. Köroğlu seğırtip attan indi. Şeyh efendinin ellerine sarıldı:

-Aman Şeyhim... Medet! Diye yalvarmaya başladı.

Şeyh ilgilendi:

-Ne var oğlum? Ne oldu?

-Daha ne olsun Şeyhim? Varım yoğum bir anam var, sancıdan ölecek. Gitmediğimiz hekim kalmadı, derdine derman bulamadık. "Şeyh Mentûfi ohursa geçer." dediler. Aman şeyhim... Ocağına düştüm.

Köroğlu, şeyhin bir elini bırakıp, öteki elini öpi:di. Şeyh Mentûfi:

-Peki oğlum, dedi. Gider bir bakarız. Dua bizden, şifa Allah'tan...

Köroğlu, Şeyh Mentûfi'yi Polat Hana getirdi. Kapıdan içeriye girer girmez yumruğunu hengeyle, hüngeyle, şeyhin kafasına hüngeyleyince Şeyh ne aldı ne verdi, carhadan devrildi. Köroğlu, şeyhin elbiselerini giydi. Zaten Çamlıbel'den çıktı çıkaklı traş olmadığı için sakalı epeyce uzamıştı. Sakalını şeyh sakalına benzetti. Beyaza boyadı. Başına Mevlevî külahını giydi. Ertesi gün Kızlar Kulesine doğru yola çıktı.

Köroğlu, Şeyh Mentûfi gibi, çarşmayı iki yana selâm vererek boydan boya geçti. Kuleye vardı. Cebinden anahtarı çıkarıp, kapıyı açtı. Birdenbire, çevresini birbirinden güzel yedi kız alınca, "Ulan Mahmudu Bezirgân, bu kızlar essahtan gözelmış." diye

düşündü. Mahmudu Bezirgân haklı çıkmıştı. Kızlar Köroğlu'nu yukarıya çıkardı:

-Şeyhim yemek hazır buyur, dediler.

Köroğlu merdivenlerden ağır ağır çıktı. Mentûfi'nin her zaman yemek yediği oda acaba hangisiydi? Köroğlu en yakın odaya girdi: di ki kızlardan biri uyardı:

-Aman Şeyh'im odayı mı şaşırdın ne? Orası senin dinlenme odan. Yemek odası şu bitişikteki diyal mı?

-Aaah kızım, ah! Senin kalp gözün kapalı... Onun için böyle konuşuyorsun.

Köroğlu ile kızlar yemek odasına girdiler. Köroğlu, döşegin en kalınını seçti. Bağdaş gurup oturdu. Kızlar hemen sofrayı hazırladı. Küçük bir tabakla yemek getirdiler. Köroğlu'nun lokması iri olurdu. İki lokmada yemeği bitirdi. Kızlar:

-Aa, bugün Şeyh'imizin iştahı yerinde, bir tabak daha getirelim, dedi. Köroğlu bir iki tabakla doycak adam mıydı? Üçüncü tabağı da sünnetledikten⁶⁸ sonra doğruldu. Sırtını yastığa dayadı. Kızlar, her zaman bir tabağı bitiremeyen Şeyh Mentûfi'ye hayretle bahi:lerdi. Köroğlu açıkladı:

-Sizin kâlp gözünüz kapalı kızım. Yanımda benimle birlikte yemek yiyen hüddamları, cinleri görmüyorsunuz. Ben yemeği onlarla yedim.

-Aman Şeyh'im... Burada hüddamlar, cinler mi var?

-Evet kızım. Hüddamların, cinlerin hepsi burada. Onlardan bir dileğim var da...

-Nedir dileğin Şeyh'im?

-Kızım ben memleketten ayrılalı tam yedi yıl oldu. Yedi yıldır yavrularımı göremedim. Benim yedi oğlum var. Altısı pırlanta gibi delikanlı, ama yedincisi serserinin biri... İşte bu yedinci oğlum için kaygılanıyorum. Yedi yıldan bu yana düzeldi mi, yoksa daha mı kötü oldu?

-Eee Şeyh'im... Hüddamlarına söyle de sizi görüşürsünler.

---

68 Sünnetlemek: Tabaktaki yemeği ekmekle sıyrarak, bir tek tanecik kalmayacak şekilde yemek.

-Kızım hüddamlarla görüştüüm. “Yarın guşluk vakti oğlunu buraya getiririz. Ama bir tabak altın isteriz!” dediler. Kızım ben bir tabak altını nereden bulim? Kızlardan biri:

-Aman Şeyh'im, senin istediğin bir tabak altın olsun. Getiririm, dedi.

-Peki gızım, sağol. Biz Şimdi hüddamlarla gedek. Yarın guşluk vakti gelirik. Allah'a emanet olun yavrularım.

Köroğlu doğruca Polathan'a vardı:

-Demirc'oğlu!

-Buyur Köroğlu!

-Söyle de Ayvaz'ı sandıktan çıharsınlar.

Biraz sonra Ayvaz geldi:

-Buyur baba!

-Oğlum git bir traş ol. Yarın guşluk vakti bana gereksin. Ona göre hazırlan.

Köroğlu Ayvaz'ı yanına aldı. Kızlar Kulesine girdiler. Köroğlu Ayvaz'ı merdivenin altına saklayıp, öğütledi:

-Aman ha Ayvaz! Ben dua edeceğim, kızlar âmin diyecek. Sen üçüncü defa âmin dedikleri zaman odaya gir. Odada iki defa soluk al, üçüncü soluğu dışarıda alacaksın. Kimse senin nereye gittiğini görmemeli. Tamam mı?

-Peki baba!

Köroğlu merdivenleri tırmandı. Yukarıda, kızlar Köroğlu'nu karşılayıp:

-Şeyh'im hoş geldin, dediler.

-Sağ olun kızlarım.

-Şeyh'im hüddamların da geldi mi?

-Geldiler ya!

-Biz de altınları getirdik!

Kızlar bir tabak altın getirip, Köroğlu'nun oturduğu döşeğe döktüler. Köroğlu, Şeyh Mentüfi'nin doksan dokuzluk tesbihini aldı. İçinden okuyup, üflemeye başladı. Köroğlu'ndan ses çıkmayınca kızlar sabırsızlandı:

-Ne oldu Şeyh'im? Oğlun gelmedi.

Köroğlu, Gürcistan pâdişahının altınlarını cebine indirirken yolunu bulmuş da kaçırır mı? Kızları da saf bulunca, tabak tabak altın istemeye başladı:

-Bu yoksulluğun gözü kör olsun gızım. Bir tabak altını hüd-damlar azımsadı.

-Aman Şeyh'im altının lâfı mı olur. Bir tabak daha getirelim. Sana fedâ olsun.

Kızlar bir tabak daha altın getirdi. Köroğlu yeniden tesbihe sarıldı. Az sonra:

-Aman kızım bir tabak daha!

Kızlar üçüncü tabağı getirdi. Köroğlu:

-Kızlar ben dua edeyim, siz âmin deyin, dedi.

-Peki.

Köroğlu duaya başladı:

-Ey yeri göğü Yaradan! Bize oğlum Ayvaz'ın yüzünü göster!

Kızlar hep bir ağızdan bağırdı:

-Âmin!

-Ey rızkımızı ayrı ayrı veren Allah! Bu kızlara Çamlıbel'den su içmeyi nasip eyle!

-Âmin!

-Kızı oğlana, oğlanı kıza yazan Mevla! Bu kızları Çamlıbel'in yiğitlerine yaz!

-Âmin!

Kızlar üçüncü defa "Âmin!" der demez kapı açıldı. Ayvaz, sabah güneşi gibi içeriye girdi. İki soluk alıncaya kadar durdu. Sonra geri çekilip gitti. Ayvaz'ın güzelliği karşısında kızların akılları başlarından gitmişti. Ayvaz gittikten sonra kızlar ayıldı. Biri dedi ki:

-Şeyh'im bu senin oğlun muydu?

-Evet gızım.

-Aman Şeyh'im bu ne güzel delikanlı.

-Kızım daha en sünepesi, en çirkini bu. Öteki altısını görse-niz...

-Peki, Şeyh'im ne çabuk gitti oğlun?

-Eee kızım, yoksulluğun ocağı batsın. Hüddamlar çok altın istedi. Yedi tabak altına ancak bu kadar durur.

-Aman Şeyh'im, şu oğlunu dünya gözüyle bir daha görelim. Ne kadar altın istersen iste...

Köroğlu dedi ki:

-Kızım, yarın bu vakit altınları hazırlayın. Ben oğlumu yeniden çağırırım. Şimdi şu altınları hüddamların dediği yere götürüyüm, deyip kalktı.

Heybeyle altını omzuna alarak kuleden çıktı. Polathan'a vardı. Ayvaz'ı buldu. Ertesi gün için düzen kurdular. Ertesi gün kuşluk vakti Köroğlu Ayvaz'ı aldı. Kızlar Kulesine girip, Ayvaz'ı merdivenin altına sakladı. Ağır ağır yukarıya çıktı. Kızlar çevresini aldı. Her kızın elinde iki tabak altın vardı. Getirip Köroğlu'nun döşegine döktüler. Köroğlu tesbihe sarıldı. Okuyup üflemeğe başladı. Zaman uzayınca kızlar sordu:

-Şeyh'im ne oldu?

-Ne olsun kızım, dedi. Hüddamlar parayı az buldu. Benim de size söylemeye yüzüm tutmuyor. Kızlar hep bir ağızdan:

-Sen hiç tasalanma Şeyh'im, dediler, biz yine getiririz.

-Getirin kızım, getirin. Hüddamlar paraya doymaz.

Kızlar, Köroğlu istedikçe birer ikişer tabak daha altın getirdi. Sonunda Köroğlu duaya başladı:

-Ey kâinatı var eden Allah'ım! Bize oğlum Ayvaz'ın yüzünü göster!

-Âmin!

-Ey kaderimizi levh-i mahfuza ezelden Yazan! Şu güzel kızların kısmetini Çamlıbel'in yiğitlerine yaz!

-Âmin!

-Ey çiğ yumurtaya can veren Allah! Oğlum Ayvaz'ı yanıma gönder!

-Âmin!

Kızlar üçüncü defa 'Âmin!' deyince Ayvaz kapıyı açtı. İçeriye girdi. Kızların yedisinin de damakları cukulamaya, yürekleri küt küt atmaya başladı. Akılları başlarından uçtu gitti. Ayvaz:

-Buyur Şeyh babam! Beni çağırmissın, dedi.

-Otur oğlum...

Ayvaz oturdu. Otururken sazını tıngırdatınca, kızlar:

-Şeyh'im oğlun âşık mı ne? Dediler.

-İyi saz çalar...

-İki fasıl geçse olmaz mı?

-Olur! Çal bakalım oğlum.

Ayvaz omuzundan sazını indirdi. Perdelerde gezindikten sonra söylemeye başladı. Önce, üçü bir döşekte oturan üç bacı-ya söyledi, görelim ne söyledi:

Saraydan indim nazınan

Sedef perdeli sazınan

İnce belli üç kızınan

Biri benim avım olsa

Ayvaz, yönünü dört kıza dönerek bir daha aldı:

Ayvaz der dağlar başına

Hayranım karakaşına

Dört gövel ördek kuşuna

Biri benim avım olsa

Deyip bağladı. Kızlarda bir sessizlik oldu. Köroğlu sordu:

-Neden sustunuz kızlar? Oğlumun söyledikleri hoşunuza gitmedi mi yoksa?

-Gitti, gitti de Şeyh'im, bizim susmamız talihimizin kötülüğünden.

-Neden kızım?

-Nedeni şu Şeyhim: babam bizi erkek kuştan sahnır. Onun için bizi bu kuleye kapattı. Biz buradayken kısmetimiz açılır mı? İşte senin yedi oğlun varmış. Biz de yedi kızız...

Köroğlu fırsatı kaçırmadı:

-Gelin sizi oğullarıma alayım, dedi.

-Al Şeyh'im. Biz de vakitliken evimizi, erimizi belleylelim.

Köroğlu baktı ki kızlar hazır, sözü hazineye getirdi:

-Alayım da kızım, ben sizi bu yaşımda nasıl geçiririm. Hiç olmazsa yedişer tabak altın getirin de sizi hüddamlarla kaçırayım.

-Olur, Şeyh'im. Yedişer tabak altın getiririz.

-Peki gızım. Bugün yatsı namazından sonra, on dört tane sandık getireceğim. Yedisine siz gireceksiniz, yedisine de bohçalarını, altınları koyacaksınız.

-Peki Şeyh'im.

Köroğlu ile Ayvaz, birer çuval altını omuzlarına vurup Kızlar Kulesinden çıktı. Doğru Polathan'a vardılar. Köroğlu Demircöğlü'na talimat verdi:

-Demircöğlü bize on dört tane sandık yaptır. Acele olsun.

-Hayrola Köroğlu?

-Hayırdır. Kızların gönlünü ettik. Yatsıdan sonra alıp kaçacak. Hazineyi de götürük. Gürcistan'da işimiz bitti.

Köroğlu, işlerin bu kadar kolay olmasına sevindi. Omzundan on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını endirdi. Söylemeye başladı:

*İşte geldim Gürcistan'a
Cenk edelim kana kana
Seksen bin atlı düşmana
Zorlu bir savaş edelim*

*Bugün burdan göç kaldırak
Karşı çıkanı öldürek
Şişelere mey doldurak
Çamlıbelde nüşedelim*

*Köroğlu aşka dalcı
Beylere gelin alıcı
Ondört batmandır kılıcı
Düşmanlarla baş edelim*

Köroğlu ile Ayvaz yemeklerini yedi. Sandıklarını yükleyip, Kızlar Kulesine yollandılar. Kapıyı açıp sandıkları içeriye goydular. Yedi atı da kulede bırakıp, şehrin surlarını, gapısını, nöbetçileri, askerlerin barındıkları kışlayı kolaçan etmeye başladılar.

***

Köroğlu ile Ayvaz, nereden alıp nereye vuracaklarını hesap ede dursunlar alalım haberi Dellek Deli Hasan'dan:

Dellek Deli Hasan sandıkta durmaktan sıkılmıştı. Meğer Hasan'ın sandığı, Köroğlu'nun saz çaldığı yere yakınmış. Köroğlu ile Demirc'öğlü'nün konuştuklarını, gece Çamlıbel'e döneceklerini duymuş... Yumruğunu hengeyleyip, hüngüyleyip, sandığın kapağına hıngeyleyince, kapak paramparça oldu. Hasan bağırdı:

-Hoşlu Bey!

-Ne var Hasan?

-Ulan oğlum yeter durdun sandıkta. Çık hele dışarıya.

-Ulan deli gavat, Köroğlu yasak demedi mi? Çıharsak Köroğlu'nun canı sıkılır.

-Ulan sıhılırsa sıhılsın! Surtüstü yatmaktan biz çürüdük, gendi keyfine göre gezi:. Çık hele çık.

Hoşlu Bey dayanamadı. Sandığın kapağını girdi. Dışarıya çıktı. Bu sırada Demirc'öğlü geldi:

-Aman Hasan ne yapı:η? Köroğlu'nun işini bozma. Gir sandığa, dediyse de Hasan'a laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan zor olduğu için Hasan sandığa girmedi.

Bunun üzerine beylerden üç beş kişi, askerlerden kırk elli kişi sandıktan çıktı. Dellek Deli Hasan'ın peşine dahilip şehri gezmeye başladılar. Kılavuzu garga olanıη burnu boktan çıkmazmış, Hasan doğru kapalı çarşıya girdi. Dükkânın birinden alışverişe başladı. Ötekiler de birer ikişer dükkânlara dağıldılar. Don, gömlek, guşak, poşu, aba... Ne buldularsa aldılar. Hasan aldıklarını goltuğunun altına sıhıştırdı.

-Hayırlı işler, deyip dükkândan çıkınca, bezirgân Hasan'ın ardından seslendi:

-Yahu arhadaş para vermeyi unuttun.

Dellek Deli Hasan Bağdat'ta hememde çalışırken parayı anası harcardı. Çamlıbel'e geldikten sonra hiç para harcamadı. Bu yüzden bezirgâna çıhiştı:

-Ne parası lan!

-Sen benden öteberi almadın mı?

-Aldım...

-Ben bu dükkânı ölmüşlerime hayır olsun diye mi açtım? Aldığın malın parasını versene!

Dellek Deli Hasan bezirgâna kızdı. Hengeyledi, hüngeyledi, bezirgânın suratına tokatı hüngeyleyince, bezirgân yanının üstüne devrildi. Meğer ötekiler de para anlaşmazlığı içindeymiş. Hasan'ın tokatı yapıştırdığını gören Köroğlu'nun adamları, bezirgânlara birer tokat indirdiler. Bir anda ardı ardına tokatlar patlayınca bedestan esnafı bu dev gibi adamlardan çekindi. Arkalarından gitmediler. Arkalarına bir çırak düşürüp adamların nereye gittiklerini öğrendiler. Bu adamların Polathan'da eğleştiklerini öğrenince yiğitbaşını⁶⁹ padişaha gönderdiler. Yiğitbaş rüzgâr gibi saraya goştı. Durumu padişaha anlattı. Padişah:

-Mahmudu Bezirgân'ı bana getirin, dedi.

Askerler, Altınoluk meyhanesinde Mahmudu Bezirgân'ı buldular. Padişahın kendisini görmek istediğini söyleyince Mahmudu Bezirgân seslendi:

-Meyhaneci!

-Buyur!

-Arhadaşlara bir koç daha kes, meze yap. Bir tuluk da rakı getir! Ben gelene kadar yiyip içsinler!

-Başım üstüne!

Mahmudu Bezirgân, padişahın huzuruna çıktı:

-Buyur sultanım!

-Senin adamların gapalı çarşı esnafından alışveriş yapmışlar, para ödememişler!

Mahmudu Bezirgân hemen elini kuşağına attı, bir kese altın çıhardı:

---

69 Yiğitbaş: Esnaf başkanı.

-Onlar dağlıdır, gaba insanlardır. Kusurlarına bakmayın. Zarar ne ise hemen ödeyeyim.

Padişah yiğitbaşına sordu:

-Zarar ne kadar?

-Bir kese altın yeter padişahım.

Mahmudu Bezirgân, keseyi yiğitbaşına verdi:

-Esnaf gusura bakmasın. Dediğim gibi bunlar dağlıdır. Paradan puldan anlamazlar. Esnafa zararları tohanırsa bana gelin öderim.

Mahmudu Bezirgân yeniden meyhaneye koştu. Meyhaneciye talimat verdi:

-Meyhaneci, bir koç daha kes. Bir tuluk rakı daha getir.

***

Mahmudu Bezirgân ayyaşlara, külhanbeylere, ipsizlere ziyafet vermekte olsun, alalım haberi Köroğlu ile Ayvaz'dan:

Köroğlu ile Ayvaz, herkes yatıya gidince hemen Kızlar Kulesine gittiler. Kızları, bohçalarını ve tabak tabak taşıdıkları altınları sandıklara yüklediler. Doğru Polathan'a vardılar. Köroğlu Demirc'öğlü'nu çağırdı:

-Her şey yolunda mı?

-Bir aksilik oldu Köroğlu!

-Nedir?

-Delek Deli Hasan sandıktan çıktı. Hoylu Bey'i de yanına alıp çarşıya çıktılar.

-Bu deliye Hoylu nasıl uydu?

-Sandıkta sıkılmış olmalı ki, uydu. Peşlerine de kırk elli kişi dahıldı. Gapalı çarşıda alışveriş yapmışlar. Dövüşmüşler. Gorharım ki sırrımız açığa çıktı.

Köroğlu, Hasan'a uyduğu için Hoylu'ya, Dellek Deli Hasan'a izin verdiği için de Demirc'öğlü'na kızdı. Ağzına geleni saydı:

-Hemen hazırlanın, gidiyoruz... Ben Mahmudu Bezirgân'ı alıp geleyim.

Köroğlu, sırtındaki şeyh cübbesini çıkardı. Sakalının boyasını yıkadı, bıyığını burup al yanağına oturttu. Kırat'a bindi. Atını

meyhanenin içine sürdü. Etrafdakiler Mahmudu Bezirgân'a:

-Senin ortak atla girdi içeriye. Bu nasıl adam yahu? Diye sordu.

Köroğlu omzundan sazını indirdi. Mahmudu Bezirgân'a söyledi. Aldı Köroğlu:

Mahmut Ağa kalk gidelim

Bir iş geldi başımıza

Türkünün burasında, Mahmudu Bezirgân birdenbire bağırdı:

-Kes ulan!

Köroğlu ne olduğunu şaşırıldı. Kulaklarına gadar gızardı. Mahmudu Bezirgân Köroğlu'nun bir açık vermesinden korktuğu için susturmuştu. Hâlbuki Köroğlu, kızları alıp geçirdiğini, Gürcistan'da işlerinin bittiğini anlatacaktı.

Mahmudu Bezirgân'ın arhadaşları araya girdi:

-Yahu adam ne güzel söyli:di. Bırak söylesiñ.

Köroğlu bunun üzerine bir daha aldı:

Mahmut Ağa kalk gidelim

Bir iş geldi başımıza

İşimiz bitti gidelim

Düşman düşer peşimize

Çekildi dengin şeridi

Yürekte yağım eridi

Beyler sandıkta çürüdü

Kalk gidelim işimize

Gel buradan göç kaldırak

Karşı çıkanı öldürek

Şişelere mey doldurak

Çamlıbel'de içmemize

Kürdoğlu'm der ki n'olacak

Bir sen kaldın alınacak

Şimdi azim cenk olacak

Kimler çıkar karşımıza

Mahmudu Bezirgân anladı ki Köroğlu işi bitirmiş. Çevresindekilere:

-Arkadaşlar, dedi, bizimkilerin aralarında bir anlaşmazlık olmuş. Şunları barıştıırıp da geleyim. Siz içmenize bakın. Meyhaneci!

-Buyur Mahmut Ağa!

-Arhadaşlara bir koç daha kes. Bir tuluk da rakı getir. Ben gelene gadar yiyip içsinler. Meyhaneci koç hanesine bir çizgi, rakı hanesine bir çizgi daha çekti. Zaten çizgiler çoğalmış, Mahmudu Bezirgân'ın hesabı gabarmıştı. Mahmudu Bezirgân'ın para vermeyeceğini ne bilsin... Köroğlu ile Mahmudu Bezirgân çıktı. Sokağın karanlığına dalar dalmaz Köroğlu gancık gatır sidiğinden su verilmiş Kirmânî gılıcını sıyırdı:

-Ulan Mahmudu Bezirgân, dur bakalım! Dedi.

-Buyur Köroğlu!

-Ulan nedir senin ettiğın? Padişahın yanında beni küçük düşürücü sözler söyledin. Az önce meyhanede ben türküye başlayınca "Kes ulan!" diye bağırdın. Sen ne demek isti:η? Şimdi kafanı gövdenden ayırayım mı?

-Ağam bir de beni dinle, dedi Mahmudu Bezirgân. Padişahı senin saf bir dağlı olduğuna inandırmak için öyle yaptım. Az önce de senin bir açık vereceğinden korktum, onun için susturdum. Gusura bakma, sana garşı gelmek için yapmadım. Sen bizim ağamızsın. Biz ekmek yediğimiz çanağa tükürmeyiz.

Köroğlu inandı. Doğruca Polathan'a vardılar. Köroğlu Demirc'öğlü'nu çağırdı:

-Yola çıkıyoruz! Hemen hazırlık görölsün! Diye emir verince Mahmudu Bezirgân izin isteyip söze girdi:

-Köroğlu kesimimiz şöyleydi: getirip götürmesi benden, kızları alıp kaçırması senden. Ben bu yedi bin kişiyi getirdiğim gibi geri götüreceğim. Aha Demirc'öğlü şahit.

Demirc'öğlü:

-Köroğlu, dedi. Biz buraların yabancısıyız. Nerden alıp nereye vuracağımızı bilemeyiz. Gel kumandayı Mahmudu

Bezirgân'a bırak.

Köroğlu:

-Peki, dedi.

Mahmudu Bezirgân, gece yarısına gadar bekledi. Gece yarısı olunca sandıktaki askerleri çıhardı. Her birine birer mevlevî külâhı, çepkeni, entarisi giydirdi. Atların ayaklarına keçe bağlattı. Sandıkları atlara yükleyip handan çıktılar. Kale kapısına doğru, bir mevlevî ordusu gimi yola dizildiler. Bu orduyu gören birkaç kişi oldu. Ama onlar da şöyle düşündü: "Bu gadar at yürür de hiç nal sesi duyulmaz mı? Bunlar olsa olsa melektir. En iyisi ben bunları hiç görmemiş olayım." Mahmudu Bezirgân'ın sessiz ordusu kale kapısına vardı. Kapıdaki nöbetçilerin dilleri tutulmuştu sanki. Mahmudu Bezirgân, şeyh elbisesi içinde olduğu için öne çıktı:

-Ey insanoğlu! Diye gürlledi. Kapıyı açacak mısın, yoksa surları yerle bir mi edelim!

Nöbetçiler goşup gapıyı açtılar. Köroğlu, askerleri dışarıya çıkardı. Kırkçeşme başına varınca Köroğlu ile Mahmudu Bezirgân bir ara yan yana geldiler. Köroğlu övündü:

-Nasıl Mahmudu Bezirgân? Hem hazineyi soydum hem kızları alıp geçtim. Ben sana "Gürcistan'ı Beyşehir'nden kötü ederim." dememiş miydim?

Mahmudu Bezirgân inatlaşmayı çok severdi:

-Ben ayyaşları, külhânbeyleri, ipsiz sapsızları meyhaneye toplamasaydım, onlar sokakta dolaşsalar bu iş bu kadar kolay olur muydu? Dedi. Sonra, ataların araya gitmiş sözü yoktur. "Gurkun⁷⁰ cücüğü güzün sayılır." demişler. Dur hele... Biraz sonra sırrımız açığa çıkar, padişah seksen bin atıyla ardımıza düşer. Ondan sonra övün övüneceksen.

Köroğlu bağırdı:

-Köroğlu askeri attan insin! Mola veriyorum! Mahmudu Bezirgân atıldı:

-Aman Ağam ne yapıyorsun? Henüz Kırkçeşme başındayız.

---

70 Gurk: Yumurtaların üstüne yatarak civciv çıkaran, onları büyüten tavuk.

Kaçabildiğimiz kadar kaçalım. Hiç olmazsa sırtımızı bir dağa verelim! Dediyse de Köroğlu dinlemedi.

Köroğlu'nun bu kararlılığını gören Demirc'oğlu da kefilliğe yanaşmadı. Askerler mevlevî elbiselerini çharıp gendi elbiselerini giydi. Silahlarını silip arıttılar. Atlarının ayaklarından keçeleri çıkardılar. Köroğlu emir verdi, Harmandalı'dan geçirdiği dört kızla, Gürcistan'dan geçirdiği yedi kızı sandıktan çıkardılar. Köroğlu'nun yanına getirdiler.

Köroğlu çağırıyor:

-Oğlum Ayvaz!

-Buyur baba!

Köroğlu, Gürcistan padişahının en küçük kızını Ayvaz'ın yanına getirdi:

-Oğlum Ayvaz! Yahudi paraya, Çerkez kamaya, Arap atına, Kürt silahına, Türk de namusuna düşkün olur... Oğlum Ayvaz, bundan sonra bu kızın namusundan sen sorumlusun! Bu kızın namusuna bir leke gelirse, "Gürcistan padişahının kızı..." demezler, "Ayvaz'ın nişanlısı..." derler, unutma!

-Peki baba!

-Reyhan Arap!

-Buyur Köroğlu!

-Şu kız da senin nişanlın.

-Peki Köroğlu. Sağ ol!

-Kabırasığmaz!

-Buyur Ağ'a'm!

-Aha şu kız da senin nişanlın.

-Sağ ol Köroğlu!

-Selam vermez!

-Buyur Ağ'a'm!

-Şu kız da senin nişanlın!

-Sağ ol Köroğlu!

-Ecelalmaz!

-Buyur Köroğlu!

-Bu da senin nişanlın!

- Sağ ol Ağa!
- Canıcebinde!
- Buyur Ağa'm!
- Şu kız da senin nişanlın olsun.
- Peki Ağa'm! Sağ ol!
- Sopayadoymaz!
- Buyur Köroğlu!
- Aha şu kız da senin nişanlın!
- Peki Ağa'm. Sağ ol.
- Darıdeğmez!
- Buyur Köroğlu!
- Bu kız da senin nişanlın!
- Sağ ol Ağa!
- Eceliyakın!
- Buyur Köroğlu!
- Bu kız da sana nişanladım!
- Sağ ol Ağa'm!
- Zencirkıran!
- Buyur Köroğlu!
- Bu kız da senin nişanlın!
- Peki Ağa'm! Sağ ol!
- Dağdeviren!
- Buyur Ağa'm!
- Şu kız da senin kısmetin!
- Sağol Ağa'm!

Köroğlu ortaya konuştu:

-Ayvaz'a dediğim gibi, herkes kendi namusundan sorumlu. Ben şunca zamandır Döne ile dünya evine girmedim. İstedim ki bütün beylerime, binbaşlarıma birer kız bulayım, hepimizin düğününü birlikte yapalım. Şimdi bu kızları alıp Çamlıbel'e götüreceğiz. Orada Şirin Döne ile Kızlar Köşkünde kalacaklar. Öteki beylere de birer kız bulunca düğünlerimizi yapacağız. Düğüne kadar gızlara yaklaşmak yok! Tamam mı?

-Tamam Köroğlu! Diye bağrıştılar.

Köroğlu; Hoylu, Dellek Deli Hasan ve Demirc'oğluna kız vermemişti. Üçünün de bıyıklar düşmüştü. Askerler dinlenmeye çekildi. Beyler bir araya toplandı. Hoylu Bey kılıcını bilemeye başlayınca Dellek Deli Hasan dedi ki:

-Ulan Hoylu, benim adım deliye çıkmış amma sende guş kadar beyin yok oğlum.

-Niye?

-Niyesi var mı? Köroğlu sana kız vermedi, sen hâlâ kılıç keskinli:n ki Köroğlu'nu düşmanın elinden almak için. Ulan ne ahmaksın be!

Yüreği zaten buruk olan Hoylu Bey bu sözlerden alındı. Köroğlu'na küstü. Askerlerini toplayıp oradan ayrıldı. Bir subaşına varıp konakladı.

***

Biraz sonra Gürcistanlılar durumun farkına varmış, seksen bin askerle Kırkçeşmebaşı'na doğru yola çıkmıştı. Uzaktan tozu dumana gatarak düşman görününce, Köroğlu yüksek bir yere çıktı. Sazını kucağına aldı. Gür sesiyle söyledi. Görelim ne söyledi:

*Körüklü çizmeyi tek tek basanlar
Bellerine eğri kılıç asanlar
Dört evli bir köyde kelle kesenler
İşte bu meydanda kesmeli beyler*

Köroğlu'nun gerek beyleri gerekse askerleri arasında kendisini Köroğlu gibi gören pek çok insan vardı. Köroğlu bir de onlara söyledi:

*Her biriniz Köroğlu'yum diyenler
Usul boya sırma libas giyenler
Çamlıbel'de iki çerçi soyanlar
İşte bu meydanda soymalı beyler*

*Yürün beyler bu meydanı açalım
Bu meydana ganimetler saçalım
Koç yiğitler serimizden geçelim
İşte bu meydanda geçmeli beyler*

*Koç Köroğlu size söyler öz dilden
Dolandık da geldik o Çamlıbel'den
Dolu dolu içtiğimiz ezelden
İşte bu meydanda içmeli beyler*

Deyip bağladı. Köroğlu Kırat'a bindi. Kirmânî kılıcını çekti. En öne atılıp düşmana saldırdı. Bir anda Köroğlu'nun keleşleriyle Gürcistan askerleri birbirlerine girdi. Gürzler, kılıçlar, mızraklar, kalkanlar gümbür gümbür öti:di. Kırat önden geleni gapıyor, arkadan geleni depi:di. Dellek Deli Hasan, yedi kişiyi bir hizaya getiri:, boyu gimî upuzun gılıcıyla bir vuruşta yedisinin birden kellesini düşürü:di. Köse Kenan, yirmi yedi boğum kargısıyla düşmanı delip, düşürü:di. Ayvaz, Demirc'oğlu, Reyhan Arap ve öteki binbaşılar, askerlerin önüne düşmüş ölümüne savaşı:di. Bir ara Köroğlu, askerleri golaçan etti ki, sağ ganatta gerileme var. Hemen yardım gönderdi. Biraz sonra baktı ki sol ganatta bozulma var, hemen yardım gönderdi. Sonunda Köroğlu yardım göndere göndere osandı. Askerlerin neden bozulduklarını anlamaya çalıştı. Etrafına göz gezdirdi. Baktı ki Hoylu Bey yok... Oysa nusret⁷¹ Hoylu'daydı. Köroğlu, Hoylu Bey olmadan savaşa girmezdi. Yanındaki Mahmudu Bezirgân'a sordu:

-Hoylu nerde?

Mahmudu Bezirgân her zaman için insanları birbirine düşürmeyi severdi:

-Ne bileyim ben? Sıkıyı görünce kaçtı herhalde.

Köroğlu kızdı:

-Benim bildiğim Deli Hoylu kaçmaz. Bunda bir iş var.

Köroğlu Dellek Deli Hasan'a sordu:

-Hasan! Hoylu nerde?

---

71 Nusret: Uğur

Delinin uyuklaması da deli olur, sayıklaması da derler:

-Nerdesi var mı Köroğlu! Hoylu Bey gibi bir yiğide o kızlardan biri verilmez miydi? Hoylu'nun canı sıkıldı, şo yana doğru gitti.

Köroğlu Kırat'ı o yana doğru doludizgin sürdü. Meğer az ileride Yahudi bir çerçi konaklamıştı. Köroğlu varıp nara attı:

-Heyyt! Ulan çerçi ne oturi:η burda?

Yahudi çerçi içinden "Eyvah! Bu herif püsküllü belaya benzi." dedi.

-Ne oturim ağam. Köroğlu ile Gürcistan askerlerinin cengi varmış. Ortalık durulana gadar burada bekli:m, dedim.

Köroğlu, çerçinin eşyalarına göz gezdirdi. Gürz, kılıç, kalkan, hançer, bıçak, ok, yay, sadak, zırh gibi savaş gereçleri satı:di. Çerçinin on üç on dört yaşında bir oğlu vardı. Köroğlu düşündü: "Ulan bu Hoylu'ya kız vermedik. Hiç olmazsa şu çocuğu götüreyim de kahvesini hazırlasın, tütününü sarsın, nergesini bassın."

Kırat'ın dizginlerini saz misâli alarak söyledi:

*Yüksek yaparlar kaleyi
Gönlünden kaldır hileyi
Bana çektirme palayı
Şu çocuğu terkime ver*

*Bildin mi benim huyumu
Deviririm dal boyunu
Çevirmeden kurt oyunu
Şu çocuğu terkime ver*

*Baktın mı benim halıma
Mevlâm rahmeder kuluna
Düştün Köroğlu zoruna
Şu çocuğu terkime ver*

Çerçi, Köroğlu ismini duyunca içinden bir daha “Eyvah!” dedi. Çaresiz, oğlunu Kırat’ın terkinde bindirdi. Köroğlu:

-Ulan çerçi, dedi, gözün arhada galmasın. Bu Frenkoğluna gendi oğlumuz gibi bakarık. Ne zaman istersen Sivas Dağı Çamlıbel yaylasındaki Koç Köroğlu’nun galesine gel, oğlunla görüş.

Çerçi ağlamaya başlayınca Köroğlu gızdı:

-Ulan zırlayıp durma! Bu çocuk senin yanında çerçi olacağına Köroğlu’nun yanında olsa daha eyi değil mi? deyip Kırat’ı mahmuzladı.

Hoşlu Bey’in olduğu yere vardı. Hoşlu Bey, uzaktan Kırat’ı tanıdı. Oturduğu yerden hiç istifini bozmadan askerlerine emir verdi:

-Askerler, şu gelen Köroğlu... Sakın yüz vermeyin ha!

Köroğlu geldi baktı ki, atının yularını dutan bile yok. Terkindeki çocuğu indirdi:

-Hoşlu Bey şimdilik gayfeşi, nergeleni, tütününü bu Frenkoğlu hazırlasın. Sana emmimin gızını alacağım. Sözüm söz...

Dediye de Hoşlu aldırış etmedi. Bunun üzerine Köroğlu, Kırat’ın dizginlerini saz misâli aldı. Görelim Hoşlu’ya kesik makkandan ne söyledi:

*Gökte yıldız parelendi
Can cesetten aralandı
Oğlum Ayvaz yaralandı
Hoşlu’m meydan bu meydandır*

Aldı Deli Hoşlu:

*Gökte yıldız parelensin
Can cesetten aralansın
Varsın Ayvaz yaralansın
Döğüş bilmem cana kıymam*

Köroğlu bir daha aldı:

*Hoylu'm kalksana yerinden
Kılıcını çek belinden
Al beni düşman elinden
Hoylu'm meydan bu meydandır*

Aldı Deli Hoylu:

*Boş yere ağrıtmaya başı
Bugün etmezem savaşı
Kız alanlar görsün işi
Döğüş bilmem cana kıymam*

Aldı Köroğlu:

*Olma Hoylu sen divâne
Dön geri gel bizden yana
Döne kurban olsun sana
Hoylu'm meydan bu meydandır*

Köroğlu emmisinin gızı Döne'den söz edi:di. Hoylu da sandı ki, "Tek beni kurtar da sana Şirin Döne'yi verim." demek isti:. Şirin Döne'yi kardeşi gibi gören Hoylu, bu duruma çok kızdı. Söyledi bakalım ne söyledi:

*Hoylu der bu söz ne biçim
Yandı sızılardı içim
Şirin Döne benim bacım
Döğüş bilmem cana kıymam*

Bu kez de Köroğlu kızdı:

-Lafı ters anlama Hoylu! Ben Şirin Döne demedim. Emmim kız Döne'den söz edi:m.

Dedikten sonra türküsünü bağladı:

*Köroğlu'm der ki n'olacak
Takdir yerini bulacak
Mavili kaldı alacak
Hoylum meydan bu meydandır*

Hoylu cevap bile vermedi. Köroğlu'nun içinde ateş yanı:di. Gürcistan askerlerinin karşısında Köroğlu'nun askerleri gırılırken Hoylu Bey'in küskünlük çekişmesi ağırına gitti. Kırat'ı Hoylu Bey'in karşısında çevrim çiçek⁷² gimi dönderip ortalığı toza beledikten sonra:

-Ulan Hoylu! Diye bağırdı. Oğlum, yazgı ne ise o olur. Yazgımızda yenilmek varsa, yenileceğiz. Yenilirsek Köroğlu yenildi demezler, Hoylu Köroğlu'nu dar gününde bıraktı kaçtı, ondan yenildi derler. Senin adın da gancığa çihar. Bunu bilesin, deyip dizginleri saz misâli aldı:

*Bir yiğit silkinip ata binende
Derelerde bozkurlara ün olur
Yiğit olan döne döne döğüşür
Kötüler kavgadan kaçar hun olur*

Hoylu yutkundu. Ama renk vermedi. Köroğlu devam etti:

*Bir yiğit cidasın almış atıyor
Ak elleri kızıl kana batıyor
Bir kötü kavgadan dönmüş kaçıyor
Kaçma kötü kaçma sonra dön olur*

Hoylu, gafasını yere eğdi. Ağzına daş aldı, seslenmedi. Köroğlu devam etti:

*Bir yiğit cidasın almış eline
Serini koymuş da yiğit yoluna
Kalkan paralana zırhlar deline
Kanlı gömlek koç yiğide don olur.*

---

72 Çevrim çiçek: Ayçiçeği

Hoşlu gıpgırmızı oldu. Köroğlu bir daha aldı:

*Bir yiğit yiğide sırrın açınca
Dolu dolu badeleri içince
Kötünün eline fırsat geçince
Mühür bende der Süleyman olur*

Hoşlu Bey elini dişledi, ısırđı, yine seslenmedi. Köroğlu tüküsünü bağladı:

*Koçkörün oğluyam enmezem attan
Yönümü çevirmem üçünen dörtten
Uyuz keçi kurtulursa bozkurttan
Bakar boynuzuna gergedan olur*

Deyince Hoşlu dayanamadı, ayağa kalktı:

-Peki Köroğlu! Dedi. Dövüşe katılacağım. Amma bir şartım var!

-Nedir şartın Hoşlu Bey?

-Sen askerlerini çekeceksin! Ben yalnız kendi askerlerimle dövüşeceğim!

-Peki!

Hoşlu Bey'in bin atlısı hazırlandı. Kırkçeşmebaşı'na vardılar. Köroğlu askerlerini geriye çekti. Hoşlu Bey kalkan kullanmaz, iki kılıçla birlikte savaşırdı. Hoşlu Bey'le askerleri bir anda Gürcistan askerlerinin arasına aç kurt sürüsü gibi daldı. Bir saat sonra, Gürcistan askerlerinin düzeni bozuldu, kaçmaya başladılar. Hoşlu Bey'le askerleri, kaçanların peşine düştü. Askerler gale kapısından girer girmez gapıyı gapadılar. Hoşlu Bey'in atı hızını alamadı. Ön ayaklarını kaldırıp gale gapısına dayadı. Hoşlu omzundan sazı indirince, fitne çıharmadan duramayan Mahmudu Bezirgân:

-Ulan Hoşlu, kendi kendini ne kadar översen öv! Helâl olsun sana! Dedi.

Bunun üzerine Köroğlu bağırdı:

-Cellât!

Köse Boğos hemen geldi:

-Buyur Ağa'm!

-Ulan Köse Boğos, Hoylu'nun arkasına var! Eğer kendini överse bir gılıçta gafasını gövdesinden ayır!

Köse Boğos gılıcını sıyırdı. Varıp Deli Hoylu'nun arhasına dikildi. Bütün beyler, Hoylu'nun kendini övmemesi için dua edi:di. Bir kısmı da içlerinden Köroğlun'a kızı:di. "Ulan bu Köroğlu nasıl adam be! Bizi düşman elinden alan bir yiğit cellâda verilir mi!" diye dişlerini gıcırdati:lerdi. Hoylu kesik makamdan aldı. Bakalım kimi övdü:

*Çizmeyi tek tek basanlar
Kılıcı yandan asanlar
Köroğlu'na kin kesenler
İşte meydan dövüşelim*

Beyler rahat bir nefes aldı. Köse Boğos gılıcını gınına soktu, geriye döndü. Bu sırada Hoylu devam edi:di:

*Atları sırma çullular
Belleri acem şallular
Kız gibi delikanlılar
İşte meydan dövüşelim*

*Sırmalı çepken giyenler
Adam etini yiyenler
Hoylu Bey kaçtı diyenler
İşte meydan dövüşelim*

Bu sırada Köse Boğos gelmiş, Hoylu'nun Köroğlu'nu övmesini anlati:di:

-Köroğlu, Hoylu Bey seni övdü.

Köroğlu bıyık altından güldü. Hoylu'nun kendi kendini övmeyeceğini adı gimi bili:di. Herkesin duyacağı bir şekilde:

-Ben Hoylu'mu bilmez miyim? Dedi.

Sonra Mahmudu Bezirgân'a dedi ki:

-Mahmudu Bezirgân, sen Çamlıbel'in yiğitlerini bilmezsin. Dur da sana telden anlatım. Köroğlu, omzundan on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını indirdi. Aldı Köroğlu:

*Bizim elin yiğitleri
Yakar kandili kandili
İçip aslana dönerler
Kadeh kaldırı kaldırı*

*Hem içerler hem kanarlar
Aslan rengine dönerler
Arap atlara binerler
Dizgin sunduru sunduru*

*Kâmile rağbet kalmadı
Cahile öğüt kalmadı
Kolumda kuvvet kalmadı
Şahin konduru konduru*

*Gökte çark- ı felek döner
Deli gönül böyle yanar
Yiğit olan hasmın yener
Gürzün döndürü döndürü*

*Köroğlu'm der ki farıdım
İhtiyar oldum karıdım
At yoruldu ben yoruldum
Güzel bindiri bindiri*

Diye Çamlıbel'in yiğitlerini anlattı. Köroğlu, bir savaştan sonra hiçbir zaman işi aceleye getirmezdi. Şehrin dışında üç gün mola verir, düşmanın toparlanıp yeniden üzerine gelmesini

beklerdi. Bu sefer de öyle yaptı. Kırkçeşmebaşı'nda üç gün mola verdi. Mahmudu Bezirgân her ne kadar:

-Aman Köroğlu kaçalım. Molanın sırası mı? Dediyse de Köroğlu aldırış etmedi.

Aslında Köroğlu bir şeyi gafasına goydu mu, onu kesinlikle yapardı. Ya mertlikle ya düzenle; ama kesinlikle yapardı. Mahmudu Bezirgân'a dedi ki:

-Benim için geçti denilmesini istemem. Varsın toparlansınlar. Buyursunlar meydana. Yiğit kimse belli olur. Ben sana "Gürcistan'ı Beyşehir'nden kötü ederim" dememiş miydim?

Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'nun bu sözüne çok içerli:di ama söyleyecek bir şey yoktu. Köroğlu üç gün orada kaldı. Dördüncü gün, erkenden askerlerini topladı Çamlıbel'e doğru yola koyuldular. Yola koyuldular ama Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'nun "Gürcistan'ı Beyşehir'nden kötü ederim, dememiş miydim?" sözünü bir türlü içine sindiremi:di. İçi içini yi:, aklına düştükçe dişlerini gıcırdatı:di. Gürcistan'dan Çamlıbel'e doğru yol alırken Erzurum dolaylarına geldiklerinde, Köroğlu binbaşılarını topladı. Dedi ki:

-Ağalar beyler! Beyşehir'nde Dellek Deli Hasan'a emmimin gızını alacağıma söz vermiştim. Gürcistan'da ise Hoylu Bey'e emmim kızı Döne'yi söz vermiştim. Yiğidin sözü, demirin kertiği demişler. Söz ağızdan çıhar, söz verince dutmak gerek. Sözü-müzü dutmanın zamanı geldi. Ne dersi:z?

Ağalar beyler:

-Uygundur, dedi.

Köroğlu gonusmasına devam etti:

-Buraya gadar gelmişken, babam Deli Yusuf'un öcünü Lala Hüseyin Paşadan almak isti:m, ne dersiniz?

Binbaşılar hep bir ağızdan:

-İyi olur Ağ'a'm!

Deyinca, Köroğlu on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını aldı. Görelim ne söyledi:

*Dinleyin ağalar sedef sazımı
Size haber versin ellerimizi
Hasan için gidek Güllü Nigâr'a
Gonca iken derek güllerimizi*

*Düğünüm var haber salın komşuya
Nişanladım Döne kızı Hoylu'ya
Emir verin hazırlansın orduya
Ördek gibi yüzek göllerimizi*

*Yanarım ağalar yerlerim diken
Babamın öcüdür belimi büken
Düğün kurulmadan günümüz varken
Göz oyanlar görsün sellerimizi*

*Döktüler babamın gözün kanını
Söndürmeli zâlim hânümânını
Almalıyız bunun intikamını
Estirsin Kırat'ım yellerimizi*

*Kulak verin Köroğlu'nun sözüne
Düğün kuracağım yılın güzüne
Söz kestim emmimin iki kızına
Hoylu, Hasan çalsın tellerimizi*

Deyip bağladı. Erzurum'a yarım saat kala Köroğlu mola verdi. Askerler dinlenmeye geçtiler. Köroğlu, beylerine emir verdi:
-Buradan hiç kimseyi bırakman! Şehre girmek isteyeniyi de dutun, çıkmak isteyeniyi de...

Yanına Dellek Deli Hasan'ı alıp emmisinin evine vardı. Gapiya vurdu. Bir gız gapıyı açtı.

-Buyurun ağalar...

Kız, Köroğlu'nun emmisinin kızı Döne idi. Köroğlu'nu tanımamıştı. Köroğlu da kendini tanıtmadı:

-Tanrı misafiriyiz... Dedi.

Kız goşup babasına haber verdi. Sonra kapıya geldi, misafirle-ri yukarıya buyur etti. Köroğlu odaya girdi:

-Selâmünaleyküm! Deyip emmisinin elini öptü.

Mindere, tek dizi üstüne yeledi aslan misâli oturdu. Hasan da Köroğlu gibi yaptı. Varıp Köroğlu'nun yanına oturdu. Yaşlı adam, misafirlerin selâmını aldı. Yemek getirtti. Gayfe getirtti. Hoş beşten sonra:

-Ağalar, sorması ayıp olmasın, kimlerdensiniz? Nerden gelir, nereye gidersi:z? Diye sordu.

Köroğlu baktı ki emmisi gendini tanıdı:

-Emmi, dedi, dur da saşa kim olduğumuzu telden anlatim.

Sazını omzundan endirip, gucağına aldı. Bahalım gendi gen-dini nasıl anlattı:

*Kılıç çeker kızıl kanlar saçarım
Babam davasını görmeye geldim
Bu uğurda candan serden geçerim
Ya öldürüp ya da ölmeye geldim*

Yaşlı adam, bu ölmeli öldürmeli türküyü dinleyince yüzünü buruşturup öte yana döndü. Bunun üzerine Köroğlu bir daha aldı:

*Aman emmi beri dönder yüzünü
Yiğit olan doğru söyler sözünü
Almaya gelmişim iki kızını
Ya öldürüp ya da almaya geldim*

*Ben de Köroğlu'yum Çamlıbel'imde
Yirmi bir bin yiğidim var elimde
Laloğlu Paşayı basıp evinde
Gözünü çıkarıp asmaya geldim*

Deyince yaşlı adam Köroğlu'nu tanıdı:

-Ali? Oğlum sen misin? Diye sordu.

-Benim emmi!

-Demek o meşhur Köroğlu sensin ha?

-Benim emmi... Bu arkadaş da benim binbaşılıarımdan Dellek Deli Hasan. Buraya, Lala Hüseyin Paşadan, babamın öcünü almaya geldim, bir. Kızların Döne ile Nigâr'ı binbaşılıarıma almaya geldim, ikii. Seni de Çamlıbel'e götürmeye geldim, üç!

Yaşlı adam düşündü daşındı. Dedi ki:

-Oğlum, baban Yusuf'un öcünü eğer Hüseyin Paşadan alacaksan, Hüseyin Paşa Erzurum Valiliğinden alındı. Şimdi nerede, ne yapı:, bilmi:m. Babanın öcünü Erzurum halkından alacaksan, yanlış olur. Babanın gözüne mil çektiren Erzurumlular değil, Lala Hüseyin Paşa... Kızlarıma gelince... Döne de Nigâr da nişanlı. Bu kızları "Alın götürün." diyemem.

Köroğlu:

-Emmi, ben binbaşılıarıma söz verdim, dedi. Ben sözümünden nasıl dönerim.

-İyi ama oğlum, bu sakalımla ben sözümünden nasıl dönerim? Çamlıbel'e gitmeye gelince... Benim yaşım geçti oğlum. Bundan sonra bizi aha bu topraklar çeker.

Köroğlu ile Hasan o gün emmininin evinde misafir oldu. Döne ile Nigâr Köroğlu'nun, amcaoğulları Ali olduğunu öğrenince, kaçgöçü bıraktılar, garşılıklı birbirlerine hâl hatır sordular. Köroğlu bir ara fırsatını buldu. Kızları yalnız yahaladı. Onları alıp, Çamlıbel'de gelin edeceğini söyledi. Kızlar garşı çıkmadı. Bunun üzerine Köroğlu ile Hasan, emmisi sabah namazına camiye gidince, kızları terkilerine alıp kaçırdı. Askerlerin konakladıkları yere vardılar. Köroğlu Hoylu Bey'i çağırıldı:

-Bak Hoylu! Bu kız emmim kızı Döne. Bundan sonra birbirinize nişanlısınız. Amma, düğüne kadar birbirinize yaklaşmaya caksınız. (Hasana dönerek) Hasan!

-Buyur Ağa!

-Emmim kızı Nigâr'ı da saşa nişanlı:m. Bundan sonra onun

namusu senden sorulur.

-Peki Ağa. Sağ ol.

Köroğlu kızları nişanlaya dursun, alalım haberi emmisinden: Emmisi sabah namazını camide kılardı. Eve döndü ki ne Köroğlu'yla Hasan var ne de Nigâr'la Döne... Akraba oldukları için, peşlerine adam düşüremezdi. Çünkü kızları alıp kaçan yabancı değildi. Ama kızların nişanlılarına haber göndermesi gerekirdi. Birer ulak çıkararak durumu ilettiler.

-Nişanlılarınızı, arkadaşlarıyla evlendirmek üzere kardaşım oğlu götürdü. Artık gerisi sizin bileceğiniz iş!

İki nişanlının akrabalarından ve arkadaşlarından eli silah duntanlar toplanıp, Köroğlu'nun ardına düştüler. Köroğlu, uzaktan gelen toz bulutunu görünce askerlerine emir verdi:

-Aman ha adam öldürmeyin! Kılıcın tersiyle vurun!

Toplanan kalabalık, elli altmış kişiydi. Köroğlunun askerleriyle karşılaştınca neye uğradıklarını şaşırıldılar. Köroğlu'nun askerleri, gılıçların tersiyle vurarak govalayınca, adamlar da direnmeyip geriye döndü. Köroğlu, o gün orada mola verdi. Ertesi gün Hoylu ile Hasan'ı emmisinin elini öpmeye, eğer gelirse Çamlıbel'e getirmeye gönderdi. Hoylu Bey'le Hasan, kayınbabalarının elini öptü, gönlünü aldı. Ama Çamlıbel'e gelmesi için ne kadar dil döktülse de razı edemediler. Köroğlu'nun yanına döndüler. Bunun üzerine Köroğlu:

-Ağalarım, beylerim! Emmimin kızlarını aldık. Yalnız Hüseyin Paşa'yı bulamadık. Amma Hüseyin Paşa iğnenin deliğine de girse bulur, öcümü alırım. Gün ola harman ola... Birgün nasıl olsa elime düşer. Şimdi yolcu yolunda gerek... Yükleyin barhaneyi!

Hazırlık görüldü. "Al Allah kuluğu, zapteyle deliği..." deyip, Sivas Dağı, Çamlıbel galesine doğru yola çıktılar. Dönüşte Harmandalı köyüne uğrayıp, Mâvili'yi de alarak yollarına devam ettiler. Köroğlu, Mavili'yi de Köse Kenan'a nişanladı.

5. BÖLÜM ZOR BEZİRGAN

Hak Haaak!
Sultan Süleyman'a kalmayan dünya
Şu dağlar yerinden ayrılır bir gün
Nice bin senedir çürüyen canlar
Hakk'ın emri ile dirilir bir gün

Ne güzel yapıdır Cennet yapısı
Çok aradım, görünmedi kapısı
Benim korktucağım Sırat Köprüsü
Cehennem üstüne kurulur bir gün

Karşiki dağlar da karlı dağ olsa
Çevre yanı mor sünbüllü bağ olsa
Ağa olsa, paşa olsa, bey olsa
Yakasız gümleğe sarılır bir gün

Bu dünyada adam oğluyum dersin
Helâli haramı durmayıp yersin
Yeme el malını er geç verirsin
İğneden ipliğe sorulur bir gün

Gökte yıldızların üçü terazi
Ülker ile aşar, gider birazı
Yarın mahşerde de sorarlar bizi
Hak mîzan terâzi kurulur bir gün

Karac'öğlan der ki: konup göçersen
Ecel şerbetini bir gün içersen
Sırat Köprüsünü bir gün geçersen
Amelin eline verilir bir gün

*Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!*

*Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!*

*Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!*

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Hay haaay! Kıssa-i mâcerâmız nerde karar kılmıştı? Kıssa-i mâcerâmız şol yerde kalmıştı ki, Köroğlu Harmandalı öyünden dört Gızı alıp Gürcistan'a varmış; Gürcistan pâdişahının yedi gızını ve hazinesini alıp geriye dönmüştü. Erzurum'dan emmisini iki gızını ve Harmandalı köyünde galan Mâvili'yi de aldıktan sonra Çamlıbel'e doğru yola goyulmuştu. Çamlıbel'e doğru yola goyulmuştu ama Köroğlu'nun, "Gürcistan'ı Beyşehri'nden kötü yapmadım mı?" deyişi, Mahmudu Bezirgân'a dokunmuştu. Bir fırsatını bulup Köroğlu'na bir ders vermek için fırsat golli:di.

Köroğlu yol boyunca heç mola vermedi. At sırtında yemek yi:, at sırtında uyukli:di. Böylece üç beş gün geçince askerler dayanamadı. Gürcistan'a gelirken gumanda Mahmudu Bezirgân'da olduğu için askerlerden birkaçı Mahmudu Bezirgân'a atlarını yanaştırıp, sıkıntılarını anlattı:

-Mahmut Ağa şu adama söyle de mola versin. Yahu Allah'tan korksun, gıçımızda çıban çıkacak, dediler.

Mahmudu Bezirgân atını mahmuzlayıp Köroğlu'na yetiştirdi:
-Köroğlu, asker dayanamaz hâle geldi, bir iki saat mola ver de biraz dinlensinler, dedi.

Köroğlu baktı ki askerler de beyler de dökülecek;
-Peki, dedi.

Mola verildi. Çadırlar guruldu. Köroğlu çadırına yerleşti, halı yastığı goltuğunun altına alıp, uzun oturdu. Beyler hemen toplandı, meclisi gurup içmeye başladılar. Mahmudu Bezirgân içinden şöyle düşündü: “Yahu bu mevsimde Zorbezirgân yolda olur. Acaba buralarda mı? Ah buralarda olsa da Köroğlu ile bir gapiştirsem...” Bu düşünce ile hemen atına bindi. Zorbezirgân'ın geçebileceği yerleri dolaşmaya başladı. Bir de ne görsün, Zorbezirgân bir çayıra gonmuş nergele içmi: mi? Atını mahmuzladığı gimi Zorbezirgân'ın yanına vardı. Mahmudu Bezirgân eski bir bezirgân olduğu için onu herkes tanırdı. Zorbezirgân da tanıyıp ayağa kalktı, buyur etti. Zorbezirgân Ermeni'ydi. Güçlü kuvvetli, dev gibi biriydi. Kafası kümbet gibiydi. Alnının çatı bir garişti. Gaşları dört barmak enindi:di. Gözleri bahır tas gibi kıpkırmızıydı. Bıyığı goçboynuzu gibiydi. Bıyığını üç kez gıvırmış gulağının arhasına asmıştı. Boynu arasa küleği gibiydi. Göğsü daraba tahtası gibiydi, nefes alıp verdikçe kalaycı körüğü gibi “Harr! Harr!” edi:di. Zorbezirgân güçlü olduğu kadar da yürekliydi. Koca bir kervanı işletir, amma yanına ne goruma alır ne de yardımcı bulundururdu. Zorbezirgân bir hana gonakladı mı, gorhudan han boşalır, gayfe yapacak adam galmazdı. Zorbezirgân bir köyden, bir şehirden geçse sohakta kimse galmazdı. İki eski arkadaş gucaklaştılar. Hoş beşten sonra Zorbezirgân sordu:

-Ne var ne yok Mahmut Ağa? Nerelerdesin?

Mahmudu Bezirgân anlattı:

-Belki duydun, ben iflas ettim... Şimdi zengin bir Kürt'le ortak çalışı:m. Para ondan, emek benden...

-Çok iyi. Ortağın gafa dengiyse böyle de olur.

-Ortağım iyi de, bir huyu var o kötü: gendini dünyanın en

yiğit adamı sani:. Buraya gönderim de ona bir ders ver.

-Hay hay Mahmut Ağa. Gönder...

-Amma öldürmek yok ha!

-Peki Mahmut Ağa, öldürmem. Ellerini ayaklarını bağlasam yeter mi?

-Yeter yeter.

Mahmudu Bezirgân oradan ayrıldı, doğru Köroğlu'nun yanına vardı. Bu arada beyler çakır keyif olmuş, Gürcistan'ı ben yendim; sen yenmedin ben yendim, gibilerden birbirlerine sert sözler söyli:lerdi. Nerdeyse gavga edicilerdi. Köroğlu, Mahmudu Bezirgân'a dedi ki:

-Bak Mahmut Ağa, gördün mü, it ite düştü derler ya, bunlar da birbirlerine düştü.

Köroğlu'nu seven kadar da sevmeyen vardı. Gerek askerlerin arasında gerekse binbaşılardan Köroğlu'nu sevmeyenler de vardı. Köroğlu uzaktan uzağa onları seyredti:, işin nasıl sonuçlanacağını dikkatle izli:di. Mahmudu Bezirgân:

-Dur Köroğlu, dedi, ben şimdi onları ayırırım.

Varıp beylerin yanına gitti:

-Gürcistan'ı kimin yendiğini söyli:m mi? diye sordu.

-Söyle, dediler.

-Aha burası dağ başı bir yer... Kim yok, kimse yok... Her biriniz bir yöne dağılın, en önce kim bir av getirirse, Gürcistan'ı o yenmiştir. Amma, ondalık aldığınız kervana kendinizi tanıtmayın, "Ben filanım..." dedikten sonra yiğitliğe gerek kalmaz ki... Hele Köroğlu'nun adını andığınız zaman yiğitliğe heç lüzum galmaz. Haydi bakalım...

Mahmudu Bezirgân, bunların her birini bir yana saldı, kendi de Köroğlu'nun yanına vardı:

-Hadi bahalım ne duri:η?

-Ne var ne oldu?

-Ne varı var mı? Beylere dedim ki; bu dağ başında kim en önce bir av getirirse, Gürcistan'ı o yenmiştir, dedim. Aha şuraya bir bezirgân gonaklamış. Tek başına bir adam... Yanında uşak yok,

goruma yok. Onlar av bulana gadar sen bir kaç gatar alıp gel. Ün de senin olur, şan da... Amma sen de kendini tanıtmayacaksın!

Bu teklif Köroğlu'nun gafasına yattı. Kırat'a atladığı gibi Zorbezirgân'ın olduğu yöne sürdü. Mahmudu Bezirgân içten içe sevine dursun, Köroğlu ileri doğru varınca pireli dürbününü çıkarıp baktı ki koca bir kervan çayıra gonmuş, ne goruma var ne uşak... Bir tek bir adam, yan gelip yatmış nergele içi:. Köroğlu tedirgin oldu ama şöyle düşündü: "Ulan bu bir tek adam, Azrail olsa ne olur ki... Ben bundan ondalığımı alırım. Öteki beyler av bulana gadar, ün de benim olur, şan da... Mahmut Ağa haklı..."

Köroğlu Kırat'ı mahmuzladı. Tozu dumana gatarak kervana vardı. Nara vurup orta yere dikildi.

-Heeeyt! Ulan bezirgân, yol pacını ver bahalım!

Zorbezirgân, bu gelenin Mahmudu Bezirgân'ın ortağı olduğunu anladı. Ama böyle tek başına gelip kendisinden ondalık istemesi gülünç geldi. Elini eline vurup kakhahayla güldü. Köroğlu'nu ciddiye almadı. Nergele içmeyi sürdürdü. Bunun üzerine Köroğlu Kırat'ın dizginlerini saz misâli duttu. Dilden anlatamadığını bir de telden anlatmak istedi. Aldı Köroğlu:

*Dürbününü baktım bir ulu kervan
Dolandı çayıra kondu bezirgân
Dedim aç kurtların payını gönder
Elin ele vurdu güldü bezirgân*

Zorbezirgân nergelesini marpucunu saz misâli aldı. Görelim ne karşılık verdi:

*Bezirgân değilim çerçerbaşıyam
Yemen ellerinin şahan kuşuyam
Yolların pacını vermez kişiyem
İlişme kervana gel geç Kürdoğlu*

Zorbezirgân böyle kararlı kararlı söyleyince, Koroğlu bu iri yarı bezirgânla gapişmamanın yollarını aramaya başladı. Mahmud Bezirgân'a söz verdiği için, kendisinin Koroğlu olduğunu söyleyemi:di. Ama heç olmazsa ünü dünyayı tutmuş Kırat'tan söz ederek bezirgâna kendisini hatırlatmayı denedi:

*Kırat'ı yıkarsam sağrı örtülür
Üzengi vurursam dağlar yıkılır
Kırat'ın önünden can mı kurtulur
Ver yolun pacını gelgeç bezirgân*

Çok iyi bir atı olan Zorbezirgân hiç altta galmi:di. Görelim ne söyledi:

*Atım atâ (atına) ben de sana yeterim
Uçan kuş olsan da seni tutarım
Demirden zırh giysen çeker yırtarım
İlişme kervana gel geç Kürdoğlu*

Aldı Koroğlu:

*Kırat'ı yemledim bastım kolana
Kervanımı dönderirim talana
Çok bezirgân getirmişim imana
Ver yolun pacını gel geç Bezirgân*

Aldı Zorbezirgân:

*Yanar ateşim de tütünüm tüter
Kötüler lafını tenhada atar
Şimdi bir söz derim ölümden beter
İlişme kervana gel geç Kürdoğlu*

Aslında Zorbezirgân Çin padişahının kızına sevdalıydı. Bu yüzden “Yanar ateşim de, tütünüm tüter” di:di. Ama Koroğlu onun Zorbezirgân olduğunu, Çin padişahının kızına sevdalı olduğunu ne bilsin. Bir yandan nara atıp, bir yandan söyli:di:

*Ettiğin var mı ki gelsin başına.
Kıyarım vallahi tatlı canına
Gel susama şu bir avuç kanına
Ver yolun pacını gel geç bezirgân*

Zorbezirgân baktı ki laf uzi:, sözü bağladı:
*Aslımı sorarsan Gosgovan elli
Döğüş görmeyeli del'oldum deli
Kestiğim kelleler bin beş yüz elli
Çık karşıma, gir meydana, gör beni*

Zorbezirgân'ın bir al atı vardı. Alma alı, verme kırı, ille doru, ille doru derler ama al atın da yiğidi yiğit olur haa! Hele üç ayağı sekiliyse... Zorbezirgân'ın al atının da üç ayağı sekili:di. Bir atın bileği beyaz olursa, ona sekili derler. Meğer adamın biri akşamdan sonra nalbant damında aşık ati:miş. Meğer adamın bir kısrağı varmış ve kısrağ eli gulağında gebeymiş. Bir ara, adamın oğlu gelmiş:

-Baba kısrağ doğuri:, demiş.

Adam aşığın başından kalkamamış. Oğlan biraz sonra goşa goşa gelmiş:

-Baba tayın bir ayağı göründü, demiş.

Adam:

-Sekili mi? diye sormuş

-Sekili...

-İyi...

Adam aşık oynamaya, gabırlık humarcısı gimisi o gadar dalmış ki oyunu birahıp kısrağın yanına gedemi:miş. Oğlan biraz sonra gene gelmiş:

-Baba atın ikinci ayağı da göründü, demiş.

-Sekili mi?

-Sekili...

-İyi...

Çocuk birazdan soluk soluğa gelmiş:

-Baba, demiş, atın üçüncü ayağı da göründü.

Adam sormuş:

-Sekili mi?

-Sekili...

-Çok iyi.

Çocuk biraz sonra yeniden gelmiş.

-Baba, demiş tay doğdu.

-Dördüncü ayağı nasıl?

-O da sekili.

Adam çok kızmış:

-Ulan yihıl garşımdan. Şindi şu aşıkları gafaında parçalarım, demiş.

Oğlan kaçıp giderken demiş ki:

-Baba alnı akıtmalı amma...

Adam yumuşamış:

-İyi öyleyse, demiş.

Meğer atın üç ayağı sekili olursa çok kıymetli olur, ama dört ayağı da sekili olursa hiç değeri olmazmış. Atın alnında cep aynası büyüklüğünde beyazlık olursa “aynalı” denir ve değerli olur. Bu cep aynası gibi beyazlık atın burnuna aşağı akmışsa “akıtmalı” denir ve daha da değerli olur. Bu beyazlık atın üst dudagından alt dudagina inerse “kilitli” denir ve değeri azalır. İşte Zorbezirgân’ın atının alnı akıtmalı, üç ayağı sekiliydi. Zorbezirgân nergelenin marpucunu bıraktı. Atının golanını berkitince, al at bir gariş havaya kalktı. Köroğlu, bezirgânın bu olağanüstü gücünü görünce sağına soluna bakındı. “Kaçsam beni gören olur mu?” diye düşündü. Köroğlu yiğitliğine yiğitti. Gözünü daldan budaktan sakınmazdı. Ab-ı hayat içtiğinden kendisine çok da güvenirdi. Amma yenileceğini anladığı zaman ahmakça direnmez, geri adım atmanın yollarını arardı. Köroğlu kaçacak zaman gendi gendine şöyle dedi: “Ulan kimi adam yiğit olur da dövüş bilmez. Şu bezirgâna bir şansımı deni:m.” Köroğlu Kırat’ı mahmuzlayıp Zorbezirgân’a saldırdı. Hengeyledi, hüngeyledi, kancık katır sidiğinden su verilmiş Kirmânî gılcını Zorbezirgân’ın depesinden aşağı hüngeyledi.

Zorbezirgân kalkanını gılcın altına tutup hamleyi savuşturduktan sonra sağ elinin iki barmağı ile Köroğlu'nun ensesine vuruşun, Köroğlu dalında yetmiş Hacıhamza armudu gibi "Pat!" diye düştü. Zorbezirgân hemen atından indi. Köroğlu'nun ellerini ayaklarını bağlayıp, denklerin arasına attı. Sonra yine yan gelip nergelesini fohurdatmaya başladı. Neredeymiş Ayvaz geldi. Baktı ki Köroğlu'nun elleri ayakları bağlanmış, denklerin arasında duri;, şaşırıldı. Köroğlu gibi bir yiğidi, bir tek kişi nasıl olur da yenebilirdi. Şaştı kaldı. Köroğlu Ayvaz'ı görünce umutlandı. Kendi adını bezirgâna söylemeyeceğine, Mahmudu Bezirgân'a söz vermişti. Heç olmazsa Ayvaz'ın adını vereyim de belki bu adam benim Köroğlu olduğumu anlar, diye düşündü. Aldı Köroğlu:

*Yetiş oğlum Ayvaz gitti şanımız
Aktı derelere doldu kanımız
Ermeniye kısmet oldu kanımız
Vur şahan Ayvaz'ım, küçük evladım*

Babası gibi sevdiği Köroğlu'nun durumunu gören Ayvaz hem şaşırıldı hem üzüldü. Haykırıp meydana çıktı. Zorbezirgân, Köroğlu'nun Ayvaz adında bir oğulluğu olduğunu duymuştu. Mahmudu Bezirgân Köroğlu'nu Kürt ağası diye tanıttığı için Köroğlu olacağı hiç aklına gelmi:di. Ayvaz meydana çıhınca, Zorbezirgân bu güzel delikanlıya kıyamadığı için caydırmak istedi. Bakalım caydırmak için ne dedi:

*Uyma çocuk bu adamın sözüne
Osmanlıdır güvenilmez özüne
Bin altın dökeyim atiin (atının) dizine
İlişme kervana gel geç Eroğlu*

Ayvaz'a bin altın değil, çuvallar dolusu altın verse, Köroğlu babasından vaz geçmezdi. Sonra, bin altın o gadar da çok para değildi. Öfkeyle söyledi, bakalım ne söyledi:

Bin dahî versen de ata nal olmaz
Bin dahî versen de çizme çul olmaz
Bin dahî versen de para pul olmaz
Böl malın nısfını⁷³ gel geç Bezirgân

Ayvaz, kervanın yarısını istedi. Ayvaz, belki de güzellikte Hazret-i Yusuf'un eşiydi. Hem yakışıklı hem de güçlü biriydi. Gözünü daldan budaktan sakınmazdı. Bezirgân baktı ki bu çocuk söz dinlemeyecek, Ayvaz'a bir düzen kurdu:

-Oğlum, dedi, benim gulağım eyi duymaz. Ne di:señ gel gulağıma söyle.

Ayvaz yaklaşıncı, Zorbezigân bir yumrukta Ayvaz'ı yere yıktı. Yere yihılan Ayvaz'ın ellerini ayaklarını bağlayıp Köroğlu'nun yanına attı. Sonra varıp minderine oturdu. Nergelesini fohurdatmaya başladı.

Uzatmayalım... Mahmudu Bezirgân'ın, her birini bir yana gönderdiği beyler, bir av bulamayıp gonak yerine döndüklerinde, Mahmudu Bezirgân'a "Köroğlu nerde?" diye sorunca, Mahmudu Bezirgân: "Şo yana doğru gettiydi. Var bak bakalım ne yapı?" diye sıra ile bütün beyleri Zorbezigân'ın üzerine göndermeye başladı. İstiyordu ki bütün beyler Köroğlu'nu elleri bağlı görsün... Karakuş kanatlı gorhunç suratlı Reyhan Arap, Köse Kenan, Selamvermez, Ecelalmaz, Sopayadoymaz, Kabiresiğmaz, Canıcebinde, Zincirkıran, Dağdeviren, Darıdeğmez, Postalpatlatan... Uzatmayalım, Köroğlu'nun ne gadar binbaşısı varsa sıra ile hepsini de Zorbezigân'ın olduğu yere gönderdi. Zorbezigân da sıra ile bütün beyleri yenip ellerini ayaklarını bağladı, denklerin arasına attı. Son olarak Dellek Deli Hasan, Demirc'oğlu ve Deli Hoylu geldi. Mahmudu Bezirgân üçünü birden Köroğlu'nun olduğu yere gönderdi. Baktılar ki koskaca bir kervan, kervanda ense gulak yerinde bir adam, yüklerin arasında da başta Köroğlu ile Ayvaz olmak üzere bütün beyler elleri ayakları bağlı yati:... Dellek Deli Hasan:

---

73 Nısfı: Yarısı.

-Eyvah! Dedi. Ulan bu adam neci ki, dağ gibi yiğitlerin ellerini ayaklarını bağlamış. Ne yapalım? Dönüp kaçak mı, yoksa biz de şansımızı deniyek?

Aslında Gürcistan askerini Hoylu Bey bozguna uğratmıştı. Burada ölse bile, bir tek adamdan kaçmazdı. Ayrıca biraz önce içki içtikleri için, içkinin verdiği cesaret de vardı. Dedi ki:

-Burda kaçmak olmaz. Ya bu adamı yener, arhadaşlarımızı gurtarıyık, ya da onlara ne olacaksa bize de o olsun.

Hasan:

-Peki, dedi. O zaman üçümüz birden saldıralım. Ben ayaklarımı dutim, siz de gollarını dutuñ. Yoksa bu adamla başa çıkamayız.

Bu sefer de Demirc'öğlü itiraz etti:

-Olmaz Hasan Ağa, dedi. Senin bu dediğın galleşlik olur. Teke tek vuruşacak.

Bu söz üzerine Hoylu Bey naralayıp meydana çıktı. Zorbezirgân da meydana çıktı. İki yiğit gapıştı. Zorbezirgân gaptığı gimi Hoylu Bey'i yere vurdu. Hemen ellerini ayaklarını bağlayıp ötekilerin yanına attı. Bunun üzerine, dev gibi boyuyla Dellek Deli Hasan meydana çıktı. Zorbezirgân onu da gaptığı gimi yere vurdu. Hemen ellerini ayaklarını bağlayıp yüklerin arasına attı. Son olarak Demirc'öğlü ortaya çıktı. Demirc'öğlü çok yiğitti. Hiç galleşlik yapmazdı. Yaptığı her işi mertçe yapardı. Zorbezirgân'a dedi ki:

-Bezirgân üst üste iki kişiyle gapıştın, yorulduñ. İstersen biraz dinlen, ondan sonra meydana çık.

Zorbezirgân güldü:

-Bu iki kişi benim için çerez gimiydi. Bunların nesi yoracak beni? Haydi, uzatma çık garşıma.

Demirc'öğlü meydana çıktı. Sağ eliyle bezirgânın göğsünü gapıp savurunca, Zorbezirgân tozun toprağın içine palazlandı.⁷⁴ Demirc'öğlü, Zorbezirgân'a bakmadı bile. Onun toparlanmasını bekledi. Zorbezirgân düştüğü yerden kalktı. Demirc'öğlü'na ye-

---

74 Palazlanmak: Savrulurak yere düşmek.

niden saldırdı. Demirc'öglü aynı şekilde Zorbezirgân'ı göğsünden gaptığı gimi bir sefer daha yere vurdu. Demirc'öglü, Zorbezirgân'a bakmadı bile. Zorbezirgân üçüncü defa toparlanıp saldırdı. Bu sefer nasıl ettiyse etti, Demirc'öglü'nu galdırıp yere vurdu. Hemen ellerini arkasına bağladı. Demirc'öglü'na dedi ki:

-Ömrümde gördüğüm en yiğit adam sensin. Ben tek başıma kervan işletir dünyayı dolaşırım. Bir Allah'ın kulu gelip benden haraç isteyemez. Şimdiye kadar hiç kimse sırtımı yere getirememişti. Bir tek sen getirdin. Ama senin iki hatan var: birincisi çok gururlusun. Bu kadar gurur iyi değil. Beni ilk yere vurduğunda, elimi ayağımı bağlayacaktın, bağlamadın. Birinci hatan bu... İkinci hatan, içki içmissin... İçme... Senin gibi bir yiğide içki yaramaz! İçkili olmasaydın üçüncü defa da beni yenerdin.

Zorbezirgân böyle dedikten sonra Demirc'öglü'nun ellerini çözdü. Dedi ki:

-Senin gimi bir yiğidin elleri bağlanmaz. Sen serbestsin. Seni bağlamaya gerek yok.

Köroğlu'nun bütün umutları suya düşmüştü. Son olarak arhadaşlarına dedi ki:

-Bu bezirgân az sonra kervanı yüklemek için içimizden birinin elini çezecektir, aman ha, bu işin mertliği gancıklığı galmadı, fırsat düşünce bu adamın kellesini uçuracağız.

Köroğlu'nun burada da umutları suya düştü. Zorbezirgân gatırları yüklerin arasına çeki:, acı guvvetiyle gatırların semerine bastırınca, gatırlar çöki:di. Zorbezirgân da yükleri semere yanaştırıp bağlı:, sonra gatırın sağrısına bir şaplak vurunca gatır ayağa kahi:di. Böylece, Zorbezirgân, yardımcıya gerek duymadan kervanı yükledi. Köroğlu başta olmak üzere, bütün beyleri birer gatırın üzerine, yüklerin arasına yatırdı. Öylece, Köroğlu ve askerlerinin biraz önce konakladıkları yere doğru yola goyuldu. Yalnız Demirc'öglü'nun elleri bağlı değildi. Bir zaman Köroğlu'nun askerlerinin gonakladıkları yere doğru gedince, Köroğlu baktı ki iş kötü... Az sonra, kervan, askerlerin arasın-

dan geçecek, kendisi de rezil olacak...

Köroğlu artık kendisini tanıtmaya garar verdi. Bir ağacın uç dalını saz misâli dutarak söyledi. Görelim kesik makamdan ne söyledi:

*İndim şikâr avlamaya
Tuttu beni bir bezirgân
Mal alıp yuva kurmaya
Tuttu beni bir bezirgân*

*El eyledim gel eyledi
Tuttu beni bendeyledi
Kervanına denk eyledi
Aslan gibi bir bezirgân*

*Het eyledim hôt eyledi
Tuttu beni top eyledi
Kervanına yük eyledi
Ne çabuktur bu bezirgân*

*Han Ayvaz'ım alnın okşar
Görenin tebdili şaşar
Köroğlu'yum aslım Avşar
Dağ kurduymuş bu bezirgân*

Deyince Zorbezirgân durdu:

-Sen Köroğlu musun? Diye sordu.

-Evet, ben Köroğlu'yum.

Zor bezirgân Köroğlu'nun ellerini çözdü:

-Gusura bakma Ağa, dedi. Seni bilemedim. Niye kendini tanıtmadın?

Zorbezirgân tabakasını, çakmağını Köroğlu'na uzattı:

-Sar hele Ağa! Ben arkadaşlarını çözeyim.

Köroğlu tütünü sardı, yaktı. Tellendirmeye başladı. Zorbezirgân bir çırpıda Köroğlu'nun binbaşılarını çözdü. Zorbezirgân:

-Köroğlu, ben de sana gel:rdim, dedi. Çamlıbel'e vardım seni bulamadım. Bu kervanı da aslında sana hediye getirmiştim. Kervan yüklü. Hayvanlar ayakta beklemesin. Varın yolunuza gidin.

Köroğlu sordu:

-Bana ne için geli:din?

-Hiç. Öyle geli:dim işte.

Köroğlu inanmadı:

-Yook. Senin bir derdin vardı, onun için geli:din.

Zorbezirgân açıkladı:

-Ben bir gıza sevdalıyım. İyilikle de kötülükle de alamadım. Bu gız, Çin padişahının gızı. Bunu kaçırrsa kaçırrsa Köroğlu kaçırır, diye düşündüm. Senden yardım istemeye geli:dim. Amma gördüm ki, siz benden de kötüymüşsünüz. Şimdi siz yolunuzaaa, ben yoluma...

-Dur hele Ağa! Adın ne senin?

-Bana Zorbezirgân derler.

Köroğlu, kendisini yenen yiğidin kim olduğunu sonunda anlamıştı. Mahmudu Bezirgân'ın dedikleri doğru çıhi:di: Gürcistan padişahının kızları gerçekten güzeldi. Zorbezirgân da gerçek bir yiğitti. Köroğlu:

-Zorbezirgân, dedi, galeyeye gidelim. Seni üç beş gün misafir edeyim. Ondan sonra Çin mi, Maçın mi ne ise, oraya gidip talan edeyim. Sevdiğin gızı alıp getireyim.

-Yook Köroğlu... Bu iş bildiğin gibi değil. Ben buradan döneyim.

Köroğlu ne kadar ısrar ettiyse de Zorbezirgân galmak istemedi. Köroğlu ise, kendini alteden Zorbezirgân'ı öldürmeyi düşü:di. Zorbezirgân galeyeye gelmeyince, Köroğlu Zorbezirgân'la gitmeye karar verdi:

-O halde ben de seninle geli:m. Çin padişahının kızını ben sana alırım.

Köroğlu Zorbezirgân'la geriye döndü.

***

Köroğlu Zorbezirgânı öldürmek için fırsat kollaya dursun, alalım haberi Mahmudu Bezirgân'dan:

Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'nu Zorbezirgân'ın üzerine yolladıktan sonra biraz dolaştı. Sonra neler olduğunu öğrenmek için o yana doğru yola çıktı. Yolda Köroğlu'nun ne kadar binbaşısı varsa toplanmış, önlerine bir kervan katmış, geli:di. Mahmudu Bezirgân merakla garşı çıktı:

-Köroğlu nerde?

Demircöğlü olanları anlatınca Mahmudu Bezirgân:

-Eyvah! Dedi. Köroğlu kahbelikle Zorbezirgân'ı öldürmeye gitmiş.

Hoylu dedi ki:

-Git işine be! Zorbezirgân gibi bir yiğide kıyılır mı?

Mahmudu Bezirgân kışkırttı:

-Benim bildiğim Köroğlu, kendinden yiğidi istemez. Göreceksiniz, Köroğlu Zorbezirgân'ı öldürmeden dönmez.

Dellek Deli Hasan atıldı:

-Eğer Zorbezirgân'ı öldürürse ben de Köroğlu'nu öldürürüm, dedi.

Hoylu:

-Haklısın, dedi, Zorbezirgân gibi bir yiğide gıyan adamla yoldaşlık edilmez.

Öteki beyler de "Köroğlu eğer Zorbezirgân'ı öldürürse, biz de Köroğlu'nu öldürürük." dediler. Mahmudu Bezirgân işi sağlama almak istedi:

-Bu lafla olmaz. Gelin bir senet yazalım. Herkes altını imzalasın.

-Peki!

Bir senet yazıldı. Ayvaz'la Reyhan Arap'ın dışında herkes senedin altına imza attı.

***

Beyler beklemekte olsun, alalım haberi Köroğlu ile Zorbezirgân'dan:

Zorbezirgân'la Köroğlu bir zaman at sırtında yol aldılar. Öğ-

leye doğru bir hana geldiler. Köroğlu baktı ki han bomboş, sızılar sinek yok, faň faň uli. Zorbezirgân ise bu boşluğa alışkın gibiydi. Handa, babasının evinde dolaşır gibi dolaşı:di. Köroğlu sordu:

-Zorbezirgân, bu han terkedilmiş bir han değil. Sahibi nerde acaba?

-Köroğlu, övünmek gibi olmasın ama benim geleceğimi haber alan her hancı, hanı boşaltır.

Yemek yapıp yediler. Atları yemleyip suladılar. Yeterince dinlendikten sonra yola koyuldular.

Köroğlu, kendisini alteden, ününü gölgeleyen Zorbezirgân'ı ortadan kaldırmak için fırsat golli:di. Böylece akşama kadar yol alıp, bir subaşında mola verdiler. Akşam yemekten sonra gayfeler içildi, nergeleler fohurdatıldı. Sonunda yatma zamanı geldi. Zorbezirgân dedi ki:

-Köroğlu sen yat, ben nöbet dutayım.

-Yook! Sen yorgunsun. Sen yat ben nöbet tutayım. Üç dört saat sonra uyandırırım, ben yatarım sen nöbet tutarsın.

-Peki.

Zorbezirgân, al atının eyerini başının altına yastık misâli aldı. Maşlahını yorgan gimi örttü. Biraz sonra uyhuya daldı. Köroğlu, sonunda aradı: fırsatı bulmuştu. Kılıcını kınından sıyırıp kalktı. Ama Zorbezirgân'ın atı birdenbire kişnedi. Zorbezirgân kahıp oturdu:

-Ne var? Ne oldu?

Köroğlu'nda yalan mı tükeni.

-Ben de bir gısırtı duyar gimi oldum. Etrafı gezdim kimseler yok, dedi. Dilki, çahal olabilir. Neyse... Sen uyumaña bak.

Zorbezirgân yeniden yattı. Az sonra uykuya daldı. Köroğlu gılıcını sıyırdı. Al at yine kişneyerek sahibini uyandırdı. Zorbezirgân yekiniş kakdı:

-Ne var? Bu hayvan boşuna kişnemez. Ne oldu bu hayvana?

-Hayvana ne olduğunu bilmem ama buralarda kimseler yok.

Zorbezirgan ata gızdı:

-Ne kişni:ip duri:η? Yeni yeni huylar mı öğrendin? Bırak da biraz uyuyayım. Bir daha sesini duymayacağım. Tamam mı? Deyip ata bir şaplak indirdi.

At başını eğdi. Suçlu gimi ağacın ardına geçti. Zorbezirgân yattı uyudu. Uyhusu derinleşince, Köroğlu, gancık gatrı sidiğinden su verilmiş Kirmânî gılıcını sıyırdı. Zorbezirgân'ın depesine dikildi. Sahibinden tembihli olan at, bu sefer kişneyemedi. Köroğlu gılıcını haviye galdırdı. Tam Zorbezirgân'ın gafasını gövdesinden ayıracakken, at boynunu gılıcın altına uzattı. "Sahibimi öldürme, beni öldür." der gibiydi. Köroğlu, atın başını uzaklaştırdı. Yeniden gılıcını kaldırdı. At yine, boynunu gılıcın altına duttu. Köroğlu bir daha atı kovaladı. Gılıcını havaya kaldırdı. At yine, boynunu gılıcın altına duttu. Köroğlu ayın ışığında ata baktı ki, al atın gözlerinden perpi tanesi gimi yaşlar süzülü:... Eşinerek, kişneyerek sâhibini uyandırmak isdi: ama sâhibi kendisine tembih ettiği için ses çıkarami:... Köroğlu içinden "Ulan Mahmudu Bezirgân haklıymışsın." dedi. Çünkü Mahmudu Bezirgân Köroğlu'na, "Zorbezirgân senden daha yiğit. Zorbezirgânın atı, senin Kırat'ından aşağı değil. Gürcistan padişahının kızları Şirin Döne'den daha güzel." demişti. Köroğlu anladı ki Mahmudu Bezirgân haklı...

Köroğlu düşündü, kendi kendine dedi ki: "Ulan bir şu hayvanın yaptığına bak, bir de benim yaptığıma... Hayvan hayvanken, böyle bir yiğide gıyacağına beni öldür, diyor da ben bu yiğidi öldürmeye çalışı:m. Böyle bir yiğide gıyılır mı?" diyerek kılıcını gınına soktu. Kırat'ı çözdü. Usulca oradan ayrıldı. Bir zaman sonra Zorbezirgân uyanıp sağına soluna bahınca Köroğlu'nu göremedi. Kırat da yoktu... "Eyvah!" dedi, "Meğer düşman içimizdeymiş." Zorbezirgân varıp atının yanaklarından öptü, özür diledi. "Sen haklıymışsın atım." dedi. Sonra atına bindiği gimi Köroğlu'nun ardına düştü. Kestirme bir yoldan önüne çıktı. Köroğlu, uzaktan Zorbezirgân'ı görünce, gurtuluş olmadığını anladı. Bir kendiri idam ipi gibi düğümleyip boynuna geçirdi. İpin ucunu Zorbezirgân'a uzattı. Zorbezirgân,

Köroğlu'nun bu davranışını görünce:

-Yahu arkadaş, dedi, sen beni niye öldürecektin?

Köroğlu dedi ki:

-Şu at olmasaydı seni öldürmüştüm. Ama bu at, boynunu gılcın altına dutunca, gendi gendime dedim ki: Hayvan hayvan-ken, böyle bir yiğidi öldüreceğine beni öldür diyor da, ben insanlığımla bu yiğide nasıl gıyacağım, deyip vazgeçtim. Ben atımı beğenirim ama senin atın da eşine az raslanır bir atmış.

Zorbezirgân güldü:

-Ben tek başıma kervan işleti:sem bu atın yiğitliğiyle... Bu at elli metreyece kimseyi yaklaştırmaz. Yaklaşan olursa eşinir, kişner beni uyandırır.

Zorbezirgân sözünü tamamladı:

-Sen benim için böyle düşünürsen, ben de senin için aynıını düşünürüm. Var yoluna git. Bundan sonra arkadaşız.

Köroğlu da, Zorbezirgân'a dostluğunu açıkladı:

-Bundan sonra, benden sana en küçük bir kötülük gelmez. Ne zaman yolun düşerse Çamlıbel'de Koç Köroğlu'nun galesine uğra, seni misafir edim. Askerlerim senin uğruna gavgaya hazır... Silahlanıp Çin padişahının gızını senin için alıp çıkarım.

Zorbezirgân:

-Kısmetse o da olur... Beylerine selâm söyle. Özellikle Demirc'oğlu'na çok selâm söyle... Deyip ayrıldılar.

Köroğlu, askerlerini alıp yola koyuldu. Çamlıbel'e yaklaşınca büyük bir goyun sürüsü gördü. Demirc'oğlu'nu yanına alıp sürüye doğru at sürdü:

-Ulan çoban kimin bu sürü?

-Ağam bu sürü Bolu Beyi'nin.

-Bolu Beyi kim lan?

-Ağam Bolu Beyi'ne Lala Hüseyin Paşa derler. Bu sürünün hepsi de onun.

Lala Hüseyin Paşa'nın adını duyunca Köroğlu'nun gan bey-nine sıçradı. Köroğlu bir yanlışlık olmasın diye sordu:

-Bu Bolu Beyi, daha önce Erzurum'da valilik yaptı mı?

- Hah! Bu Hüseyin Paşa, o Hüseyin Paşa işte.
Bunun üzerine Köroğlu gaşlarını çattı. Çobana sordu:
-Ulan çoban beni tanıdın mı?
-Tanyamadım ağam. Cahillik işte... Gusura bakma.
-Ulan bana Köroğlu derler!
Diye kendini tanıttınca, çoban Köroğlu ile Demirc'öğlü'nun etrafında pervâne gimi dönmeye başladı.
-Köroğlu, size bir goç keseyim de yorgunluğunuz, açlığınız gitsin.
Omuzundan kebesini çıkarıp, çayıra serdi:
-Buyurun ağalar, buyurun.
Köroğlu aksi aksi konuştu:
-Ulan çoban, şu arhadan gelen yirmi bir bin kişiyi göri:η mi?
-Göri:m ağam.
-İşte onlar benim askerlerim.
-Allah esirgesin ağam. Yirmi otuz tane gısır goyun var, hepsini de keseyim.
-Oğlum yirmi otuzu bırak. Benden canını kurtarırsan, fukara raya sadaha ver. Adın ne senin?
-Mustafa.
-Ne Mustafa derler sana?
-Gırkafa Mustafa derler ağam.
Köroğlu, gancık gatır sidiğinden su verilmiş Kirmânî gılıcını sıyırdı. Gılıcın tersiyle çobanın gafasına birkaç kere vurdu.
-Ulan oğlum Gırkafa, beni iyi dinle, dedi. Şimdi doğru Bolu Beyi'nin yanına varacaksın. "Deli Yusuf'un oğlu Koç Köroğlu sürüyü elimden aldı." diyeceksin. Bir gün gelip babam Deli Yusuf'un öcünü de alacağım. Aynen böyle demezen, seni diki diki doğrarım. Hadi bahalım.
Köroğlu, gılıcın tersiyle çobanın gıçına vurdu. Çoban gaçtı. Demirc'öğlü dedi ki:
-Köroğlu düşmanıηı buldun, gözün aydın. İsteddiğin zaman babanıη öcünü alalım. Amma şu çobanın gafasını niye yardım?
-Onun gafasını yardım amma kellesini gurtardım. Gafasını

yarmasaydım, Bolu Beyi ona inanmazdı. İnanmayınca da kellesini uçururdu.

Sürüyü çevirip, Çamlıbel'e götürdüler. İki saatlik dinlenmeden sonra Köroğlu, beylerini Ayvanlı Köşk'te topladı:

-Arhadaşlar! Yolda çevirdiğimiz sürü Bolu Beyi'ninmiş! Bu Bolu Beyi dedikleri, babam Deli Yusuf'un gözlerine mil çektiren Hüseyin Paşa'yımış! Şimdi... Bu Bolu Beyi'nden öcümüzü ne zaman, nasıl alalım?

Herkes söz alıp, fikrini söyledi. Beylerin çoğu, "Hemen Bolu'yu basalım, kellesini gövdesinden ayıralım" düşüncesindeydi. Kimileri de "Bir gönüllü gönderip hançerletelim" dedi. Köroğlu karşı çıktı:

-O zaman adım galleşe çıkar. Hem öcümüzü ucuza almış oluruk. Onu her gün öldüreceğim, bir gün değil. Nerede, ne zaman öldürüleceğini düşünme düşünme, dünya ona zindan olsun. Babamın gözlerine mil çektirdi, babam dünyayı görmez oldu. Ona da sarayın dışını göstermez edeceğim. Bekleyin... Her şeyin bir zamanı var.

Köroğlu beyleriyle sohbetleyen, Bolu Beyi durumu öğrenmiş, sarayında güvenlik tedbirlerini artırmıştı.

Köroğlu, Ayvanlı Köşke oturmuş, ağalarını beylerini yanına alarak sohbe başlamıştı. Orta yere bir teşt rahı goymuşlardı. Rakının üzerinde bir altın tas gayık gimi sallanıp duru:, beylerin en genci olan Ayvaz, altın tasa bir fiske vurup tası döndürü:, tas kimin önünde durmuşsa, köz daşı gimi arahi: doldurup ona suni:di. Bu sırada bir delikanlı geldi:

-Selamünaleyküm ağalar! Dedi.

-Aleykümselam! Dediler.

Köroğlu delikanlıya yer gösterdi. Hal hatır sordu:

-Nerden gelir, nereye gidersin, dedi.

Delikanlı dedi ki:

-Köroğlu ben filanca köydenim. Bizim köyde bir ağa var, bana dedi ki "Oğlum, eğer iki yıl bana boğaz tokluğuna azaplık edersen, sana gızımı vereceğim." Ben de ağanın gızını alırım

umuduyla iki yıl ağaya hizmet ettim. İki yılın sonunda gızını istediğimde, ağa vermedi. Ben de durumu sana anlatmaya geldim...

Köroğlu, tek dizi üstüne yeledi aslan misâli oturi:di.

-Önce şunda anlaşalım, dedi, bu sözde yalan var mı, yok mu?

-Yok Ağa'm, istersen yüzleştir.

-Peki!

Köroğlu ayağa kalktı. Ağalarını, beylerini yanına alıp köye doğru yola çıktı. Köroğlu fukara babasıydı. Zenginden alır, fakire verirdi. Darda olanın imdadına yetişirdi. Köye vardığında, attan inmeden, körüklü çizmenin burnuyla ağanın evinin gapısını çaldı. Ağa gapıya çıktı, baktı ki Köroğlu keleşleriyle birlikte gelmiş:

-Buyur Köroğlu! Dedi.

Köroğlu:

-Ağa, dedi, bu delikanlıya "Bana iki yıl boğaz tokluğuna hizmet edersen gızımı sana veririm" dedin mi?

-Dedim...

-Peki, bu delikanlı sana boğaz tokluğuna iki yıl hizmet etti mi?

-Etti...

-Peki, gızını neden vermi:η?

Ağa gendini savundu:

-Köroğlu, ben öyle bir söz verdim amma bugün düşüni:m, gızımı böyle bir baldırı çıplağa verirsem, "Bu gızın bir gusuru var ki, fukaranın birine verdi." derler. Bu söz de uzun yıllar dillerden düşmez, burnumuzun deliğini yere getirir. Bunu düşünerek vermedim. Yoksa bu delikanlıya gızımı verirdim...

Köroğlu, gızı almak için delikanlıyı zengin etmeye garar verdi.

-Demirc'öğlu!

-Buyur Köroğlu!

-Bu delikanlının bizde ne gadar goyunu var?

Demirc'öğlu, Köroğlu'nun bu delikanlıyı zengin ederek, ağanın gızını güzellikle almak istediğini anlamıştı:

- Bir sürü Köroğlu! dedi.
- Ne kadar davarı var?
- İki sürü davarı var Ağa'm!
- Gaç sağmal ineği var?
- Gırk tane Köroğlu!
- Gaç camızı var?
- Yirmi tane Ağa'm!
- Gaç devesi var?
- On tane Ağa'm!
- Gaç atı var?
- On tane Köroğlu!

Köroğlu, bu kadar mal varlığının bu delikanlıya yeteceğini düşünerek ağaya döndü:

-Ağa, dedi, bu delikanlının, bizim mallarımız arasında bu kadar hayvanı var. Şimdi gızı veri:η mi?

Ağa dedi ki:

-Köroğlu, üfürükle değirmen dönmez, mallar köy meydanına gelmeli ki, gözümüz görsün, galbimiz inansın.

Köroğlu, tekrar Demirc'öğlu'na döndü:

-Demirc'öğlu!

-Buyur Köroğlu!

-Hemen yola çık, sabahleyin erkenden hayvanları burada isti:m!

Köroğlu ve arhadaşları o geceyi köyde geçirdiler. Ertesi sabah develer sığırlar böğürüp, goyunlar geçiler meleşip, atlar kişneyerek köy meydanına dolunca, Köroğlu Kırat'a binip ağanın evine vardı.

-Aha bu mallar bu delikanlının Ağa! Dedi. Şimdi gızı veri:η mi?

-Veri:m...

Köroğlu hemen düğün ilan etti. Bir hafta düğün çaldırıp, delikanlıyı güvey verdikten sonra galeyeye döndü.

***

Günlerden bir gün Koroğlu Ayvanlı Köşkte beyleriyle sohbet-
teyken, bir nöbetçi geldi:

-Koroğlu biri seninle görüşmek isti:, dedi.

-Gönder gelsin! Orta yaşın üstünde, köylü kılıklı bir adam
geldi. Koroğlu bu adamı görünce sapsarı geçti. Heyecanla doğ-
ruldu. Adam, doğru Koroğlu'nun yanına vardı. Eğilip gulağına
bir şeyler fısıldadı. Meğer Deli Yusuf ölüm döşegindeymiş.
“Ölmeden oğlum Ali'yle bir daha görüşeyim” demiş. Bu adam
da Koroğlu'nu köye götürmeye gelmiş. Koroğlu nöbetçiyi çağır-
dı:

-Kırat'la Demirc'oğlu'nun, Hoylu'nun atlarını gapatın, dedi.

Birkaç dakika sonra Demirc'oğlu ile Hoylu'yu yanına alıp yola
çıkı. Demirc'oğlu dedi ki:

-Ağ'am yanlış anlama ama nereye gedi:k?

Koroğlu arhada galan adamı göstererek:

-Babamı şu arkadaşın köyüne yerleştirmiştim. Bunu gizli
duti:dim, çünkü sevenlerim gadar sevmeyenlerim var. Az önce
babamın ağırlaştığı haberini getirdi. Gedip bir bakalım. Köye
vardılar. Doğru Deli Yusuf'un olduğı eve çıktılar. Deli Yusuf za-
yıflamış, iyice küçülmüştü. Dalgın yatıyordu. Koroğlu'nun sesi-
ni duyunca, birden doğruldu. Ellerini boşluğa uzatarak bağardı:

-Ali! Oğlum! Geldin mi?

-Geldim baba! Demirc'oğlu'yla Hoylu Bey'i de getirdim.

-Hoş geldiniz yavrularım! Aslanlarım benim!

-Nasılsın baba?

-İyiyim desem yalan olur. Allah bilir ama bu dünyada rızkı-
mız tamam oldu.

Koroğlu:

-Öyle deme baba... İyi gördüm seni.

-Yok yok. Ben kendimi bilirim. Üç gün evvel, üç gün sonra...
N'olacak? Allah imandan ayırmasın. Hepiniz beni dinleyin: ben
o uyuz tay uğruna gözlerimi verdim. Bugün o uyuz tay Kırat ol-
du. Kırat'ın ünü, dünyayı tuttu. Bu gözler o Kırat'a fedâ olsun,
bu biir. İkincisi... Koroğlu gibi bir yiğit yetiştirdim. Çamlıbel'e

binlerce yiğit toplamış zenginden alıp fakire veriyor. Yavrularım haksızlık yapmayın! Kimseye zulüm etmeyin! Kasapbaşı'ndan oğlunu alarak öcümü aldın. Eliniz erdiği, gücünüz yettiği kadar, Lala Hüseyin Paşa'dan da öcümü alın! Yavrularım... Aslanlarım... Görmeyen gözlerim arhamda galmayacak. Benim öcümü alacak binlerce aslan var Çamlıbel'de. Mutluyum... Allah'a şükürler olsun.

Köroğlu, babasına, Lala Hüseyin Paşa'nın izini bulduğunu, en kısa zamanda öcünü alacağını söyledi. O gün gece yarısından sonra Deli Yusuf ruhunu teslim etti. Köroğlu cenazeyi Çamlıbel'e götürdü. Kalenin girişinde, gelip geçenlerin Fatiha okuyacağı bir yere kömdürdü. Postunu Demirc'oğlu'na bırakıp kırk gün yasa girdi.

6. BÖLÜM KÖROĞLU ZİNDANDA

Hak Haaak!
Kalk gidelim atım, harab hânedan
Kismetimiz versin Mevlâ'm Yaradan
Eğrikol'a varıp yemin yedirem
Gece Eğrikol'da yatalım atım

Atıma bineyim edeyim sökün
Sağına soluna hamayıl takın
Ağyar irak derler Keferdiz yakın
Gece Keferdiz'de yatalım atım

At ile Kırım'ı aştıktan geri
Dizgini boynuma düştükten geri
Aksu'yun köprüsün geçtikten geri
Bu gece Maraş'ta yatalım, atım

Maraş'tan ötesi uzak bir yoldur
Tatar Deresi'nde dizginin kaldır
Öğle namazını Göksun'da kıldır
Bu gece Göksun'da yatalım, atım

Eyi derler Elbistan'ın ovasın
Yaz getirir ılık ılık havasın
Koca Binboğ'da şahan yuvasın
Gece Binboğ'da yatalım, atım

Atım, Öğrek'te dokudam çulunu
Üç güzele ördüreyim palanı
Som gümüştan döktüreyim nalını
Bu gece Öğrek'te yatalım, atım

*Karac'oglan der ki: yarin yar ise
Agyar ile muhabbeti yok ise
Atim sende kuhaylanlik var ise
Gece yar koynunda yatalim atim*

*Dinleyin methedem erlerin basin
Nice kalelere atardi tasin
Kim kesti ejderha gibi koc devin basin?
Ismi kaldi cihane sir ile sirdir hey!*

*Tut icin ruhsatim vardir
Baki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gul vardi ne bulbul vardi ne de serencam
Eski cesmim var iken deryalarda hey!*

*Deryalar deryalanmasin
Birde vaay, ikide vaay, ucde vay!
Bir derde muptelayim ki
Desem vaay, demesem vay!*

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Hay haaay! Kissa-i mâcerâmız nerde karar kılmıştı? Gûş-i makam, el kissa-i mâcerâ-i destan, belî ağalar meşhuur Köroğlu hikâyesi şol yerde karar kılmıştı ki; beyler Köroğlu'nun Zorbezîgân'ı öldüreceği konusunda senet imzalamışlardı. Ama Deli Yusuf ölünce, Köroğlu'ndan Zorbezîgân'ı soramamışlardı. Soramamışlardı ama sormak için de fırsat kolli:lerdi.

Köroğlu yastan çıktıktan sonra havalar gışlamıştı. Havaların soğuması demek, kervanların geçmez olması demektir. Köroğlu Zorbezîgân'dan heç söz etmi:di. O dallara basmi:di. Beyler Zorbezîgân'ın ne olduğunu merak edi:, ama söz açılmadan bir türlü sorami:lerdi. Gış günü, hareketsizlikten iyice sıhılan Köroğlu, bir gün beylerini Ayvanlı Köşk'te topladı. Ortaya bir

teşt rahı koydular, Ayvaz, altın tasla beylere rahı sunmaya başladı. Köroğlu çahır keyif olunca, on iki telli yirmi dört perdeli sedefkârî sazını kucağına aldı, bakalım ne söyledi:

*Gel Ayvaz seninle bir hesap edek
Evvel bahar yaz ayma ne kaldı?
Lâleler açıp da güller kokmaya
Bülbüllerin ötmesine ne kaldı?*

*Aman Ayvaz aman senin elinden
Kervan geçmez oldu Çamlıbel'imden
Üç beşimiz Bozgedik'in ardından
Gepir güpür çıkmamıza ne kaldı?*

*İnsek Çukurova'ya da etsek savaşı
Arka'rkaya dizsek kelleye başı
Sarı altınınan gövce kuruşu
Kırat⁷⁵ vurup ölçmemize ne kaldı?*

*Koç Köroğlu söyler sözün hasını
Sil Ayvaz'im şu gönlünün pasını
Bağdat, Mısır'ınan, Hint kumaşını
Arşın⁷⁶ alıp ölçmemize ne kaldı?*

Deyip bağlayınca, “delinin uyuklaması da deli olur, sayıklaması da...” derler, Dellek Deli Hasan her zamanki gibi ortaya bir laf attı:

-Sen onu dohuzu bırak da Köroğlu, Zorbezirgân'ın gelmesine ne galdı, asıl onu söyle!

Köroğlu dilki gimi gurnazdı. Bir şeyler döndüğünü hemen anladı. Dellek Deli Hasan'a sordu, çünkü Dellek Deli Hasan lafi eğip bükmeden verirdi:

---

75 Buğday ölçeği çelik'tir. Bir çelik 11 kilo buğday eder. İki çeliğe bir kırat denir.
76 Arşın:Eskiden kullanılan 68 cm'lik uzunluk ölçüsü.

-Zorbezirgân'ı niye sordun Hasan?

-Şunun için sordum... Sen Zorbezirgân'la birlikte gittin. Zorbezirgân'ı öldürdün mü, öldürmedin mi? Biz aramızda senet yaptık, eğer sen Zorbezirgân'a kıydinsa biz de seni öldüreceğik.

Köroğlu'nun gan beynine sızdı:

-Ulan hem ekmeğimi yeyip, hem de beni öldürmeyi mi düşüni:si:z? Tüh size! Yazıklar olsun!

Köroğlu öfkesini yenemedi:

-O senede imza atanlar! Size bir saat mühlet! Atınızı itinizi, askerinizi uşağınızı toplayın, bir saate kadar galeyi terk edin!

Köroğlu beyleri kovdu... Bir saat sonra gale bomboş oldu. Hani derler ya, bir Köroğlu bir Ayvaz galdılar. Reyhan Arap ve kırk elli tane hizmetkârla Benli Döne'ye hizmet eden birkaç gaddardan başka hiç kimse galmamıştı.

Bu sıkıntılı günlerin birinde Köroğlu, Kırat'ın terkine bir tuluk rakı yükledi. Reyhan Arap'la Ayvaz'ı yanına alıp, Kızlardenbendi'ne eğlenmeye gitti. Sofrayı kurdular. İçmeye başladılar. Köroğlu içti, içti; öyle çok içti ki, ayağa kalksa düşecek hâle geldi. Neredeymiş iki derviş geldi. Köroğlu işaret etti, oturdular. Zerhoşun mezesini yemek sevaptır derler, etten ekmekten atıştırmaya başladılar.

Köroğlu dervişleri sayar, kollardı. Onlarla sohbet etmeyi severdi. Bu sefer de onları konuşturdu, dinledi. Zaman ilerleyip, dervişler kalkmak için izin isteyince, Köroğlu dervişlere bahşiş vermek için elini kuşağına attı. Kuşağının arasından bir altıntop çıkardı. Dervişin birine attı. Köroğlu zerhoşluktan topu, gürz atar gibi attı. Altıntop, dervişin alnının ortasına değince, derviş ne aldı ne verdi, orada ruhunu teslim etti. Köroğlu, yaptığığının mahcubiyeti içindeyken ikinci derviş bağırmaya, dövünmeye başladı:

-Allah boyun devrile Köroğlu! Yoldaşımı niye öldürdün? Allah senin de tez günde gara haberini duyı:m! Allah senin galabalığı kaldırsın!

Köroğlu dervişe kızdı:

-Ulan derviş, bilerek öldürmedim arhadaşın! Elimizden bir gaza çıktı! Zaten gafam bozuk, üstüme gelme! Çek git şurdan!

Dediye de, derviş kötü söylemeye devam etti:di.

Köroğlu öfkeyle ayağa kakdı:

-Ulan seni başa sayı:nen mi verdiler?

Di:p dervişin üzerine yürüdü. Derviş baktı ki Köroğlu'nun niyeti kötü, kaçmaya başladı. Derviş gaçtı Köroğlu govaladı, derviş gaçtı Köroğlu govaladı... Kızlarderbendi'nden epeyce uzaklaştılar. Köroğlu'nun ayağı bir ağaç köküne dahilıp, "Paat!" diye düştü. Aklı başından getti. Derviş, can gorkusuyla gaç:di. Baktı ki, üç beş yüz atlı ordan geçiyor, hemen yanlarına goştı:

-Aman yiğitler, siz kimsiniz?

-Biz Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa'nın askerleri:k.

-Vay aslanlarım, vay yiğitlerim. Talih yüzünüze güldü. Köroğlu daha şorda zil zurna zerhoş yati:. Varın ellerini gollarını bağlayın.

Askerler önce inanmadı. Derviş yemin billâh edince varıp baktılar ki, sahiden ense gulak yerinde biri yati:. "Belki de bu adam sahiden Köroğlu'dur" diyerek Köroğlu'nun ellerini bağladılar. Bir beygire yükleyip, doğru Bolu'ya getirdiler. Haberi alan Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa sevindi:

-Tez buraya getirin!

Köroğlu'nu dört bacak edip huzura getirdiler. Köroğlu her ne kadar "Ben Köroğlu değilim!" dediye de Bolu Beyi dinlemedi. Köroğlu'nun gollarına, bacaklarına zencir vurup zindana attı.

***

Köroğlu zindanda çürüye dursun, alalım haberi Ayvaz'la dayısı Reyhan Arap'tan:

Ayvaz'la Reyhan Arap, Köroğlu'nu bir bekletiler, iki bekletiler, sonunda aramaya çıktılar. Uzakta bir toz bulutu gördüler. Reyhan Arap dürbünle baktı ki, üç beş yüz atlı Köroğlu'nu yahalamış götürü:. "Eyvah!" deyip dövünmeye başladılar ama yapabilecekleri hiçbir şey yok. Karakuş kanatlı korkunç suratlı Reyhan Arap'ı da, erkek güzeli Ayvaz'ı da bütün Bolu tanır... Bu

yüzden, ikisi de Köroğlu'nu gurtarmaya gedemedi. Çaresiz galeye döndüler. Durumu Benli Döne'ye anlattılar. Kalede insan gitliği çekili:di. Köroğlu olmayınca, birgaç uşak daha kaçmıştı. İnsan yokluğundan, Benli Döne yüzünü kömürle boyı:, erkek elbisesi geyp burçlarda nöbet beкли:di.

Beyler, askerlerini çekip kaleden çıkınca, içlerinden Mahmu- du Bezirgân, öteki beylerden izin isteyip ayrıldı. Öteki beyler Soğanlıdağ'a yerleşti. Kuşaklarının arasındaki altınları harcamaya başladılar... Günler ilerleyince, beylerin kuşaklarındaki altınlar azaldı. Herkes doysa Dellek Deli Hasan doymi: ki...

Her zaman için düzen gurmak zordur. Bir sefer düzen guruldu mu, sürer geder. Ama o düzeni gurmak çok güçtür. Köroğlu, Çamlıbel'de bir düzen gurdu ama kolay mı gurdu? Hayır... Öyle zorluklarla garşılaştı ki, başgası olsa dikiş dutturamazdı. Yiğitlik gereken yerde yiğitlikle, gurnazlık gereken yerde gurnazlıkla bu duruma gelmişti. Şimdi Soğanlıdağ'a yerleşen beyler de böyle bir düzen gurmak isti:di. Bir gün sabahleyin kalktılar ki garşı yamaca büyük bir sürü gelmiş, yaylı:. Dellek Deli Hasan, Hoylu Bey'e dedi ki:

-Yahu Hoylu Bey, şu çobanlara varsan da beş on guzu alsan, gursağımıza bir lokma et girirdi, dedi.

Bunun üzerine Hoylu, Hasan'ı kırmadı, atına bindi, doğru çobanların yanına vardı:

-Ulan çobanlar, şurdan beş on tane guzu ayırın, dedi.

Çobanlar dediler ki:

-Ağam bu sürü bizim değil. Biz burada çobanız. Mal sâhibi olmayınca guzu muzı veremeyiz.

Hoylu bey het hôt ettiyse de, ün Köroğlu'nun, Hoylu Bey'i kim tanıır? Hoylu Bey biraz daha diklenecek olunca, çobanlar ellerindeki deyneklerle Hoylu'nun garşısına dikildi. Deli Hoylu atın yönünü çevirdiği gibi arhadaşlarının yanına vardı. Dellek Deli Hasan sordu:

-Hoylu Bey hani guzular?

-Ulan ne guzusundan söz edi:η, dedi Hoylu. Çobanlar beni

tanımı: ki goyun guzu versinler. Bir ikisini gılıçla doğrasam, elin garibine yazık.

Demirc'öglü ahıllı bir adamdı. Dedi ki:

-Arhadaşlar! Bu alıp vurma işinde ün Köroğlu'nun. Bizi tanıyan bilen yok. İsterseniz bir deneme yapak. Güdümen'i aynı çobanlara göndererek. "Köroğlu'nun selamı var..." deyip beş on guzu istesiñ. Bahalım çobanlar verecek mi, vermeyecek mi?

Güdümen'i çobanlara gönderdiler. Güdümen çocuk kadar bir şeydi. Beylerin içinde ondan ufağı yoktu. Demirc'öglü, Güdümen'i özellikle seçmişti. Güdümen çobanların yanına vardı:

-Selamünaleyküm!

-Aleykümselâm!

-Çoban gardaşlar, Köroğlu'nun selamı var, beş on kuzu isti:.

Çobanın biri deyneğini sürünün içine attı, sürü ikiye bölündü. Çoban dedi ki:

-Hañgisini beğeni:señ onu al!

Güdümen, beş on guzuyu alıp önüne gattı, yoldaşlarının yanına vardı. Demirc'öglü dedi ki:

-Gördü:z mü? Bu işte ün Köroğlu'nun! Biz bir yanlış yaptık, ama neresinden dönersek kârdır! Beni dinlerseniz gidip babamızdan özür dileyelim!

Öteki beyler de Demirc'öglü'nun teklifini uygun buldu. Dellek Deli Hasan dedi ki:

-Demirc'öglü doğru söylüyor. Ulan o kadar ekmeğini yedik nasıl garşısına çıkarık. İt itken sahibini ısırmas, biz itten de mi kötüyük. Doğrusu ben o adamın garşısına dikilmem. Ulan nereden uyduk şu Mahmudu Bezirgân'a?

Öteki beyler de Demirc'öglü'na hak verdi. Demirc'öglü sözünü tamamladı:

-O halde gidip Köroğlu'ndan özür dileyelim. Bizi affetmesini isteyelim.

-İsteyelim!

-Haydi atlara!

-Doğru Çamlıbel'e gidelim!

Hoylu yüksek sesle konuştu:

-Durun! Acele etmeyin! Beni dinleyin!

-Buyur bakalım Hoylu Bey!

-Diyeceğim şu: Çamlıbel'den ayrıldıktan sonra buraya gelmemiz on beş yirmi günümüzü aldı. Biz topluca galeye döndüğümüzde eğer Köroğlu bizi affetmezse, Çamlıbel'den buraya kadar bir kez daha yorulacak. Olur ya, Köroğlu'nun ne diyeceği belli olmaz. Onun için birimiz gidelim, Köroğlu ile konuşalım. Sonra bize durumu anlatsın. Ona göre Çamlıbel'e dönerik, ya da burda başımızın çaresine bakarık.

Dellek Deli Hasan:

-Hoylu Bey haklı, dedi.

Darıdeğmez:

-O halde, dedi, Hoylu Beyi Köroğlu'na gönderelim.

Hoylu:

-Benim Köroğlu'na yüzüm dutmaz. Hem Köroğlu Demircöğlü'nu daha çok sever. Bence o gitse daha iyi olur.

-Peki!

-Hay hay!

-Haydi bakalım Demircöğlü!

Demircöğlü atına bindi. Yanına birkaç kişi daha aldı. "Al Allah kuluğu, zapteyle deliği!" deyip, Çamlıbel'e doğru yola çıktılar. Uzun bir yolculuktan sonra Akbayır Gedigi'nden Çamlıbel'e doğru tırmanmaya başladılar. Kaleye vardılar ki bir Arap nöbet diti:

-Ulan Arap, aç kapıyı, diye bağırды, Demircöğlü.

Meğer Demircöğlü'nun Arap sandığı nöbetçi Benli Döneymiş. Kalede adam yokluğundan yüzünü kömürle karalayıp erkek elbisesi geymiş, nöbet diti:miş. Benli Döne, Demircöğlü'nun kendisini tanımayışına, kendisi gibi narin bir hanımı bu durumlara düşürüşlerine acıdı, görelim ne söyledi:

Allah beni Arap etti

Han evimi harap etti

*Gör ki felek bana netti
Ne gelirsiniz utanmadan*

Demirc'öglü, "Döne Bacı"sını sesinden tanıdı. Döne'nin gapıda nöbet bekleyişine şaşırđı. Kaledekilere ne olmuştu da "Döne Bacı"sı yüzünü garartıp nöbet duti:di?

*Aldı Demirc'öglü:
N'oldu Döne Bacı'm n'oldu
O gül benzin kara oldu
Beyler beni size saldı
Nerde bizim beybabamız*

*Aldı Döne:
Hey gidi adam olmazlar
Adam kadrini bilmezler
Dar günümüzde gelmezler
Ne gelirsiniz utanmadan*

Demirc'öglü, Köroğlü'nun birileri tarafından yahalandığını anlayınca çılgına döndü.

*Aldı Demirc'öglü:
Çoban koyunu yatırdı
Demirci aklın yitirdi
Bilir misin kim götürdü
Koç Köroğlü babamızı*

*Aldı Benli Döne:
Nasıl geldin bu yüzünen
Adam olunmaz sözünen
Bolu Beyi üçyüzünen
Bağladılar Köroğlü'nu*

Demirc'öglü poşusunu çıkarıp yere çaldı. Dövündü, ah vah etti. Demirc'öglü ile arkadaşlarını galeye aldılar. Görüşüp ko-

nuştular. Doluya goydular almadı, boşa goydular dolmadı, sonunda Demirc'öğlü:

-Reyhan Arap, dedi, iti öldürene sürütürler, bu iş başa düşer. Kırat'ı ve Köroğlü'nun gılcını verin. Gerisine karışmayın.

Demirc'öğlü, Köroğlü'nun gancık gatrı sididinden su verilmiş Kirmânî gılcını aldı. Kırat'ı yedeğe bağı:p yola çıktı. Yine uzun bir yolculuktan sonra arhadaşlarının yanına vardı. Durumu anlatınca herkes bir ağızdan konuşmaya başladı:

-Bolu'yu basalım! TDş üstünde taş bırakmayalım!

-Yürüyün arkadaşlar! Köroğlü babamızı gurtaralım!

Demirc'öğlü, arhadaşlarını susturdu:

-Durun arhadaşlar! Acele etmeyin! Diyelim ki Bolu'yu bas-tık... Bolu Beyi önce Köroğlü'nu öldürür... Köroğlü öldükten sonra, Bolu'yu yıksak ne olur, yaksak ne olur? Siz bu işi bana bırakın. Eğer Köroğlü sağ ise, Allah'ın izniyle gurtarması başa ait.

Demirc'öğlü, beylerin ve askerlerin önüne düştü, Bolu'ya iyice yaklaşınca konakladılar. Dedi ki:

-Arhadaşlar! Kırat yanınızda galsin. Köroğlü'nun gılcını da alın. Bana da kırk gün izin verin. Eğer kırkıncı gün de gelmezsem, artık gerisini siz bilirsiniz. Demirc'öğlü sazını omzuna astı. "Ver elini Bolu..." deyip atını mahmuzladı. Demirc'öğlü Bolu'da bir hana vardı. Bir oda kiraladı. Sonra şehri dolaşmaya başladı. Nerede bir galabalık görse yaklaşı:, Köroğlü'ndan bir ipucu bulmaya çalışı:di. Amma hangi gayfeye, hangi aşçıya, hangi berbere gederse getsin, hiç kimse Köroğlü'ndan söz etmi:di. Meğer Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa, Köroğlü'nu zindana attıktan sonra dellâl çağirtmiş, "Kim Köroğlü'nun adını anarsa, malı yağma, boynu cellât!" demiş. Onun için Bolu halkı, Köroğlü'nun adını anmaz olmuş. Köroğlü'ndan söz ederken, sevenler "Adıyaman", sevmeyenler de "Adıbatasica" demeye başlamış. Demirc'öğlü birkaç gün Köroğlü hakkında ipucu aradı. En ufak bir iz bulamadı. Yalnız zindanın sarayda olduğunu öğrendi. Eğer Köroğlü sağsa, zindanda olmalıydı. Zindan sarayda olduğuna göre saraya girmenin bir yolunu bulmalıydı. Demirc'ög-

lu, Bolu Beyi'nin âşıkları dinlemeyi sevdiğini öğrendi. Bolu Beyi'nin bir de kızkardeşi Dizdar Hatun vardı. Bolu Beyi, Koroğlu'nun gorkusundan Dizdar'ı saraydan dışarıya çıkarmaz olmuştu. Bu yüzden Dizdar sıhılı:, ağabeyi ise onun sıhılmaması için elinden geleni yapı:di. Dizdar da âşıkların türkülerini severdi. Demirc'öğlü, doğru âşıklar gayfesine getti. Sazını en yüksek çiviye astı.

Âşıklık geleneği böyledir... Sazını duvardaki çivilerin en yükseğine, en usta âşık asar. Eğer bir âşık gelip sazını daha yükseğe asarsa, bu bir meydan ohumadır, "Gel atışalım!" demektir.

Demirc'öğlü da sazını en yükseğe asınca oradakiler:

-Ooo! Dediler.

Sazını en yüksek çiviye asan Demirc'öğlü'na yer gösterdiler. Sohbeta başladılar. Gayfeler höpürdetildi, nergeleler fohurdatıldı. Söz döndü dolaştı, kimin daha usta olduğuna geldi. Demirc'öğlü'nun meydan okuduğu âşık sazını aldı, birkaç beyit söyledi. İki âşık da bir iki usta malı (yani eski ustaların türkülerini) söyledi, yavaş yavaş atışmanın havasına kendilerini alıştırdılar. Bolu'lu âşık söyledi:

*Şu Bolu'nun dağlarına
Hayma kurak bağlarına
Hastasına sağlarına
Selâm olsun, selâm olsun*

*Sümbülünü derleyene
Çiğdemini toplayana
Gülü deste eyleyene
Selâm olsun, selâm olsun*

*Âşık Mehmet sazı aldı
Kurda kuşa selâm saldı
Şu Bolu'ya övgü buldu
Selâm olsun, selâm olsun*

Deyip kesti. Bunun üzerine Demirc'öğlu sazını aldı. Bahalım ne söyledi:

*Bir yiğit eşin yitirse
Elden ele bakar gelir
Arayıp da bulamazsa
Yaş gözünden akar gelir*

*Yiğit yiğidi kayırır
Aç gözü toprak doyurur
Başı gövdeden ayırır
Gürzü kola takar gelir*

*Esebalı'nın dertleri
Zebun eyler çok sertleri
Çamlıbelin aç kurtları
Birbirini kapar gelir*

Deyip kesti. Demirc'öğlu kendisini Esebalı olarak tanıtmıştı.
Âşık Mehmet:

-Bağla da çözüml, dedi. Demirc'öğlu:
-Sen benden büyüksün. Sen bağla ben çözüml, dedi.

Âşık Mehmet:
-Sen de misafirsin... Bağla çözüml...

Atışma, muamma dalındaydı. Demirc'öğlu sazına yumuldu.
Sordu... Bakalım ne sordu:

*At üstünde yiğit tayı
Bozuk eder düz alayı
Hiç pişmemiş yumurtayı
Soydum, amma nasıl soydum*

Dedikten sonra:
-Ses ver Usta! Dedi. Âşık Mehmet güldü. Aldı sazı, bahalım ne dedi:

At üstüne binen kimse
Alay ordu görmemişse
Yumurta hiç pişmemişse
Soydum diyen yalan söyler

Yani, “Pişmemiş yumurta soyulmaz. Eğer soyduğunu ileri sü-
rürörsen yalan söylüyorsun.” demek istedi. Bunun üzerine aldı
Demirc’öglü:

*Al eline yaz bir kâğıt
Yumurtayı karla soğut
İçi donar kabuğün yırt
Soydum amma böyle soydum*

Âşık Mehmet itiraz ettiyse de dinleyenler onayladı. Öyle ya,
çiğ yumurta karın buzun içinde beklerse içinin beyazı da sarısı
da daş gimi donar. O zaman da dışının gabuğu soyulur. Böylece
Demirc’öglü Âşık Mehmet’i yendi. Onun âşıklık tahtına oturdu.
İki günde ünü Bolu’yu tuttu. Demirc’öglü’nün ününü duyan Bo-
lu Beyi, onu saraya çağırtdı. Demirc’öglü sazını omzuna vurdu.
Doğru saraya vardı. Bolu Beyi’nin selâmlığına girdi. Selâmlıkla
haremin arasında bir gafes vardı. Gafesin ardında Dizdar
Hatun’la cariyeler oturmuş âşığın çalıp söylemesini beledi.

Nergeleler geldi. Gayfeleler içildi. Hoş beşten sonra Bolu Beyi
Lala Hüseyin Paşa:

-Hele âşık, kulağımızın pası açılısın, dedi. Vur şu sazın telleri-
ne!

-Baş üstüne Bey’im!

Demirc’öglü sazını döşüne çekti. Bolu Beyi Lala Hüseyin
Paşa’nın gızacağını bile bile Köroğlu’nun adından söz etmeye,
hem de överek söz etmeye başladı:

*Kırat altında yellenir
Böğründe kılıç sallanır
Narasından yer sallanır
Dehey gidi Koç Köroğlu*

Bolu Beyi'nin gözleri hırsından fincan gibi büyüdü:
-Âşık, âşık! Kendine gel! Dedi. Hem döşeğimde oturi:n, hem
de gan düşmanımı övi:n!

Demirc'öglü, Köroğlu hakkında bir ipucu ari:di.

-Bey'im ben âşığım, dedi. Şehir şehir gezerim. Köroğlu'nun
galesinde üç beş gün galdım, ekmeğini yedim.

Demirc'öglü, Köroğlu hakkında bir söz gapısı aralamak için
bir daha aldı:

*Kırat'a biner kaldırır
Menzilini tez aldırır
Düşmanlarını öldürür
Dehey gidi Koç Köroğlu*

Gafes arhasından durumu izleyen Dizdar Hatun'un yüreği
“Cızz!” etti. “Ne babayığit ne yakışıklı adam... Yazık olacak” diye
düşündü. Demirc'öglü bağladı:

*Esebalı arar seni
Bulamadım yordun beni
Cümle âlem bilir seni
Dehey gidi Koç Köroğlu*

Demirc'öglü bir de dilden anlatmayı uygun buldu:

-Bey'im, ben Acemistandan gelirken Köroğlu'nun galesine
yolum düştü. Çaldım söyledim. Hoşuna getmiş olacak ki çok
bahşiş verdi. Ömrümde o gadar bahşiş veren görmedim. Ben de
dedim ki, her toplumda seni öveceğim. Gerçekten de yiğidi öl-
dürmeli, hakkını teslim etmeli. Hem yiğit hem cömert... Eşi
benzeri az bulunur bir adam.

Bolu Beyi öfkeyle gonaştı:

-O yiğit şimdi zindanda çüri:!! Şu bahşişi al da biraz da beni
öv!

Bolu Beyi yüz para bahşişi Demirc'öglü'nun önüne attı. Bu-
nun üzerine aldı Demircioğlu:

*Dolambaçtan gelir geçer göçümüz
Uğrun uğrun dövüş ister içimiz
Hoylu, Kenan, Bay Mustafa üçümüz
İçimizde nam sahibi Köroğlu*

Bolu Beyi, öfkeyle gımıldandı, oturuşunu değiştirdi. Dizdar Hatun'un içi, bir kere daha "Cızzz!" etti. Demirc'öğlü heç aldırış etmedi. Köroğlu'nu övmesini sürdürdü:

*İniler de Garadeniz iniler
Derdim artar yaralarım yeniler
Aç kurt gibi zindanlarda siniler
Aslan ünlü, kurt oyunlu Köroğlu*

Bolu Beyi:

-Kes ulan! Diye bağırıldı. Ulan bahşış dedin, verdik! O adıba-tasıcayı daha ne övi:η? Belâni mı ari:η?

Bunun üzerine Demirc'öğlü, Bolu Beyi'nin yüz para bahşış vermesini saziyla yerdı:

*Bolu Beyi sen beylerin beyisin
Yüz parayı bahşış diye verirsin
Üç batman gürz ile çenem vurursun
Dehey gidi aslan ünlü Köroğlu*

*Sen bir Bolu Beyi ben Esebalı
Döğüş görmeyeli del'oldum deli
Altı Arap atlı, eli dizginli
Çarhacısı şarkta gezen Köroğlu*

Demirc'öğlü sazın telinden mızrabı çeker çekmez, Dizdar Hatun'un cariyesi geldi:

-Bey'im, izin verirsiniz âşığı Dizdar Hatun isti:, dedi.

Bolu Beyi'nin bardağı taşmadı, taşmasına zaman galmadı. Cariye, Demirc'öğlü'nu alıp hareme götürdü. Demirc'öğlü,

Dizdar'ı görünce taa yüreğinden vuruldu. Gönlü aktı gitti. Dizdar sordu:

-Ağabeyim Köroğlu'nu sevmez. Niye inat edip Köroğlu'nu övi:η? Ağabeyim kelleni uçurur. Kellenden de mi gorkmi:η?

-Dizdar Hatun! Ben güzele, yiğide, doğruya, Hakka âşığım! Köroğlu'nu yiğit gördüm, cömert gördüm, övi:m. Ne var bunda? İşte senin de güzelliğini gördüm. Gittiğim yerlerde seni de överim. Ne kötülük var bunda?

Dizdar'ın içi, bu sefer başka bir şekilde "Cızzz!" etti. Onun da gönlü Demirc'oğlu'na aktı gitti. Demirc'oğlu, Dizdar'ın kendisine âşık olduğunu anlayınca:

-Dizdar Hatun! Belli ki Mevla'm bizi birbirimize yazmış. Gel buradan kaçalım, dedi. Bunun üzerine aldı Dizdar:

*Yüce dağ başından yağmur, kar gelir
Anamdan atamdan bu iş ar gelir
Seni öldürürler bana zor gelir
Yandım Esebalı kaç git buradan*

Aldı Demirc'oğlu:

*Yüce dağ başından yağmur, kar gelsin
Anandan atandan bu iş ar gelsin
Beni öldürsünler sana zor gelsin
Ölür gitmez Esebalı buradan*

Deyip kesti:

-Seni almadan bir yere gitmem! Dedi. Bu dünyada benim gismetim sensin! Ya seni de götürürüm ya da senin yolunda ölürüm!

Dizdar "Aman!" dediyse de Demirc'oğlu dinlemedi. Sonunda Dizdar:

-Peki! Dedi. Ama ben sana kaçamam, sen beni kaçır.

Ona da Demirc'oğlu "Peki!" dedi. Oturdular. Birbirlerini tanı-

mak istercesine gonaştular. Bir ara Dizdar dedi ki:

-Esebalı yemek getireyim mi? Acıktın mı?

-Acıktım.

-Ne isti: canıñ?

-Ben keyiflendiğim zaman, bahçede yürümi: çok severim. Biraz et pişirsinler. Bir testi de rahı getirsinler, hem yürür, hem yerim.

Dizdar, Demirc'öğlü'nun istediklerini getirtti. Demirc'öğlü eti, ekmeği, rahıyı alıp bahçeye çıktı. Baktı ki, demir pencerele, kesme taştan bir yapı var, oraya doğru yürüdü. Binanın arhasına yaklaştı. Kalın demirli pencereleri görünce zindan olduğunu anladı. Sevindi. Hemen pencereye yanaşıp bağırdı:

-Heey! Kimse yok mu orda?

Zindandan boğuk bir ses yankılandı:

-Ben varım arhadaş!

Demirc'öğlü, Köroğlü'nun sesini tanıdı:

-Rahı içer misin, rakı? Diye sordu.

-Elime geçse içerim!

-Aç bakalım ağzını!

Göbeğine kadar suyun içinde olan Köroğlü, gollarındaki zincirleri şahırdatarak yürüdü, pencereye yaklaştı. Demirc'öğlü testiden Köroğlü'nun ağzına akıtmaya başladı:

-Et de yer misin arkadaş?

-Rahının üstüne yenmez mi?

Demirc'öğlü, Köroğlü'nun ağzına iki parça et attı. Köroğlü etleri yedi:

-Hızır mısın nesin arhadaş? Canıma yetiştin be! Dedi. Güneş arhañdan geli:, yüzünü göremi:m. Kimsin? Necisin? İn misin, cin misin?

-Ne inim ne cinim! Senin gibi bir insanım! Kim olduğumun ne önemi var? Ben seni tanımam, sen de beni tanımazsın. Aç hele ağzını!

Demirc'öğlü, rahıyı bir daha aktardı. Üstüne iki parça et attı. Dedi ki:

-Sen kimsin arhadaş? Necisin? Nerelisin? Eşin dostun var mı? Bıyığın aşağı sarkmış. Saçın sahalına garişmiş. Avurdun avurduna geçmiş. Durumun iyi değil. Haber götüreceğim birileri varsa, söyle de gidip bulayım. Seni buradan gurtarsınlar.

Bunun üzerine Köroğlu, golundaki zinciri saz misali aldı:

*Karşıdan gelen piyade
Bizim eller yerinde mi?
Purları⁷⁷ yere dökülmüş
Çamlıbel'ler yerinde mi?*

*Demircöğlü sordu:
-Kimin var Çamlıbel'de arhadaş?
Bunun üzerine aldı Köroğlu:*

*Çamlıbel'in kovuğunda
Sular akar oyuğunda
Şirin Döne yanağında
Çifte benler yerinde mi?*

*Cevahir yükün tuttuğum
Şam ellerinde sattığım
Arada kılıç yattığım
Benli Döne yerinde mi?*

Köroğlu, Benli Döne ile düğün yapmadığı, yâni evlenmediği için, birlikte yattıkları zaman, gılcını çıkarır aralarına goyar, öyle yatardı. Köroğlu bir daha aldı:

*Bağladığı sırma poşu
Hint'te Yemen'de yok eşi
Kendi güzeller keleş
Han Ayvaz'ım yerinde mi?*

---

⁷⁷ Pur: Kurumuş, yere dökülmüş çam yaprakları.

*Çevirdi bir bölük atlı
Tuttu beni bir beratlı
Karakuş kanath, aslan surathlı
Reyhan Arap yerinde mi?*

Demirc'öglü, Köroğlu'nun kendisini ve öteki beyleri saymasını beklidi. Ama Köroğlu onlara öyle kırgındı ki, adlarını ağzına almi:di. Demirc'öglü, canı sıhılarak sordu:

-Bir çocuktan, bir Arap'tan, bir avrattan başka kimin kimsen yok mu arkadaş?

*Aldı Köroğlu:
Dinle kardaş dinle beyim
Söyleyeyim kimim, neyim
Zindana düştüm neyleyim
Kuştüyü yastık taş oldu*

*Hoylu Bey beni terk etti
Han evimi harap etti
Beylerimi alıp gitti
Çatal yürek ataş oldu*

*Ayvaz yirmi beş yaşında
Kudret kalemi kaşında
Bin beş yüz atlı peşinde
Kanadı bağlı kuş oldu*

Demirc'öglü, Köroğlu'nun sözü dönderip dolaştırıp Ayvaz'a getirmesine gızdı. Bir de Demirc'öglü aldı:

*Çocuk yirmibeş yaşında
Üç yüz atlıya baş olmaz
Ne hüner (var) ördek kuşunda
Suda yüzer de yaş olmaz*

Dedikten sonra, “Bu gadar gıymet verdiğin Ayvaz neden seni gurtarmaya gelmedi?” dercesine bir daha aldı:

*Eğdiğimiz hurma dalı
Yediğimiz oğul balı
Düşmeyegör sen Eroğlu
Düşen adama dost olmaz*

Demirc’oğlu teli bıraktı dilden anlattı:

-Yahu arhadaş, iki saatten beri sözünü ettiğin bir çocuk, bir Arap, bir avrat... Onlar da seni arayıp, sormamışlar. Başka eşin dostun yok mu senin?

-Var, dedi Köroğlu.

Demirc’oğlu belki kendisini de sayar umuduyla beklerken, aldı Köroğlu:

*Canım Kırat gözüm Kırat
Daha bağlı durur m’ola
Tembih etmedim Döne’ye
Yemin suyun verir m’ola?*

*Kırat’ı besledim körpe
Bir sıçrarsa çıkar sarpa
Her seherde bir tas arpa
Şirin Döne verir m’ola?*

*Dereelerde biter kamaş
Uzar gider vermez yemiş
Nalı altın mıhı gümüş
Kırat eşinir mi ola?*

Deyip kesti. Köroğlu, beylerin kendisine yaptıklarını bir türlü affedemi:di. Demirc’oğlu üsteledi:

-Arkadaş anladık, bir de atıñ var! Başka kimin kimseñ yok mu?

-Yok! Hiç kimsem galmadı!

-Aç hele ağzını!

Demirc'öğlu rahıyı aktardı. Köroğlu lıhır lıhır içti. Üstüne iki parça eti de çığnemeye başladı. Demirc'öğlu üsteledi:

-Arkadaş, "Hiç kimsem galmadı!" dediđiñe göre, eskiden vardı. Belli ki güngörmüş birisin. Varsa söyle de gidip haber vereyim.

Sonunda Köroğlu yumuşadı. Beylerini bağışladı:

-Vardı ya! Hem de ne yiğit arhadaşlarım vardı!

-Öyle desene arhadaş! Kimmiş bunlar? Aç hele ağzını!

Demirc'öğlu testiyle rahıyı aktardı, Köroğlu lohur lohur içti. Üstüne de iki parça et yedi. Sonra, golundaki zenciri saz misâli duttu, söyledi.

Görelim arhadaşlarını nasıl anlattı:

*Kimi oklu kimi yaylı
Hepisi de usul boylu
Çifte kılıç salları Hoylu
Hoylu Bey'im yerinde mi?*

*Benim ile çeker yası
Gönlümde kaldı hevesi
Yimyedi (yirmiyedi) boğum kargısı
Köse Kenan yerinde mi?*

*Hilaf yoktur bu sözümde
Dünya malı yok gözümde
Eceliyakın, Canıcebinde,
Kabresizmaz yerinde mi?*

*Deme bu sözüme yalan
Ömrüm de oluyor tamam
Adam aşrı kılıç çalan
Deli Hasan yerinde mi?*

Bezîrgân işi yapıcı
Şu gönümü şadedici
Beni burdan kurtarıcı
Darideğmez yerinde mi?

Zincirkıran, Dağdeviren
Üç batmanlık gürz eviren
Yolda bezîrgân çeviren
Selâmvermez yerinde mi?

Sopayadoymaz bir yiğit
Cenâzeme yaksın ağıt
Eline yakıştır kâğıt
Mahmut Ağa yerinde mi?

Daha çok var ismin demem
Takadim kalmadı aman
İte binen şol Güdümen
Kabresiğmaz yerinde mi?

Deyip kesti. Demirc'öğlü, Köroğlü'nun beyleri bağışlamasına sevindi. Ama gendinden söz etmi:di. Köroğlü'nun gendisini unutuşuna üzüldü. Gızdı:

-Başka kimsen yok mu? Diye sordu.

-Yok!

-Heç mi?

-Heç!

Köroğlü'nun gendi adını anmayışına, Demirc'öğlü'nun canı sıhıldı. Bir kere daha sordu:

-Başka heç kimsen yok mu? İyi düşün!

-Var olmasına var da... İçim elvermiyor.

-Niye?

-Çok sevdiğim biri var... Amma heç ummadığım bir hata yaptı. Ötekileri bağışladım ama onu bağışlayami:m. Çok ağırırma gitti.

-Hatasız kul olmaz Eroğlu! Kimmiş bu arkadaş?
Bunun üzerine Köroğlu, golundaki zınciri saz misâli tuttu.
Görelim Demircöğlu'nu nasıl anlattı:

*At yürütür eşkin eşkin
Zor düşmanı eder şaşkın
Kendi yiğit özü pişkin
Demircöğlu'm yerinde mi?*

*Suratı aslan suratlı
Görmedim öyle heybetli
Yedi çift camız kuvvetli
Demircöğlu'm yerinde mi?*

*Köroğlu'm der övündüğüm
Taşlar alıp dövündüğüm
Arka verip sığındığım
Koca çamlar yerinde mi?*

Deyip kesince, Demircöğlu'nun içinden, zindanın kapısını bir tekmede girmek geçti. Ama o zaman bir çuval incir berbat olurdu. Demircöğlu dört satır söyledi:

*Esebalı geldi taman
Seni kurtarırım hemen
Elem çekme koç kahraman
Baştan geçmedik iş olmaz*

Köroğlu Esebal'yı, kendisini zindanda gördüğü için teselli etmek isteyen bir yolcu sandı. Demircöğlu bir de dilden söyledi:

-Allah büyüktür arhadaş. Gün olur sen de zindandan çıharsın. Aç hele ağzını... Demircöğlu testiye Köroğlu'nun ağzına boşalttı. Etləri de ağzına attı. Demircöğlu, iyice zayıflayan Köroğlu'na güç gazandırmak istedi. Zindandan ayrıldı. Dizdar'ın yanına vardı. Dizdar sordu:

-Yemeğini yedin mi?

-Keşke yemeseydim...

-Neden?

-Nedeni şu Dizdar... Yemeği yedikten sonra, zindan gibi bir yere vardım. Pencereden içeriye baktım ki ne görüm, bir adamı zencire vurmuşlar. Göbeğine gadar suya kömmüşler. Açlıktan adamcağızın avurdu avurduna geçmiş. İçim parçalandı. Yemeği yediğime bin pişman oldum. Eğer beni seviyorsan o zavallı adamcağıza bolca yemek gönder.

Dizdar “Peki!” deyince, Demirc’oğlu gONUŞmaya devam etti:

-Sen de hazırlığını yap. Yarın erkenden gelirim. Kaçar gideriz buradan.

Dizdar ona da “Peki!” dedi. Demirc’oğlu, atını ahırda bıraktı. Yaya olarak saraydan çıktı. Bolu’dan çıkarak, arhadaşlarının olduğu yere gitti. Onları buldu. Durumu anlattı.

-Yarın birer ikişer şehre girin. Sarayın oralarda dolaşın. Ben güçlük vakti Köroğlu’nu zindandan çıkarırım. Ben işaret verince gılıçlarınızı çekersiniz. Tamam mı?

-Tamam Demirc’oğlu!

-Öyleyse Köroğlu’nun gılıcını verin! Kırat’ı da Kayseri eşeği gibi boyayın!

Kayseri eşeği gibi boyayın deyince:

Meğer Kayseri’de adamın birinin tembel bir eşeği varmış. Cambazın⁷⁸ birine, “Şunu ucuz bahalı deme, sat!” demiş. Cambaz eşeği almış. Boz eşeği garaya boyamış. Kuyruğunun altına nişadır sürüp, eşeği bazara çekmiş. Nişadır hayvanın guyuğunun dibini öyle yakmış ki tembel eşek at gibi eşinmeye başlamış. Meğer eşeğin sahibi, yeni bir eşek almak için bazara gelmiş. Bakmış ki bir gara eşek eşinip duri:. “Tamam,” demiş, “aradığımı buldum.” Parayı verip, eşeği almış. Eşeğe binmiş. Mahalleye doğru sürmüş. Hayret! Eşek sanki evin yolunu bili: gibiymiş. Eşek varmış, adamın evinin önünde durmuş. Ertesi gün eşeğe binip çalılımlı çalılımlı gezmek istemiş. Binmiş eşeğe, çıkmış sohağa. Ama eşek öyle bir tembelleşmiş ki, dünkü eşek nerdee, şim-

---

78 Cambaz: At alıp satan. Simsar.

diki eşek nerde! Çoh diyormuş gitmiyormuş, çüş diyormuş gitmiyormuş. Bir de yağmur yağmasın mı? Adamcağız iliklerine gadar ıslanmış. Zar zor evine dönmüş. Bir de bakmış ki, altındaki gara eşek bomboz olmamış mı? “Eyvah!” demiş Kayseri’li, “Benim tembel eşeği boyayıp bana sattılar.” Hatta Kayseri’de şöyle bir “boyama” rivayeti daha vardır: Adamın biri “Gafa kâğıdı eskidi.” diye karısından boşanmak istemiş. Oğulları “Peki baba, biz sana daha gencini buluruk,” demişler. Analarını süslemişler, püslemişler, babalarıyla görüştürmüşler. Adamcağız eski karısını tanıyamamış. “Hah şöyle. Avrat dediğin böyle olur,” demiş. Yeniden evlenmiş. Ama gerdek gecesi bir de bakmış ki, yeni gelin, eski karısı değil mi? Bunun için Kayserililere “Anasını boyar, babasına satar,” derler.

Demirc’oğlu da, Bolu’dakiler tanımasın diye Kırat’ı Kayseri eşeği gimi boyattı. Köroğlu’nun gılıcını alıp Bolu’ya doğru yola koyuldu. Beyler ve askerler gılıçlarını bilemekte olsun, Demirc’oğlu sabaha garşı Bolu’ya vardı. Doğru saraya gitti. “Dizdar Hatun beni emretmiş!” deyip, hareme vardı. Demirc’oğlu yorgundu. Kuşluk vaktine kadar epey bir zaman vardı. Dizdar’ın dizine başını koydu, uyumaya başladı.

Kuşluk vakti yaklaşmıştı. Ama bütün gece uykusuz olan Demirc’oğlu bir türlü uyanmi:di. Odanın gapısı birdenbire açıldı. Bir cariye telaşla içeriye girdi:

-Aman hatunum kaçın! Dedi. Ağabeyin durumu öğrenmiş. Bu âşık, Köroğlu’nun adamıymış, Köroğlu’nu gurtarmaya gelmiş. Bolu Beyi sarayı askerle çevirmiş. Gaçabilirse:z kaçın, canınızı gurtarın.

Bunun üzerine Dizdar ağlamaya başladı. Gözlerinden perpi tanesi⁷⁹ gimi yaşlar döküli:di. Gözyaşları Demirc’oğlu’nun yüzüne “şıp, şıp” damli:di. Dizdar Hatun, yazgısına acıştı. Görelim ne söyledi:

Yiğit Esebalı yatar uyursun

Yekin de bak mahmur gözlerin görsün

---

79 Perpi tanesi: Bakımsız bağlarda, taneleri nohuttan küçük olan üzüm.

*Sen git burdan, beni Mevlâ kayırsın
Canın kurtar Esebalı bu yerden*

Demirc'öğlü uyandı. Kalkıp oturdu. Aldı Demirc'öğlü:
*Dizdar Hatun niye verdin öğüdü?
Vermeseydin daha bundan yeğ idi
Öldürmezler benim gibi yiğidi
Ölür gitmez Esebalı bu yerden*

Aldı Dizdar:
*Seni beni bey abime demişler
Kadı müftü fetvamızı vermişler
Beş bin atlı askerinen gelmişler
Kalk git Esebalı'm sen bu yerlerden*

Aldı Demirc'öğlü:
*Aman Dizdar niye böyle söylersin?
Yazık kara gözlüm sana ağlarsın
Beş bin serçe bir şahine neylesin
Ölür gitmez Esebalı bu yerden*

Aldı Dizdar:
*Seni beni bir arada görmüşler
Üstümüze bin bir yalan koymuşlar
Üçümüze üç darağcı (darağacı) kurmuşlar
Bir sen, bir o, durman gidin bu yerden*

Demirc'öğlü, Köroğlü ile yakınlığını, Dizdar'ın ve Bolu Beyi'nin öğrendiklerini anladı. İş buraya geldikten sonra kim olduğunu gizlemenin anlamı yoktu. Demirc'öğlü hem bağladı, hem de kim olduğunu açıkladı:

*Aslan olup dağımıza çıkalım
Göster ki sarp kaleleri yıkalım
Ben geldim ki Köroğlü'nu alalım
Ölür gitmez Demirc'öğlü bu yerden*

Dizdar şaşkınlıkla:

-Sen Demirc'öğlü musun? Diye sordu.

-Evet, Dizdar, ben Demirc'öğlü'yum. Biz Köroğlü ile Sivas dağlı Çamlıbel'de otururuk, gelenden geçenden yol pacını alır, yok-sula, dertliye dağıtırık.

Dizdar, Esebalı'nın Demirc'öğlü olmasına çok sevindi. Birlikte haremnden çıktılar. Demirc'öğlü Kırat'ı ve kendi atını aldı. Çifte gılıçla, zindana doğru yürüdüler. Zindana yaklaşınca Köroğlü'nun sesini duyup dinlediler:

*Zindanın yapısı taşdır
Yatamıyom yerim yaştır
Zindancı bir zâlim baştır
Kaldım kalede zindanda*

*Zindanın kapısı demir
Yatamıyom yerim çamur
Zindancı bir kızıl gâvur
Kaldım kalede zindanda*

*Zindan değil bu bir ahır
Çekemiyom artık kahr
Çamlıbel'deki kel çadır
Kaldım kalede zindanda*

*Köroğlü'm der eyvah hâlim
Bu zindancı pek çok zâlim
Demirc'öğlü koç aslanım
Kaldım kalede zindanda*

Köroğlü'nun bu yürek paralayıcı türküsünü dinleyen Demirc'öğlü, heñgeyledi, hüngeyledi, tekme ile zindanın gapısına hüngeyleyince, zindanın gapısı paramparça oldu. Demirc'öğlü varıp Köroğlü'nun zencirlerini çatır çutur gırdı. Kirmânî gılıcı Köroğlü'na verdi:

-Köroğlü, dedi, Bolu Beyi sarayın etrafını askerle sarmış! Di-

lin değil, elin çalışacağı zamandır! Gılcını al, buyur gidelim, de-
yince Köroğlu sordu:

-Demirc'öğlü dünkü de mi sendin yoksa?

-Bendim Köroğlu...

Demirc'öğlü Köroğlu'nu alıp, Dizdar'ın yanına getirdi. Getirdi
ama Köroğlu'nun saçı sahalına garişmiş, zayıflıktan iskelet gimi
olmuştu. Dizdar, Köroğlu'nu bu halde görünce gorhudan bayılı-
verdi. Köroğlu sordu:

-Kim bu?

-Bu, Bolu Beyi'nin bacısı Dizdar Hatun... İzin verirsen o da
Çamlıbel'e gelmek istiyor.

-Gelsin, gelsin de... Önce bunu ayıltalım. Köroğlu
Demirc'öğlü'nun sazını aldı. Görelim ne söyledi:

Üç günlük yalan dünyaya

Koç yiğitler gelmeseydi

Dünyayı kan bürür idi

Ağlayanlar gülmeseydi

N'olurdu Dizdar n'olurdu

Gün doğmadan mı kalırdı

Bir adam deli olurdu

Sevdiğini sarmasaydı

Kalk salın Dizdar, kalk salın

Âşık bilir âşık hâlin

Yanağında gonca gülün

Yaprakları solmasaydı

Deyince Dizdar ayıldı. Kalktı... Köroğlu, Dizdar'ı türkülle
ayıltışına böbürlendi. Türküyü şöyle bağladı:

Hara Koç Köroğlu'm hara

Var derdine derman ara

Ölüme bulurdum çare

Emir Hakk'tan olmasaydı

Deyip, binmek için Kırat'ın dizginlerine sarılınca, Kırat Köroğlu'nu tanımadı. Şaha kalkıp, Köroğlu'nun üzerine yürüdü. Bunun üzerine, Köroğlu Kırat'a kendini tanıttı. Bakalım nasıl tanıttı:

*Çekin benim Koç Kırat'ım
Zindan almıştır kuvvetim
Bilirim senin kıymetin
Eğil Koç Kırat'ım binem*

*Kırat seni gezdireyim
Tarihlere yazdırayım
Al kanlarda yüzdüreyim
Eğil Koç Kırat'ım binem*

*Kırat seni nallatayım
Her hüneri öğreteyim
Sırma püskül bağlatayım
Eğil Koç Kırat'ım binem*

*İnişte keklik sekişlim
Yokuşta aslan büküşlüm
Kulağı burnu nakışlım
Eğil Koç Kırat'ım binem*

*Zindandan çıktım duyular
Dört yanımızı sardılar
Köroğlu'na kasettiler
Eğil Koç Kırat'ım binem*

Türküyü dinleyen Kırat uysallaştı. Köroğlu'nu tanımıştı. Kışneyerek Köroğlu'na yaklaştı. Köroğlu'nun yüzünü gözünü koklamaya başladı. Köroğlu, Kırat'ı bağrına bastı. Öptü sevdi. İki eski dost hasret giderdiler. Kırat, kirpi gibi yumuldu. Köroğlu üzerine bindi. Demirc'oğlu:

-Köroğlu, sen Dizdar'ı terkinde al, buradaki üç beş yüz askeri bana bırak, dedi. Sen yorgunsun, hastasın, zayıfsın. Bu işe garişma.

Demirc'öglü atına bindi. Sarayın gapısını açtı. Bolu Beyi'nin askerleri, Köroğlu'nu elinde saz, terkinde kız görünce şaşırđılar. Kırat, kapının eşiginde şakır şakır eşini:, şahlanıp şahlanıp kişni:di. Köroğlu, Demirc'öglü'nun saziyla bir daha söyledi:

*Benden selâm olsun Bolu Beyi'ne
Beniminen uğraşmaya dev gerek
Unvan para etmez darb-ı meydanda
Doğrar eğri kılıç, bilek zor gerek*

*Savaş olsun gör burada olur neler
Yiğitler meydanda koç gibi meler
Yere düşer karpuz gibi kelleler
Salâvat çekmeye tutar dil gerek*

*Yiğitsen bindiğin atından inme
Mert isen hasmından yönünü dönme
Çokluk para etmez çoğa güvenme
Kötü iflah olmaz, yiğit bön gerek*

*Koçkörün oğluyam namım kaybolmaz
Yaptığım işlerden hesap sorulmaz
Boş laf etmeyinen meydan alınmaz
Asıl yiğit bu meydanda bey gerek*

Deyip sazi omzuna astı. Kırat'ın dizginlerini kavrayıp, Bolu Beyi'nin askerlerinin üzerine doludizgin sürdü. Bir tek kişinin bu cesur davranışını askerler hayretle izli:di. Kırat birdenbire eleğimsağma gibi havalandı. Askerlerin üzerinden aştı gitti. Askerler kendilerini şaşkınlıktan gurtaramadan, bu sefer de Demirc'öglü güür sesiyle ortalığı cınlattı:

*Ulan Bolu Beyi haddini tanı
Bugün kargı ile mızrağın günü
Nerde koç yiğitler, nerede hani
Yiğidin ortaya çıkma günüdür*
Der demez, her köşe başından gepir güpür Köroğlu'nun keleşleri çıkıp geldi. Demircöğlü türküsüne devam edi:di.

*Yiğitler istedim meydanın dengi
Koç aslanlar etsin burada cengi
Altın dizgin ile gümüş üzengi
Yavuz athıların şanlı günüdür*

*Demircöğlü'm der ki seyreyle bizi
Kanla doldururum şu ovanızı
Bana yetmez askerin bin beş yüzü
Bugün yiğitlerin kanlı günüdür*
Deyip bağladı. Kılıcını sıyırdı. Nara atıp, Bolu Beyi'nin askerlerinin arasına aç gurt gimi daldı. Köroğlu'nun keleşleri bir anda askerleri darmadağın etti. Askerler kaçıştı. Köroğlu ve keleşleri Bolu'nun dışına çıkınca, her zaman yaptığı gibi, Köroğlu üç gün mola verdi:

-Köroğlu kaçtı demesinler, işte buradı:k. Üç güne gadar üzerimize gelirse gozlarımızı paylaşırık. Yok, gelmezlerse onlara diyecek sözumüz yok.

Başta Hoylu Bey olmak üzere bütün beyler geldi. Köroğlu'nun kendilerini bağışlamasını dilediler. Üç gün orada kaldılar. Dördüncü günün sabahı Köroğlu ve keleşleri "Al Allah kuluğu, zapteyle deliği!" deyip, Çamlıbel'e doğru yola çıktılar.

Çamlıbel'e yaklaştıkları sırada, Dizdar Hatun Köroğlu'nun terkindeydi. Benli Döne ise, elinde dürbün, Koç Köroğlu'nun galesini burcundan uzakları gözli:di. Bozgedik'ten yoharıya doğru Köroğlu ve askerlerinin geldiklerini görünce goşarak burçlardan endi. Köroğlu'na garşı çıktı. Ama Köroğlu yaklaştıkça, Köroğlu'nun terkinde bir kız olduğunu gördü:

-Eyvah! Dedi, Köroğlu üstüme gül koklamış.

Döne kendini dağa vurdu. Ağlaya ağlaya gaçı:di. Köroğlu, Dizdar'ı Demirci'ye teslim etti. Kırat'ı Döne'nin peşine sürdü. Kırat Döne'ye yetişince Köroğlu Kırat'ın dizginlerini saz misâli aldı. Bakalım Köroğlu Şirin Döne'ye ne dil döktü:

*Pişman mı oldun bu hala (hâle)
Döne ben sana mihmanım
Bakmam senden gayrı mala
Döne ben sana mihmanım*

*Döne benden kaçma geri
Takâtım yok edem zâri
Dizdar Demirci'nin yâri
Döne ben sana mihmanım*

*Köroğlu söyler gerçekten
Dizdar'ı aldık alçaktan
Demirci sevmiş gerçekten
Döne ben sana mihmanım*

Bunun üzerine Döne durdu. Köroğlu, Kırat'ın üzerinden Döne'nin üzerine balıklama atladı. Tesbi çalısının dibine oturdular. Sarıldılar, gucaklaştılar. Kabacurruk cücüğü⁸⁰ gimi ötüştüler.

---

80 Kabacurruk cücüğü: Serçeden büyük bir kuş.

7. BÖLÜM ÇİN SEFERİ

Hak Haaak!
Şu yalan dünyaya geldim geleli
Severim bir atı, bir de güzeli
Değip onbeşime kendim bileli
Severim bir atı bir de güzeli

Atın beli kısa, boynu uzunu
Kuru suratlısı elma gözünü
Kızın iplik iplik süt beyazını
Severim kır atı bir de güzeli

Atın höyük sağı, kalkan döşlüsü
Kalem kulaklısı, çekiç başlısı
Güzelin dal boylu sırma saçlısı
Severim kır atı bir de güzeli

At koşu tutmalı çıktığı zaman
Yalı kaval gibi yaktığı zaman
At dört, kız onbeşe yettiği zaman
Severim kır atı, bir de güzeli

Dadaloğlu'm hile yoktur işimde
Yiğit olan yiğit görür düşünde
At dördünde, güzel on beş yaşında
Severim kır atı, bir de güzeli

Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!

*Tut için ruhsatım vardır
Baki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!*

*Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!*

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Hay haaay! Kıssa-i mâcerâmız nerde karar kılmıştı? Gûş-i makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan, belî ağalar meşhuur Köroğlu hikâyesi Çin Seferi'nde kalmıştı:

Köroğlu, Beyşehir'nden Şirin Döne'yi almıştı. Ayvaz ve öteki beylere Harmandalı köyünden ve Gürcistan'dan birer kız almıştı. Hoylu ile Dellek Deli Hasan'a emmisinin kızlarını almıştı. Demirc'öglü da Bolu Beyi'nin bacısı Dizdar'ı almıştı. Köroğlu düşündü: artık düğün yapıp ev bark sahibi olabilirlerdi. Demirc'öglü'nu çağırdı:

-Demirc'öglü, dedi, bu işi düzenlemek sana düşer. Artık düğün yapabilirik. Gırk gün gırk gece düğün yapılsın! Davullar zurnalar çalsın, halaylar çekilsin, goçlar kesilsin, arahılar⁸¹ içilsin. Toy düğün olsun!

Haberi duyan Çamlıbel erleri bayram etti. Koç Köroğlu'nun kalesinde davullar gümbür gümbür öterken, neredeymiş Zorbezirgân geldi. Varıp, Ayvanlı Köşk'te Köroğlu'nu buldu. Kucaklaştılar, sarmaş dolaş oldular. Öteki beylerle de kucaklaşp karşılıklı hâl hatır sordular.

Köroğlu seslendi:

-Ayvaz!

-Buyur baba!

---

81 Arahi: Rakı

-Zorbezirgân'a doldur!

Ayvaz, altın tasla, teştten rahı doldurup Zorbezirgân'a sundu. Zorbezirgân, köz daşı gimî boz arahi: içerken Köroğlu on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını kucağına aldı, görelim ne söyledi:

*Zorbezirgân bunun adı
Geldi Çamlıbel'in tadı
Yedi çift camız kuvveti
Vermiş Allah bilin beyler*

*Buna karşı koyan bilir
Onu ben, ben diyen bilir
Yumruğunu yiyen bilir
Nasıl oldu söylen beyler*

*Şahan gibi kanat çırpır
Aç kurt gibi dalar yırtar
Düşmanı yumrukla yıkar
Bu kahraman bilin beyler*

*Al atının ağzı gökte
Maşlahının ucu yerde
Şehit düşeceğim yerde
Azat etti beni beyler*

*Ünü tutmuştur cihanı
Köroğlu'nun genç aslanı
Kılıç kabzasından kam
İçen bu kahraman beyler*

Diyerek Zorbezirgân'ı övdü. Zorbezirgân sordu:

-Köroğlu Ağa bu davullar zurnalar neyin nesi? Ne var? Ne oluyor?

-Zorbezirgân gardaş düğün yapı:k. Kırk gün, kırk gece düğün yapıp, hepimiz birden dünya evine girece:k, deyince Zorbezirgân:

-Köroğlu, bana izin ver, Çin'deki nişanlımı alıp geleyim. Ben de sizinle birlikte düğün yapayım, dedi.

Köroğlu sordu:

-O kızla nişanlandın mı?

-Evet. Zorla alamadım... Sonradan araya tanışlar girdi, öylece nişanlandık.

-Çin'de mi dedin?

-Çin'de... Kara Vezir'in şehrinde.

Köroğlu Ayvaz'a dedi ki:

-Oğlum, git söyle düğün dursun. Yiğitlerim hazırlansın. Çin'e gidip Zorbezigân'a seymen olaca:k.

Zorbezigân:

-Yok, Köroğlu olmaz, dedi. Bir benim için düğün durdurulmaz. Ben gider, nişanlımı alır gelirim. Siz düğünü biraz uzatırsanız yeter.

Köroğlu itiraz etti:

-Zorbezigân, sen benim gardaşımın. Nişanlımı tek başına, Çin'den Çamlıbel'e getirmene gönlüm razı olmaz. Heç boşuna itiraz etme, sana seymen olacağız. Dönüşte, birlikte düğün yaparık.

Köroğlu, Ayvaz'a döndü:

-Oğlum söyle hemen düğün dursun. Çin'e seferimiz var, aç gurtlarım hazırlansın.

Ayvaz dışarıya çıkınca Köroğlu bir daha aldı:

*Dinleyin ağalar yollar açıldı
Göç kaldırıp Çin'e gidelim Çin'e
Koç yiğitler bu meydana seçildi.
Bayrak açıp Çin'e gidelim Çin'e*

*Bezîgânla almalyız mirazı
Çin-Maçın yolunda geçirek yazı
Davasız gidelim gelinci tarzı
Düğün için Çin'e gidelim Çin'e*

*Ben yiğit isterim çıksın meydana
Eğri kılıç asılmalı yanına
Düğürücü⁸² gidelim Çin'in şahına
Göç kaldırıp Çin'e gidelim Çin'e*

*Bezirgânı beklemiştik günlerce
Düğünümüz olsun hep beraberce
Davullar vurmali kırk gün kırk gece
Bunun için Çin'e gidelim Çin'e*

*Kulak verin Köroğlu'nun sözüne
Atlanıp çikalım yolun düzüne
Çin-Maçin elinin güzel kızına
Düğün için Çin'e gidelim Çin'e*

Deyip bağladı. Beyler, başlayan düğünün yarıda kesilmesine üzülürlerse de ses çıharmadılar. Gısa zamanda hazırlık görüldü. "Al Allah kuluñu, zapteyle deliñi!" deyip Çin'e doğru yola çıktılar.

Günlerden bir gün, bir yol çatına vardılar. Köroğlu sordu:

-Şo görünen hangi şehir?

-Oraya Dağıstan derler Köroğlu.

-O halde bugün burada konakli:k. Ben Dağıstan'ı gezip de gelim.

Köroğlu, Kırat'ı Dağıstan'a sürdü. Kırat'ın rüzgârı Dağıstan'da çeyrek saat, gasırğa misâli esti, tozu dumana gattı. Köroğlu bir çardağın altından geçi:di. Çardakta bir genç kız ipe çamaşır seri:di. Meğer genç kızın donyumaklığının⁸³ sol ayağının büzmesi gevşemiş. Köroğlu iki tahtanî arasından bahınca genç kızın ayak bileğinden, baldırından, göbeğinden, iki memesinin arasından çenesini gördü. Kendinden geçti... Kız ince yapılı, suna boylu, dilber mi dilberdi. Başındaki yazmasından taşan saçları, tütün gimi sapsarıydı. Eti, balıketindeydi. Baldırı, kolları,

82 Düğürücü: Dünür gezen. Oğullarına kız arayanlar.

83 Donyumaklığı: Çamaşır yıkarken kadınların giydiği kaba şalvar.

gerdanı gar gimi beyazdı. Bu güzellik karşısında Köroğlu kendini tutamadı, sırtının üstüne carhadan devrildi. Akli başından gitti. Kırat hemen kuyruğunu kaldırdı. Köroğlu'nun sırtına yaslık misâli dayadı. Köroğlu bu kez de öne devrildi. Kırat kafasını kaldırdı, Köroğlu'nun göğsüne dayadı, düşürmedi. Nice sonra Köroğlu ayıldı. O güzel kızın aşkıyla yanıp tutuşmaya başladı. Etti edemedi, yeniden çardağın altına geldi. Ama kız ortalıkta yoktu. Köroğlu, bitişikteki evin gapısını çaldı. Belini duta duta bir kocakarı gapıya geldi. Kocakarının yüzü lahana yaprağı gibi çapar çupardı. Her çaparında bir yumurta su dururdu. Sordu:

-Ne var oğlum?

-Tanrı misafiriyim ana...

-Misâfirliğin başımın üstüne oğlum amma ne sana yedirecek aşım ekmeğim var, ne altına serecek çulum çulpazım var.

Köroğlu bir avuç altın uzattı:

-Buyur ana! Al! İstedğin gibi harca.

Kocakarı, altınları görünce sevindi:

-Ooo, buyur oğlum, buyur. Sana ne yemekler yaparım ne yaptıklar açarım. Hoş geldin oğlum, hoş geldin.

Köroğlu, Kırat'ı ahıra çekti. Kocakarıyla yukarıya çıktı. Kocakarı şeytan mı şeytandı. Köroğlu'nun bir derdi olduğunu anlamıştı:

-Bir derdin mi var oğlum? Diye sordu. Ben senin anan sayılı-
rım. De hele... Derdini söylemeyen derman bulamaz.

Köroğlu'nun düzeni tükenir mi? Hemen konuya girdi:

-Ana gerçekten de gapıda seni ilk gördüğümde birden rahmetli anamla karşılaşmış gibi oldum. Yaşın benzemesin, aynen anama benzi:η. Sana ganım gaynadı. Onun için derdimi diyeyim: şu bitişikteki çardakta bir kız gördüm, gönlüm aktı gitti. Aman ana... Bu kızı bana bitir.⁸⁴

-Hangi kızmış oğlum o? Hüsne Bala mı yoksa?

Deyinince, Köroğlu omuzundan on iki telli, yirmi dört perdeli sedekâri sazını indirdi. Görelim genç kızı nasıl anlattı:

---

84 Bitirmek: Ona yar etmek. Onunla anlaşdırmak.

Şehrin kıblesinde onun sarayı
Huride melekte bulunmaz tayı
Gündüzün güneşi, gecenin ayı
İplere çamaşır sererken gördüm

Gümüş kemer dolamıştı beline
Âşık oldum dudağına diline
Çamaşır yıkamış almış eline
Onu gül dalına sererken gördüm

Karı budur benim son sözüm sana
Onun bu hasreti kâr etti cana
Adını söyledin ol Hüsne Bala
Aklımı başımdan çalarken gördüm

Karı, Köroğlu'ndan altın koparmak için dedi ki:

-Oğlum sen varmışsın, Dağıstan'ın en nazlı, en burnu havalı
gızını bulmuşsun. Ben ne diyeyim? Gel bu sevdadan vazgeç!

Köroğlu, heybenin gözünden iki avuç dolusu altın aldı, kocakarının önüne “cavvv!” diye döktü.

-Aman ana! Elini öpim, şu gızı anasından iste...

Kocakarı ağırdan ali:di:

-Onun anası babası yok oğlum. O kız kendi başına buyruktur. Kimseyi dinlemez.

-Aman ana hele bir görüş. Bahalım ne diyecek?

Kocakarı Köroğlu'ndan daha çok altın koparmak için işi ağırdan ali:di. Yavaş yavaş kaktı. Altınları gara sandığa goydu. Hüsne Bala'nın evine doğru yola çıktı. Hüsne Bala'nın gapısını çaldı. Yoharıya çıktı. Merdivenin başına oturdu:

-Hüsne Bala, kızım, evde heç duz kalmamış. Bir avuç ver de yemeğe atım, dedi.

-Aman ana oraya niye oturdun. Şöyle buyur. Altına minder atayım.

-Sağol yavrum. İşim acele. Sen duzu ver de gedim.

Hüsne Bala bir sahan duz getirdi. Bunun üzerine kocakarı el

galdırıp dua etti:

-Allah seni âhiret evinde de, dünya evinde de muradına erdirdin! Deyince Hüsne Bala merakla sordu:

-Ana âhiret evi cennettir, bildim. Ya dünya evi neci? O neyin nesi?

Kocakarı:

-Ah benim ahmak kızım, ah! Dedi. Senin yaşındakiler cin gibi, herşeyi bilir. Bak yavrum, dünya evi şu demektir: sen boylu poslu, güzel huylu bir erkekle evlenirsin... Akşam olunca kocan kapıya vurur, açarsın... İçeriye alırsın... Kimsenin görmez tarafından bir öpücük verirsin. İçin "Cızzz!" eder. Kalbin "Pırrr!" eder. İşte buna dünya evi derler ahmak kızım.

Hüsne Bala:

-Aman ana o gısmet meselesi. Allah yazarsa o da olur.

Deyince, kocakarı hemen söze girdi:

-Benim Şam'da ohuyan bir oğlum vardı yavrum. Yahışıklı mı yahışıklı, güzel mi güzel... Alnının çatı bir garış. Gaşları dört barmak eninde. Gözleri bahır tas gimi. Bıyığı gergedan boynuzu gimi. Boynu arasa küleği gimi. Sırtı ekmek tahtası gimi. Göğsü taraba tahtası gimi, nefes alıp verdikçe kalaycı körüğü gimi "Harr! Harr!" eder. Gel seni bu oğlanla başgöz edek.

Diye Köroğlu'nu övünce Hüsne Bala'nın ağzının suyu aktı. Gidip bir avuç altın getirdi:

-Aman ana, eğer dediğin gibiyse, aha sana bir avuç altın. Şu işimizi yap, dedi.

Kocakarı altınları aldı:

-Amm kızım, dedi, oğlum "Ben evlenmem!" derse, fazla üstüne gedemem ha! Ona göre... Fazla umutlanma.

Kocakarı eve döndü. Altınları gara sandığa koydu. Köroğlu'nun yanına vardı:

-Dedim ya oğlum, bu işten umudum ız.⁸⁵ Râzı değil kız. Beni beyler paşalar istii varmi:m de buna mı varıcım, di:.

Köroğlu bir avuç daha altın çıhardı:

---

85 Iz: Az.

-Aman ana, Şu kızın yanına bir daha var hele...

Kocakarı altınları aldı. Kara sandığa goyup kilitledi. Yeniden Hüsne Bala'nın evine yollandı. Bu sefer de gıza düzen gurdu:

-Dedim ya gızım, bu iş zor. "Paşa kızları, bey kızları dururken, kimi kimsesi olmayan bir kızını mı alacağım?" dedi. Bu işten umut yok.

Hüsne Bala gedip bir avuç daha altın getirdi:

-Aman ana, bana bir iyilik yap. Duamı alırsın. Şu işi yap.

Kocakarı böylece Hüsne Bala ile Köroğlu arasında mekik dohdudu. Her ikisinden de avuç avuç altın alarak gara sandığı doldurdu. Sonunda işi yaptı. Bir de Köroğlu'nu kendisinin görmesi için Hüsne Bala'yı evine çağırıldı. Öyle ya, evlenen iki gencin birbirini görmesi gereki:di.

Hüsne Bala elek isteme mahanasi:nen kocakarının evine geldi. Köroğlu pencerenin yanında oturi:di. Kız Köroğlu'na baktı ki kocakarının övdüğünden daha yahışıklı: keçe külahın çevresine Acemin poşusunu sarmış, ucunu sağ yanağından aşağıya birbuçuk arşın sarhıtmış. Geyimi guşamı yerinde bir yiğit. İçinden "Vardım gitti. Bundan iyisine mi varacağım?" dedi. Eleği alıp döndü. Sabırsızlıkla, kocakarının gelmesini bekledi. Kocakarı iki gencin arasını buldu. Köroğlu'na dedi ki:

-Oğlum iki Şahit, bir imam bulalım. Nikâhlarınızı gıydırıp hemen bu gece sizi gerdeğe verelim.

Köroğlu bu işi kimselerin duymasını istemiyordu:

-Aman ana, dedi, kimsenin gereği yok, biz gendi gendimize evlenirik.

-İyi öyleyse. Sen bilirsin.

Kocakarı ile Köroğlu, Hüsne Bala'nın evine vardılar. Hüsne Bala süslenmiş, süzölüp duri:di. Köroğlu sordu:

-Hüsne Bala, Allahın emri Peygamber'in kavliyle ben seni aldım, sen de bana geldin mi?

Hüsne Bala kısık bir sesle cevap verdi:

-Geldim...

Köroğlu üç kere sordu. Kız da üç kere "Geldim." dedi. Sonra,

Köroğlu Kocakarıya sordu:

-Duydun mu?

-Duydum oğlum. Allah tamamına erdirsin.

Köroğlu bir düzen daha kurdu:

-Hatın ana, dedi. Az bekle atımı da getirim. Hüsne Balâ'yı yalnız bırakma.

Köroğlu hızla evden çıktı. Kocakarı'nın evine vardı. Kara sandığı buldu. Hengeyle, hüngeyle, yumruğunu kara sandığa hüngeyleyince, sandık duz gimi dağıldı. Köroğlu sandıktaki altınları aldı. Heybeye doldurdu. Ahırdan Kırat'ı alıp Hüsne Balâ'nın evine vardı. Kırat'ı ahıra götürdü. Baktı ki Hüsne Balâ'nın bir kısrağı var, hem de kısarak dalap olmuş⁸⁶, "Ben evleni:m, varsın Kırat da evlensin." deyip Kırat'ı kısrağa bıraktı. Yukarıya çıktı. Kocakarı'yı gönderdi. Köroğlu, gerdek gecesi gılınan iki rekât namazı gılarken, kocakarı goşa goşa eve vardı. Sandığın başına geldi ki ne görsün? Sandık paramparça olmuş altınların yerinde yeller esi:. Saçını başını yolarak Hüsne Balâ'nın evine goştı. Köroğlu namazı bitirmişti ki kocakarının sesini duydu. Kılıcı sıyrıp gapıya çıktı:

-Bre galtak! Beni en mutlu gecemde rahatsız etmeye utanmi:ñ mi? Şimdi seniñ kelleni dalında yetmiş Hacı Hamza armudu gibi goparmaz mi:m?

Diye bağırınca kocakarı can korhusuyla sohağa fırladı. Çaresiz evine vardı. Ama gara sandığı öyle paramparça görünce saçını yolup, dövünmeye başladı. Bir daha Köroğlu'nun yanına vardı. Köroğlu gılıcı sıyırıldığı gimi kocakarının üzerine yürüyünce kocakarı evine kaçtı. Kocakarı eve vari: altınlar yok, Köroğlu'nun yanına vari: kılıçla karşılaşi:, ne yapacağını şaşırıldı. Kocakarı'nın işi, Keloğlan'ın anasının işine benzedi:

Keloğlan'ın biri, mahallesindeki gomşusunun garısına âşık olmuş... Keloğlan anasına demiş ki, "Ana var gomşunun avradına, benim âşık olduğumu söyle. Bizi görüştür." Anası lâhavle çekmiş. "Elin evli gadınına böyle şey söylenir mi oğlum?"

---

86 Dalap olmak: (Hayvanlar için) Çiftleşmeye hazır olmak.

demişse de Keloğlan dinlememiş. Anasını osandıranı gadar söylemiş. Sonunda Keloğlan, anasını dövmeye başlamış. Kadıncağız bir yüzü ağlar bir yüzü güler, gomşusunun evine varmış. Merdivenin başında ev sahibi kadın garşılammış. Kadın, yoksul gomşusunu görünce, bir sahan bulgur vermiş, savmış. Keloğlan'ın anası eve dönmüş. Keloğlan anasına iki tane daha vermiş. "Ben seni dilenmeye mi gönderdim?" diye gızmış. Kadın bir daha gitmiş ama bir şey diyememiş. Ev sahibi kadın bu sefer de "her halde yağları yok," diyerek yağ vermiş. Kadın eve dönünce Keloğlan'dan bir zılgıt daha yemiş, yeniden kadının evine gitmiş. Ev sahibi kadın demiş ki, "Anam ne istiyorsun? Bulgursa verdim. Yağsa verdim. Senin istediğın ne?" Kadın:

-Aman yavrum, ben senden ne yağ ist:i:m ne de bulgur, demiş. Benim sıhıntım böyle böyle...

Kocakarı konuyu anlatınca kadın demiş ki:

-Aman ana, ondan kolay ne var? Keloğlan yatsıdan önce gel-sin, aşığıdaki ahıra girsin. Gerisi kolay...

Bunu duyan Keloğlan, iki basıp bir sıçramaya başlamış. İlk akşamdan ahıra girmiş, beklemeye başlamış. Yatsı olmuş. Herkes namazdan çıkmış. Evin erkeğı eve dönünce kadın:

-Efendi, demiş, ahırdan bir gısırtı geli:, şuna bir bak hele.

Adam:

-Ne gısırtısı olacak avrat.

Diyerek, garı goca birlikte ahıra gitmişler. Keloğlan bir bahar ki, kadın adamlarla birlikte geli:. Hemen zıbınının eteğini açmış, saman doldurmaya başlamış. Adam ahıra girip Keloğlan'ı görünce şaşırılmış:

-Ulan Keloğlan, ne gezi:n burda?

Keloğlan hemen yalanı uydurmuş:

-Komşu, bize köyden misafir geldi. Atları gatırları da yanlarında... Samanımız yetişmedi. Ayrımız gayrımız yok diye ödünç saman ali:dim.

Adam:

-Oğlum bir etek saman hangi hayvana yeter, demiş. Şu çuvalı

al da ona doldur.

Keloğlan bir çuval samanla eve dönmüş. Anasına bir daha girmiş. Ertesi gün, gadıncağız yeniden gadının evine yollanmış. Kadın:

-Dün bir aksilik oldu. Bugün akşam namazından sonra Keloğlan bizim helâda beklesin, demiş.

Akşam namazından sonra, Keloğlan komşusunun helâsına girmiş. Beklemeye başlamış. Yatsıdan sonra adam câmiden dönmüş. Kadın demiş ki:

-Efendi, helâyâ gideceğim ama gorhi:m.

Adam:

-Ocağın yana avrat, demiş, ne var gorhacak? Her zaman gittiğin helâ değil mi? deyip birlikte aşığıya inmişler, helâyâ varmışlar.

Keloğlan bakmış ki kadınla gocası helâyâ geli:, hemen tumanını⁸⁷ sıyırıp oturmuş. Adam şaşkınlıkla sormuş, “Ulan Keloğlan ne yapı:η?” Keloğlan yalanı uydurmuş:

-Komşu, demiş, dünkü misafirler bugün de bizde. Yemeği de yağlıca yedik, helâyâ daşınıp duri:k. Misafirler bizim helâda sıra beklî:, ayırımız gayrımız yok diye ben buraya geldim.

Adam:

-İyi etmişsin oğlum. Rahatla bâri gelmişken, demiş.

Keloğlan, anasına bir sopa daha atmış. Gadıncağız ertesi gün yeniden gadının evinin yolunu tutmuş. Kadın demiş ki:

-Bugün geceyarısı Keloğlan gelsin. Ben merdivene bir ip bağlarım. İpten duta duta gelsin, beni bulsun.

Keloğlan gece yarısı eve varmış. İpin ucundan dutarak yukarıya çıkmış. Elini ipin bittiği yere atınca, adamın hacetini yakalamış. Adam Keloğlan'ı bileğinden tutmuş, “Ne var lan Keloğlan?” diye bağırmış. Keloğlan:

-Komşu, demiş, dışarıda mahalleli ikiye ayrıldı; bir kısmı senin için sünnetsiz diyor, bir kısmı sünnetli... Beni aracı saldılar.

Adam, “Ulan Keloğlan ben sünnetliyim. İnanmazsan bak,”

---

87 Tuman: Don, külot.

demiş, Keloğlanı yollamış. Keloğlan gitmiş, anasına bir kötek daha atmış. Kadıncağız ertesi gün yeniden varmış. Meğer kadın Keloğlan'ı denemiş. Demiş ki:

-Bu akşam namazdan sonra gelsin, ahıra girsin...

Keloğlan ilk akşamdan ahıra girmiş. Adam yemeğini yeyip yatsı için camiye gidince kadın aşağıya inmiş, Keloğlan'ın yanına varmış. Biraz sonra gapı vurulmuş. Kadın, "Eyvah gocam geldi!" demiş. Keloğlan seğırttiğı gibi gapıya varmış, açmış. "Ne istiyon komşu?" diye kızmış. Adam, "Yahu burası bizim ev değil mi?" diye şaşırmiş. "Bunadın mı komşu?" demiş Keloğlan, "Yoksa zerhoş musun? Burası bizim evimiz." Adam utanarak geri dönmüş. Sohağı başına vardıktan sonra yeniden evine yollanmış. Gapıya vurmuş. Yine Keloğlan çıkmış, adamı azarlamış. Adam utanmış, yeniden kaçıp sohağın başına varmış. Çaresiz geriye dönmüş. "Şu ev filanın, bu ev falanın" diyerek evine doğru ilerlemiş. Sonunda, "Şu ev de benim." demiş. Sonra gendi gendine, "Yahu bugün benim sağım soluma garıştı. Bir de şu garşıdaki gapıyı çalim." demiş. Meğer Keloğlan gendi evine varmışmış bile. Adam gapıyı çalınca hemen açmış. Yavuz hırhız ev sahibini bastırır derler, adama iyice çıhışmış:

-Yahu saçından sahalından utan. Elin gapısını çalmaya utanmi:ğ mi? Aha senin evin şurası değil mi?

Deyip, adamı evlerine götürmüş.

İşte kocakarının işi de Keloğlan'ın gomşusunun işine benzemiş. Eve vari: altınlar yok, Köroğlu'na vari:, Kirmanî gılıç-la üzerine yori:, çaresiz evine dönmüş.

Köroğlu, ertesi gün erkenden kalktı. Yol hazırlıklarına başla-yınca Hüsne Bala sordu:

-Hayrola? Bir yere mi gediç?

O zaman Köroğlu kendisini tanıttı:

-Hüsne Bala, bana Sivas Dağı Çamlıbel yaylasında Koç Köroğlu derler. Zorbezirgân'ın nişanlısını almaya Çin'e gedi:k. Dönüşte seni de alıp Çamlıbel'e götüreceğim. Ama insan hâli... Olur ya... Belki başıma bir iş gelir, buraya uğrayamam, şu pazu-

bentle, gümüş saplı hançeri al. Şu bir heybe altın da burda kalsın. Kızımız olursa, namuslu bir ere ver. Eğer oğlumuz olursa, adını Hasan koy, büyüünce pazubentle bu hançeri ver, Çamlıbel'de Koç Köroğlu'nun galesine gönder. Kırat'ımı senin kısırakla baş başa bırakmıştım. Kısırak bir tay doğurduğunda erkek olursa iğdiş ettirin. Büyüyünce, Hasan binip beni arasın.

Deyince Hüsne Bala ağlamaya başladı:

-Bana sevgin bir gecelik miydi? Beni böyle yüzüstü bırakıp nasıl gidersin?

Dediye de Köroğlu dinlemedi. Yedi körüklü çizmesini giyip kapıdan çıktı. Hüsne Bala'dan duyduğu son söz şu beddua oldu:

-Dilerim Allah'dan askerlerin gırım gırım gırılı Köroğlu!

Köroğlu Kırat'a bindi, yol çatına vardı. Çin'e hareket ettiler. Günlerce yol aldıktan sonra, Çin'de Kara Vezir'in olduğu şehir vardılar. Şehrin dışında konakladılar. Zorbezirgân, üç ayağı sekili, alnı akıtmalı al atına bindi. Nişanlısının evine doğru yola çıktı. Köroğlu ve askerleri dinlenmeye geçtiler. Bu sırada bir adam, elinde bir resimle askerlerin arasına girdi.

-Bakması bir lira! Bakması bir lira!

Diyerek dolaşmaya başladı. Köroğlu adamı çağırdı:

-Al sana bir lira. Ver bakayım. Köroğlu resme bir baktı ki, dünyalar güzeli bir kız. Yandı tutuştu. "Ulan şu kız kimin kızı acaba? Beylerimden birine de bunu alırdım" diye düşündü.

-Ayvaz!

-Buyur baba!

-Şunun altında bir yazı var. Ohu bakalım ne yazıı?

Ayvaz resmi aldı. Altını ohudu:

-Kara Vezir'in kızı Gülüzar Hatun.

Köroğlu, resmi goynuna koydu. Adama:

-Al sana bir altın, bu resmi bana ver, dedi.

Adam:

-Yook! O benim sermayem! On altın versen gene vermem, dedi.

Köroğlu adamı govdu. Adam doğru Kara Vezir'in yanına var-

dı. Köroğlu'nu şikâyet etti:

-Efendim, şehrin dışına bir eşkıya sürüsü konaklamış. Ellerinde Gülüzar Hatun'un resmi var. Gizlice gonaşurlarken duydum, Gülüzar Hatun'u alıp kaçıracaklarmış.

Kara Vezir hemen askerlerini topladı. Hazırlığını yaptı. Gece yarısı Köroğlu'na baskın verdi. Köroğlu'nun askerleri seymen geldikleri için böyle bir baskına hazırlıklı değildi. Henüz silahlarına bile sarılmadan, birçoğu gılıçtan geçirildi. Gaçan gurtuldu. Köroğlu'nun aklında ne Dağıstan galdı ne Hüsne Bala... Dağılan askerler günler aylar sonra Çamlıbel'de buluştular. Köroğlu, askerlerini saydırdı. Yedi bin gişi eksikti. Binbaşılardan Darıdeğmez de ölmüştü. Köroğlu o kadar üzüldü ki postunu Demirc'öğlü'na bıraktı, bir odaya çekilip kırk gün yasa girdi. Yemeden içmeden kesildi. Köroğlu, Çin bozgununu yıllarca unutamadı. İki sözünün biri "Şu Çin'den hayfımızı nasıl alırız?" oldu.

8. BÖLÜM KELOĞLAN'IN KIRAT'I KAÇIRMASI

Hak Haaak!
Hakk'ın kandilinde gizli sır idim
Babamın beline indirdin beni
Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
Türlü irenklerle⁸⁸ yandırdın beni

Anamın karnında ben neler gördüm
Yedi derya geçtim ummana daldım
Dokuz aylık yoldan sefere geldim
Bir kapısız hana indirdin beni

Ben de bildim şu dünyaya geldiğim
Tuzlandım da çaputlara belendim
Bir zaman da beşiklerde eğlendim
Anamın sütüne kandırdın beni

Beş yaşımda akıl geldi başıma
On yaşımda gider oldum işime
Varıp da değince on beş yaşıma
Bir kuru sevdaya yeldirdin beni

On beş yaşım yigirmiye yol oldu
Otuzunda çevre yanım göl oldu
Kırk yaşadım hayrım şerrim bell'oldu
Hayrımı şerrimi bildirdin beni

Ellisinde yaşım yarısın geçti
Altmışında yolum yokuşa düştü
Yetmişinde biraz tebdilim şaştı
Mertebe mertebe indirdin beni

---

88 İrenk: Renk.

Seksenimde beratçığım yazıldı
Doksanımda kan damarım büzüldü
Yüz yaşımda âzalarım çözüldü
Bir sabi mâsuma döndürdün beni

Karac'oglan der ki yaktın yandırdın
Ecel şerbetini verdin kandırdın
Emreyledin Azrail'i gönderdin
Hiç de doğmamışa döndürdün beni

Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!

Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!

Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan)Diyeliim!

-Hay haaay! Gûş-i makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan, belî ağalar Keloğlan'ın Kırat'ı kaçırmayı şöyle oldu...

Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa, Köroğlu'nun gorhusundan sarayından çıhamaz olmuştu. Nereye elini uzatsa, hangi daşı galdırsa altından Köroğlu çıhi:di. Bolu Beyi her an öldürülme gor-kusu içindeydi. Ahıldânesini çağırđı, sordu:

-Bu Köroğlu'ndan nasıl kurtulabiliriz?

Akıldânesi dedi ki:

-Efendim, önce bu Köroğlu eşkiyasının gücünü, arka verdiği, güç aldığı şeyleri bulalım.

Bolu Beyi kızdı:

-Gücü çok! Nerden baharsan bak bizden güçlü.

Akıldâne:

-Bey'im, insan dostunu tanıdığı gadar düşmanını da tanımalı. Köroğlu eşkiyasının güç aldığı birinci şeyi ben söyleyeyim, etrafındaki beyleri... Köroğlu'nun yanında on beş yirmi tane beyi varmış. Ahıllı, gözügara, yiğit adamlarmış. Köroğlu öl dese ölürlermiş. Şimdi düşünelim Bey'im. Bu beyleri yahalayabilir miyik? Ya da bunları Köroğlu'ndan soğutabilir miyik?

Bolu Beyi öfkeyle ayağını yere vurdu:

-Olur mu öyle şey? Bir gişi olsa hadi neyse! On beş yirmi gişiyi nasıl yahalayabiliriz? Köroğlu'ndan nasıl soğutabiliriz?

Ahıldâne:

-Hemen umutsuzluğa gapılma Bey'im! Gene düşünük... Köroğlu gücünü başka nelerden ali:? Koçaklarından...

Bolu Beyi iyice gızdı:

-Ohooo! Senin gonuştüğün laf değil, haneğın uluğu.⁸⁹ Yahu, on beş yirmi gişiyi yahalayamadıktan sonra on beş yirmi bin goçağı nasıl yahali:cık? Onu geç!

-Bey'im bu dediğimiz muhakkak olacak değil! İhtimalleri sayı:k. Üçüncüsü Kırat... Köroğlu'nu Köroğlu yapan Kırat'mış.

Bolu Beyi yine gızdı:

-Yahu eyi güzel de on beş yirmi bin gişinin içinden Kırat'ı nasıl kaçırıcık? Hepimizi gılıçtan geçirirler.

Ahıldâne dedi ki:

-Bey'im izin ver sana bir hikâye anlatım.

-Anlat bahalım.

Ahıldâne anlatmaya başladı:

-Köyün birinde çocuğun birinin ayağına yılan dolanmış. Öyle bir dolanmış ki başı guyruğu birbirine garişmiş. Çocuk

---

89 Haneğın uluğu: Boş laf.

gorkudan ağli:p bağırı:miş. Aman yaman, yılan çözülmemiş. şimdii, sopayla vursalar, gılıçla kesseler, hayvan can acısıyla çocuğu sohacak. Vurmasalar olmuyor. Hayvan da gorkmuş, gafasını gizlemiş öylece duri:miş. Ne yapalım ne edelim? Bey'im, her zaman için, her işe çare bulunur. Allah dert vermiş, dermanını da vermiş. Köyde gafası çalışan biri demiş ki: filanca karyı çağırın. O çok yaşlıdır. Belki bir çare bulur. Uzatmayalım, karyı getirmişler. Durumu anlatmışlar. "Aman nene, ocağına düştü!" diye yalvarmışlar. Karı demiş ki, "Bana bir püsük⁹⁰ getirin." Püsüğu getirmişler. Karı püsüğu almış, tutup yılanı koklatmış. Sonra bırakmış. Püsük, yılanın etrafında bir dolanmış, ikinciye varıp yılanın tam gırtlağına yapışınca yılan çözülmüş. Püsük, avını elinden alırlar gorhusuyla öyle bir gaçmış ki, yılan bacaklarının arasında kuyruk gibi sürüni:miş. Bolu Beyi sordu:

-Eee, ne demeye getirdin?

-Demem şu ki beyim, her derdin bir dermanı vardır. Demişler ki, el mi yaman, bey mi yaman? Her zaman için el yamandır. Gel dellâl çağırtaım, Kırat'ı getirene bir heybe altın verelim.

-Yani Köroğlu'nun Kırat'ını düzenle getiren bulunur mu?

-Elbette bulunur Bey'im.

Bu görüş, Bolu Beyi'nin aklına yattı. El çırptı hizmetkârı geldi.

-Bir dellâl tut! Kırat'ı getirene bir heybe dolusu altın vereceğim. Üç gün davul çalıp bağırsın.

-Peki Bey'im.

Bolu Beyi sonucu bekleye dursun, hizmetkârı bir dellâl tuttu. şehirde bağırtmaya başladı. Meğer bir Keloğlan varmış, yoksulluk canına tak demiş. Dellâlı duyunca ya harmana ya göle, deyip gollarını sıvamış. Varıp anasına durumu anlatmış. Anası Keloğlan'a güvenememiş:

-Oğlum sen Köroğlu'nu biliğ mi? Senin kel gafaını kesip, Çamlıbel'den bir yuvarladı mı taa Bolu'ya düşürür, deyince Keloğlan da gendini savundu:

---

90 Püsük: Kedi.

-Ana, senin beğenmediğin bu kel gafanın içinde yedi tane tilki var, yedisinin de kuyruğu birbirine değmez. Sen oğlunu hor görme. Sonra burada bir Keloğlan yaşamış ne, yaşamamış ne. Sabah işe çhi:, toprak eşi:m, eli:m, suyla samanla gariştirip çamur yapı:m. Çamuru kalıba döküp, kerpiç yapı:m. Zenginler bu kerpiçle duvar ördürüp, ev yaptırı:. Ben burda gışın zaңgır zaңgır titrerken, zenginler avratlarına sarıla sarıla yati:. Fırsat bu fırsat ana! Ya Kırat'ı getirir zengin olurum, bir evim, bir avradım olur ya da kel gafamı bu yolda veririm.

Anası ne gadar garşı çıktıysa da Keloğlan dinlemedi. "Al Allah kuluğu, zapteyle kel deliñi!" deyip Çamlıbel'e doğru yola çıktı.

Döne, Köroğlu'nun Dağıştan'da Hüsne Bala ile evlendiğini duyunca çok üzöldü. Köroğlu üstüme gül koklamış, diye günlerce ağladı, sızladı. Bu duruma beyler de üzöldü. Beyler, Döne Bacı'larını çok severdi. Köroğlu'ndan bir istekleri olsa Döne Hanım'a söylerler, o, konuyu hallederdi. Bu yüzden bütün beyler Köroğlu'nun Hüsne Bala ile evlenmesine üzöldü. Köroğlu Hüsne Balayı getirmek isti:, Döne ve beyler garşı çhi:di.

-Döne Bacı'mızın üstüne yenge getirmene razı değilik, deyince. Köroğlu:

-Arhadaşlar, dedi. Ben Hüsne Balayı evlendim mi?

Hasan cevap verdi:

-Evlendiysen de Hüsne Bala Dağıştan'da galdı. Sen artık orayı unut.

-Olmaaz! Söyle bahalım Hasan, Hüsne Bala'nın namusuna bir leke gelse üzölmez misin?

-Üzölürüm.

-Hüsne Bala orada perişan olsa üzölmez misin?

-Üzölürüm.

-Hüsne Bala orada hasta olsa üzölmez misin?

-Üzölürüm.

-Ben biñ gat daha üzölürüm. İnsan içine çıhamaz olurum. Yok, Hasan, yok! En iyisi Hüsne Balayı getirim, gözümün önünde olsun.

Deyince Dellek Deli Hasan ayağa kalktı:

-Müsadenle... Deyip çıktı.

Peşinden öteki beyler de izin isteyip dışarıya çıktılar. Köroğlu yapayalnız kaldı. Beyler Köroğlu'na güvenmişti. Yanına uğramaz oldular. Karşılaştıkça soğuk soğuk selâm verdiler. Köroğlu gurt gimi ahıllıydı. Baktı ki beyler bu işe gücendi. "Şunları gandırırım," diyerek Ayvanlı Köşke çağırdı. Sofrayı donattı. Yemekten sonra gayfe nergele söyledi. Oni ki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını aldı. Bahalım ne dedi. Aldı Köroğlu:

*Bir çift güzel gördüm ben aldım satın
Çiftini eyledim kendime hatun
Biri kahve versin birisi tütün
Bir yiğide iki güzel çok mudur?*

*Biri Gürcü kızı biri Abaza
Birinın yanağı güllerden teze
Biri bâde versin birisi meze
Bir yiğide iki güzel çok mudur?*

*Biri hûri biri melek bunların
Al yanakta türlü çiçek bunların
İkisi de gâyet gökçek bunların
Bir yiğide iki güzel çok mudur?*

*Koç Köroğlu derler benim zatıma
Cihanda bir yiğit çıkmaz katıma
Biri bana baksın biri atıma
Bir yiğide iki güzel çok mudur?*

Dellek Deli Hasan, kendisini türkünün güzelliğine gaptırmış, ağzını ayırmıştı. Ağzının seli aharak dinli:di. Türkü biter bitmez, heyecanla bağırđı:

-Senin gibi birine çok da değil! Dedi.

Sonra devirdiği çamı galdırıp dikti:

-Öyle dedim amma Döne Bacı'mızın üstüne yenge getirmene razı değilim.

-Niye Hasan? Bu işin dörde gadar yolu var.

Hoylu Bey söz aldı, gonaştı:

-Köroğlu, dinimizce bir erkek dört kadınla evlenebilir. Amma dördüne de her bakımdan eşit olacak. Birine ne aldıysa ötekine de ondan alacak. Bu senin için kolay... Çünkü malın mülkün çok... Öte yandan, ayıptır söylemesi, birine kaç gece yaklaştıysan, ötekine de o gadar yaklaşacaksın. İkisine de aynı sevgiyi besleyeceksin. Birine güzel sözler söyleyince, ötekine de söyleyeceksin. Bunlar golay gimi görünse de her yiğidin elinden gelmez. Derler ki, davulun sesi uzaktan hoş gelir. Davulun yanına geldin mi kulağın sağır olur. Bu iş de öyledir. Uzaktan iki evlilik hoş görünse de içine girdin mi, bin pişman olursun. Adamın biri sabah namazlarını her zaman camide gıllarmış. Cemaattan biri demiş ki, "Yahu gomuşu ben her zaman namaza uyanami:m, sen nasıl uyanı:ı?" Adam, "Ben iki evliyim gardaşıım, avratlardan biri uyandırmasa öteki uyandırır," demiş. Adamcağız, bunun üzerine ikinci evliliğini yapmış. Aradan biraz zaman geçip de kadınlar arasında dartsımlar, datsızlıklar çıkmaya başlayınca adamın da uykusu kaçmış. Doğru dürüst bir uyhu uyuyamaz olmuş. Uyuyamayınca da sabah namazlarına düzenli olarak getmeye başlamış. O zaman iki evli gomşusunun sabah namazlarına neden her gün geldiğini anlamış. Dur saña iki evli destanını söyleyeyim de dinle.

Hoylu Bey saz istedi. Saz getirdiler. Aldı Hoylu Bey:

*Birisine aldık astar
Öteki de ondan ister
Allah ikisinin de yüzünü ölü göster
Yandım ikavrat elinden*

*Birisine aldık edik
Ötekine alak dedik
İkevrendik boklar yedik
Yandım iki avrat elinden*

Destanın burasında, Dellek Deli Hasan gülmeye başladı. Köroğlu'nun iki evli iken düşeceği durum, Hasan'ın deli aklına gelince kakkahayla gülmeye başladı. Hoylu Bey baktı ki destana devam ettikçe Hasan gülecek, destanı burasında kesti. Ne kadar üsteledilerse de "Gerisini unuttum," dedi, söylemedi. Köroğlu bildiğinden şaşmadı. "Hüsne Balayı getireceğim," dedi durdu. Beyler de surat asmaya devam ettiler. Bu sırada nöbetçi içeriye girdi:

-Köroğlu bir Keloğlan geldi, seninle görüşmek isti:miş, dedi.

Köroğlu her zaman yoksulu, düşkünü kollardı. Açı doyurur, çıplağı giydirir, yoksula destek olurdu. Onun için kendisini arayan herkesle görüşürdü:

-Kafası kel mi?

-Kel...

-Al onu buraya gel.

Keloğlanı getirdiler. Keloğlan baktı ki Ayvanlı Köşk'e Köroğlu'nun beyleri birer döseğe oturmuş, biri de döseğin üstüne bir post serip üzerine oturmuş. Olsa olsa Köroğlu budur, diye düşündü:

-Köroğlu, ben seninle güreşmeye geldim, deyince, beyler gülüştü.

Keloğlan dedi ki:

-Ağam, benim sana gücüm yeter mi? Yetmez... Gördüğün gibi çelimsizin biriyim. Yapıcılık yapmak istedim, harca, daşa gücüm yetmedi. Irgatlık marangozluk, bütün sanatlar öyle. Odun gırayım dedim, ona da gücüm yetmedi. Bir zavallı anam var. Yarı aç, yarı tokuz. Varıp Köroğlu'ndan iş isteyeyim, dedim. Bana göre bir iş verirsen, yatar kahar şaşa dua ederim.

-Peki, ne iş yaparsın?

-Seyislikten anlarım.

-Şehirde niye yapmadın seyisliği?

-Ağam, bu kellik her yerde başımın belâsıdır. Seyislik yapmaya niyet ettim, "Kafasının keli ata bulaşır," dediler, iş vermediler. Adamın adı çıktı mı dohuza, enmez sekize. Duyan, keli bulaşır-

miş, diye geçti. Aman Koroğlu! At güvenmezsen, gübre dök-
yim. Yeter ki garnım doysun.

Koroğlu adamını çağırıldı.

-Seyisbaşına söyle, şu Keloğlan'ı yanına alsın. Yiyeceğini,
yatacağını ayarlasın. Hastalıklı bir at vardı, o atın bakımını
Keloğlan'a versin. Haydi, Keloğlan, doğru ahıra... Seyisbaşının
sözünden çıkma. Çok çalış! Bir hafta sonra ahıra girip ata
bahaca:m. Göster kendini.

Keloğlan, bin bir dua ederek ayrıldı. Doğru ahıra gitti. Duru-
mu seyisbaşına aktardılar. Seyisbaşı da:

-Aha oğlum Keloğlan, dedi, şu ata bahacaksın. Şimdilik şu
gübrelerin üstünde yatacaksın. Yemekleri de birlikte yerik.

Keloğlan, üç Kulhüvallahü bir Elham ohudu. "Yüzümü gara
çiharma Allahım!" diye dua etti. Hasta atı tımar etmeye başladı.
Keloğlan, hasta atı yanından ayrılmaz oldu. Öteki seyislerin
görmedikleri zaman, atların önündeki arpadan çaldı, hasta ata
yedirdi. At, kısa zamanda gendini topladı. Bir hafta sonra eş-
nib kişnemeye başladı. Hem yem, hem tımar, ata ilâç gimi gel-
mişti.

Bir hafta dolunca Koroğlu ahıra geldi. Kırat'a baktı. Öteki
beylerin atlarının ne durumda olduklarını öğrendi. Bu sırada
Keloğlan'ı görüp, sordu:

-Hasta atı ne yaptın Keloğlan?

-Sayende iyi oldu Ağa'm.

Keloğlan, Koroğlu'na hasta atı gösterdi. Koroğlu baktı ki
gerçekten de at iyileşmiş, eşnib kişnemeye başlamış...

-Aferin Keloğlan, dedi, seni seyis yaptım. Bundan sonra
Ayvaz'ın atına bakacaksın.

-Sağ ol Ağa'm.

Keloğlan kollarını sıvadı. Sevinçten, iki basıp bir sıçrayarak
Ayvaz'ın Karakaytaz'ını tımar etmeye başladı. Keloğlan işi ciddi-
ye ali, beş dakika boş oturmi:di. Öteki atların önündeki arpaları
çali:, Karakaytaz'ın yem torbasına dolduri:di. Bir hafta sonra
Karakaytaz'ın tüyleri yıldır yıldır yanmaya başladı, Karakaytaz,

eşine eşine diz boyu çukur açtı. Köroğlu yine ahıra geldi. Bir de ne görsün, Ayvaz'ın Karakaytaş'ı gabına sığmaz bir küheylân haline gelmemiş mi?

-Aferin Keloğlan, dedi. Bundan sonra Kırat'a bakacaksın. Seni seyisbaşı yaptım. Keloğlan seyisbaşı olur olmaz, öteki seyisleri sindirmeye girişti. Eski seyisbaşına gübre taşıttı. Öteki seyisleri zar ağılatmaya başladı. Keloğlan, seyisleri talim ettirdi. Eline fırsat geçti ya, adamları ezim ezim ezi:di. Artık Keloğlan, Ali gıran baş kesen olmuştu. Ahıra girdiğinde, "Rap!" diye herkes ayağa kahi:di. Ama Keloğlan, Kırat'la essahdan ilgileni:di. Niyeti, Kırat'ı gendine alıştırmak, sonra da alıp geçmakti.

Aradan aylar geçti. Kırat Keloğlan'a alıştı. Keloğlan'ı gördükçe kişnemeye başladı. Keloğlan içinden "Bu iş oldu Keloğlan!" dedi. "İş öteki seyisleri uyutmaya geldi." Öğle yemeğini yerken seyislere sordu:

-Dün Köroğlu ile yemek yı:dim. Beylerin bir kısmı, bir şey içi:di. İki suyu birbirine garıştıırınca ayran gimî beyazlani:di. Acep o neydi?

-Keloğlan ona rahî derler.

-Bize niye vermi:ler?

-Keloğlan, seyislerin onu içmeleri yasak! Onu içen zerhoş olur. Zerhoş olan da, yalan yanlış işler yapar. Atlara bir zarar gelmesin diye, Köroğlu rahîyî bize yasakladı.

-Yaa! Peki, bir defa size rahî getirsem içer misi:z?

-Aman Keloğlan içerik ya!

-Amma zerhoş olup sağa sola nara atmak, ata eşeğe zarar vermek yok ha!

Keloğlan, doğru Benli Döne'nin gapısına vardı. Ağlamaya başladı. Benli Döne sordu:

-Keloğlan niye ağli:η?

-Ben ağlamı:m de kim ağlasın Döne Hanım? Rezil oldum.

-Yahu Keloğlan ağlama, nasıl rezil olduη?

-Sorma... Köroğlu bana ahırda iş verdi.

-Eee?

-Benim hizmetim hoşuna gitmiş olacak ki, beni seyisbaşı yaptı.

-Yahu Keloğlan, bunun neresi rezillik?

-Şurası rezillik Döne Hanım... Öteki seyisler dedi ki "Keloğlan, seyisbaşı oldun. Bize rahılı bir ziyafet ver!" Ben de "Söz!" dedim. Aman Döne Hanım, bir de öğrendim ki meğer Köroğlu seyislere rahıyı yasak etmiş. İçirsem vaaay, içirmesem vay... Ocağına düştüm Döne Hanım. Köroğlu'ndan bir seferlik izin al.

Döne:

-Peki, Keloğlan, dedi, üzülme. Ben bir tuluk rahı alırım.

Köroğlu akşam eve döndüğünde, Döne Keloğlan'ın isteğini anlattı. Köroğlu ne gadar da "Koyduğum guralı bozmam!" dediyse, Döne üsteledi. Sonunda Köroğlu bir seferlik izin verdi. Kilerden bir tuluk rahı, üç okka pirinç, bir gövde et, yağ, duz, biber verilmesi için Şirin Döne bir kâğıt yazdı, Köroğlu da möhür bastı. Ertesi gün Keloğlan Döne'ye geldi. Kâğıdı alıp kilere goştı. Kâğıtta yazılı olanları ayırmaya başladı. Sıra rahıya gelince;

-Boğma rahı⁹¹ var mı Kilercibaşı? Diye sordu.

-Var ama Keloğlan, boğma rahıyı her babayığit içemez. Sen nasıl dayanacaksın?

-Orasına garişma.

Keloğlan, boğma rahı tuluğunu da ayırdı. Adam gönderdi, ahıra daştıttı. Hazırlıklar görüldü. Keloğlan rahı ziyafetini gece yarısına denk getirdi. Gece yarısı olunca tuluğuş ağzını açtı. Bir teştin içine rahıyı döktü. Tas tas dağıtmaya başladı. Biri:

-Önce sen iç Keloğlan, dediler.

Keloğlan:

-Olur mu lan? Bu ziyafeti sizin için düzenledim. Bu rahıda benim hakkım yok. Siz içmenize bakın.

Keloğlan doldurdu, seyisler içti. İçki şişede durduğu gimidi durmaz, derler. İçen sızmaya başladı. Seyislerin hepsi de sızınca Keloğlan sevinçle ayağa kalktı. Doğru Kırat'ın yanına goştı.

---

91 Boğma rakı: İncirden elde edilen, alkol oranı çok yüksek rakı.

Kırat'ın eyerini vurdu. Gemini taktı. Üzeninin birine ayağını attı... Tam bineceği sırada Kırat uyarır gibi hafifçe kişnedi. Keloğlan durakladı. Aylardır kendisine alıştırdığı Kırat ne yapmak isti?: Bir sefer daha denedi. Kırat öyle bir kişnedi, öyle bir şahlandı ki, Keloğlan sapsarı geçti. Kırat'ı geçiremeyeceğini anladı. Ama artık burada da duramazdı. Kırat kişnemeye, uyuyanları uyandırmaya başlamıştı. Keloğlan yine bir gurnazlık düşündü. Ahırda başka bir kır at buldu. Eyerini vurdu. "Olmazsa Köroğlu'nun Kırat'ı, olsun Selamvermez'in kır atı. Bolu Beyi, bu götürdüğüm atın esas Kırat olup olmadığını nerden bilecek. Ben altınları alır kaçarım. Gerisi Allah kerim..." diye düşündü. Selâmvermez'in kır atına atladı, ahırdan çıktı. Gale kapısına vardı. Nöbetçiye:

-Çabuk gapıyı aç! Dedi.

Nöbetçi:

-Ne oldu Keloğlan?

-Selamvermez'in atı boşanmış. Ne gadar kepek varsa yemiş. Davul gimi şişmiş. Dışarıda biraz goşturmazsam, çatlar ölür. Çabuk aç gapıyı.

Nöbetçi gapıyı açtı. Keloğlan yaydan fırlamış ok gimi gapıdan çıktı. "Ver elini Bolu..." deyip yola düştü.

***

Keloğlan, Bolu'ya doğru yol ala dursun, biz haberi galeden alalım:

Kırat'ın kişnemelerini duyan bir iki kişi ahıra girdi. Baktılar, Kırat eyerlenmiş duri:, "Gece yarısından sonra bu at niye eyerli duri:?" diye düşündüler. Kırat eşindikçe yerden çingı çıkarı:di. Bir de baktılar ki seyisler lâl ahıl⁹² yati:. Uyandırmaya çalıştılar, kim uyanır. Anladılar ki hepsi zerhoş. Köroğlu'nun ahırda içki içilmesini, seyislere içkiyi yasakladığını bili:lerdi. Varıp durumu Demirc'öğlü'na haber verdiler. Demirc'öğlü geyindi, ahıra geldi.

-Nerde Keloğlan? Diye sordu.

Aradılar ama Keloğlan yok.

---

92 Lâl akıl: Aklını kullanamayacak durumda olmak. Bayılmak.

Demirc'oglu:

-Atlardan eksik olan var mı? Diye sordu.

Aradılar, Selâmvermez'in atının bağılı olması gereken halha boştu.

-Selâmvermez'in atı yok! Dediler.

Demircioğlu:

-Vay hınzır Keloğlan vay! Dedi. Meğer seyisleri zerhoş ettikten sonra Kırat'ı kaçıracaktı. Baksana, Kırat'ı eyerlemiş. Kırat'a binemeyince, yahalanmamak için Selâmvermez'in atına binip kaçmış. Durumu Köroğlu'na anlatım.

Demirc'oglu Köroğlu'nun gapısına vardı. Seslendi:

-Köroğlu!

-Kim o?

-Benim Ağa'm, Demirc'oglu. Az gel hele...

Köroğlu şalvarını, mintanını geydi. Gancık gatır sidiğinden su verilmiş Kirmâni gılıcını sıyırıp gapıya çıktı:

-Ne var? Hayır mı?

-Pek hayır sayılmaz. Keloğlan kaçmış. Kırat'ı kaçırarak için eyerlemiş. Ama Kırat Keloğlan'ı üzerine bindirmemiş. Kışneyip, ortalığı ayağa kaldırmış. Keloğlan bakmış ki Kırat'ı kaçırması:ci, Selâmvermez'in atına binip kaçmış.

-Ee, seyisler görmemiş mi?

-Seyislerin hepsi zerhoş Köroğlu, içip sızmışlar. Duymamışlar bile. Bu Keloğlan rahıyı nerden aldı acaba?

-Döne üsteleyince bir seferlik ben izin vermiştim. Bu yanlış benim... İti öldürene sürütürler, Selâmvermez'in atını getirmek de bana düşer.

Demirc'oglu her ne kadar:

-Biz ne güne duri:k Ağa'm! dediyse de, Köroğlu Kırat'a bindi, Keloğlan'ın peşine düştü.

Tepsi gimi bir ayın aydınlattığı yolda doludizgin yol almaya başladı.

***

Alalım haberi Keloğlan'dan:

Keloğlan can derdiyle altındaki atı dörtnala sürmeye başladı. Bir ara geriye döndü. Gerilerden bir garartı gördü. “Eyvah!” dedi, “Köroğlu peşime düştü. Gaç oğlum Keloğlan, kel gafanı kurtar. Benim bildiğim Köroğlu, bu kel gafayı goparır, ibret olsun diye ahırın gapısına asar.”

Keloğlan, yol üstünde bir değirmen gördü. Attan indi. Değirmenci sandı ki müşteri geli:.

-Buyur ağa, dedi.

Keloğlan baktı ki değirmenci köse:

-Ulan ne gezi:η burda? Diye sordu.

Değirmenci şaşırđı:

-Nasil ne gezi:m! Burası benim değirmenim!

-Senin, Köroğlu'nun ettiği yeminden haberin yok mu?

-Ne yemini?

-Aman arkadaş, Köroğlu yemin etmiş. “Ne gadar köse varsa kesece:m!” demiş. Gaç canını gurtar.

Saf değirmenci, zaňır zaňır titremeye başladı:

-Aman! Dedi.

Keloğlan ahıl verdi:

-Git domuzluđa⁹³ saklan. Ben Köroğlu'nu atlatırım.

Değirmenci goşa goşa domuzluğa gitti. Keloğlan hemen değirmene daldı. Bir avuç un alıp yüzüne, gözüne, elbisesine sürdü. Gören, Keloğlan'ı değirmenci sanır oldu. Bu sırada Köroğlu da yetişmişti:

-Ulan değirmencii! Diye bađırđı.

Keloğlan üstü başı un olduğu halde goştı. Sesini değiştirdi:

-Buyur ağa, dedi.

Köroğlu, Keloğlan'ın gaçırđıđı atı göstererek sordu:

-Şu atın sahibi nerde?

Keloğlan hemen yalanı uydurdu:

-Domuzluğa saklandı ağam.

Köroğlu Kırat'tan indi:

-Şu atı tut bahalım, dedi.

---

93 Su değirmenlerinde, değirmenden çıkan suyun oluşturduğu küçük gölcük.

Keloğlan:

-Ben bu atı nasıl dutim ağam? Bu atıñ maşallahı var. Benim buna g¼c¼m yetmez, dedi.

K¼rođlu Kırat'a tembih etti:

-Değirmencinin s¼z¼n¼ tut, dedi.

K¼rođlu domuzluğa endi. K¼rođlu Kırat'a, Keloğlan'ın s¼z¼n¼ tutmasını s¼ylemiřti ya, Kırat K¼rođlu'ndan tembihli olduğundan Keloğlan'ın ¼zerine binmesine ses ¼ıkarmadı. Keloğlan Kırat'a atladığı gibi "Al Allah kuluñu, zapteyle deliñi!" deyip, gecenin alaca garanlığında Bolu'nun yolunu tuttu. Keloğlan Kırat'ı yel gimi u¼ura dursun, biz haberi domuzluktan alalım:

K¼rođlu, su değirmenin ufak bir g¼l gimi olan domuzluğuna girdi ki, diz boyu suyun i¼inde bir adam titri:. İyice bakınca, bunun Keloğlan olmadığını anladı.

-Kimsin lan sen? Diye sordu.

-Aman ağam, ben değirmenciyim. ¼oluđuma ¼ocuđuma acı, gıyma baña! Ocağına d¼řt¼m!

-Benim seninle alıp veremediğim yok oğlum! Keloğlan nerede?

-Yukarıda ağam. Baña dedi ki "K¼rođlu yemin etmiş, ne gadar k¼se varsa kesecekmiş. Ga¼ canıñı n¼rtar." Ben domuzluğa endim, Keloğlan yoharda galdı.

K¼rođlu:

-Eyvah! Dedi. Kırat'a, "Deđirmecinin s¼z¼n¼ tut!" demiştim. Bu Keloğlan Kırat'ı alıp ga¼masıñ?

Goştu, yoharıya ¼ıktı. Keloğlan Kırat'ı alıp ga¼mıřtı bile. Doñdu galdı... Sel¼mvermez'in gırı ile Kırat'a yetişmesine imk¼n yok. Bir y¼z¼ ağlar bir y¼z¼ g¼ler derler ya, K¼rođlu iki y¼z¼ de ağlar bir halde galeyeye doğru yola ¼ıktı

Keloğlan:

-¼abuk H¼seyin Paşa'ya haber u¼urun! Diye bağırdı gapıcılarla. ¼abuk olun lan! Keloğlan Kırat'ı getirmiş, deyin.

Gapıcılar seğirtip H¼seyin Paşa'nın huzuruna ¼ıktılar:

-Paşa'm Keloğlan K¼rođlu'nun Kırat'ını getirmiş, dediler.

Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa heyecanla ayağa kalktı:

-Ne? Kırat'ı getirmiş mi? Nerde?

-Avluda efendim.

Hüseyin Paşa, gaftanının eteklerini uçura uçura avluya goştı. Kapıda Kırat'ı görünce sevincinden az galsın bayılacaktı. Kırat ki ne at... Önden bahınca geyik gimi... Yandan bahınca gayık gimi... Arhadan bakınca höyük gimi... Duruşu şimşir gimi, sağnanişi eleğimsağma gimi. Yumuluşu kirpi gimi... Kulaklarını makas gimi dikmiş öylece duri.

-Düşmanıyın ömrü bu gadar olsun Paşa'm! diye bağırdı Keloğlan.

-Sağ ol Keloğlan. Keloğlan nasıl geçirdin bu atı?

-Üzümünü ye, bağını sorma Paşa'm. Ben saña Kırat'ı getirdim mi?

-Getirdin.

-Eh... Ben görevimi yaptım.

Bolu Beyi'nin içinden Kırat'a binme isteği gabardı:

-İn bakalım Keloğlan, şuna birde ben binim.

Keloğlan:

-Yooook Paşa'm, dedi. Bu dediğin iki sebepten olmaz. Birincisi, bir heybe dolusu altınımı ver, Kırat'ı al! İkincisi, bu at seni bindirmez. Atı yavaş yavaş gendiğe alıştıracaksın. Şimdi ben atı ahıra çekim, ondan sonra sen ne yaparsan yap.

Keloğlan, Kırat'ı ahıra çekti. Üzerinden goşumlarını, eyerini bile çıharamadan, Kırat Keloğlan'ın üzerine öyle bir yörüdü ki Keloğlan yıldırım gimi dışarıya fırladı. Paşa sordu:

-Ne o Keloğlan? Şeytan görmüş gibi geçi:ne?

-Aman Paşa'm Kırat'a yaklaşma! Bu at her ata benzemez. Önden geleni gapar, arkadan geleni deper. Paşa'm emir ver de altınlarımı versinler, gedim.

Bolu Beyi işaret etti. Haznedar bir heybe dolusu altın getirdi. Keloğlana verdi. Keloğlan'ın cürmü ufak, heybe ağır... Heybenin üzerini yaprakla örttükten sonra omuzladı. Bu ağırlığın altında dizleri titreye titreye, tıslılaya tıslılaya gapıdan çıktı gitti.

Bolu Beyi, ahırın gapısını açtı. Kırat kişneyerek Bolu Beyi'nin üzerine yürüyünce Bolu Beyi baktı ki at gendisini depecek, can gorhusi:nen tıpkı Keloğlan gimi öyle bir dışarıya fırladı ki dışarıda bekleyenler şaşırıldı. Uzatmayalım, Kırat'a kimse yaklaşılmadı. Seyislerden yaklaşanlar olduysa da Kırat kimini depti, kimini gaptı. Aman yaman... Çare bulamadılar. Ne timar edebildiler ne yem ne su verebildiler. Üzerinden eyerini bile alamadılar. Ahırın gapısını kitlediler. Ahırın damına bir delik açtılar. Yemini, suyunu bu delikten aşağı sarhıtmaya başladılar. Kırat sarhıtılan yemlerin yüzüne bile bakmi:di. Çok acıhırsa, ölmeyecek gadar bir şeyler yi:di. Eşine eşine, ahırın dabanına diz boyu çuhur açtı. Bu, günlerce, haftalarca sürdü. Bolu Beyi hersindan çatli:di. Köye kente habarcı çıhardı. Ne gadar ünlü seyis varsa topladı. Ama heç biri ne Kırat'ı uysallaştırabilirdi ne Kırat'a yaklaşılabildi.

Kırat günden güne zayıflı:, Bolu Beyi'nin köfkesi günden güne arti:di.

***

Bolu Beyi Kırat için seyis araya dursun, alalım habarı Köroğlu'ndan: Köroğlu, Selamvermez'in atıyla galeyeye vardı. Beyleri toplayıp durumu anlattı. Delinin uyuklaması da sayıklaması da deli olur derler, Dellek Deli Hasan pat diye ortaya bir lâf attı:

-Desene, Keloğlan'ın fendi, Köroğlu'nu yendi.

Köroğlu öfkeyle dişlerini sıktı:

-Bu sefer öyle oldu... Keloğlan'ın duzağına düştük. Benim düzenim, Keloğlan'ın düzeninden az değildir. Benim de gafamın içinde gırk tane dilki dolaşır, gırhının da guyruğu birbirine değmez. Kırat'ı eninde sonunda alıp geleceğim. Sabredin.

Ertesi gün, Köroğlu beylerini yanına aldı. Meclisi kurdu. Nergelelere tütünler basıldı. Adamları höbeli fincanlarla gayfe daşımaya başladı. Düşündüler, daşındılar... Kırat'ın nerede olduğunu anlamak için çevre illere el altından adam gönderdiler. Bir hafta sonra, habercilerden biri geldi:

-Köroğlu Ağa'm, dedi. Ben gözümle görmedim, amma Koç Kırat Bolu Beyi'ndeymiş. Üzerine kimseyi bindirmi:miş.

-Bindirmez elbet! Ona Koç Kırat demişler!

-Yanına seyisler yaklaştı:miş. Önden geleni gapi:miş, arhadan geleni depi:miş. Yemini suyunu vermek için ahırın tavanından delik açmışlar, yemini suyunu oradan aşağıya sarhıtı:lermiş. Köroğlu:

-Vay Kırat'ım, vay! Vay oğlum, vay! Diye dövündü.

-Ağ'am, Bolu Beyi ata bahacak seyis ari:miş.

Köroğlu Keloğlan'ı sordu:

-Keloğlan'ın izi gövde Ağ'am. Altınları alıp kaçmış. Neriye gettiğini bilen yok.

-Köroğlu kuşağınının arasından bir kese altın çıhardı. Haberciye uzattı.

-Sağ ol! Öyle bir gardaşlık yaptın ki unutulacak gimi diyal.

Köroğlu, beyleri ile yalnız galınca düşündüler, daşındılar, son hesap, Köroğlu gılık değıştirerek, seyis gılığında Bolu'ya gitmeye garar verdi. Beyler, durumun tehlikesini anlattılarsa da Köroğlu dinlemedi. Birkaç gün sahalını uzattı. Gıyafetini değıştirdi. Kuşağınının arasına bir kese altın goyup yola çıktı. Köroğlu, seyis gılığında Bolu'ya geldi.

Eskiden şehrin girişinde âhi teşkilatından görevliler beklerdi. Bu görevliler yoksullara, hastalara, işsizlere, gariplere yardımcı olurdu. Onları misafir ederler, onları gidecekleri yere götürürler, onlara iş bulurlardı. Köroğlu'nu da Bolu'nun girişinde iki âhi karşıladı:

-Hoş geldin gardaş.

-Hoş bulduk ağalar. Selâmünaleyküm!

-Aleykümselâm! Sorması ayıp olmasın, nerden gelip nereye gidersin?

Köroğlu:

-Bağdat'tan gelirim, Bolu'ya giderim.

-Hayır mı?

-Hayır sayılır. Seyisim... İş ari:m.

-Yardım etmemizi ister misin?

-Hay hay! Çok sevinirim.

Âhilerden biri, Köroğlu'nun önüne düştü. Köroğlu'nu Âhi Baba'ya götürdü:

-Âhi Baba, bu arhadaş Bağdat'tan geli:miş. İş ari:miş. Saña getirdim.

-Hoş geldin oğlum. Otur.

Köroğlu:

-Hoş bulduk Âhi Baba! Deyip Âhi Baba'nın elini öptü.

Gösterilen yere, tek dizi üstüne yeledi aslan misâli oturdu.

-Ne iş yaparsın oğlum?

-Seyislik yaparım baba.

Âhi Baba, beyaz sahalını çekiştirdi:

-Oğlum, dedi, Bolu Beyi iyi bir seyis ari:. Elinde, deli bir at varmış. Onu uysallaştırmaya çalışı:. Seni saraya gönderim. Ama seyislik bilgini öğrenmem lâzım. Gerçekten saraya gönderilecek gadar usta bir seyis olup olmadığını bilmem lâzım.

Âhi Baba kalktı. Birkaç âhi ile birlikte Köroğlu'nu mal bazarına götürdü. Meğer Âhi Baba'nın bir ahbabı at satın almak isti:miş. Selâmlaştıktan sonra Âhi Baba sordu:

-At mı almak isti:η?

-Evet, Âhi Baba. Ama bir türlü garar veremi:m. Şu doru da hoşuma gedi:, şu yağız da...

Köroğlu fırsatı geçirir mi?

-Doruyu al ağam.

Âhi Baba hafifçe geriye çekildi. Köroğlu ile at alıcısını başbaşa bıraktı. Adam sordu:

-Niye yağız değıl de doru? Sen bu işten anlar mısın?

-Anlarım ağam! Şunun için yağız... Ataların boşa getmiş sözü olmaz. Demişler ki: "Alma alı verme gırı/İlle doru ille doru." Ata önden bakınca geyik gibi olmalı, yandan bakınca gayık gibi olmalı, arhadan bakınca höyük gibi olmalı. Atın duruşu şimşir gibi, sağnanişi eleğimsağma gibi, yumuluşu kirpi gibi olmalı. İşte bu doru at bunun için iyi. Baksana ağam, sağrısı höyük gibi. Beli gayık gibi... Başı dimdik. Boynu ipince. Üstelik çekiç başlı bir hayvan... Bacakları ince, uzun. Üç ayağı da sekili.

Eh, daha ne isti:~.

Âhi Baba, K ro~lu'nun bu işten çok iyi anladığına inanmıştı. Adam doruyu satın aldı. Bu sırada K ro~lu'nu gahraman yapan bir olay oldu:

Me~er bu at cambazları, satacakları hayvanın guyru~ununu dibine nişadır sürermiş. Nişadır hayvanın gıçını öyle yaharmış ki hayvan can acısıyla daha diri, daha evik olurmuş. En uyuz hayvan bile, nişadının etkisiyle yarış atı kesilirmiş. Bir at birdenbire parladı. Kişneyerek şahlandı. Guyru~unu savura savura goşmaya başladı. Çoluk ocuk, yaşlı genç demeden insanların üzerine gelmeye başladı. K ro~lu atın karşısına dikildi. At K ro~lu'na yaklaşınca şahlandı. K ro~lu iki adım geriye çekildi. At da K ro~lu'na do~ru iki adım attı. K ro~lu yine geriledi. Bu sırada at  n ayaklarını indirdi. K ro~lu atıldı. Sa~ eliyle atın alt çenesini gaptı. Hayvanın bir taraftan gıçı yani:, bir taraftan çenesi aci:... enesinin acısı, gıçının yanmasını bastırmış olmalı ki, depinmi: bıraktı. Boynunu düşürdü. K ro~lu bir zaman atı böylece tuttu. Sonra  teki eliyle atın boynunu, yelesini okşamaya başladı. At gısa zamanda uysallaşdı. Yalnız nişadının yaktığı yeri, kuyru~unu iki yana sallayarak gaşımaya çalışı:di. K ro~lu cambazın gulağına e~ildi:

-Nişadırı bu gadar çok sürersen böyle olur. Her şeyin o~u zarar, dedi.

Âhi Baba, K ro~lu'nun usta bir seyis oldu~una inanmıştı:

-Aferin o~lum, sen bu işin ustasıymışsın. Seni saraya yollayabilirim, dedi.

Âhi Baba, genç bir âhiye dedi ki:

-Bu arhadaşı al, Bolu Beyi'ne benden selâm söyle, kendisine eyi bir seyis gönderi:m. Seyisin gıymetini bilsin.

-Peki, Âhi Baba!

K ro~lu ile genç âhi yola d z ld . K ro~lu, biraz sonra gen-disini gan düşmanı Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa'nın huzurunda buldu. Varıp el etek öptü. Huzurunda el pençe divan durdu. Genç âhi durumu anlattı. Paşa:

-Hay hay! Bir de bu seyis denesiñ, dedi.
Âhi izin isteyip ayrıldı. Bolu Beyi ve adamları ile Köroğlu baş başa galdı. Bolu Beyi sordu:

- Nerelisin sen? Buralılara benzemi:ñ. Adın ne?
- Bağdatlıyım Bey'im. Adım Ali.
- Nasıl oldu da buralara geldin?
- Feleğın cilvesi bizi buralara attı...
- Daha önce seyislik yaptın mı?
- Hem de çok... Ömrüm atlarıñ arasında geçti.
- Ahırda bir deli atımız var. Onunla baş edebiliñ mi?
- Evel Allah guzu gimi ederim.
- Bak Ali, bu at her ata benzemez.
- Ben de her seyise benzemem Bey'im.
- Kırat seni ya gapar ya deper, canıñdan eder.
- Vadesi yeten yolda yürürken bile devrilir, ölür. Vadem yettiyse, Kırat bahâne, yetmediyse ben onu guzu gimi ederim.
- Sen biliñ...

Birlikte ahırın damına çıktılar. Köroğlu:

- Bey'im bu at ahırın damında mı duri:?. Diye saf saf sordu.
- Hayır! Ahırda duri:. Amma gapıdan içeriye heç kimse giremez oldu. Bak, işte şurdan aşağıya delik açtık, atın yemini suyunu burdan sarhiti:k. Köroğlu eğildi, aşağıya baktı. Kırat iyice zayıflamıştı. Timarsızlıktan tüyleri uzamıştı. Sirtında eyeri, olduğu gibi duri:di. Köroğlu:

-Ben aşağıya eni:m Bey'im, müsadenle.

Deyip, gendini delikten ahıra bıraktı. Kırat birdenbire şahlanıp, Köroğlu'nun depesine dikildi. Kırat, Köroğlu'nu tanımamıştı. Köroğlu baktı ki Kırat gendini tanımadı, ahırın orta direğinin arhasına saklandı. Kısık bir sesle aldı Köroğlu:

*Çamlıbelden geldim kılığım bozuk
Aman Kırat beni tanımadın mı?
Seni çalmak için kurdular tuzak
Canım Kırat beni tanımadın mı?*

*Bir Keloğlan seni benden ayıran
Duydum ki yoğumuş karnın doyuran
Yolunu gözledim günlen ayınan
Gözüm Kırat beni tanımadın mı?*

*Ben de Köroğlu'yum nola encâmu
Kırat'ım şahlanmış eder hücûmu
Ne ise bağışla benim suçumu
Oğlum Kırat beni tanımadın mı?*

Kırat Köroğlu'nu sesinden tanıdı. Vardı kokladı. Başını Köroğlu'nun gucağına bıraktı. Gözlerinden dolu dolu yaşlar akmaya başladı. Köroğlu da hem içinde buldukları çıkmazdan hem de Kırat'a gavuşmanın sevincinden gözyaşlarını dutamaz oldu. Kırat'ın golanını çekti. Eyerini üzerinden aldı. Bir de ne görsün, eyerin geldiği yer yağır⁹⁴ olmamış mı? Yoharıya seslendi.

-Bey'im bana at merhemi getirsinler, dedi. Hayvanın sırtı yağır olmuş.

Bolu Beyi heyecanla sordu:

-At ne yapı:, at!

-At eyi Bey'im. Sırtından eyeri alınmamış. Eyerin altı yağır olmuş. Merhem sürmemiz lâzım.

Merhem gelmekte olsun, Köroğlu gaşağıyı eline aldı. Kırat'ı "cikkır cikkır" gaşağılamaya başladı. Gaşağının sesini duyan, delikten eğilip bakmaya başladı. Bir de ne görsünler, seyis Kırat'ı gaşağılamı: mi? Kırat'ın birdenbire bu kadar uysallaşmasına şaşırıldılar. Bolu Beyi sevinçle damdan endi. Ahırın gapısına vardı. Ahırın gapısını açtırdı. Köroğlu anahtar sesini duyunca Kırat'a şöyle seslendi:

*Deli Yusuf'un düşmanı
Şimdi girecek kapıdan
İkimizin de düşmanı
Şimdi girecek kapıdan*

94 Yağır: Hayvanlarda oluşan yara.

*Aman Kırat kişne şahlan
Gelenin üstüne çullan
Ya kap, ya tep, ya da huylan
Şimdi girecek kapıdan*

*Köroğlu'm edem temaşa
Çıngı⁹⁵ çıkart bas ki taşa
Düşmanım Hüseyin Paşa
Şimdi girecek kapıdan*

Kırat, Köroğlu'nu duyunca birdenbire eşinip kişnemeye başladı. Kapı açılır açılmaz Hüseyin Paşa'nın üzerine öyle bir yörüdü ki Hüseyin Paşa gapıyı gapadığı gimi kitledi. Kırat'tan gorkmuştu. İçeriye bağırdı:

-Ali miydi, neydi adın? Ulan oğlum bu ne hal? Az önce guzu gibi olan at birdenbire niye gızdı?

Köroğlu, ağzını gapının yarığına dayadı:

-Demek ki Bey'im bu at seni sevmi:. Seni görünce heyheyleri geli:.

-Ne yapmalı?

-Her şeyden önce zaman gerek... Önce yaralarını eyi edek. Sonra yavaş yavaş sana alıştıırık.

Köroğlu böyle diyerek Bolu Beyi'ni gandırdı. Köroğlu'nun niyeti başkaydı. Kırat'a binip kaçmayı denese Kırat'ın eyer altı yara içindeydi. Ayrıca Kırat iyice zayıflamıştı. Kırat iyileşmeden bir yere kaçamazdı.

Köroğlu ahırdan çıkmaz oldu. Arpa ile Kırat'ı beslemeye başladı. Bir hafta sonra Kırat düzelir gimi oldu. İyi beslendiği için tüyleri yıldır yıldır yani:di. Eyerin yara ettiği yer de eyileşmiş sayılırdı. İkinci haftanın sonunda Kırat, eski Kırat olmuştu. Gücü yerine gelmişti. Bu zaman içerisinde Köroğlu ahırda kalıyor, yalnızca yemek yemeye dışarıya çıhi:di.

Bir gün yemekte, Bolu Beyi'nin çok yakın bir adamı

---

95 Çıngı: Kıvılcım.

Köroğlu'yla ilgilendi. Köroğlu'na bir kaç soru sordu. Köroğlu iş-killendi. Bu adam, kendisinin Köroğlu olduğundan şüphe mi edi:di? O adam, yemekten sonra Bolu Beyi'nin huzuruna çıktı. Söz istedi:

-Buyur ağa, söyle bahalım ne var?

-Bey'im, bu Kırat'ın seyisi var ya?

-Eeee?

-Baņa galırsa, bu adam Köroğlu'nun ta kendisi.

-Allah Allah! Nerden bildin?

-Şurdan bildim Bey'im. Birincisi, Kırat o adamı görür görmez birdenbire ahıllandı. Bu adamdaki özellik nedir ki deli atı ahıllandırır? Bu adam olsa olsa Kırat'ın eski sâhibidir, Köroğlu'dur.

-İkincisi?

-İkincisi şu beyim; o adamı yemek yerken izledim. Köroğlu'nun lokması iri olur derler, yuha ekmekle bulgur pilâvını öyle bir sohum edi:di ki galbimde hiç tereddüt galmadı. Bu adam Köroğlu değilse, aha şu bıyıklarımı yülürüm.

Bolu Beyi, Köroğlu'nun yahınlarda olmasından ürktü. Ama o seyisin Köroğlu olduğundan emin değildi:

-Yörüyen atın başına vurulmaz, derler, adam atı uysallaştır-maya çalışıyor. Ya yanlış iş yapar da ondan da olursak? O zaman kim bahar Kırat'a? O adam Köroğlu mu, değil mi, emin olmalı:k?

-Bey'im izin verirsen bir sınama yapalım.

Bolu Beyi sordu:

-Nasıl bir sınama?

-Derler ki, Köroğlu ekin tarlasını depelemezmiş. Bu adamı götürelim, bir ekin tarlasına bırahalım, eğer arpayı ya da buğda-yı depelerse Köroğlu değil. Ama depelemezse bil ki Köroğlu.

Bu deneme, Bolu Beyi'nin aklına yattı. Yanına silahlı yüz atlı aldı. Köroğlu'nu, iyi goşamayan bir ata bindirdiler. Alıp, bir arpa tarlasına götürdüler. Bolu Beyi atından endi. Köroğlu'nu yanına çağırıldı:

-Ali Ağa, yanıma gel hele.

Köroğlu şaşırıldı. Gelmesi olmaz. Attan endi. Köylünün, çiftçinin bir yıllık emeği olan ekinleri incitmemek için, iki eliyle ekinleri yarmaya, dikkatle adım atmaya başlayınca, Bolu Beyi, bu adamın Köroğlu olduğuna inandı.

-Yahkalan şunu! Diye bağırıldı.

Köroğlu gımıldamaya bile zaman bulamadı. Yüz atlı, önceden öğretilmişti. Kement atıp Köroğlu'nu bağladılar. Köroğlu:

-Bey'im ben saña ne yaptım? Niye bağlattın beni? Diye sordu.

Bolu Beyi cevapladı:

-Seni, Köroğlu olduğun için bağlattım.

Köroğlu, Köroğlu olduğunu hemen kabul eder mi?

-Ne Köroğlu'su Bey'im? Köroğlu kim, ben kim?

-Saklama benden Köroğlu. Çoktandır seni izli:dik.

Köroğlu her ne gadar:

-Aman Bey'im, saña yalan söylemişler. Ben Köroğlu değilim, dediyse de dinletemedi.

Bunun üzerine aldı Köroğlu:

*Köroğlu dediğin serkeşin biri
Kellesi büyük de gövdesi iri
Depretir Kırat'ı bastığı yeri
Aman beyler ben Köroğlu değilim*

*Köroğlu'nun dağdan aşar yolu var
Tepesinde bir tek eğri kılı var
Benim gibi nice nice kulu var
Yalan beyler ben Köroğlu değilim*

*Köroğlu'nu tuttuk (diye) atlar oynatman
Hançer vurup şu sinemi dağıtman
Eli bağlı dost köyüne uğratman
Aman beyler ben Köroğlu değilim*

*Köroğlu dediğin delinin biri
Atarsa kılıca, topuza eli
İsmimi sorarsan Acemli Ali
Aman Beyler ben Köroğlu değilim*

Köroğlu ne gadar, “Ben Köroğlu değilim!” dediyse de Bolu Beyi dinlemedi.

Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa, sarayın bahçesine hemen bir darağacı gurdurdu. Köroğlu’nu cellâta teslim etti. Cellât sordu:

-Son isteğin nedir?

-Son isteğim Kırat’a binip bahçede dolaşmak. Uğruna canımı verdiğim şu deli ata, beş dakika olsun benim.

Köroğlu’nun son isteğini Bolu Beyi Lala Hüseyin Paşa’ya ilettiler. Paşa, sarayın sofasından idamı seyredirdi. Düşündü... Bir adamın son isteğini yerine getirmek gerekirdi. Ama ya kaçarsa? Cellata dedi ki:

-Eyi güzel de ya kaçarsa?

Cellât:

-Sen bilmiş Bey’im amma şu bahçe duvarını aşmak hangi atın harcı? Bu Kırat ne oldu ki Bey’im? Guş mu oldu? Hem Köroğlu’nun ayaklarını üzenkiye bağlarık.

Bolu Beyi düşündü. Gerçekten de bir atın bu gadar yüksek duvarları aşması imkânsızdı. Bu adam, demir gapıları gırıp kaçacak değildi ya?

-Peki, dedi. Beş dakika dolaşsın.

Köroğlu’nu, elleri bağlı olduğu halde ahıra götürdüler. Köroğlu:

-Ellerimi çözün de atın eyerini vurim, dedi.

Köroğlu’nun ellerini çözdüler. Köroğlu, Kırat’ın eyerini vurdu. Kolanını iyice berkitti. Dizginlerini, gemini taktı. Çıkıp Kırat’ın üzerine oturdu. Bolu Beyi’nin adamları, Köroğlu’nun ayaklarını atın üzenyelerine bağladı. Köroğlu ses etmedi. Kırat’ı bahçeye sürdü. Bahçede Kırat’ı tırıs galdırdı. Kırat’a dedi ki:

-Kulağın yanıştır oğlum!

Kırat boynunu galdırdı. Kulağını Köroğlu'nun ağzına dayadı.
Fısıldadı Köroğlu, bakalım ne fısıldadı:

*Bir yanda darağ'cı bir yanda duvar
Aman Kırat uçur beni buradan
Birazdan bu ilmek beni de boğar
Aman Kırat kaçır beni buradan*

*Yollarımı bağladılar iyice
Baharım kış oldu gündüzüm gece
Bahçenin duvarı boyumdan üçe⁹⁶
Aman Kırat aşır beni buradan*

*Son arzum bu idi sana bineyim
Bineyim de eyerinde öleyim
Öcümü almaya gene geleyim
Aman Kırat kurtar beni buradan*

Kırat gafasını iki yana salladı. Kişnedi... Eşinmeye başladı.
Köroğlu, Bolu Beyi'nin yüksekte gendini izlediği sofanın altına
geldi. Yönünü bahçe duvarına çevirdi. Kırat'ın dizginlerini saz
misâli aldı. Bolu Beyi'ne söyledi, görelim ne söyledi:

*Öldürseniz akmaz cesetten kanım
Kime miras kalır o Çamlıbel'im
Sanma yeryüzünde sağ kalır canım
İşte aradığ(ı)nız o adam benim*

Bolu Beyi şaşkınlıkla sofadan eğildi. Askerler arasında bir gı-
pırdanma, bir mırıldanma oldu. Köroğlu gür sesiyle söylemeye
devam etti:

*Çoktandır Kırat'a vurmadım dizgin
Vurup da vermedim düşmana bozgun
Kırat'a hasretten kızgındır gözüm
İşte aradığ(ı)nız o adam benim*

---

96 Üce: Yüce, yüksek.

*Adımı sorarsan Koroğlu Ali
Döğüş görmeyeli del'oldum deli
Kestiğim kelle de bin beş yüz elli
Anadan atadan benem Koroğlu*

Deyip bağladı. Kırat'ı mahmuzladı. Kırat şahlandı, kişnedi. Birdenbire dörtnala kalktı. Bolu Beyi'nin:

-Dutun! Yahalayın! Gaçırmayın!

Çıgıllıkları arasında, Kırat rüzgâr gimi bahçe duvarına yaklaştı. Kırat'ın rüzgârından Koroğlu'nun poşusu başından düştü. Gömleği dilik dilik oldu. Kırat sanki ganatlandı. Bahçe duvarını eleğimsağma gimi aştı, öte yana geçti. Bolu Beyi ve adamları, ağızları birer karış açık, Koroğlu ile Kırat'ın gaçışlarını izliyorlardı. Onların şaşkınlıkları geçinceye kadar, Kırat, Bolu sokaklarında poyraz gibi esmiş, Çamlıbel'in yolunu tutmuştu bile. Kıratın yeli Bolu'da çeyrek saat esti. Koroğlu baktı ki Kırat dağların yolunu tuttu, düşündü ki Kırat'a hiçbir at yetişemez, bir türkü aldı, söyledi:

*İnişe aşağı keklik sekişlim
Yokuşa yukarı tavşan büküşlüm
Tavus kuşu gibi burnu nakışlım
Alma gözülü, kız perçemli Kırat'ım*

*Kırat'ı sorarsan yedidir yaşı
İridir gövdesi ufaktır başı
Dizgini çekince un eder taşı
Alma gözülü, kız perçemli Kırat'ım*

*Atlaslardan yaptırayım yolunu
Altınlardan çaktırayım nalını
Üç güzele dokutayım çulunu
Alma gözülü, kız perçemli Kırat'ım*

*Haykırır köpüğü başından atar
Başını başımdan yukarı tutar
Kaçarsa kurtulur kovarsa tutar
Alma gözlü, kız perçemli Kırat'ım*

*Ben de Köroğlu'yum Çamlıbel'imde
Kırat'ın sevdası her dem dilimde
Seni bırakmazam zalim elinde
Alma gözlü, kız perçemli Kırat'ım*

9. BÖLÜM BEYLERİN ZİNDANA DÜŞMESİ

Hak Haaak!
Küçücükten çıktım gurbet ellere
Hakikat rahına düştüm gezerken
Eski sözdür, gelir yazılan sere
Aşk atına bindim, yayan giderken

Şair oldum evvel, dinle yalanı
Vezn ü mevzun derler bilmem ben ânı
Unuttum bildiğim Türkçe lisanı
Arabî, Fârisî sohbet ederken

Vardım çiftçi oldum cümleden akdem
Yıllık ile tuttu beni bir âdem
İçtiğim tarhana çorbası her dem
Ağzım yaktım sıcak çorba içerken

Avcı oldum kuşlar havaya uçtu
Hırsız oldum kemend boynuma geçti
Gemicî oldum gemim engine düştü
Hele ben kurtuldum tekne batarken

Aşçı oldum asla pişmedi yemek
Boyacı oldum bilmem al yeşil irenk
Dellal oldum tuttum bir topal eşek
Çamura saplandı çekip giderken

Manav oldum elma armut tez çürür
Canbaz oldum ip üstünde kim yürür
Kasap oldum her gün gözüm kan görür
Yüreğim bayıldı kana bakarken

Nalbant oldum kırdım nalın çoğunu
Bir katır nalladım dinle oyunu
Meğer acemiymiş bilmem huyunu
Çenemi teptirdim nalın sökerken

Ben bu sanatları bir bir dolaştım
Tekrar gelip şairliğe bulaştım
KÂMİLÎ mürşidin eline düştüm
Tekke-i aşk içre çile çekerken

Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!

Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!

Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan)Diyeliim!

-Hay haaay! Gûş-i makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan, belî ağalar, Köroğlu hikâyesinde beyler Bolu Beyi'nin zindanına düşer. Bahalım beyler zindana nasıl düşmüş, Köroğlu onları zindandan gurtarabilecek mi?

Köroğlu, Şirin Döne'yi Çamlıbel'e getirdi getireli düğün yapmamıştı. Bütün beylerine birer gız bulup, hepsiniñ birden düğünlerini yapmayı düşüni:di.

Döne ile aynı yatakta yattığı zamanlar, araya gılcını goyarak yatardı. Bir sefer düğüne başlamış, tam bu sırada galeye gelen Zorbezirgân'ın “Ben de nişanlımı alıp gelim, birlikte düğün yapalım.” demesi üzerine, düğünü yarıda bırakıp Çin Seferine çıkmışlar, orada yapılan gavgada, Darıdeğmez'in ve yedi bin askerinin cesedini bırakarak dönmüşlerdi.

Bir gün Köroğlu, ağalarını beylerini Ayvanlı Köşke topladı. Artık düğün hazırlıklarına girişeceğini söyledi. Beyler bu garara sevindi. Beyler sevinçlerini belli etmediler ama Hasan:

-Bekârlıktan anamız ağladı yahu! Sen bu gararı iyi aldın Köroğlu! Dedi.

Aradan birkaç gün geçince Hoylu Bey, öteki beyleri başına topladı:

-Arhadaşlar, yahında düğünümüz olacak, diye söze başladı.

Dellek Deli Hasan lafa girdi:

-Eyi ya Hoylu Bey. Bekârlıktan gurtuluruk.

-Gurtuluruk amma... Evlilikte, şimdiki gimi dem süremek.

Hasan:

-Ben razıyım arhadaş, dedi.

Hoylu:

-Yahu biz de razıyık. Amma fırsat elde iken, gelin eyi bir dem sürelim. Kızlarderbendi'ne gedip üç beş gün âlem yapak. Eyi olmaz mı?

-Olur!

-Eyi olur.

-Yahu Hoylu Bey bu işi iyi düşündün.

Düşündüler, daşındılar, Köroğlu'na üç gişiyi göndermeyi gararlaştırdılar; Demirc'oğlu, Hoylu ve Dellek Deli Hasan... Üç binbaşı kalktı, Köroğlu'nun yanına gitti. Köroğlu, gecenin bu vaktinde üç binbaşısını birden görünce sordu:

-Hayrola arhadaşlar! Bir şey mi var?

Demirc'oğlu “söze sen başla” der gimi Hoylu Bey'e baktı. Hoylu Bey yutkunmaya başlayınca, Hasan söze girdi:

-Köroğlu, Hoylu Bey der ki, “insan bekârlıkta sürdüğü demi

evlilikte süremez,” izin ver de Kızlarderbendi’ne gedip üç beş gün âlem yapak. Köroğlu’nun gaşları çatıldı:

-Oturun hele...

Beyleyler oturdu. Köroğlu duvardan on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını aldı. Bahalım ne dedi:

*Gelin gitmeyin bu dağa
Kıştır bu dağın yolları
Keleşten aldım haberi
Şaştır bu dağın yolları*

*Bir yanına karlar yağar
Bir yanını dolu döver
Arap ata sırma eyer
Çamur bu dağın yolları*

*Bir yanından kervan geçer
Bir yanında şahin uçar
Arap ata yağır açar
Yokuş bu dağın yolları*

*Bir yanı Gürcistan beli
Bir yanında Bağdat çölü
Arap ata vermez yolu
Korkunç bu dağın yolları*

*Yiğidin yediği şeker
Köroğlu’nun belin büker
Arap atın nalın söker
Düşman bu dağın yolları*

Köroğlu teli bıraktı, dilden söyledi:

-Yahu âlem yapmak için ille de Kızlarderbendi’ne mi getmeli? Gedecek başka yer mi yok? Galede Ayvanlı Köşk’ü hazırlatayım istediğiniz gadar âlem yapın.

Dellek Deli Hasan:

-Yook Koroğlu! Dedi. Burada cana sine âlem yapamak.

-Niye Hasan?

-Burada âlem yapıp da seni çağırılmazsak, görenler ne der? Çağırırsak, saña olan saygımızdan rahat edemi:k. Yahu biz ölene gadar tek diz üstüne mi oturaca:k? Bu sefer de şöyle ayaklarımızı üç dört arşın uzatak.

Koroğlu bir daha uyardı:

-Arhadaşlar bir sefer düğüne başladık, ardından Çin bozgunu oldu. Şimdi tam düğüne başlayacakken başınıza bir şey gelmesinden gorhi:m. Düğünü başlatıp başlatıp ertelemek uğursuzluk getirir.

Beyler hep bir ağızdan Koroğlu'na güvence verdiler. Koroğlu baktı ki beyler gararlı:

-Peki, dedi. Gediñ amma atlarıñ nallarını ters çaktırın.

-Sen marah etme Koroğlu.

Hoylu Bey dedi ki:

-Ayvaz da geliyor Ağa'm!

Koroğlu garşı çıktı:

-Yook, Ayvaz'ı gözümden ıramam.⁹⁷

Dellek Deli Hasan, Hoylu'ya arha çıktı:

-Ayvaz genç değil mi yahu? Onun canı yok mu? İzin ver o da gelsin!

-Olmaz! Ben Ayvaz'ı kimseye güvenemem.

Demirc'öglü:

-Koroğlu Ağa, dedi, Ayvaz'ın başına Allah'tan bir gaza gelirse, sen de garşı goyamazsın ben de... Ama Ayvaz'a bir gul zarar verecekse, (Demirc'öglü, koçboynuzu gimi bıyıklarını gıvırdı) biz bu bıyıkları boşuna mı böyüti:k? Aha saña senet veri:m, Ayvaz'ı sağ sâlim saña teslim edece:m.

Demirc'öglü çabucak bir senet yazdı, imzaladı. Koroğlu bir yüzü ağlar, bir yüzü güler:

-Peki, dedi. Gediñ... Amma dohuz gün sonra sizi burada is-

---

97 İramak/ıramamak: Uzaklaştırmak/uzaklaştırmamak.

terim. Dohuzuncu gün gelmezse:z yola çıharım. Aman ha düşmana fırsat vermen.

Beyler hazırlık gördüler. Atların nallarını söküp, ters nalladılar. Birgaç tuluk rahı, on beş yirmi tane goç alıp yola çıktılar.

Üç gün sonra Kızlardebendi'ne vardılar. Barhaneyi çözdüler. Koçları birer birer kesip meze yapmaya başladılar. Ayvaz ortaya bir teşt koydu. İçine bir tuluk rahı boşalttı. Bileklerini sıvadı. Altın tasla beylere sunmaya başladı.

***

Beyler altın tasla aslan sütü içedursunlar, biz habarı Mahmudu Bezirgân'dan alalım:

Köroğlu, Zorbezigân ile gedince Mahmudu Bezirgân, “Köroğlu Zorbezigân'ı gahbelikle öldürecek,” demiş, öteki beyler de “Zorbezigân gimi bir yiğide gıyarsa biz de Köroğlu'nu öldürürük,” demişti. Köroğlu Zorbezigân'dan ayrılıp Çamlıbel'e döndükten sonra, Mahmudu Bezirgân'ın beyleri kışkırttığını öğrenince, Mahmudu Bezirgân'a ağır laf söyleyerek öteki beylerle birlikte galeden govmuştı. Mahmudu Bezirgân, galeden ayrıldıktan sonra dönmüş dolaşmış, Bolu Beyi'ne sır kâtibi olmuştu. Mahmudu Bezirgân ohumuş, güngörmüş, devran sürmüş adamdı. Yiğitti... Dürüsttü... Tek hatası, gariştirici bir ruhu olmasıydı. Yoksa Mahmudu Bezirgân çok iyi düzen gurardı. Bir gün Bolu Beyi, yanına Mahmudu Bezirgân'ı aldı, peşlerine bin atlı dahıp gezmeye çıktı. Beylerpınarı'nın yahınından geçerken Bolu Beyi baktı ki yerde bir sürü at izi var:

-Bu atlılar Çamlıbel'e doğru getmiş, dedi. Mahmudu Bezirgân gene duramadı:

-Hayır Bey'im, bu atlar Çamlıbel'den Kızlardebendi'ne doğru getmiş, dedi.

-Olur mu Mahmudu Bezirgân! Nal izlerine baksana!

-Efendim, bu atlara nallar ters çakılmış. Biz Köroğlu ile Gürcistan'a giderken de atlarımıza nallarını ters çaktırmıştık. Bu bir çeşit hiledir. Atın nal izine bahıp peşimize düşecek düşman, ters yöne geder.

Bolu Beyi:

-Yahu bunlar Koroğlu'nun adamları olmasın? Yörüün şunlara bir baskın verelim!

Devince, Mahmudu Bezirgân'ın içi "Cızzz!" etti. "Eyvah, gardeş gimi sevdiğim arhadaşlarım Bolu Beyi'ne esir olacak!" diye için için üzüldü. Nal izlerini takip ederek Kızlarderbendi'ne vardılar. Baktılar ki Koroğlu'nun binbaşları rahıyı içmiş, kimi mest, kimi harman yati:. Bolu Beyi emir verdi. Hepsini de yaha-latıp ellerini ayaklarını bağlattı "Ver elini Bolu..." deyip yola çıktılar.

***

Alalım haberi Koroğlu'ndan:

Koroğlu gün geçtikçe sabırsızlani:, Kızlarderbendi'ne geden Ayvaz ve öteki beyler için gaygıladı:di. Beylerin gidişinden sekiz gün geçince sabırsızlanmaya başladı. Odasına çekilip ağzı üsdü yattı. Döne ne gadar avutmaya uğraşıysa da Koroğlu'nun içindeki sınıntı gederek böyi:di. Onuncu gün Koroğlu Döne'den sazını istedi. Üzüntü ve hasret dolu bir sesle söylemeye başladı:

*On gün bitti oğlum nerde?
Döne Han Ayvaz gelmedi
Kokusu yok esen yelde
Döne Han Ayvaz gelmedi*

*Gitsem arasam Ayvaz'ı
Bulur muyum o zorbazı?
Görünmez Karakayta'zı
Döne Han Ayvaz gelmedi*

*Yücelerden uçan turna
Rastladın mı Ayvaz Han'a?
Hasreti kâr etti cana
Döne Han Ayvaz gelmedi*

*Han Ayvaz'ım sefil oldu
Demircöğlü kefil oldu
Buna Hoylu sebep oldu*

*Döne Han Ayvaz gelmedi
Açılmıyor gonca güller
Ötüşmez oldu bülbüller
Koroğlu başına küller
Döne Han Ayvaz gelmedi*

Döne ne gadar da:

-Koroğlu, bu adamlar çocuk değil ki arayasın. Bugün gelmezlerse yarın gelirler. Acele etme. Hele bir iki gün daha geçsin, deyise de Koroğlu duramadı. Silahlanıp askerlerin yanına vardı.

-Askerlerim! Diye bağırdı. Beyler gedeli on gün oldu! Gedenler gelmedi! Gorharım ki başlarına bir iş geldi! Ben Kızlarderbendi'ne gedi:m! Beni seven ardımdan gelsin! Deyip Kırat'ı mahmuzladı. Ardına bakmadan Kızlar Derbendi'niñ yolunu duttu. Askerlerin kimi atına eyer vurdu, kimi cıbak bindi. Gemi atıñ ağızına vuri:m sanıp, guyrugunun altına vuranıñ had-di hesabı yoktu. Gılıcını sıyıran, Koroğlu'nun ardına düştü. Üç gün sonra Kızlarderbendi'ne vardılar ki gurulan sofraya olduğu gimi duri:. Mezelerin üzerine sinekler, garınçalar üşüşmüş, beylerin atları şurada burada yayılı:. Koroğlu "Eyvah!" dedi. "Gorkduğum başıma geldi." Askerlerden biri, Koroğlu'nu yatıştırırmaya çalıştı:

-Koroğlu, belki binbaşılarımız etrafı gezmeye çıkmışlardır. İzin verirsen dağılıp aryalım. Koroğlu omzundan sazını söyledi:

*Yüce dağların başında
Kar bir yana kış bir yana
Dolaşır ağızım içinde
Dil bir yana diş bir yana*

*Bölük bölük bölünelim
Üç bir yana beş bir yana
Ayvaz'a imdat gidelim*

*On bir yana beş bir yana
Yeryüzüne dökün kanı
Ayırın cesetten canı
Köroğlu'nun aslanları
Baş bir yana leş bir yana*

Sonra askerlerini, atlarının renklerine göre bölüklere ayırdı. Ayrılan bölüklere dörder satır söyledi. Önce kır atlılara söyledi:

*Kır at der ki hepinizden güzelim
Kasırgalar gibi önde tozarım
Bir dizginde bir orduyu bozarım
Üstümdeki şahbaz olduktan kelli*

Sonra al atlılara söyledi:
*Al at der ki nârin incedir belim
Çiçeklerden güzel kırmızı donum⁹⁸
Ürüzgâr kesemez koşuda önüm*

*Üzerime yiğit bindikten kelli
Sonra doru atlılara söyledi:
Doru der ki her toprakta gezerim
Dağlar aşar denizlerde yüzerim
Düşmanları ayağımla ezerim*

Dizgin tutan şahbaz olduktan kelli
Dört satır da yağız atlılara söyledi:

*Yağız der ki adım delidir deli
Binicim olursa geçerim yeli
Düşmanlar önümde aman demeli
Mahmuz vuran şahbaz olduktan kelli*

---

98 Don: Renk. Elbise.

Dört satır da hepsine birden söyleyip bağladı:

*Köroğlu'yum emir verdim sazımla
Yola koyulmalı herkes azimle
Buluşmamız lâzım Han Ayvaz'ımla
Düğün kuracağım bulduktan kelli*

Kır atlılar bir yana, al atlılar bir yana, doru atlılar bir yana, yağız atlılar bir yana dağıldı. Dört koldan, beyleri aramaya başladılar. Ama ne kadar aradılarsa da kimseyi bulamadılar. Sonunda onları beyleri Bolu Beyi'nin yahaladığına garar verdiler. Askerler, "Boluyu basalım! Daş üstünde daş, omuz üstünde baş bırakmayalım!" dedilerse de, Köroğlu:

-Bizi uzaktan görünce ilk yapacakları şey, beyleri öldürmek olur. Beylerim öldükten sonra Bolu'yu yaksak ne olur, yaksak ne olur? Deyip Çamlıbel'e döndü.

Köroğlu'nun gündüzü gece olmuştu. Sabahleyin erkenden galenin burcuna çıhi:, pireli dürbünüyle ağlaya ağlaya ufukları gözli:di. Ağli:, dövünü:, acışıp sazını ali:, dertli dertli çalı:di.

*Çamlıbel'den giden o koç yiğitler
Yüreğim od oldu, yürek od oldu
Ayvaz'ın yolunu hep gözlemekten
Gözlerim dört oldu, gözüm dört oldu*

*Kervanların göçü gitti Yemen'e
Zalım Bolu Beyi gelmez imana
Yıkılsın yok olsun böyle zamâne
Kötüler merdoldu, kötü merdoldu*

*Köroğlu hasretle yakıyor ağıt
Şimdi zamânenin düzeni çaput
Demircioğlu'nun verdiği kâğıt
İçime derdoldu, içe derdoldu*

Köroğlu günlerce ufukları gözledi. Bir gün gelirler diye umutla bekleyip durdu. Gözlerinden ahan yaşlar, koç boynuzu gibi bıyıklarına döküldü. Yemeden içmeden kesildi. Kimseyle konuşmadı, sadece beylerinin yolunu gözledi. Acıştıkça, Dellek Deli Hasana, Demircöğlü'na ve Hoylu Bey'e lânetler yağdırdı. Hoylu Bey "Bekârlıkta sürdürdüğümüz demi evlilikte süremek!" diye beyleri âleme götürmek istemişti. Dellek Deli Hasan, "İlle Ayvaz da gelecek. Onun eğlenmek hakkı değil mi?" diye diretti. Demircöğlü ise, "Ayvaz'a ben sağ oldukça hiçbir gul zarar veremez!" deyip kefil olmuş, bir de senet vermişti. Bu yüzden Köroğlu bütün suçu bu üçüne buldi.

***

Alalım habarı Mahmudu Bezirgân'dan:

Mahmudu Bezirgân, beylerin yahalanışına kendi sebep olduğu için çok üzülüldü. Gedip Köroğlu'na durumu anlatması, birlikte bir çare bulmaları gerekiyordu. Bolu Beyi'ne dedi ki:

-Bey'im, bu Köroğlu'nu ben çok iyi tanırım. Sen beylerini yakaladın, amma Köroğlu'nun askerleri arasında bey olacak niceleleri var. Bunların yerine başkalarını binbaşı yapar. Köroğlu'nun hüneri Kırat'ta... Altından Kırat'ı almak gerek.

-Nasıl olacak bu iş?

-Bey'im Köroğlu Ayvaz'ı çok sever. Belki Ayvaz'la Kırat'ı değiştirir. İzin verirsen Çamlıbel'e gedip bir elçilik yapım. "Kırat'ı verirsen, Bolu Beyi Ayvaz'ı serbest birahacak" di:m.

-Peki, Mahmudu Bezirgân.

Mahmudu Bezirgân atına bindi. Al Allah kuluğu, zapteyle deliği di:p Çamlıbel'e doğru yola çıktı. Akbayırgediği'ni aşip galeyeye doğru yaklaşınca, Köroğlu uzaktan birinin geldiğini gördü. Belki Ayvaz'dan bir haber alırım umuduyla beklemeye başladı. Mahmudu Bezirgân yaklaşınca, Köroğlu tanıdı. Mahmudu Bezirgân'a kırgın olduğu için "piyade" diyerek Ayvaz'ı sordu:

*Karşıdan görünüp gelen piyade
Nice gördün orda Han Ayvaz'ımı*

*Dellek Deli Hasan ersin murada
Nice gördün orda Han Ayvaz'ımı
Mahmudu Bezirgân atının dizginlerini saz misâli aldı. Göre-
lim ne söyledi:*

*Gördüğün piyâde değil atlıydı
Oradan gelişim pek süratliydi
Beylerin hepsi de çok firkatliydi
Orda ağlar gördüm Han Ayvaz'ımı*

*Aldı Köroğlu:
Doğru mu gördüğün Han Ayvaz'ımı
Koç yiğit, sim bilek o zorbazımı
Tavлада kişniyor Karakaytaşı
Nice gördün orda Han Ayvaz'ımı*

*Aldı Mahmudu Bezirgân:
Kızlarderbendi'nin pınar başından
Avlanmışlar ördeğinden kuşundan
Bir tek yara almış idi döşünden
Orda ağlar gördüm Han Ayvaz'ımı*

*Aldı Köroğlu:
Köroğlu'm da der ki hele mestâne
Çekerim topuzu şimdi destime
Kor muyum ki şimdi taş taş üstüne
Nice gördün orda Han Ayvaz'ımı*

*Aldı Mahmudu Bezirgân:
Bezirgân Mahmud'um buraya geldim
Kellemi bu yolda uğruna koydum
Oğlun Han Ayvaz'ı hem toklu⁹⁹ gördüm
Orda ağlar gördüm Han Ayvaz'ımı*

---

99 Tok: Davar köpeklerinin, kurtlarla kavgasında işe yaraması için boyunlarını geçiren dikenli tellerle kaplı demir kelepçe.

Teller sustu. Köroğlu Mahmudu Bezirgân'ı galeyeye çağırdı. İki eski ahbab Ayvanlı Köşk'e oturdu. Doluya goydular almadı, boşa goydular dolmadı. Sonunda şöyle bir düzen gurdular: Köroğlu, bir Kürt gılığında Bolu'ya gedecek. Köroğlu'ndan zarar gördüğünü söyleyerek, Bolu Beyi'ne yaklaşıcaaktı. Ondan sonra, duruma göre hareket edeceklerdi. Mahmudu Bezirgân:

-Buraya aslında elçi olarak geldim, dedi.

-Ne isti: Bolu Beyi?

-Kırat'ı verirsen, Ayvaz'ı bırakacak. Dönüşte Bolu Beyi'ne ne diyeyim?

Köroğlu duvardan sazını indirdi:

-Yaz Mahmudu Bezirgân! Deyip söylemeye başladı:

*Benden selâm olsun Bolu Beyi'ne
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi
Muhabbeti düştü gönül evine
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi*

*Şimdi Kırat'ıma biner aşarım
Karadeniz gibi kaynar coşarım
Bolu'ya Kırmânî kılıç asarım
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi*

*Koç Körün oğluyam nâmem nasihat
Elâleme olma rüsvay malamat
Burcunu kaleni etmeden harap
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi*
Deyip kesti. Mahmudu Bezirgân, Köroğlu'nun söylediklerini yazdı.

-Yolcu yolunda gerek Köroğlu! deyip kalktı. Atına bindi. Bolu'ya doğru yola çıktı.

Bolu Beyi'ne; Köroğlu'na, Ayvaz'la Kırat'ı takas etmeyi teklif ettiğini, ancak Köroğlu'nun buna yanaşmadığını söyledi. Köroğlu'nun mektubunu Bolu Beyi'ne okudu.

Alalım habarı Köroğlu'ndan:

Köroğlu Kırat'ı Kayseri eşşeği gimi boyadı. Bir heybe dolusu altın yükledi. Kendi de bıyıklarını aşağı büktü. Bir gıl aba, bir gıl şalvar, bir çift gara yemeni geydi. Sazını omzuna, gılıcını beline astı. Bin askeri galeye bıraktı. Yirmi bin askeri peşine dahıp, Bolu'ya doğru yola çıktı. Bolu'ya yaklaşınca askerlerine emir verdi:

-Boluyu çembere alın! Bolu'ya girmek isteyen de, çıkmak isteyen de dutup bağlayın! Yedi güne gadar haber alamazsa:z Bolu'da daş üstünde daş, omuz üstünde baş goymayın, öcümüzü alın! Deyip Kırat'a bindi. Bolu'ya vardı. Doğru saraya gitti. Kapıdaki nöbetçiye:

-Lov gurban Bolu Begi evi burdadır? Diye sordu.

Kapıdaki:

-Buraya ev demezler Kürdoğlu, saray derler, saray... N'edeceksin Bolu Beyi'ni?

-Lov gurban, duydum ki Bolu Begi Köroğlu'nun binbaşılarını yahalamış. Onu için Bolu Bege bir heybe gözü altın getirmişem. Hele get habar ver kendisine lov.

Nöbetçi, Bolu Beyi'ne durumu anlattı. Bolu Beyi altın lafını duyunca:

-Gönder gelsin, dedi.

Köroğlu saraya girdi. Selâmlığa doğru yürüdü. Paldır küldür selâmlığa daldı. Omzundaki heybeyi bıraktığı gimi Bolu Beyi'nin ayaklarına gapandı.

-Aman Bolu Beg, ben sana gurban! Lo sen olmasan benim öcümü kim alırdı? Diye ağlamaya başladı.

Bolu Beyi sordu:

-Kürdoğlu, ben senin hangi öcünü aldım? Dur hele! Ağlayıp sızlanmayı bırak. Otur hele, otur!

Köroğlu, tek dizi üstüne yeledi aslan misâli oturdu. Mahmudu Bezirgân'a bakmi:di bile. Bolu Beyi sordu:

-Söyle bahalım Kürdoğlu! Seni ne zaman öcünü aldım?

Köroğlu yalana başladı:

-Bolu Beg! Gurbanım saña! Aha bu Köroğlu var ya, her güz bizim köyü basar, elimizde ne var ne yok, hepsini alırdı. Bununla da kalmadı, ırzımıza namusumuza leke getirdi. Bir bacım vardı, aldı gaçırdı. Bizi rezil kepâze etti. Lo Bolu Beg, dur da bir de telden anlatayım sana.

Köroğlu omzundan sazını indirdi. Bahalım ne yalan uydurdu:

*Çadırımı çoturumu
Tuluk tuluk pendirimi¹⁰⁰
Evladımı ayalimi
Aldı Köroğlu elimden*

*Kılıç çekti kanlar saçtı
Irz ü namusuna geçti
En güzel kızları seçti
Aldı Köroğlu elimden*

*Yılda gelir alır pacım
Lokman olsan yok ilacım
Güley adlı nazlı bacım
Aldı Köroğlu elimden
Deyip bağladı.*

-Anlamışke lo?

Diyerek ayağa kalktı. Halı heybenin bir gözündeki altınları “Cavvv!” diye Bolu Beyi’nin ayaklarının dibine döktü. Bolu Beyi’nin elini bırakıp ayağını, ayağını bırakıp elini öpmeye başladı:

-Lo Bolu Beg! Gurbanım sana. Sen olmasan benim gözlerim açık gederdi.

Bolu Beyi’nin ağzı gulaklarına varmıştı. Köroğlu, halı heybenin öbür gözünü de Bolu Beyi’nin ayaklarının dibine boşalttı:

-Lo Bolu Beg! Gurbanım saña! İzin ver de zindanda şu

---

100 Pendir: Peynir.

Köroğlu'nun binbaşlarına birer sille atım.

Bolu Beyi Mahmudu Bezirgân'a baktı. Mahmudu Bezirgân, "Korkma Bey'im, bu Allahın zavallısından bize zarar gelmez." anlamına bir işaret verdi. Bunun üzerine Bolu Beyi, Mahmudu Bezirgân ve Köroğlu zindana doğru yola çıktılar. Mahmudu Bezirgân zindana girmedi. Çünkü içerideki beyler onu tanıır, tatsız konuşmalar geçirdi. "Bey'im, ben burda sizi bekli:m," diyerek dışarıda kaldı. Bolu Beyi Köroğlu'yla zindana girdi:

-Aha Kürdoğlu, Köroğlu'nun binbaşları bunlar. Diyerek zencirlere bağlı beyleri gösterdi.

Köroğlu baktı... Beylerin elleri, ayakları zencirlerle bağlanmış. Zindanın dabanı diz boyu su. Dellek Deli Hasan en başa zencirlenmiş. Köroğlu içinden, "İlle Ayvaz'a da izin ver dersin, değil mi?" dedi. Yüksek sesle de:

-Lo benim köyümü basar, bacımın ırzına geçersiniz ha!

Diyerek hengeyleyip, hıngeyleyip Dellek Deli Hasan'a silleyi hıngeyleyince, Hasan'ın gözünden çingı çıktı. Şeşi beş görmeye başladı. Köroğlu'na sövüp saymaya başladı. Köroğlu, Dellek Deli Hasan'ın hemen yanındaki Hoylu'ya yaklaştı. İçinden, "Bekârlıkta sürdürüğümüz demi evlilikte süremek dersin ha!" diyerek öyle bir sille çekti ki, Hoylu Bey'in gözlerinden çingı çıktı.

Köroğlu, Deli Hoylu'nun yanındaki Demirc'öğlu'na vardı. İçinden, "Ben kefilim dersin ha!" diyerek bir sille de ona vurdu. Sonra bütün beylere birer sille vurdu. Silleyi yiyen, Köroğlu'na ana avrat sövi:di. Köroğlu, sadece Ayvaz'a yavaş vurdu. Bu sefer, Dellek Deli Hasan itiraz etti:

-Vay ulan Kürdoğlu, onu yahışıklı gördün de yavaş vurdun değil mi? dedi.

Bolu Beyi, Köroğlu'nun sillelerine baktı kaldı. Dışarıya çuhınca Mahmudu Bezirgân sordu:

-Beyim o çatırtılar neydi?

-Sorma Mahmudu Bezirgân. Bu Kürdoğlu, Köroğlu'nun beylerini öyle bir dayaktan geçirdi ki ben beğendim. Görse sen de beğenirdin. Meğer bu adam ne kadar kin doluymuş?

-Belli Bey'im. Hem bunlar çok kin dutar. Heç unutmazlar. Bunlardan biri, öcünü kırk yıl sonra almış da "Bu iş aceleye geldi lo!" demiş.

Köroğlu dışarıya çhınca, Bolu Beyi'ne bin bir dua etti. Sonra:
-Lo Bolu Beg, benim bir güccük bacım var. Dünyalar gözeli... Saņa verim cariyen olsun, amma izin ver, şunların iplerini ben çekim.

-Peki, ulan Kürdoğlu. Cuma günü namazdan sonra bunları asacaksın.

Köroğlu bir daha Bolu Beyi'nin ellerine sarıldı. Sonra saraydan ayrıldı. Bolu Beyi saray gapısının garşısına idam sehpararını gurdura dursun, Köroğlu, askerlerinin yanına goştu:

-Yarından tezi yok, birer ikişer Bolu'ya girin. Cuma günü idam sehpararı guruluyor. Ben işaret verince, goyun sürüsüne gurt dalmış gimi saldırın!

Köroğlu Bolu'ya döndü. Sabırsızlıkla Cuma'yı beklemeye başladı. Köroğlu cuma günü, namazdan sonra sarayın gapısına vardı. Sehparar gurulmuştu. Köroğlu'nun beylerinin asılacağını duyanlar izlemek için meydana doluşmaya başlamıştı. Köroğlu, Kayseri eşşegi gimi boyanmış Kırat'ın üzerinde bir o yana bir u yana gedi:, darağaçlarını, yağlı ipleri tek tek inceli:di. Sonunda sarayın gapısı açıldı. Bolu Beyi, yüzlerce askeriñ arasında saraydan çıktı. Meydana atılan sandalyeye oturdu. Biraz sonra askerler, elleri arhasında bağlı beyleri getirdiler. Köroğlu, beylerin her birini bir darağacının altına getirdi. Dellek Deli Hasan'ın boyna göre özel bir darağacı gurmuşlardı. Onu da o darağacının altına getirdi. Köroğlu, ilmeği önce Ayvaz'ın boynuna geçirdi. Tam Ayvaz'ı iskemleye çıharırken Demirc'öğlu söyledi:

*Sana derim Bolu Beyi
Kıyma yazık Ayvaz Han'a
Daha körpe yaşı küçük
Kıyma yazık Ayvaz Han'a*

Hele yönün beri döndür

İçimden ateşi söndür

İki kelle beni öldür

Kıyma yazık Ayvaz Han'a

Türkünün burasında Hoylu lafa girdi:

-Hey ahmak Demirc'öğlü, Bolu Beyi, can düşmanının oğlunu bağışlar mı? Böyle adama yalvardığına değer mi? Üç günlük dünyada yaşasan ne, yaşamasan ne... Deyince Demirc'öğlü bağışladı:

Bana derler Demirc'öğlü

Ölümden korkmazam Hoylu

Duyarsa aslan Köroğlü

Seyret sen kopan figana

Dedi. Dilden ekledi:

-Ulan Bolu Beyi, eğer şu genç çocuğa gıyarsan, senden zalim yokmuş. Eğer sen bu çocuğu bağışlarsan, herkes seni sever, sana saygı duyar. Büyüklük sende galsin. Gel bu çocuğu bağışla.

Bolu Beyi:

-O çocuğu bağışladım!

Deyince, Köroğlü içinden, "Ulan Bolu Beyi, ben de seni bağışladım!" dedi.

Gördü:z mü arhadaşlar! İşte Köroğlü böyle biriydi. Babası Deli Yusuf'un gözlerine mil çektiren gan düşmanını bile bağışladı:

Köroğlü yüksek sesle:

-Aman Begim, eyi düşün, dedi. Bu Ayvaz, Köroğlü'nun sağ golidur. Köroğlü her işini bu çocuğa danışır. Filan köyü basak mı? Diye sorar. Bu çocuk basak derse basar, basmayak derse basmaz. Lo gurban eyi düşün. Bu çocuğu bağışlarsan herkes sana ahmak der.

-Peki Kürdoğlü! Senin dediğin olsun! As bahalım da patırdayıyışını seyredelim!

Köroğlu, ilmeği Ayvaz'ın boynuna geçirdi. Ayvaz söyledi. Görelim, yağlı ip boynundayken ne söyledi:

*Hani benim memleketim
Elim hey medet, hey medet
Neler getirdi başıma
Dilim hey medet, hey medet*

*Darağacı kuruluktur
Civan boynum buruluktur
Bolu Beyi buyuruktur
Ölüm hey medet, hey medet*

*Bak neler geldi başıma
Âlem yandı ataşıma
Yazık oldu genç yaşıma
Zulum hey medet, hey medet*

*Beyler hep Çamlıbel dağlı
Yüreğim ataşla dağlı
Kolum karacadan bağlı
Elim hey medet, hey medet*

*Beniminen çeker yası
Gönümde kaldı hevesi
Köroğlu Ayvaz babası
Zulum hey medet, hey medet*

Deyip bağladı. Boynunu büktü. Bu kez de Köroğlu aldı:

*Beylerin elleri arkadan bağlı
Sevinip de oynamalı evvelâ
Darağacı hazır ipleri yağlı
Siftah deyip başlamalı evvelâ*

Beyler geldi sehpalara dizildi

Mezarlığa kabirleri kazıldı

Ezelinden vâde böyle yazıldı

Okuyup da başlamalı evvelâ

Tam bu sırada Dellek Deli Hasan bağırdı:

-Ulan Kürdoğlu, gel önce beni as! Ayvaz'ın asıldığını gözle-
rim görmesin!

Deyince Köroğlu:

-Pekey lo! Dedi. Dört satır da Dellek Deli Hasan'a söyledi:

En uzununu en sağ başa koymuşlar

Sehpasını beş arşından yapmışlar

Yağlı ipe sağlam ilmek atmışlar

Siftah deyip başlamalı evvelâ

Deyip, ilmeği Ayvaz'ın boynundan çıkardı. Dellek Deli Hasan'ın sehpasına vardı, ilmeği onuñ boynuna geçirdi. Meydanda çıt çıkmı:di. Arı vızılđasa duyulur olmuştı. Hasan'ın beñzi saz gimi oldu. Deli Hoylu, arhadaşlarını Kızlarderbendi'ne gendi çağırđı için, en büyük suçun gendinde olduğunu bili:di:

-Ulan Kürdoğlu, önce beni as! Bunların yahalanmasına ben sebep oldum! Önce beni as! Deyince Köroğlu:

-Pekey lo. Senden siftah edelim, dedi.

Bu sefer de ilmeği Hasan'ın boynundan çıkardı. Hoylu'nun boynuna geçirdi. Ayvaz öteden bağırdı:

-Aman Kürdoğlu, bunlar benim büyüklerim! Bunların acısını görmeyeyim! Önce beni as, dedi.

-Pekey gurban! Köroğlu ilmeği yeniden Ayvaz'ın boynuna ge-
çirdi. Dört satır da Ayvaz'a söyledi:

Bu nasıl çocukmuş gözleri kanlı

Boynundan aşığı bir sıra benli

Bakışından belli bana çok kinli

Bu çocuktan başlamalı evvelâ

Deyince, Reyhan Arap yalvarmaya başladı:
-Ulan Kürdoğlu, o çocuk benim öz be öz yeğenim. Acısını
baña gösterme. Amanı biliş mi? Önce beni as.

Köroğlu:

-Pekey lo! Dedi.

Köroğlu dört satır da Reyhan Arap'a söyledi:

Bu ne biçim kelle ne biçim surat

Yoksa ki sen misin o Reyhan Arap

Benim ocağımı eyledin harap

Önce senden başlamalı evvelâ

Deyince Demirc'öğlü bağırđı:

-Aman Kürdoğlu, bunların kefilı benim! Önce beni as!

-Pekey lo! Köroğlu ilmeği Reyhan Arap'ın boynundan
çiharttı. Bunun üzerine Bolu Beyi gızdı:

-Ulan Kürdoğlu amma uzattın! İki saattir seni beklı:k! Eliş
çabuk tut, dedi.

Köroğlu:

-Pekey Bolu Beg! Dedi. Elimi çabuk dutaca:m. Amma izin
ver son olarak bir daha söyleyeyim.

Aldı Köroğlu. Bahalım askerlerine ne emir verdi:

Ağalar fırsat kaçmadan

Hoydur Ayvaz'ın üstüne

Ayvaz başı dara düştü

Hoydur Ayvaz'ın üstüne

At üstünde ok atanlar

Tozu dumana katanlar

Han Ayvaz'ı kurtaranlar

Bahşişiniz baş üstüne

Gürzün kösteğini takın

Aman diyeni bırakın

Dövüşen koymayın sakın

Atılsın leş leş üstüne

*Topuzu düşmana salın
Parlasın kılıçlar yalın
Kellelerini budayın
Yığılsın baş baş üstüne*

*Köroğlu etti halesin
Düşmanı buldu belasın
Yıkalım burcun kalasın
Kalmasın taş taş üstüne*

Deyince, Bolu Beyi “Eyvah!” dedi. İşareti alan Köroğlu’nun askerleri aç gurt gimi meydana daldı. Bolu Beyi’ni askerleriyle kıyasıya bir savaşa dutuştular. Köroğlu, beylerin ellerini çekti. Askeri yüreklendirmek için bir daha aldı:

*Mert dayanır nâmert kaçır
Meydan gümbür gümbürdenir
Şahlar şahı divan açar
Divan gümbür gümbürdenir*

*Yiğit kendini övende
Oklar menzili dövende
Şeşber kalkana değende
Kalkan gümbür gümbürdenir*

*Ok atılır kalasından
Hak saklasın belasından
Köroğlu’nun narasından
Her yan gümbür gümbürdenir*

Elleri çizilen Dellek Deli Hasan bir at bir gılıç buldu. Saraya doğru kaçan Bolu Beyi’nin ardına düştü. Köroğlu, Hasan’ın niyetini anlayınca Kırat’ı oraya sürdü. Bolu Beyi Ayvaz’ı bağışlayınca, “Ben de seni bağışladım!” dediği için, Hasan’a engel olmaya çalıştı. Ama ara çok uzaktı. Hasan Bolu Beyi’ne yetişmişti bile. Köroğlu, Bolu Beyi’ne bir sefer de yiğitçe vuruşmaz mı acaba diye söyledi. Görelim ne söyledi:

*Bolu Beyi kaçma hele
Kılıcını çek bir kerre
Bir davada üç beş kelle
Hiç asıp kestiğın var mı?*

*Hasan ardından yetecek
Sana bir kılıç atacak
Kargı böğrüne batacak
Kaltağa sıçtığın var mı?*

*Aldın kürdün bacısını
Sarılıp yattığın var mı?
Zindanlara yiğitleri
Bağlayıp attığın var mı?*

*Hasan kanlarını döke
Köroğlu seyrine çıka
Ömründe böylesil deke¹⁰¹
Şaşırıp düştüğün var mı?*

*Köroğlu düşmez şanından
Yoldaşı üstün canından
İçip beylerin kanından
Yeğrenip kustuğın var mı?*

Bolu Beyi, bir an önce sarayın gapısından girmek için atını mahmuzli:di. Derken Dellek Deli Hasan, Bolu Beyi'ne yetiştı. Yahalayıp Bolu Beyi'ni havaya attı, gılcı altına dıttu. Bolu Beyi'ni ortadan ikiye böldü. Köroğlu, içinden Bolu Beyi'ni bağışlamıştı ama Allah'ın adâleti her şeyiñ üzerindeydi. Köroğlu yetiştı ama iş işten geçmişti:

-Ulan Hasan ne yaptın? Diye bağırınca, Hasan:

-Bolu Beyi'ni ortadan ikiye böldüm, Köroğlu! Dedi. İstersen gantara vur, biri ötekinden bir dirhem ağır gelmez.

---

101 Dek: Düzen, plan,

Köroğlu Hasan'a gızdı:

-Ulan ben onu bağışlamıştım, niye öldürdün? Dedi.

-Ben de eğer Bolu Beyi'ni elime geçirirsem, ortadan ikiye bölerim, diye yemin etmiştim. Onun için öldürdüm. Senin sözünden, benim yeminim daha önemli.

Bolu Beyi'nin öldüğünü gören askerler kaçmaya başladı. Köroğlu gür sesiyle bağırdı:

-Aman diyene gılıç vurmayın ha! Gaçanı govalamayın ha!

Köroğlu, askerlerini topladı. Mahmudu Bezirgân'ı da yanına alarak Bolu'dan çıktı. Her zaman yaptığı gimi, şehrin dışında üç gün mola verdi. Üç günün sonunda, Bolu'dan üzerlerine asker gelmeyince çadırları söktürdü. Al Allah kuluğu, zapteyle deliği diyerek Sivas Dağı Çamlıbel yaylası Koç Köroğlu galesine doğru yola çıktılar.

10. BÖLÜM DAĞISTANLI HASAN

Hak Haaak!
Ezel benim şu cihana geldiğim
Hüdâmîdan emroldu düştüm erkâne
Anamın rahmine düştüm kaydım
Bir katre kan iken döndüm insane

On yaşında cahillikten ayrıldım
Gören bilen arasından sayıldım
Aşka düştüm her tarafa yayıldım
Her gören sanırdı deli divane

On ikide aklım yükseldi yarı
On üçte yitirdim namusla arı
On dördümde hatm eyledim hüneri
Gönül arzuladı bir ad kazana

Otuzumda hiç kimseyi saymadım
Mertlik ettim nâmertliğe uymadım
Garazımı hiç kimseye koymadım
Her ne yaptım ise merd ü merdâne

Kırk yaşında nizam deyu kuruldum
Aşkımın usandım yardan yoruldum
Bulanık çay iken aktım duruldum
Akar oldum deryalara çalkana

Yetmişimde ağzım içi çürüdü
Kale burcu bedenlerim kurudu
Ağrı sızı her yanıma bürüdü
Bu felek getirdi beni amana

*Hayr u şer defterim ele aldılar
Okudular birer birer buldular
Ameli iyiye cennet verdiler
Amelsizi ayırdılar bir yana*

*Kimse bilmez kim yiye kim kazana
Dünya mülkü emanettir insana
Kalmaz yalan dünya pîr ü civâna
Gelen gitti, giden gelmez cihana*

Arkadaşlar, dedi, adamın dini, inancı, ahlâkı önemli de söyledikleri daha önemli. Her âşığın güzel şiirlerinden kısaa alaca:k. Dinlediğiniz ömür destanını, Ermeni Âşık Vartan söylemiş.

*Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!*

*Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı, ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!*

*Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!*

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Hay haaay! Kıssa-i mâcerâmız nerde garar gılmıştı? Gûş-i makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan, belî ağalar meşhuur Koroğlu hikâyesi, Dağıstanlı Hasan bölümünde galmıştı:

Köroğlu, ağalarıyla beyleriyle Çamlıbel'de dem sürmekte olsun, alalım habarı Hüsne Bala'dan:

Köroğlu, Dağıstan'dan ayrıldıktan sonra Hüsne Bala'nın bir oğlu, gısrığının ise gır bir erkek tayı oldu. Köroğlu'nun istediği gimi gır tayı iğdiş ettirdi. Oğlunun adını da Hasan koydu. Yıllarca Köroğlu'nun yolunu gözledi. Sonunda umudu kesti. Yıllar geçmiş, Hasan, genç irisi bir delikanlı olmuştu. Gitgide babası Köroğlu'na beñzemeye başlamıştı. Gafası kümbet gimiydi. Alnının çatı bir garişti. Gaşları dört barmak enindi:di. Gözleri bahır tas gimiydi. Göğsü daraba tahtası gimiydi, nefes alıp verdikçe galaycı körüğü gimi "Harr! Harr!" edi:di.

Hasan, mahallede Ali gıran baş kesen olmuştu. Yarmadık gafa bırakmamıştı. Mahalleden her gün birgaç şikâyet geli:di. Komşuları Hasan'dan öyle yıld ki, sonunda mahallenin en yaşlısına ahil danıştılar. Yaşlı adam gomşulara sordu:

-Peki, ne yapalım? Barmak gadar oğlanı hapse mi attıralım? Siz söyleyin, ben yapayım.

Biri dedi ki:

-Arkadaşlar, bu Hasan izzeti nefsine çok düşkündür. Ona piç olduğunu söylersek burnu sürtülür, ola ki durulur.

-Peki... Bir de bu yolu deneyelim!

Mahalleli uygun bir zamanı golladı. Hasan, gene bir çocuğu dövünce çocuklardan biri:

-Sen piç olmasañ böyle şeyler yapmazsın, deyince Hasan neye uğradığını şaşırđı. Doğru anası Hüsne Bala'nın yanına vardı:

-De bakalım ana! Benim babam kim? diye sordu.

Hüsne Bala içinden "Eyvah!" dedi. "Bu oğlanın aklına babası düştüyse burda durmaz. Çamlıbel'e varırsa heç gelmez. Köroğlu'ndan umudu kestim, Hasan da elimden getti."

-Oğlum senin baban bezirgandı. Allah rahmet eylesin, öldü getti, dedi.

Hasan dikleşti:

-Ana doğruyu söyle! Benim babam kim?

Hüsne Bala, yalanla Hasan'ı gandırılmaya çalıştıysa da Hasan

inanmadı. Anasına, olmadık laf söyledi, anası sesini çihartmadı. Bunun üzerine Hasan bir köşeye çekildi. Yemedi, içmedi, gomuşmadı. İkinci gün bitip, üçüncü gün de Hasan yemeyip, içmeyince Hüsne Bala düşündü: “Bu oğlan aklıktan öleceğine, varsın Çamlıbel’de ölsün.” dedi. Getti, sandıktan Köroğlu’nun teberiklerini¹⁰² çiharttı. Hasan’ın yanına vardı:

-Oğlum, dedi, seniñ baban, Sivas Dağı Çamlıbel galasında Koç Köroğlu’dur. Şu pazubent onundur. Şu hançer de onun... Sandıkta bir heybe gözü altın var, onu al, pazubenti goluña bağla, hançeri beline sok! Ahırdaki Kır İğdiş, Köroğlu’nun atının dölündendir. Kır İğdişe bin, Sivas Dağı Çamlıbel yaylasında Koç Köroğlu’nu bul, gendiñi tanıt. Sen Dağıstan’a sığmadın belki Çamlıbel’e sığarsın.

Hasan, babasının Köroğlu oluşuna çok sevindi. Yedi, içti. Ge-yindi guşandı. Anasının elini öptü. Hüsne Bala’nın gözyaşları arasında anasından ayrıldı. Al Allah kuluñu, zapteyle deliñi, di:p yola çıktı.

Günlerce yol aldıktan sonra Çamlıbel’e yaklaştı.

***

Biz alalım habarı Çamlıbel’deki keleşlerden:

Köroğlu o gün Akbayırdediği’ne beyleriyle birlikte gelmişti. Yıllar önce orada kervan beklerken, davarcılar Köroğlu’na bir külek yoğurt vermişti. Köroğlu, küleği gafasına dikmiş içerken, garşidan bir kervan geldiğini görmüş, yoğurt küleğini Ayvaz’a atmıştı. Ayvaz boş bulunmuş, küleği dutamamış, yere düşen külektan dökülen yoğurt orayı bembeyaz etmişti. Bozgedik’e ondan sonra Akbayırdediği de diyorlardı. İşte o Bozgedik’te Köroğlu, ağalarıyla, beyleriyle kervan beкли:di. Baktılar ki, gır bir tayın üzerinde bir oğlan uyuklayarak geli:. Köroğlu gır tayı şöyle bir süzdü. Önden baharsan geyik gimi, yandan baharsan gayık gimi, arkadan bakarsan höyük gimi... Duruşu şimşir gimi... Çalımımlı mı çalımımlı bir tay...

Vakti zamanında çerçinin biri yayla yayla gezerek üzüm sa-

---

102 Teberik: Ölmüş birini hatırlatan eşya, insan.

tarmış. Bir gün bir Türkmen obasına uğramış. En büyük çadıra girmiş. Bakmış ki bir yaşlı kadın, üst üste konmuş iki döşeğe bağdaş gurup oturmuş, garşısında beş on gişi divan durmuş bekle. Çerçi selâm verip oturmuş. Karıbey'le ayaktakiler, galdıkları yerden gonuşmaya devam etmişler. Meğer bu yaşlı kadın oba beyinin garısıymış. Gocası ölünce, obayı bu ahıllı kadın yönetmeye başlamış. Yetişkin bir oğlu varmış. Başka bir obadan, oğlu için gız istemiş. Çadırda el pençe divan duranlar meğer az önce gız obasından dönmüş, neticeyi anlatı:miş. Yaşlıca bir adam anlatmaya devam etmiş:

-Kızı verecekler...

-Eee?

-Başlık olarak on deve istediler.

-Verseydiniz.

-Verdik. Ayrıca yüz goyun istediler.

-Verseydiniz.

-Verdik. Ayrıca yüz geçi istediler.

-Verseydiniz.

-Verdik. Ayrıca on sağmal inek istediler.

-Verseydiniz.

-Verdik. Ayrıca Kırkısrak'ın tayını istediler.

Yaşlı kadın heyecanla bağır:mış:

-Verdiniz mi yoksa?

-Verdik Karı Bey...

-Kırkısrak'ın tayını veririz, diye söz kestiniz mi?

-Kestik...

-Tuu! Yazıklar olsun size. Goca goca adamları:z. Kırkısrak'ın tayı yabana verilir mi? Yihılıñ garşımdan!

Çerçi hayretle olanları izlemiş. Karıbey'le yalnız galınca sormuş:

-Ana gusura bakmazsañ iki şey dikkatimi çekti, onları sori:m.

-Sor Çerçi!

-Birincisi, o gadar deveyi, sığırı, goyunu, geçiyi vermişler seslenmediñ. Bir tayı verince gızdın, ileri geri gonuştun. İkincisi,

bu gadar başlık verdikten sonra, kırk tane gız alınır, niye bu gadar masraflı yerden gız ali:η?

Karıbey daha bir dikleşmiş. Demiş ki:

-Bak çerçi. Bir insan, bir insanla ömür boyu dost galmayabilir. Sonunda belki birbirlerine düşman bile olurlar. Doğru mu?

-Doğru ana... Herkesiñ başından böyle bir dostluk, düşmanlık geçmiştir.

-Obalar da öyledir. Biz bugün bu obadan gız ali:k, dostuk. Amma belki gelecek sene düşman oluruk. İşte öyle bir düşmanlıkta, olur ya, gaçtığımızda bizi govalarlar. Bu sözünü ettiğimiz Kırkısrak'a bu ovada heçbir at yetişemez. Ancak gendi tayı yetişir. Bu tay onlarda olursa, govaladıklarında tutarlar bizi. Onun için verilmesine gızdım. İkinci soruğa gelince; evet, bu gadar masrafla ben de bir gız yerine kırk gız alırdım. Ama o zaman aldığım gızlar, seniñ gimî çerçi doğururdu. Benim gelinim bey doğurmalı, bey!

Karı Bey'in dediği gimî, Kırat'ın dölünden de ancak Kır İğdiş doğardı. Köroğlu, Hasan'ın altındaki tayı görünce, "İşte Çamlıbel'e yakışır bir at!" diye düşündü.

-Hoşlu Bey?

-Buyur Ağ'am.

-Kır tay hoşuna gitti mi?

-Gitti Ağ'am.

-Şu çocuğun elinden alsak olmaz mı?

-Olur Ağ'am.

Bunun üzerine Köroğlu, omzundan on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını çıkardı. Uyuklayan oğlana seslendi:

Sallanır gelir geçersin

Dolu bâdeler içersin

Özüne kefen biçersin

Gönder bana Kır İğdiş'i

Hasan gözlerini açtı. Baktı ki kırk elli kişi yol çatına oturmuş, gendinden Kır İğdiş'i isti:ler. Kır İğdiş'in dizginlerini saz misâli aldı:

*Sallanıp gelip geçsem de
Dolu bâdeler içsem de
Özüme kefen biçsem de
Vermem sana Kır İğdiş'i*

Köroğlu bir daha aldı:
*Gâyet uzaktan gelmişsin
İnce hâyale dalmışsın
Ne olduğun bilmemişsin
Gönder bana Kır İğdiş'i*

Aldı Hasan:
*Gâyet uzaktan gelmişem
İnce hâyale dalmışam
Ne olduğumu bilmişem
Vermem sana Kır İğdiş'i*

Köroğlu beylerine dedi ki:
-Yahu şu çocuğa bakın hele! Sözüme söz yetiştirir. Gorhu morhu yok bu oğlanda. Biraz da üstten alayım. Bahalım ne diyecek?

Aldı Köroğlu:
*Ciğerim canım dağlandı
Bütün yürekler çağlandı
Kellen terkime bağlandı
Gönder bana Kır İğdiş'i*

Hasan gorkmadı:
*Elimde bulunmaz ferman
Yiğit isen işte meydan
Üfrükle dönmez değirmen
Vermem sana Kır İğdiş'i*

Köroğlu üstelemeyi sürdürdü:

*Terk etmem taht ile tacı
Kibriya derdim ilacı
Yemedem eğri kılıcı
Gönder bana Kır İğdiş'i*

Hasan gısa kesmek istedi:

*Hasım ararsan buradadır
Bende yiğitlik sevdadır
Kılıcı vuran nerededir
Vermem sana Kır İğdiş'i*

Köroğlu gızdı. Beylerine dedi ki:

-Yahu şu oğlana bahıñ. Bir güzrlük işi var. Öyle büyük laflar edi: ki, insan sinirleni:. Ulan benden gorkmi:sen beylerimden, yiğitlerimden gork. Böyle taze bir fidana gıymak istemi:m. Bir de galabalıkla gorhutim bari.

Aldı Köroğlu:

*Biz kırk kişi sen bir tane
Tek tek çıkarız meydane
Döğüşürüz döne döne
Gönder bana Kır İğdiş'i*

Aldı Hasan:

*Ben bir kişi siz kırk tane
Yiğit isen gir meydane
Döğüşelim döne döne
Vermem sana Kır İğdiş'i*

Aldı Köroğlu:

*Sana bir topuz içürem
Can ile serden geçürem
Seni kaltağa sıçuram
Gönder bana Kır İğdiş'i*

Aldı Hasan:

*Atım deli ben divane
Kükrer girerim meydana
Ben bir sille sen gürz bana
Vermem sana Kır İğdiş'i*

Köroğlu, adını söylemi:di ama Kırat'tan söz ederek ipucu vermek isti:, böylece, bu genç çocukla gavga etmeden altından atını almak isti:di. Aldı Köroğlu:

*Oynatırım Kırat'ımı
Ben bilirim kıymatını
Duymadın mı şöhretimi
Gönder bana Kır İğdiş'i*

Aldı Hasan:

*Oynat meydana atımı
Bil yiğidin kıymatını
Duymamışam şöhretini
Vermem sana Kır İğdiş'i*

Köroğlu iyice kızdı:

-Ne gözü gara oğlanmış yahu! Beyi paşayı dinlediği yok. Şuna kim olduğumu söyli:m. Belki döğüşmekten vazgeçer de canını gurtarır.

Mahmudu Bezirgân gene duramadı:

-Olur mu Köroğlu? Yiğitlik odur ki, adını söylemeden bu çocuğun elinden atı almalısın.

Köroğlu:

-Peki, dedi. Ona da varım. Adımı söylemeyeceğim.

Aldı Köroğlu:

*Çocuk gel sen inat etme
Söz dinle aykırı gitme
Şu canına kıyıp gitme
Gönder bana Kır İğdiş'i*

Öte yandan Hasan'ın da sabrı taşmıştı:

Dinle beni behey adam

Geçerim candan ben bu dem

Kır İğdiş'ün candan olam

Vermem sana Kır İğdiş'i

İş gavgaya dönüştü. Köroğlu Kırat'a bindi. Gürzün kösteğini bileğine doladı. Hasan'a saldırdı.

Köroğlu hengeyledi, hüngeyledi, gürzü Hasan'ın gafasına hıngeyledi amma Hasan çevik bir hareketle eğildi; hamleyi svuşturdu. Köroğlu'nun hamlesi bir Zorbezirgân'a garşı, bir de bu çocuğa garşı boşa çıktı. Köroğlu'nun şaşkınlığı geçmeden, Hasan, Kır İğdiş'i çark edip Köroğlu'nun ardına düştü. Kırat'ın dölü de Kırat gimi gıvrak ve hızlıydı. Hasan Köroğlu'na yetiştı. Sağ elinin iki barmağı ile hengeyleyip, hüngeyleyip Köroğlu'nun ensesine hıngeyleyince, Köroğlu dalında yetmiş Hacıhamza armudu gimi "Paaat!" diye düştü.

Beyler telaşlandı. Demirc'öğlü, Mahmudu Bezirgân'a gızdı:

-Eğer Köroğlu'na bir şey olursa seni ortadan ikiye biçerim, dedi.

Demirc'öğlü Köroğlu'nun bir golunu duttu. İkinci golunu Hoylu Bey tuttu. Ayaklarından Ayvaz'la Köse Kenan duttular. Dellek Deli Hasan da Köroğlu'nun gafasını duttu. Kölgeye daşıdılar. Suyla yüzünü ıslattılar. Ayıltmaya çalıştılar. Öteki beyler ve koçaklar Hasan'ın başına üşüştüler. Kemend atıp yahaladılar. Gollarını sıhı sıhı bağladılar. Cellât Köse Boğos Hasan'ı saçından dutmuş, emir beklı:di. Sonunda Köroğlu ayıldı. Önce ne olduğunu hatırlayamadı:

-Ne oluyor? Diye sordu.

Köroğlu'nun başını avucunda dutan Dellek Deli Hasan:

-Ne olduğunu bilmem Köroğlu! Amma elimde bir kelle var, dedi.

Köroğlu kalktı oturdu:

-Oğlanı duttu:z mu?

-Duttuk Ağam!

Köroğlu, Ermeni cellâda bağırdı:

-Köse Boğos!

-Buyur Ağ'am!

-Tez götür şu oğlanı! Gözüm görmesin! Ganlı gömleğini isterim!

Köse Boğos, Hasan'ı sürüye sürüye götürdü. Kellesini kesip, cesedini atacağı uygun bir çuhur aramaya başladı. Çalılıklar arasında dolaşırken, Hasan, nereden gelip nereye gittiğini düşüncüydü. Babası Koç Köroğlu'nu aramıştı ama onu göremeden ölüp gedecekti. Babasını bulamadığına mı yansın, şu genç yaşta dünyasına doymadan öleceğine mi yansın... İçlendi... Acı içinde söylendi. Bahalım ne dedi:

Bu ferman Hakk'ın fermanı

Ben o merde yetemedim

Nedir bu derdin dermanı

O yiğide eremedim

Gör neler geldi başıma

Tarih koyun başucuma

Hayıflar tatlı canıma

Muradıma eremedim

Cellât el sürdü kanıma

Hayıflar tatlı canıma

Beybabamın düşmanına

Bir tek kılıç vuramadım

Buyur cellât kes başımı

Fikret Allahın işini

Dün gece gördüm düşümü

Dağıstan'a gidemedim

Anam hakkın helâl etmez

Hayâli karşımdan gitmez

Gözüm görmez elim yetmez

Ağ elinden öpemedim

*Mezarımı kibar yapın
Beni şehitlere katın
Başucumda şerbet satın
Ecel câmın içemedim*

*Dağıstan'dan beri geldim
Yönüm Çamlıbel'e döndüm
Babam Koç Köroğlu dedim
O yiğide eremedim*

Köse Boğos birden durdu. Yoksa bu çocuk Köroğlu'nun oğlu muydu? Hasan son dörtlüğü de söyleyip, sözünü bağladı:

*Adım Dağıstanlı Hasan
Dar geldi başıma cihan
Bir gün arar o pehlivan
Ben babama yetemedim*

Köse Boğos:

-Sen ne di:η delikanlı? Köroğlu'nun oğlu musun? Diye sordu.

Hasan derin bir iç geçirdi:

-Evet! Ben Köroğlu'nun oğluyum! Dağıstan'dan buralara, babamı aramaya geldim. Ama Allah'ın işi, babamla görüşmeden ölüp geğe:m.

Köse Boğos, Hasan'ın gerçekten Köroğlu'nun oğlu olduğuna inanamadı. Amma bir yanlışlık yapmak da istemi:di.

-Adın ne seniη?

-Hasan!

-Ananın adı ne?

-Hüsne Bala derler...

-Nerelisin?

-Dağıstanlıyım!

Köse Boğos, Çin seferine gitilmiş, Hüsne Bala olayını hatırlamıştı. Hasan'a inanır gimi oldu. Ama kesin delil gerekirdi. Yoksa Köroğlu çok gızardı.

-Peki, çocuk, senin Köroğlu'nun oğlu olduğuna nasıl inanım?
-Aha şu golumdaki pazubentle, şu guşağımdaki gümüş saplı hançer babamınmış.

Köse Boğos hançerle pazubenti inceledi. Gerçekten de bunlar, yıllar önce Köroğlu'nun gullandığı eşyalardı. Hasan devam etti:

-Babamın bir Kırat'ı varmış. Benim Kır İğdiş de onun dölünden...

Köse Boğos sevindi. Ama Köroğlu'na doğruyu söylemekten çekindi. Bu öfkesi arasında emrimi neden yerine getirmediğ, diyerek kendisini öldürebilirdi. Hasan'ı gizlice galeyeye götürdü. Bir odaya kilitleyip geriye döndü. Bir guş vurup, ganını Hasan'ın gömleğine sürdü. Varıp Köroğlu'nun önüne attı:

-Düşmanıyın ömrü bu gadar olsun Köroğlu! Dedi.

Köroğlu, gendinden yiğit adamı istemezdi. Derin bir nefes aldı.

Köse Boğos:

-Köroğlu, aha şunlar da çocuğun üzerinden çıktı, deyip hançerle pazubenti Köroğlu'na uzattı.

Köroğlu, Köse Boğos'un sunduğu ganimeti aldı. Dikkatle bakınca, bunların Hüsne Balâ'ya bıraktığı eşyalar olduğunu anladı. O halde... O halde cellâda teslim ettiği çocuk gendi oğluydu.

-Eyvah! Diye bağırdı. Bağrını dövdü. Goca Köroğlu hüngür hüngür ağlamaya başladı.

-Sazımı verin, diye sızlandı.

Sazını verdiler. Kimse ne olduğunu anlamamıştı.

Köroğlu'ndan açıklama beklilerdi. Köroğlu, gözyaşları arasında aldı, bahalım ne söyledi:

*Köse Boğos nasıl kıydın Hasana
Eliyle evini yıkan ben oldum
Bağrını boyadın al kızıl kana
Eliyle evini yıkan ben oldum*

Yeni girmiş onüç ondört yaşına
Cellâdın satırı indi başına
Bundan sonra küller benim başıma
Eliyle evini yıkan ben oldum

Tembih ettim gelmiş Çamlıbel'ime
Kara duman çöktü şimdi elime
Cellât dedim kesilesi dilime
Eliyle evini yıkan ben oldum

Köse Boğos nasıl kıydın aslana
Usul boya eğri kılıç asana
At üstünde kelleleri kesene
Eliyle evini yıkan ben oldum

Demircöğlü çıksın benim postuma
Selâm eylen yârânıma dostuma
Birer avuç toprak atın üstüme
Eliyle evini yıkan ben oldum

Köroğlü demeyin benim adıma
Uçan kuşlar dayanamaz dâdıma
Hiç adam kıyar mı öz evlâdına
Eliyle evini yıkan ben oldum

Deyip bağladı. Ağlaya ağlaya Çamlıbel'e vardı. Garalar geyinip, yasa çekildi. Beyler, Köroğlü'nun üzerine birer avuç toprak atarak onu yalnız bıraktılar. Köroğlü yemeden içmeden kesildi. Günlerce yas duttu. Allah kimseye evlat acısı vermesin, beyler bir türlü Köroğlü'nu avutami:lerdi. Bir gün Köse Boğos geldi. Beylerin meclisine oturdu. Söz dönüp dolaşıp Köroğlü'na gelince Köse Boğos söze girdi:

-Ağalar eğer canımı başışlatırsanız Köroğlü'nu yastan çıkartırım, deyince beyler gözlerini bir anda dört açtı. Demircöğlü sordu:

-Nasıl çıkartırsın Köroğlu'nu yastan?

-Önce canımı bağışlatacağına kefil ol!

-Kefilim!

-Peki öyleyse... Köroğlu o çocuğu öldürmek için başa vermişti. Çocuk, Köroğlu'nun oğlu olduğunu ileri sürdü. Baktım gerçekten de Köroğlu'na benzi:. Golundaki pazubent, belindeki hançer, gerçekten Köroğlu'nun... Çocuğa inandım, öldürmedim.

Dellek Deli Hasan sıçradı:

-Ulan öldürmedin de niye söylemedin?

-Ağam, Köroğlu, benim öldür dediğimi niye öldürmediñ, der de huylanır¹⁰³ diye gorktum! Köroğlu'nun sağı solu belli olmaz.

Dellek Deli Hasan:

-Ne huylanması oğlum! Köroğlu, ağırlığıñca altın verir saña, dedi.

Beyler kalktı, Köroğlu'nun yanına vardılar. Köroğlu gendi gendine, "Eliyle evini yıhan ben oldum," diye dövünü:di. Dellek Deli Hasan:

-Ulan Köroğlu, bir eyiliğın garşı gelmiş. Oğluñ ölmemiş, yaşı:, dedi.

Köroğlu yekinip oturdu:

-Essah mı Hasan?

-Vallahi, oğluñ hayatta! Saña yalan borcum mu var?

Köroğlu heyecanla bağırdı:

-Hani, nerde?

Uşaklar goşup Hasan'a habar verdi. Hasan poşusunu keçe külahıñ üzerinden bağladı. Bir ucunu sağ yanağından aşağı bir arşın sarhıttı. Beyaz ipekten guşağıını yeniden bağladı. Kendisine çeki düzen verdi. Ağır harman geç kahar, derler, ağır ağır Köroğlu'nun yanına doğru yola çıktı. Gapıdan içeriye girdiğinde Köroğlu'nun da, Hasan'ın da galbi duracak gimi oldu. İkiisi de bir an birbirlerini süzdüler. Odada çıt çıkmı:di. Bir an hiç kimse nefes almadı. Hasan eğilip babasının elini öptü. Köroğlu da

---

103 Huylanmak: Kızmak, sinirlenmek.

Hasan'ı alnından öptü. İki yiğit, gözyaşları içerisinde gucaklaştılar. Dakikalarca sarmaş dolaş kaldılar. Beyler arasından:

-Allah esirgesin! Böyle babaya böyle evlât yaraşır! Diyenler oldu.

Köroğlu Hasan'a dedi ki:

-Hüsne Bal'a senin adını Hasan goymasını söylemiştim. Ne ad goydu? Diye sordu.

-Hasan.

-Bizde bir Hasan vardı. Saşa da Dağıstanlı Hasan diyelim.

-Sen nasıl münasip görürsen baba!

Köroğlu:

-Bak oğlum, bu Ayvaz! Benim oğulluğum amma öz oğlumdan ayırmam. İkiniz birbirinizi gardaş gimini sevin.

Hasan Ayvaz'la gucaklaştı.

Köroğlu, beylerini Hasan'la tanıştırmaya başladı:

-Bu yiğit Demirc'oğlu'dur.

Hasan Demirc'oğlu'nun elini öptü. Demirc'oğlu da Hasan'ı alnından öptü.

-Bu yiğit Hoylu Bey.

Hasan Hoylu Bey'in elini öptü. Hoylu Bey de Hasan'ı alnından öptü.

-Bu yiğit Reyhan Arap... Reyhan Arap Ayvaz'ın dayısıdır.

Hasan, Reyhan Arap'ın elini öptü. Reyhan Arap da Hasan'ı alnında öptü.

-Bu yiğit Köse Kenan...

Hasan, Köse Kenan'ın elini öptü. Köse Kenan da Hasan'ı alnından öptü. Uzatmayalım... Köroğlu, Dellek Deli Hasan'la, Kabresizmaz'la, Zincirkıran'la, Dağdeviren'le, Selâmvermez'le, Ecelalmaz'la, Sopayadoymaz'la, Eceliyakın'la, Depedelen'le, Mahmudu Bezirgân'la, Canıcebinde'yle, Postalpatlatan'la ve öteki beylerle oğlu Dağıstanlı Hasan'ı tanıştırdı. Kimiyle emmi yeğen yaptı, kimiyle gardaş eyledi. Köroğlu'nun aklına Köse Boğos gelince duvardan sazı aldı. Görelim ne söyledi:

*Beylerpınarı'nın başına varın
Düğünü derneği orada kurun
Mahmın hepsini cellada verin
Şadeyledi Çamlıbel'i güldürdü*

*Aman cellât nasıl ettin bu işi
Aklın evvel idi kesmedin başı
Yazımız cellâdı olsun binbaşı
Şadeyledi Çamlıbel'i güldürdü*

*Hayran olam haber veren diline
Kurban olam kesmediğin eline
Düğün bayram geldi Çamlıbel'ime
Koroğlu'nu ölmüş iken diriltti*

Koroğlu, çektiği yasın acısını, günlerce âlem yaparak giderdi. Bir yanına oğulluğu Ayvaz'ı, öteki yanına öz oğlu Hasan'ı oturtı, beylerini başına toplı:p sevinç içinde eğleniyordu.

Dağistanlı Hasan'ın geldiğini dağdaki çobanlar bile duymuştu. Koroğlu'nu sevenler sevinmiş, sevmeyenler ise, başımızın belası birdi, iki oldu, diye üzölmüştü. Hasan, gısa zamanda Çamlıbel'in gurallarını gavramıştı. Beylerle sık sık Bozgediğe eni:, ondalık alma işini yahından izli:di. Hasan terbiyeli, saygılı, yürekli, güçlü, gözügara bir delikanlıydı. Artık Hasan'a, Koroğlu'nun yerine geçecek adam gözüyle bahi:lardi. Koroğlu'nun yerine Ayvaz, Demirc'oğlu, Hoylu Bey geçebilirdi. Bu üçü de gıskançlık yapmadı, Hasan'ı bağrilarına bastılar. Daha şimdiden Hasan'a şehzade gimi bakmaya başladılar. Ama bu durumu hazmedemeyen bir gişi vardı, o da Mahmudu Bezirgân...

Bir gün Bozgedik'te kervan beklil:lerdi. Depedeki gözcü, kervan geli: anlamına işaret verdi. Selamvermez ayağa kaktı. Dürbünle yolu gözlemeye başladı. Nice sonra:

-Zorbezirgânmış, dedi.

Depedelen:

-Biz de ondalık alabileceğimiz bir kervan sani:dik, dedi üzü-

lerek. Hasan merakla sordu:

-Bu kervan değil mi? Zorbezirgân'dan niye ondalık almi:si:z?

Beyler, Zorbezirgân'ın nasıl bir yiğit olduğunu, ondan Köroğlu'nun bile ondalık alamadığını, üstelik Köroğlu ile bir yakınlıkları olduğunu söyleyecek oldu, amma Mahmudu Bezirgân fırsat vermedi:

-Yeğenim, bu gelene Zorbezirgân derler. Bu adama kimsenin gücü yetmez. Sahın karşısına çıhim deme! Ya öldürür ya sahat bırakır.

Hasan bu kıskırtmaya kandı. Koçaklarına emir verdi:

-Atımı getirin! Zorbezirgân'dan ondalık alaca:m, dedi.

Beyler, aman dediyse de babası gimi inat olan Hasan, dam dedi darı demedi. Kır İğdiş'e bindi. Yolun çatına dineldi. Zorbezirgân her zaman olduğu gimi tek başınaydı. O gadar ünlü bir yiğitti ki, yanına goruma bile almazdı. Üç ayağı sekili, alnı akıtmalı al atına binmiş, ağır ağır geli:di. Bozgedik'te bir atlının karşısına çıktığını görünce şaşırıldı. Hayretle ilerledi.

Hasan bekledi. Zorbezirgân yaklaşınca nara atıp yol pacını istedi. Zorbezirgân güldü. Atın dizginini saz misâli aldı. Bakalım ne dedi:

*Çocuk sen deli olmuşsun
Kanına girmek istemem
Gürzüme karşı durmuşsun
Kafanı kırmak istemem*

Aldı Hasan:
*Zorbezirgân devir geçti
Hatırın kırmak istemem
Yeni yiğitler yetişti
Kervanın bozmak istemem*

Aldı Zorbezirgân:
*Yiğit bell'olur atından
Aslan iner mi tahtından*

*Çekil yolumun çatından
Defterin dürmek istemem*

Aldı Hasan:
*Yol pacını almayınca
Ya kelleni yarmayınca
Defterini dürmeyince
Yoldan çekilmek istemem*

Aldı Zorbezirgan:
*Zorbezirgân öğüt etti
Beyler benden günah gitti
Ne ettiyse kendi etti
Haksız iş yapmak istemem*

Aldı Hasan:
*Dağıstanlı Hasan adım
Ondalık almak muradım
Bu işe canım adadım
Pacsız yol vermek istemem*

Bu cevap üzerine Zorbezirgân beylere döndü:

-Günah benden getti ağalar, dedi.

Bu çocuğun, Köroğlu'nun oğlu olduğunu ne bilirsin? Gılcını sıyırdı. Hasan'ın üzerine doğru at sürdü. Hasan da eğri gılcını sıyırdı. Zorbezirgân'ın üzerine yörüdü. Beyler, eyvah dedi. Zorbezirgân hamle etti. Hasan gılcıyla çeldi. Nasıl ettiyse etti, Zorbezirgân'ın gılcını düşürdü. Herkes hayret etti. Demek Hasan'ın kendisine güvendiği gadar vardı. Zorbezirgân bu sefer de gürzünü aldı. Kösteğini bileğine doladı. Hışımla Hasan'ın üzerine at sürdü. Hasan, Zorbezirgân'ın bileğini havada yahaladı. Çekip elinden gürzünü aldı. Elinin iki barmağı ile Zorbezirgâna hengeyleyip, hüngeyleyip öyle bir hüngeyleydi ki, Zorbezirgan dalında yetmiş güz gabağı gimini "Paat!" diye atından düşüdü. Zorbezirgân'ın gözünden çingı çıktı.

Zorbezirgan baktı ki Hasan'a gücü yetmeyecek:

-Al onda birini, halel olsun dedi.

Hasan atından endi:

-Yook, bu olmadı, dedi, bir de güreş dutaca:k. Yiğit kimse belli olsun.

Hasan üst tarafını soyundu. Çınar dalları gimi golları meydana çıktı. Zorbezirgân sevindi. O da soyundu, Hasan'ın üzerine atıldı. İki yiğidin çarpışmasından "Şaap!" diye bir ses çıktı. Hasan Zorbezirgân'ı gafagola aldı. Sağ ayağı ile Maraş çengelini da-kıp, yan bağdasına aldı. Zorbezirgân durumun önemini gavradı. Hasan'ı belinden tutarak hem sıkmaya hem de galdırmaya çalış-tı. Zorladı, zorladı... Her defasında da Hasan'ı yerden ancak dört barmak havaya kaldırabili:di. Hasan çengeli sıktıkça sıhi:, Zorbezirgân'ı yere vuracağı anı bekli:di. Zorbezirgân'ın boynunu sıktı, sıktı. Sıktıkça Hasan'ın pazusundaki, Zorbezirgân'ın boy-nundaki damarlar oklava gimi şişti. Bezirgân'ın gözleri yuvalarından fırladı. İşte o an Hasan sol ayağının üzerinde yay-landı. Havadan yere ener inmez, Zorbezirgân'ı omzunun üze-rinden savurdu, yere vurdu. Çıhıp göğsüne oturdu. Hasan:

-Hah! İşte şimdi kimin yiğit olduğu belli oldu! Dedi.

Hasan kalktı. Zorbezirgân bir zaman gendini toparlayamadı. Oturdu galdı. Sonunda kalktı. Şalvarını silkeledi:

-Çözün ondalığınızı alın, dedi.

Hasan goçaklarına emir verdi:

-Onda birini alın! Bundan sonra her kervandan aslan payı-mızı alacaksınız. Zorbezirgân'ı falan yok bu işin.

Onda bir aslan paylarını alıp Zorbezirgân'ı gönderdiler. Olayı Köroğlu'na duyurdular. Köroğlu seğirtti geldi. Zorbezirgân gimi bir yahınından pac alınması hoşuna getmemişti ama gene de Zorbezirgân'ı yenecek birinin olmasına sevindi. Sinek pis değil amma mide bulandırır, derler, Zorbezirgân'ın Köroğlu'na ettiği duduğu yoktu ama yine de Köroğlu için Zorbezirgân bir soru işaretiydi. Onun haraç vermeyişi, başka bezirgânlara kötü örnek olabilirdi. Oğlunu alnından öptü. Böylece, Köroğlu'nu gorhutan Zorbezirgân meselesi çözülmüş oldu. Bundan böyle, Zorbezirgân istese de Köroğlu'na garşı gılıç guşanamayacaktı. Çünkü karşısında Dağıstanlı Hasan'ı bulacaktı.

11. BÖLÜM TURNATELİ

*Telli sazdır bunun adı
Ne âyet dinler ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde?*

*Venedik'ten gelir teli
Ardıç ağacından kolu
Be Allahın şaşkın kulu
Şeytan bunun neresinde?*

*Abdest alsan aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde?*

*İçinde mi dışında mı?
Burgusunun başında mı?
Püskülünün ucunda mı?
Şeytan bunun neresinde?*

*Dut ağacından teknesi
Kirişten bağlı perdesi
Be hey insanın teresi
Şeytan bunun neresinde?*

*Dertli gibi sarıksızdır
Ayağı da çarıksızdır
Boynuzu yok kuyruksuzdur
Şeytan bunun neresinde*

*Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başın?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!*

*Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!*

*Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!*

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Güş-i makam, el kıssa-i mâcerâ-i destan, belî ağalar, hikâyemiz Turnatelinde galmıştı. Turnateli çok acıklı bir bölümdür. Ağlamak serbest:

Koç Köroğlu, Benli Döne'yi alıp kaçtıktan sonra düğün yapmadı. Goscoca galede yalnız gendisinin evli olması yakışık almazdı. Bu yüzden, nerde bir güzel duyduysa alıp geçirmiş, binbaşlılarına nişanlamıştı. Hattâ Deli Hoylu ile Dellek Deli Hasan'a amcasının kızlarını getirerek nişanlamıştı. Niyeti, bütün beylerine birer gız bulduktan sonra topluca düğün yapmaktı. Zorbezirgân da kervan işletmeyi bırakmış, Köroğlu'nun galesine yerleşmişti. Köroğlu, iki kere düğüne garar vermişti amma her defasında bir engel çıkmıştı. Bu engeller çıktıkça, acaba bir uğursuzluk mu var diye endişeleni:di. Öyle ya, her şeyin bir sonu var. Sonu olmayan yalnız Allah.

İşte o gün gelip çatmıştı...

Bütün beylerine, hattâ askerlerinin bir kısmına birer nişanlı bulmuştu. Artık düğünü başlatabilirdi. Böylelikle, aşağı yukarı

ikiyüz düğün bir arada yapılmış olacaktı. Köroğlu okuyucu¹⁰⁴ çıhardı... Köroğlu yoksul babasıydı. Zenginden alır, fakire verir. Bu yüzden çevrede çok sevilirdi. Zaten çevrede sevilmeyen bir eşkıya hiçbir zaman dutunamaz! Düğün başlamadan bir hafta önce Çamlıbel'e misafirler gelmeye başladı. Düğün günü geldiğinde Çamlıbel'de iğne atsan yere düşmez oldu. Köroğlu, kırk gün kırk gece sürecek olan düğünü başlattı. Çamlıbel'in her köşesinde bir çift davul, bir çift zurna çalı:di. Meydanlarda yiğitler halay çekil, gapalı yerlerde genç kızlar oyun oynı:di. Gövde gövde etler çengellere asılmıştı. Tulum tulum rahılar içenlerin masalarına daşını:di. Köroğlu'nu övenin haddi hesabı yoktu.

***

Çamlıbel'de düğün devam etmekte olsun, biz habarı Bolu'dan alalım:

Her zaman için, bir insanın seveni de olur, sevmeyeni de... Bir insan ne kadar çok sevilirse sevilsin, mutlaka onun düşmanı da vardır. Köroğlu'nun da öyle... Mesela, Bolu'da durum böyleydi. Evet, Dellek Deli Hasan, Bolu Beyi'ni havaya atmış, gılcı altına dutarak Bolu Beyi'ni ortadan ikiye biçmişti. Bolu Beyi öldü diye Köroğlu'nun heç düşmanı yok muydu? Vardı... Bolu Beyi'nin eşi dostu Köroğlu'na düşmandı. Ellerinden gelse Köroğlu'nu bir gaşık suda boğarlardı. Amma ellerinden gelen bir şey yoktu. Köroğlu onlara fırsat vermezdi. Bolu Beyi'nin yakınları bir araya gelip düşündüler. Düşmanları Köroğlu düğün yapı:di. Onların bu mutluluğunu engellemek, onların arasına fitne sokmak için ne yapabileceklerini düşündüler. Sonunda iki kocakarı gönderdiler. Bu iki kocakarı, Çamlıbel'e misafir gimi geldiler, yavaş yavaş Şirin Döne'nin yanına doğru yaklaşımaya başladılar. Fırsat kollı:lerdi. Bir gün, Köroğlu Sütçınarı'nda beyleriyle sohbetleyken Köroğlu'nu çağıldılar:

-Köroğlu, dediler, Döne Hatun'un başı bağlani:, istersen gel

---

104 Okuyucu: Düğünlerde, evlerine giderek misafirleri düğüne davet eden, karışığında bir sahan bulgur vs alan kadın görevli.

sen de bak.

Köroğlu Döne'yi, Ayvaz'ı, oğlu Hasan'ı, Hoylu'yu, bir de Demircöglü'nu çok severdi. Kalktı... Şirin Döne'niñ yanına vardı. Baktı ki Şirin Döne'nin başı bağlani:, elini guşağınñ arasına atıp bir kese altın çıhardı, Döne'niñ başını bağlayan kadınların ortasına serpti. Kadınlar altınları gapiştı. Kadınların arasında, Bolu'dan gelen o iki kocakarı da vardı. Onlar da Döne'niñ başınıñ bağlanmasına yardım edilerdi.

Köroğlu'na yer gösterdiler. Köroğlu tek dizi üstüne yeledi aslan misâli oturdu. Başına keçe külahı geymiş, etrafına Acem'in poşusunu yedi dolam dolamış, bir ucunu sağ yanağından aşağı bir buçuk arşın sarhıtmıştı. Omzuna Şam işi bir maşlah atmıştı. Melesi gömleği geymiş, ayağına kül rengi bir şalvar geçirmişti. Beline Acem'in guşağını yedi dolam dolamıştı. Guşağın birinci gatına tabahasını, ikinci gatına çakmağını, üçüncü gatına ağzlığını, dördüncü gatına para kesesini, beşinci gatına tespihini, altıncı gatına yilandili eğri hançerini, yedinci gatına gancık gtır sidiğinden su verilmiş Kirmânî gılcını takmıştı. Gelinin başını bağlayanlar arasında Köroğlu'nu ilk defa görenler de vardı. Gelin güzel amma acaba güvey nasıl, diye Köroğlu'na baktılar.

Köroğlu'nun gafası kümbet gimiydi. Alnı bir garıştı. Gaşları dört barmak enindeydi. Gözleri bahır tas gimı gıpgırmızıydı. Bıyığı goçboynuzu gimiydi, üç defa gıvırıp al yanağına oturtmuştu. Boynu arasa küleği gimiydi. Göğsü daraba tahtası gimiydi, nefes alıp verdikçe, galaycı körüğü gimı "Harr! Harr!" edidi.

Köroğlu'nun babayığitliğini, yahışıklılığını gören kadınlar kızlar "Peh maşallah!" dediler. Gelin başı tamamlanınca kızlar geriye çekildi. Köroğlu, gözünü Döne'den ayıramı:di. Döne'niñ başı bağlanmıştı. Üzerine Maraş bindallısı işlenmiş gırmızı gadife bir gelinlik geymişti. Gözleri fincan gimiydi. Gaşları yay gimiydi. Burnu fındık gimiydi. Dişleri inci gimiydi. Gerdanı gar gimı beyazdı; gara üzüm yutsa boğazından geçerken görünür-

dü. Bütün kadınlar, kızlar, hayran hayran Döne'yi süzerken, Bolu'dan gelen kocakarılarından biri, "Olmadı!" dedi.

Köroğlu yerinden fırladı:

-Ne olmadı? Bir eksik mi var?

Kocakarı, lafi eveledi, geveledi, Köroğlu'nun bu konuda ısrar edeceğini bildiği için hemen garşılık vermedi. Köroğlu bu konuda gerçekten de ısrar ederdi. Çünkü Köroğlu'nun gerek para olarak gerekse bilek gücü olarak, elini ulaşamayacağı hiçbir şey yoktu. Köroğlu bunun bilincinde olduğu için, bir eksik mi var diye sormuştu. Kendine güveniyordu. Sonunda kocakarı dedi ki:

-Sen dediğin diye söyli:m... Felekten bu gelinlerin başında birer tane de turnateli olaydı... Bak o zaman bunların başına...

Köroğlu, gafasını pencereden uzatıp davulculara bağırdı:

-Kees!

Davullar, zurnalar sustu. Bir anda, galede sinek sızılasa duyulur oldu. Köroğlu kocakarıya sordu:

-Bu turnateli dediğin nasıl bir çiçek, nerde bulunur?

-Oğlum bu çiçek Bağdat Şahı'nın has bahçesinde bulunur. Bağdat Şahı bu çiçeğin tanesini bir altına satar. Bu çiçek gurusa da güzelliğini yitirmez. Bu çiçek gelini başına dahıldığı zaman, gelin gımlıdadıkça sanki damada "Gel gel!" eder. Eğer bu çiçekten bulabilirsen o zaman bu geline kimse bir gusur bulamaz.

Köroğlu, bütün gelinlerin duyacağı gadar yüksek sesle:

-En gısa zamanda turnatelinı getirteceğim, ondan sonra düğüne devam edeceğiz! Diye bağırdı.

Gelinler, gendilerine bu gadar değer verilmesine sevindiler, gültüstüler. Köroğlu oradan ayrıldı, Sütüparında oturan beylerinin yanına vardı. Selam verip tek diz üstüne yeledi aslan misâli oturdu:

-Arhadaşlar, dedi, bu gelinlerin başlarına birer tane turnateli çiçeği gerekirmiş. Bu çiçek de Bağdat Şahı'nın has bahçesinde yetişi:miş. Şimdilik bu çiçek gelene gadar düğünü durdurdum. Tez elden bu çiçeği alıp geleceğiz, Allah gısmet ederse ondan

sonra düğüne devam edece:k.

Dellek Deli Hasan dedi ki:

-Koroğlu bekârlıktan anamız ağladı. Yahu varsın turnateli de olmasın.

-Olmaz! Dedi Koroğlu. Oğlum Ayvaz sazımı ver.

Koroğlu, on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını aldı. Bahalım ne dedi:

*Yiğitler saray dibinde
Hepsi de durmaz kabında
Sana derim Canıcebinde
Kim gider turna teline?*

Canıcebinde, Bozgedik'e oturur, gelenden geçenden Koroğlu'nun onda bir yol pacını alırdı. Beyler, sen mi getseñ, ben mi getsem, diye birbirlerine bahıştı. Bu arada "Ayvaz mı getse?" der gimi bahışanlar oldu. Koroğlu, Ayvaz'ı gözünün ışığı gimi severdi. Ayvaz'ı gözünden ıramazdı. Beyler Ayvaz'a bahınca, Koroğlu bir daha aldı:

*Ayvaz'ı göndersem tele
Üçbeş atlıyman bile
Beklerim ki Ayvaz gele
Kim gider turnateline?*

Koroğlu Ayvaz'ı çok severdi. Öz oğlundan ayırt etmezdi. Çok sevdiği için turnateline göndermek istemi:di. Bu düşüncesini açık açık söyledi. Bahalım nasıl söyledi?

*Han Ayvaz'ı gönderemem
Ben kızları dönderemem
Kırk batmanlık gürz dönderen
Kim gider turnateline?*

Köse Kenan da Koroğlu'nun en yiğit pehlivanlarındandı. Kö-

roğlu “Ben kızları dönderemem,” derken, “Onlara turnateli getireceğime söz verdim. Bu iş zor da olsa kızlara verdiğim bu sözü dutmak zorundi:m.” demek isti:di.

Aldı Köroğlu:
Yiğitlerim aslan soylu
Hepisi de usul boylu
Sana derim Deli Hoylu
Kim gider turnateline?

Koç Köroğlu'm der karadan
Bize yardımcı Yaradan
İsim söylemem sıradan
Kim gider turnateline?

Deyip bağlayınca Dağistanlı Hasan yay gimi fırladı:
-Baba ben giderim turnateline, dedi.

Dağistanlı Hasan bir defa, ben giderim, dedikten sonra, onu heç kimse durduramazdı. Köroğlu'nun huyu aynen oğluna da geçmişti. Köroğlu ab-ı hayat içtiği için kendisine güveni çoktu ama Hasan da babasının oğluydu. Başları ne gadar, sen gal, ben gedim dediyse de Hasan dinlemedi. Bunun üzerine Hoylu, Demirc'oğlu, Köse Kenan, Dellek Deli Hasan, Canıcebinde, Kabiresiğmaz, Sopayadoymaz, Güdümen, Postalpatlatan gibi beyler Hasan'a yoldaş olmak için beş yüz atlı ile hazırlanıp önlere Hasan'ı düşürdüler. Ertesi gün şafak sökmeden, al Allah kuluşu, zapteyle delini, deyip yola çıktılar.

Dilde tez, günde uzun bir yolculuktan sonra Bağdat'a vardılar. Bir kısım beyler dedi ki:

-Turnatelinin tanesi bir altın liraymış. Parayla alıp dönelim.

Dellek Deli Hasan da dedi ki:

-İki yüzün üstünde gelin var. Bir çiçek için bu gadar altın verilir mi? Gelin, akşamdan sonra sarayın has bahçesine yüz kişi gönderelim, çiçekleri goparıp gelsinler.

-Olur...

Gece olup, sohaklar ıssızlaşınca, Hoylu Bey yüz askeri görevlendirdi, has bahçeye gönderdi. Askerler gittikten sonra beyler bir bekledi, iki bekledi, askerler dönmedi. Hoylu Bey yüz gişi daha gönderdi. Onlar da dönmedi. Meğer Bağdat Şahı bunların geldiklerini duyunca has bahçenin etrafındaki hendeğe su dutmuş, bahçenin çevresini bataklık gimi etmiş. Gelen askerin atı da gendi de saplanıp gali:miş. Şahın askerleri de yahaladıklarının ellerini ayaklarını bağlayıp bir kenara goyi:miş. İkinci gedenler de gelmeyince beyler telaşlanmaya başladı. Demircöğlü hepsinin ahıldânesi idi. Dedi ki:

-Arkadaşlar bunda bir iş var. Bu gönderdiğimiz iki yüz gişi deve dişi gimi adamlar... Bağdat'ın altını üstüne getirirler. Ses yok, sedâ yok. Demek ki bir duzak var. Nedir bu duzak? Atlarımıza binek, yavaş yavaş, dikkatle ilerleyek. Duzağı bulduktan sonra iş golay...

Atlanıp silahlandılar. Has bahçenin yolunu duttular. Has bahçenin yanına varınca birkaç atlı bataklığa saplandı.

-Haaa! Demek duzak buymuş, dediler.

Birkaç atlı çamura saplanınca şahın askerleri goşup geldi. Aralarında çetin bir gavgâ başladı. Bağdat Şahı'nın askerleri turnatelinesi çalmaya geleceklerini bili:lerdi ama bu gadar galabalık olacaklarını bilmi:lerdi.

Üstelik Köroğlü'nun askerlerinin her biri, şahın askerlerinin üçüne beşine bedeldi. Köroğlü'nun askerleri hep seçme idi. Bağdat Şahı'nın askerleri beş on dakika bir deneme yaptılar, baktılar ki olacak gimi diyal, kimi öli:, kimi yaralani:, gurtuluşu kaçmakta buldular. Gaçan gurtuldu, gaçamayan öldü.

Beyler dedi ki:

-Bu işin dadı gaçtı. Çiçeği miçeği birahak galeyeye dönecek.

Hasan "hık" demiş babasının burnundan düşmüştü:

-Olmaz! Dedi, ben babamın oğluyum. "Köroğlü'nun oğlu gaçtı!" dedirtmem. Bağdat'ın dışında üç gün mola vereceğiz. Güçleri yeti:se toplanıp gelsinler, yiğit olan burda belli olsun.

Yok, eğer üç güne gadar gelen geden olmazsa ben size uyarım, turnatelinı almadan dönerik.

Beyler ne gadar dil döktüyse de Dağıstanlı Hasan'ı sözünden caydıramadılar. Bunun üzerine Bağdat'ın dışına çıkıp, çadırları gurdular, Bağdat Şahı'nın askerlerini beklemeye başladılar.

Ertesi gün bir de baktılar ki Bağdat Şahı askerlerini toplamış hücum gelmiş. Her iki taraf da atlanıp silahlandı. Aralarında öyle bir gavgaya başladı ki gan gövdeyi götürdü. Her iki taraftan da ölenler, yaralananlar vardı. Dağıstanlı Hasan, şahın askerlerinin arasına dalmış pervane gimi dönü:di. Hasan'ın kestiği kellenin hesabı yoktu ama gendi de arada bir yara alı:di. Hasan her yara alı:da, Çamlıbel'de Köroğlu'nun böğrüne bıçak saplanmış gimi oli:di. Hasan'ın duyduğu acıyı, Köroğlu da aynen duyü:di.

Köroğlu'nun askerleri pehlivandı ama şahın askerleri de sayıca çoktu. Bu yüzden gavgaya uzadı, akşama gadar sürdü. Akşam olup her iki taraf da birbirinden aralaşınca¹⁰⁵ Demirc'oğlu Güdümen'i çağırdı:

-Güdümen şu mektubu al, Köroğlu babamıza ulaştır. Tez yetişsin, hâlimiz hâl değil, dedi.

***

Bu kavga günlerce sürdü. Kavga süredursun, alalım haberi Çamlıbel'de Koç Köroğlu'ndan:

Köroğlu, gerek askerlerini gerekse beylerini çok severdi. Askerlerin içinde de beylerin içinde de gendini sevmeyenler vardı. Köroğlu bunları da bilirdi... Ama gene de onları çok severdi. Beylerinden birini bir yere gönderdiği zaman, o gelinceye gadar içi rahat etmez, tiken üstünde otururdu. Bu sefer de öyle oldu. Bağdat'a gönderdiği beyler gece düşünde, gündüz hayâlindeydi. Kimi zaman o gadar sabırsızlanı:di ki, goşup kalenin burcuna çıhi:, pireli dürbünle ufukları gözli:di. Günlerden bir gün, yine ufukları gözlerken bir de baktı ki Güdümen bir ata binmiş geli:.

-Eyvah! Dedi.

---

105 Aralaşmak: Dövüşenleri geri çekilmeleri.

Güdümen'in yardım istemeye geldiğini anlamıştı. Omzundan, on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkâri sazını çıkardı aşağıda bekleyen askerlere söyledi. Aldı Köroğlu:

*Akşamki gördüğüm karadüşleri
Akıttım gözümden kanlı yaşları
Üstüste kalmasın Bağdat taşları
Tele giden beylerimiz gelmedi*

*Aslanları bir zindana koymuşlar
Arkasından donlarını soymuşlar
Sizi kurtaranlar gelsin demişler
Tele giden yoldaşlarım gelmedi*

*Aşçıların kazanları dersinler
Atlılarım eyerleri vursunlar
Sizi kurtaranlar gelsin demişler
Tele giden kardaşlarım gelmedi*

*Koç Köroğlu'm der ki nölup nölmali
Yiğidin sözü de yerinölmali
Düşman karşısında mertçe durmalı
Tele giden kuzularım gelmedi*

Köroğlu türküyü bağladı. Beni seven ardımdan gelsin! Atları yedekli alın! Deyip Koç Kırat'a atladı, Bağdat'ın yolunu tuttu.

Köroğlu'nun arhasından, atını gapatana yola düştü. Gemi atın ağzına vuri:m diye şaşkınlıkla guyruğunun altına vuranın haddi hesabı yoktu. Köroğlu, altında Kırat olduğu için yorulursa ötekine binerim diye hiçbir zaman yedek at almazdı. Ama öteki askerler böyle uzun bir yolculuğa çıkarken atın biri yorulursa ötekine binerdi. Yedeğine at alan Köroğlu'nun ardına düştü. Bir anda Çamlıbel bomboş oldu. Ertesi gün de misafirler dağıldı...

Dilde tez, zamanda geç bir yolculuktan sonra Köroğlu Bağdat'a vardı. Askerlerini bulunca, evlat sevgisi her şeyin

üzerinde olur, önce Dağıstanlı Hasan'ı sordu. Hasan'ı gösterdiler ki, Hasan bir çadırda upuzun yatı:. Her yanı yara bere içerisinde. Köroğlu:

-Yavrum! Deyip Hasan'ı gucaklayınca, Hasan'ın iyileşmeye yüz dutan yaraları yeniden ganamaya başladı.

Hasan dedi ki:

-Yahu baba, biraz yavaş sık. Yaralarım yenile baş dutmuştu, aha yeniden ganattı.

Köroğlu dedi ki:

-Oğlum, ben ab-ı hayat içtim. Ab-ı hayatla elimi yüzümü yudum. Aç, yaralarını sıvazlayayım da iyi olsun.

Köroğlu, Dağıstanlı Hasan'ın yaralarını sıvazladı. Gerçekten de gısa bir zamanda Hasan'ın yaraları iyileşti. Köroğlu, öteki beyleri aradı. Aralarında Hoylu Bey yoktu.

-Hoylu nerde? Diye sordu.

-Hoylu öldü, dediler.

Köroğlu:

-Eyvah! Dedi. Benim bütün uğurum Hoylu Bey'deydi, eyvah artık bize!

Köroğlu, o acı ile askerlerini topladı, Bağdat Şahı'nın askerlerinin arasına aç gurt sürüsü gimi öyle bir daldı ki, şahın askerlerinden kaçan gurtuldu. Sonra Köroğlu çadırların arasına döndü. Hoylu'nun başucuna oturdu. Gözyaşlarını tutamayıp hüngür hüngür ağladı. Omzundan, on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını çıkarıp söyledi, görelim ne söyledi:

*Durmayın bayrağı açın
Atlıyı atlıdan seçin
Hoylu'nun kefenin biçin
Hani sizin gardaşımız?*

*Durmayın suyunu koyun
Atlının kalanın sayın
Deli Hoylu benim kaynım
Hani sizin yoldaşımız?*

Deli Hoylu, Şirin Döne'yi her yerde o kadar gayırırdı ki Şirin Döne ile bacı gardaş gimiydiler. Bu yüzden Deli Hoylu'ya gaynım diyordu.

Aldı Köroğlu:

Durmayın lâhdin dizdirin

Hoylu'ma mezar kazdırın

Kazanda suyun kızdırın

Hani sizin kardaşınız?

Durmayın asbabın¹⁰⁶ soyun

Hoylu'mu iyice yuyun

Saf bağlayıp namaz kılın

Hani sizin yoldaşınız?

N'oldu Koç Köroğlu'm, n'oldu?

Hoylu'm da Bağdat'ta kaldı

Turnateli sebep oldu

Hani sizin gardaşınız?

Deyip kesti. Hoylu toprağa verildikten sonra Köroğlu beylerine dedi ki:

-Ağalarım beylerim, Bağdat'ta daş üstünde daş bırakmaz yine turnateli alırdım. Amma Hoylu öldükten sonra bize ne düğün gerek, ne turnateli... Atlarınıza binin, Çamlıbel'e dönük.

Köroğlu yola düştü. Bir saat bile dinlenmeden günlerce at sırtında yol alarak Çamlıbel'e vardılar. Çamlıbel'de galan kızlar, düşmanların gendilerini erkek sanmaları için birer erkek elbise giymiş, surların üstünde nöbet beklilerdi. Uzaktan bir toz bulutu görünce gaygı ile beklemeye başladılar. Öyle ya, kim ölmüştü, kim galmıştı?

Köroğlu ve askerleri iyice yaklaştı. Atlılar surların dibinden geçi, gale gapısından içeriye giri:di. Kızlar, galeye girenleri bir bir gözden geçiri:di. Bu arada, Hoylu Bey'in yokluğunu fark ettiler.

---

106 Asbap: Esvap, elbise.

Bunun üzerine Şirin Döne, Köroğlu'na Hoylu'yu sordu:

Aldı Benli Döne:

Gökte yıldız sıralandı

Atlı geldi aralandı

Al bayrağın karalandı

Hoylu Bey niye gelmedi?

Beyler, Köroğlu'ndan zor bir istekte bulunacakları zaman, Köroğlu'nu yumuşatması için Şirin Döne'ye dertlerini açarlardı. Bu yüzden Döne, beyleri sever sayardı, beyler de Döne'yi...

Köroğlu, Hoylu Bey gibi sevilen bir yiğidin ölüm haberini birdenbire veremedi. Hoylu'nun öldü haberini vermek için nasıl bir ortam hazırladı, görelim.

Kesik makamdan aldı Köroğlu:

Gökte yıldız sıralansın

Atlı gelsin aralansın

Al bayrağım karalansın

Hoylu'm küstü de gelmedi

Köroğlu her ne kadar Hoylu'nun küstüğü için gelmediğini söylediye de üstelik Hoylu Gürcistan'da gerçekten küstüyse de yâni inanılması kolay olan bu yalana kızlar inanmadı. Çünkü askerlerin gelişinde, her zamanki gelişlerinde olan sevinç yoktu. Belli ki bir şeyler olmuştu. Köroğlu'nun emmisinin gızı Döne, nişanlısı Hoylu Bey'i bir de gendi sormak istedi. Her ne kadar kızların "baba" dediği Köroğlu'na soru sormak saygısızlık olacaksa da yine de elini gulağına attı:

Aldı Döne:

Tepeledin Bağdat Mısır

Baba ben eyledim kusur

Hoylu'yu verdin mi yesir¹⁰⁷

Hoylu'ya n'oldu gelmedi?

---

107 Yesir: Esir.

Köroğlu'nun zâten içi gan ağıli:di. Hoylu Bey gimi bir yiğidini Bağdat'a kömüp gelmek Köroğlu'nu yıkmıştı. Emmisi gızı Döne'niñ bir anlamda, "Hoylu esir düştü de gurtaramadıñ mı?" sözüne, bu acı arasında canı sıhıldı. "Ben esirde adam mı bırահırım? Şimdiye gadar öyle bir şey oldu mu?" gibilerden gızdı.

Aldı Köroğlu bahalım ne dedi:

Koç Köroğlu'yum yemezdim

Düşmana meydan vermezdim

Yesirde adam koymazdım

Hoylu öldü de gelmedi.

Deyince galede figan goptu. Deli Hoylu'nun ölümüne ağlamayan galmadı. Köroğlu, üzerinde ne varsa soyundu. Garalar geyip, gırk gün yasa girdi. Postunu Demirc'öğlü'na verdi. Yastan çihana kadar emir Demirc'öğlü'ndan dinlenecekti.

12. BÖLÜM KÖROĞLU'NUN SONU

Hak Haaak!
Sefil baykuş ne yatarsın burada
Yok mudur vatanın illerin hani?
Küskün müsün selamımı almazsın
Öter şeyda bülbül, dillerin hani?

Ecel tuzağını açamaz mısın?
Açıp da içinden kaçamaz mısın?
Azat eyleseler uçamaz mısın?
Kırık mı kanadın, kolların hani?

Aç mısın, yok mudur ekmeğin aşın
Odan ne karanlık, yok mu ataşın?
Hanidir güveyin, hani yoldaşın?
Hani kapın bacan, yolların hani?

Burda yorgan döşek, yastık var mıdır?
Bu geniş dünyada yerin dar mıdır?
Dalın tahta duvar, önün yar mıdır?
Yeşilbaşlı sunam, göllerin hani?

Düğününde acı şerbet içildi
Gelinlik esvabın dar mı biçildi
İlikle düğmeni göğsün açıldı
Kemer beste beste, bellerin hani?

Alışmış kaşların, var mı kınası
Ala idi gözlerinin binası
Kocadın mı on beş yaşın sunası
Yok mudur takatin, hallerin hani?

Emmim kızı aç kapıyı gireyim
Hasta mısın halin hatrın sorayım
Susuz değil misin bir su vereyim
Çaylarda çalkanan sellerin hani?

Yatarsın gafletle gamsız kaygusuz
Ninni balam ninni kalma uykusuz
Hem garip hem çıplak hem aç hem susuz
Felek fukarası malların hani?

Her gelip geçtikçe selam vereyim
Nişangâh taşına yüzüm süreyim
Kaldır nikabını yüzün göreyim
Ne çok sararmışsın hallerin hani?

Cânân da canına böyle kıyar mı?
Hasta başın taş yastığa koyar mı?
Ergen kıza beyaz donlar uyar mı?
Kumaş beste beste şalların hani?

Daha seyrangâha çıkamaz mısın?
Çıkıp da bağlara bakamaz mısın?
Kaldırsam ayağa kalkamaz mısın?
Ver bana tutayım, ellerin hani?

Sen de Hıfzı gibi tezden uyandın
Uyandın da taş yastığa dayandın
Aslı hanım gibi kavruldun yandın
Yeller mi savurdu, küllerin hani

Gızın emmisinin oğlu böyle söyleyince, insanın galbine damar¹⁰⁸ ya, oğlan da emmisinin gızının şöyle dediğini duyar gimî olmuş:

---

108 Dammak: Olacağı önceden hissetmek. İçine doğmak.

Emmizâde küsmemişim ben sana
Ölüm lâle eyledi dillerim yoktur
Eğdi kametimi büktü belimi
Kalkmam ayağa hallerim yoktur

Ben gelende bizim yerler yaz idi
Ettiğimiz cilve idi naz idi
Cehiz düzemedim ömrüm az idi
Göçtüm gömlek ile şallarım yoktur

Haber edin kuşlar tutsun yasımı
Yuva yapısın püskülümü fesimi
Koymadılar doldurayım tasımı
Havuzdan ayrıldım sellerim yoktur

Haber edin ishak kuşlar göçende
Selam söylen her turnalar geçende
Ak kırmızı sarı güller açanda
Yollayın bana da güllerim yoktur

Yâren yoldaş beni düşlerde görsün
Görenler de hâlim hatırım sorsun
Yoldan geçen bir fâtiha okusun
Felek yoksuluyum mallarım yoktur

Ben de Hıfzı gibi tezden uyandım
Uyandım da taş yastiğe dayandım
Aslı hanım gibi kavruldum yandım
Sam yeli savurdu küllerim yoktur

Dinleyin methedem erlerin başın
Nice kalelere atardı taşın
Kim kesti ejderhâ gibi koç devin başım?
İsmi kaldı cihâne sır ile sırdır hey!

*Tut için ruhsatım vardır
Bâki kalmaz bu devr-i eyyam
Ne gül vardı ne bülbül vardı ne de serencam
Eski çeşmim var iken deryâlarda hey!*

*Deryâlar deryâlanmasın
Birde vaay, ikide vaay, üçte vay!
Bir derde müptelâyım ki
Desem vaay, demesem vay!*

-Diyelim mi?

-(Dinleyiciler hep bir ağızdan) Diyeliim!

-Hay haaay! Kıssa-i maceramız şol yerde kalmıştı ki; Hoylu Bey'in ölümünden sonra Köroğlu yasa girmişti. Kimseyle görüşmi:, ara sıra birkaç lokma yemek yi:di.

Köroğlu yasta olsun, biz alalım habarı Ayvaz'ın babası Kasapbaşı'ndan:

Kasapbaşı, İstanbul'un Üsküdar'ında gasaplık yapardı. Günlerden bir gün Kasapbaşı, delikli demir denilen tüfeğin icad olduğunu duydu. Oğlu Ayvaz, Köroğlu'nun beyleri arasında olduğu için, sürekli oğlunu düşüni:di. Köroğlu'nun haberlerini de alıyordu; Köroğlu bir Beyşehir'inde, bir Dağistan'da, bir Gürcistan'da, bir Bağdat'ta, bir Çin'de, bir Maçin'de ortalığı gasap gavuri:di. Dolayısıyla, Ayvaz da Köroğlu ile gavgadan gavgaya sürükleni:di. Hangi baba çocuğunun tehlikede olmasını ister? Kasapbaşı da oğlu Ayvaz'ın tehlikede olmasını istemezdi. Bu yüzden, avuçla altın verip, bir tüfek aldı. Yeteri gadar barut saçma ile oğlu Ayvaz'a gönderdi.

Kasapbaşı'nın gönderdiği adam, Çamlıbel'de Koç Köroğlu'nun galesinde Ayvaz'ı buldu. Emanetleri verdi. Bir de mektup verdi. Kasapbaşı mektupta di:di ki:

“Oğlum Ayvaz! Sana gönderdiğim bu tüfeğin giymetini bil! Bu tüfikle, yakın dövüşe girmeden düşmanını öldürebilirsin. Düşmanın senden yüz gat guvvetli olsa bile, tetiği çekmenle bir-

likte onu öldürebilirsin. Aman ha oğlum gendini öne atma!”

Ayvaz sordu:

-Bu nasıl kullanılır?

Adam, tüfeğin nasıl kullanılacağını, etkisinin nasıl olacağını Ayvaz’a anlattı. Sonra gerisin geriye dönüp İstanbul’a doğru yola çıktı.

Ayvaz, tüfeği evirdi, çevirdi. Bu iş hoşuna gitmişti. Tüfeği alıp Sütçinari’na vardı. Guşluk vakti olunca bütün beyler bu pınarın başında toplanır yarenlik ederlerdi. Yine Demirc’oğlu, Reyhan Arap, Köse Kenan, Dellek Deli Hasan, Dağistanlı Hasan, Zorbezirgân, Canıcebinde, Eceliyakın, Sopayadoymaz, Güdüm, Kabiresiğmaz, Postalpatlatan, Dağdeviren, Zincirkıran ve öteki beyler toplanmış, Köroğlu’nun ne zaman yastan çıkacağını konuşuyorlardı. Uzaktan Ayvaz görüldü. Bir de baktılar ki Ayvaz’ın elinde delikli bir demir var. Değnek desen diyal, gılıç desen diyal, gaval desen diyal... Demirc’oğlu sordu:

-O ne Ayvaz?

-Buna tüfek derler Demirc’oğlu. Aha bu delikli demir adamı vık demeden öldürür, deyince Dellek Deli Hasan kahkahayla güldü:

-Ulan oğlum, dedi, gılıç değil ki kessiñ, gama değil ki batsıñ... Bu nasıl adam öldürür?

Demirc’oğlu:

-Ayvaz, bunun altı üstü delikli bir demir! Bu nasıl adam öldürür? diye sordu.

Ayvaz tüfeği tanıtmak için açıklama yaptı:

-Bakın ağalar, şu deliğin içine barutu goyacaksınız. Üzerine küçük bir bez goyup sıhıştıracaksınız. Sonra üzerine aha şu gırşunu goyacaksınız. Bunu da bezle sıkıştıracaksınız. Böylece tüfek dolmuş olur. Ondan sonra tüfeğin horozunu galdırıp, tetiğe basacaksınız. Güümmm!

-Eee?

-Tetiğe basınca çakmak daşı gıvılcım çıkaracak, gıvılcım barutu ateşleyecek, barut patlayınca tüfeğin içindeki gırşun hızla

gedip adamı öldürecek.

Bu işe, beylerin bir türlü aklı yatmı:di. Kılıç kesmez babayiğitleri, nasıl olur da bir gırşun parçası öldürebilirdi? Demirc'öglu dedi ki:

-Yâni şu gırşun mu adamı öldürecek?

Beyşehir'nde altının yazısını turasını bir sürtüşte silen, bu olaydan sonra Beyşehir'nin adının Turabozan (Trabzon) olarak değişmesine sebep olan Demirc'öglu, gırşunu iki barmağının arasına alıp davar pisliği gimi ezdi.

-Bu mu adam öldürecek? Sen tüfeği al, yüreğimin başına sık! Bu yumuşak gırşun beni öldürmez. Hadi bahalım! Doldur sık, dedi.

Ayvaz tüfeği doldurdu. Demirc'öglu'nun üstelemesi üzerine, tüfeğin namlusunu Demirc'öglu'nun galbine doğrulttu. Bunun üzerine Dellek Deli Hasan:

-Demirc'öglu gardaş, insanın gövdesi yumuşak olur, gel alnının çatına sıksın, dedi.

Demircioğlu:

-Peki, dedi.

Bunun üzerine Ayvaz, tüfeği Demirc'öglu'nun alnının çatına doğrulttu. Herkes merakla sonucu bekliyordu. Gerçekten bu delikli demir adamı öldürebilir miydi? Yoksa aslı astarı olmayan bir yalan mıydı? Ayvaz tetiği çeker çekmez, tüfek öyle bir gümledi ki, beylerin hepsi de irkildi. Gırşun, Demirc'öglu'nun beynini paramparça etti. Dağ gibi babayiğit ganlar içinde yere serildi. Tüfeğin bu kadar etkili olacağını ne Demircioğlu, ne Ayvaz, ne de öteki beyler beklemi:di. Bir anda donup kaldılar.

Aralarında gendini ilk toplayan Zorbezirgân oldu. Zorbezirgân, Demirc'öglu'nu çok severdi.

-Ulan sen bunun adamı öldüreceğini bili:diñ de Demirc'öglu'na niye sıktıñ? Deyip, gılıcıyla bir vuruşta Ayvaz'ın kellesini uçurdu.

Demirc'öglu'nun peşinden, Köroğlu'nun öz oğlu gimi sevdiği Ayvaz da yere serilmişti. Bunun üzerine Dağistanlı Hasan gılıcını sıyırdı:

-Babam Ayvaz'ı benden çok severdi. Babamın bu gadar çok sevdiği Ayvaz'a nasıl gıydın? Deyip bir vuruşta Zorbezirgân'ın gafasını gövdesinden ayırdı.

Bunun üzerine beyler birbirine girdi, o ona, o ona vura vura, orada olan beylerin hepsi de sergen¹⁰⁹ gimi yere serildi. Dağstanlı Hasan goşup babasına durumu anlattı:

-Baba çık da beylerin hâlini gör! Dedi.

-Ne oldu beylerime?

-Ayvaz'a babası bir tüfek göndermiş...

-Neymiş bu tüfek?

-İçine barut saçma goyunca patli:, dev gimi yiğitleri bir anda öldürü:.

-Nasıl bir şey bu?

-Delikli bir demir...

Köroğlu bir türlü inanami:di. Hasan'ın anlattıklarını dinledikçe, beylerinin ölüm haberlerini tek tek aldıkça eli ayağı dutmaz oli:di. Yerinden fırladı. Hızla Sütüpnarı'na vardılar ki gerçekten de, canı gimi sevdiği beylerin her biri bir yerde sergen gibi yati:.

-Eyvah! Dedi. Demek bu saltanat buraya gadarmış.

Al ganlar içinde yerlerde yatan beylerine sarılıp sarılıp ağli:di. Bir anda Köroğlu'nun beli bükülüverdi. Saçı sahalı bembeyaz oldu. Bu acı ile Köroğlu bir anda yaşlandı, küçüldü.

-Sazımı verin! Dedi. Sazını getirip eline tutuşturdular. Köroğlu, Sütüpnarı'na bağdaş gurup oturdu. Dert ortağı sazını bağına bastı, gözlerinden perpi tanesi gibi ahıtırken söylemeye başladı:

Aldı Köroğlu:

Düşman geldi tabur tabur dizildi

Alnımıza kara yazı yazıldı

Tüfek icad oldu mertlik bozuldu

Eğri kılıç kında paslanmalıdır

---

109 Üzüm, biber gibi zirai ürünlerin geniş çullar üzerine serilerek kurutulması.

Öyle ya, böyle bir tüfeği eline alan çelimsiz bir adam, hattâ bir çocuk bile, dağ gibi babayiğitleri öldürebilirdi. Demek ki bundan böyle eğri gılıç gınından çıkmayacak, paslanacaktı. Tüfeğin icadı ile mertlik diye bir şey de galmayacaktı.

Köroğlu, dertli dertli söylemeye devam ediyordu:

*Felek vurdu başa, belim büküldü
Kılıç elden düştü, zırhım söküldü
Sakalım ağardı, saçım döküldü
Çamlıbelde baykuş seslenmelidir.*

*Beyler öldü derneğimiz çözüldü
Balalar¹¹⁰ atıldı düğün bozuldu
Sıra sıra ağlayanlar dizildi
Mendil gözyaşıyla ıslanmalıdır*

*Hani nerde dünya benim diyenler?
Erkek ata binip zırhlar giyenler
Savaşlarda adam eti yiyenler
Gitti.. deli gönül uslanmalıdır*

*Köroğlu'yum ünüm tuttu âlemi
Zâlim felek bana sundu elemi
Şam'a gitmeliyim alıp Döne'mi
Orda kara giyip yaslanmalıdır.*

Deyip bağladı. Sonra Dağıstanlı Hasan'a emir verdi:

-Oğlum Hasan!

-Buyur Baba.

-Kâtiplere söyle hazineyi hesaplasınlar. Hazineyi yirmi ikiye ayırınsınlar. Birer pay bize versinler. Geriye kalanı beylerime bölüşürsünler. Beylerden, ölenlerin paylarını nişanlılarına versinler. Beyler, kendilerine düşen payın yarısını askerlerine dağıtsın,

---

110 Bala: Bebek, çocuk.

öteki yarısını gendilerine ayırsın. Ölen beylerin nişanlılarından, bizimle gelmek isteyen bizimle gelsin, gelmek istemeyen, nereye canı isterse oraya getsin.

Köroğlu, Çamlıbel'de son emirlerini verdi:

-Babamın mezarının yanına beyler için mezar gazdır! Heç olmazsa babamla mezar komşusu olsunlar!

Köroğlu, beylerini elleriyle mezara goydu. Gözyaşları sel gibi akıyordu. Ayvanlı Köşke varınca sazını bir daha bağına bastı. Bu acı üzerine bakalım ne söyledi:

*Yaman oldu elim (ilim) yaman
Bin oğlum Şam'a gidelim
Zulüm etti bize zaman
Bin oğlum Şam'a gidelim*

*Demircöğlü, Zorbezirgân
Öldü gül yüzlü Ayvaz Han
Halım yaman, günüüm yaman
Bin oğlum Şam'a gidelim*

*Beyler yoksa dünya niye
Murat ermedi kimseye
Hasretli kaldım Döne'ye
Bin oğlum Şam'a gidelim*

*N'olacak oğlum n'olacak
Gör dünya kime kalacak
Son durağım Şam olacak
Bin oğlum Şam'a gidelim*

*Koç Köroğlu'm beyler göçtü
Bezirgânlar sarpa düştü
Keleşliğin vakti geçti
Bin oğlum Şam'a gidelim.*

Deyip bağladı. Hasan, babasının buyruğuna uyarak hazineyi paylaştırdı. Gendi paylarına düşeni aldılar. Yanlarına Benli Döne'yi, Hasan'ın nişanlısı Gülüzar'ı, amcasının kızları Döne ile Nigâr'ı, ölen beylerden birgaçının nişanlısını aldılar, geride gatanlarla heelleşip yola goyuldular.

Bükülmüş beli, gocamış hâli ile Koç Kırat'ın üzerinde çocuk gibi görünen goca Köroğlu, son bir kere dönüp galesine baktı. Son olarak, on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını bir daha gucağına alarak uzun makamdan söyledi.

Aldı Köroğlu:

*Aktı gözyaşlarım, naralar dindi
Alımız telimiz bunun içinmiş
Beylerin ölüsü mezara indi
Davullar düğünler bunun içinmiş*

*Bâdeler içerdim Ayvaz elinden
Güzeller getirdim Gürcüden Çinden
Murat almak için biri birinden
Düğünler kurdurdum bunun içinmiş*

Köroğlu hem ağlı:, hem söyli:di. Gözlerinden ahan yaşlar, a:sahalından sazına damli:di:

*Çamlıbele kara dumanlar çöktü
Çiçekleri soldu kuşlar sönüktü
Bize burdan göçüp gitmek görüktü
Kaleler kurdumdu bunun içinmiş*

*Kırat'a binince meydan inlerdi
Buyruğumu yerler gökler dinlerdi
Naramızdan dağlar taşlar çınlardı
Sözümüz savımız bunun içinmiş*

*Köroğlu bıraktı sazı elinden
Ağıtlar döküldü dertli dilinden
Kırat'ım uzaklaş Çamlıbel'imden
Bütün emeklerim bunun içinmiş*

Deyip, on iki telli, yirmi dört perdeli sedefkârî sazını Hasan'a verdi. Böyle büyük bir acıdan sonra Köroğlu artık ne saz çalabilirdi ne de gendini toparlayabilirdi. Beylerin hatıralarıyla dolu olan bu galede asla galamazdı. Bu düşünceyle Kırat'a yol verdi, ver elini Şam, deyip atını muhmuşladı.

Galeden ayrılmak o gadar gücüne gedi:di, Köroğlu'nu o gadar üzüntüye boğı:di ki bu anlatılamayacak bir duyguydu. Babası Deli Yusuf'la Çamlıbel'e gelişleri, gale yapılacak yerin seçilişi, galenin yaptırılışı, bahçelerin fidanlanması, beylerin tek tek aralarına gatılması Köroğlu'nun aklından bir bir geçi:di. Bir ara Kırat'ı yavaşlattı. Oğlu Hasan'ın gendine yetişmesini bekledi. Hasan'a kesik makamdan dedi ki:

*Çalışını kırdırdığım
Çapkısını¹¹¹ yardırdığım
Mühlet verip kurdurduğum
Saray da burda kalıyor*

*Buna konup göçen bilir
Kerestesin biçen bilir
Buna para saçan bilir
Kale de burda kalıyor*

*Saraydan indim nazıman
Tele alışkın sazıman
Kırk ince belli kızıman
Saray da burda kalıyor*

*Koç Hasan'ım kalma naçar
Yiğit olan dengin seçer
Dünyâ fâni konan göçer
Saray da burda kalıyor*

---

111 Çapkı: Dama serilmek, üzerine toprak çekilerek odanın üzerini kapatmak için, bilek kalınlığındaki dalların ortadan ikiye yarılmış hali.

*Köroğlu'yum yoktu tartım
Can yoldaşım Koç Kırat'ım
Bitti artık saltanatım
Kale de burda kalıyor*

Deyip, gözyaşları arasında Şam'a doğru atını sürdü.

***

Köroğlu Şam'a varınca, büyük bir konak satın aldı. Bir odasına çekildi, ruh gimi yaşamaya başladı. Her şeyden elini eteğini çekti. Oğlu Hasan, babasının her türlü hizmetine goşi:, babasını rahat ettirmeye çalışı:di.

Benli Döne, Köroğlu'ndan murat almadı. Beyler ölüp düğün dağılınca allarını çıkardı, garalar geydi. Şam'a yerleştikten sonra Şirin Döne bir mum gimi erimeye başladı. Sararıp soldu. Döne gerek çocukluğunda Beyşehir'i'nde gerekse Köroğlu'nun galesinde yıllardır yaşadığı görkemli hayattan, bu sıhıntılı yaşantıya alı:samadı, günün birinde sessizce öldü.

Köroğlu Döne'yi Kırklardağı'nın¹¹² dibindeki mezarlığı köm:dürdü. Köroğlu her gün atına biner, yanına oğlu Hasan'ı alıp mezarlığa giderdi. Burada sanki Döne yaşı:miş gimi gonuşur, onun mezarının toprağını düzeltir, evinden yurdundan alıp gacırdığı Döne'ye bir gün göstermediğine üzü:ürdü. Böyle zamanlarda, sazı bıraktığına üzü:ür, n'ola Döne'ye iki beyit söyleseydim de sazı öyle bıraksaydım, derdi.

Yine bir gün Köroğlu Kırat'a bindi, yanına oğlu Hasan'ı aldı, Kırklardağı'nın dibindeki mezarlığa doğru yola çıktı. Şehirден uzaklaşınca, Köroğlu atının yularını çekti. Hasan'a dedi ki:

-Oğlum biraz da sen önden get...

Hasan itira etti:

-Olur mu baba! Ben senin önünde nasıl at sürerim?

Köroğlu ısrar etti:

-Oğlum, canım öyle isti:, dedi.

Hasan, hayatı boyunca hiçbir zaman babasının önünde ne yürümüş, ne at sürmüş, ne de babası varken izinsiz gonuşmuştu.

---

112 Kırklardağı: Şam'daki dağ. Cebel-i erbain.

Babasının bu isteğini bir türlü kabul edemedi. Dedi ki:

-Baba bir gören olsa ne derim? Beni önden getmeye zorlama...

-Oğlum burası bir ova yazı. Burada heç kimse yok ki seni beni görsünler. Sür atı...

Hasan, Kır İğdişi istemeye istemeye sürdü. Bir zaman böyle gettikten sonra geriye dönüp baktı ki ne görsün: ne Köroğlu var, ne Kırat...

Hasan ovayı gözden geçirdi... İki de yoktu. Bu geniş düzlükte, Köroğlu'nun da Kırat'ın da gizlenebilecekleri hiçbir yer yoktu. Hasan, babasının gırlara gariştiği düşüncesine gapıldı. Çektiği bu büyük acı ile dünyâdan elini eteğini çeken Köroğlu'nun günahlarını demek ki Yüce Tanrı bağışlamış, onu gırlara garişmakla şereflendirmişti.

Hasan, ses mi, his mi olduğunu anlayamadığı bir şeyler duydu. Sanki Köroğlu Hasan'ın gulağına eğilmiş şu öğüdü verdi:

-Oğlum Hasan! Nişanlı Gülzâr'ı ve öteki kızları yanına al, anan Hüsne Bala'nın yanına Dağıstan'a yerleş. Beni de Kırat'ı da bir daha arama...

Hasan'ın tüyleri tiken tiken oldu. Köroğlu'nun gırlara gariştğine tamı tamına inandı. Köroğlu sanki oğluna bu düşüncesinin doğruluğunu vurgular gimi, Hasan'ın gulağına bir daha fısıldadı. Hasan yine ses mi, his mi olduğunu bilemediği, ama babasının fısıltısının bütün benliğini gapladığı şu sözleri duydu:

*Çıktım Kırklar yaylasına
Gel beri hey can dediler
İzzet ile selâm verdim
Gir işte meydan dediler*

*Yerli yerinde durdular
Yerlerinden yer verdiler
Ortaya sofrâ serdiler
Lokmamıza ban dediler*

Âşığın kalbi ganidir
Nur iman kalbi eridir
Gelişin nerden beridir?
Söyle ey ihvan dediler

Gördüklerin gözün ile
Beyan etme sözün ile
Bundan sonra bizim ile
Ol bize mihman dediler

Köroğlu'yum nedir halım?
Duaya kaldırdım elim
Gıybetten kesegör dilim
Cümlemiz yeksan dediler

Hasan bu sözleri dinleye dinleye eve geldi. Olanı biteni anlattı. Bunun üzerine, Şam'da neleri varsa satıp savıp Dağıstan'a yerleşmek üzere yola çıktılar.

Derler ki:

Ab-ı hayat içen Kırat, yılda bir defa Şam'daki at pazarında satılmış. Kırat'ı alan kimse evine götürdükten sonra Kırat öyle bir iyileşirmiş ki, görenin ağzı açık galırmış. Amma altıncı aydan sonra Kırat o gadar zayıflarmış ki, atın sâhibi onu satmak zorunda galırmış. Bu sefer Kırat'ın yeni sâhibi Kırat'ı eve götürdüğünde Kırat yeniden iyileşir, eski durumunu almış. Altıncı ayın sonunda gene zayıflamaya başlarmış. Sâhibi onu Şam pazarında gene satmak zorunda galırmış.

Derler ki;

Kırat, her yıl iki defa Şam bazarında satılmaktadır, amma onun Kırat olduğunu kim bilir? Kırat ab-ı hayat içtiği için ölmeyecek, gıyamete kadar Şam bazarında el değiştirecektir.

İÇİNDEKİLER

Takdim / 5

Önsöz / 7

1. Bölüm: Köroğlu'nun Ortaya Çıkışı / 13

2. Bölüm: Ayvaz Hikâyesi / 73

3. Bölüm: Dellek Deli Hasan Hikâyesi / 114

4. Bölüm: Gürcistan Seferi / 194

5. Bölüm: Zorbezirgân Hikâyesi / 243

6. Bölüm: Köroğlu Zindanda / 267

7. Bölüm: Çin Seferi / 299

8. Bölüm: Keloğlan'ın Kırat'ı Kaçırması / 314

9. Bölüm: Beylerin Zindana Düşmesi / 343

10. Bölüm: Dağıstalı Hasan / 367

11. Bölüm: Turnateli / 387

12. Bölüm: Köroğlu'nun Sonu / 401

